Urfa Divan Şiiri Antolojisi

Mehmet Adil SARAÇ

U R F A
D İ V A N Ş İ İ R İ
A N T O L O J İ S İ

17. yy - 21. yy

Mehmet Adil SARAÇ
Edebiyat Öğretmeni

Şanlıurfa-2026

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Uzun ve yorucu bir çalışma sonucu ortaya çıkan bu eseri torunum Ensar SARAÇ'a ithaf ediyorum.

Yazarsan sûret-i hâlim esir-i derd ü sevdâ yaz

Gam-ı eyyamla ahvâlim bir çözülmez mu'ammâ yaz

HULÛSÎ

(Mehmet Hulûsi KILIÇASLAN)

ÖNSÖZ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil Saraç

Bundan birkaç yıl once 12.000 yıllık bir şehrin monografisini, monografisinin ötesinde burada yaşamış ve yaşayan insanların yaşantılarını, kaderlerini, hayat anlayışlarını ve bunların oluşturduğu 12.000 yıllık kültürü yansıtmaya çalışan "**Urfaca Urfalıca**" kitabını Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin maddî desteğiyle yayımladık. Bir ömür boyu elde edilen bir birikimin, altı yıllık emeğin mahsulü olan bu kitap o dönemde büyük ilgi gördü. Özellikle kitabın adındaki gizemin lansman programında açıklanmasıyla o günlerde merak konusu oldu. Bu kitapta Urfa tarihi, Urfa'da konuşulan Türkçenin dilbilgisi, Urfa'da hayatı kapsayan her türden ve dilden kelimeyi içeren bir sözlük, Urfa'da kullanılan atasözleri, deyimler, maniler ve hoyratlar, bilmeceler, beddualar, dualar, aile isimleri, meslekler, şehrin hafızası bakımından önemli olan cumhuriyet öncesi ve sonrası merkeze bağlı köy isimleri ele alındı. Ama bu çalışmanın bir şanssızlığı vardı. Bu çalışmanın basılma aşaması geldiğinde hükümet tasarruf tedbirleri kapsamın-da ihaleleri iptal etmişti. Bu nedenle ilgililer doğrudan alım yöntemiyle kitabı üst limitten ancak 1.000 adet bastırabildiler. Bu kitaptan kaba bir deyişle beş kuruş telif ücreti almadım. Bu şehre

duyduğum tarif edilmez sevgimi miktarı ne kadar olursa olsun dünyalıkla değişmem bana ağır geldi. Bu çalışmamı Urfa'ya hediye ettim. Basım masrafım da olmadı. Bu nedenle kitabın telif ücretini almadığım gibi basılan bu kitabı kimseye de satamazdım. Kitabın dağıtımına da karşıydım. Bu kadar emeğin kıymet bilmeyen biri tarafından alınıp bir köşeye atılmasına, kitaplık raflarında somurtmasına katlanamazdım. Bu yüzden kitabı, ilgili mercilere ve ilgilenen kişilere imzalı olarak hediye etmeye karar verdim. Zaten kitap bir iki ay içinde tükendi. Kitabı edinemeyen dostlar kırgınlıklarını bizzat ifade ettiler. Bu koşullar çerçevesinde kitabın ikinci baskısını beklemekten başka yapacak bir şey yok.

Elinizdeki bu kitaba gelince, her kitabın olduğu gibi bu kitabın da bir hikâyesi var. Çocukluğumuzdan beri ne zaman Urfa ve şiir adı geçse hemen akla Nâbî gelirdi. Biraz daha aklımız basmaya başladığı zaman Abdî adını duyduk. Mevlid programlarında Re'-fet Mevlidi diye bir mevlid okunurdu, sonra öğrendik ki bu mev-lid Siverekli İbrahim Re'fet'e aitmiş. Sonra gündemimize Sakıp Efendi girdi, Şeyh Saffet girdi. Edebiyat fakültesini bitirip Urfa'ya döndüğümde bu bilinen şairlerin hayatlarını araştırmak; sıra gecelerinde, musiki meclislerinde, zikirlerde, dağ yatılarında gazelhanlar tarafından okunan bu şiirleri toplama hevesi uyandı. Önce işin kolayına kaçtım. Lisedeki öğrencilerime ev ödevleri verdim. Onlara ailelerinden, yakınlarından, esnaf çemberinden duydukları gazelleri yazıp getirmelerini istedim. Bir tek şiir geldi: "Âsâfın mikdârını bilmez Süleyman olmayan". Onun da tamamı değil. Üstelik bir Urfalı şairin değil, Ziya Paşa'nın. Bu kolaycı yol böylece iflas etmiş oldu. Bu işin meraklılarını buldum. Onlar aynı zamanda birer koleksiyoner. Onlar da benimle paylaşmak istemediler şiir birikimlerini "Olsun ama yalnız bende olsun." diyerek. Gün geldi bu yaşlı insanlar ahirete göçtüler. Varisleri onların kitaplarını, defterlerini, vermeye kıyamadıkları şiirleri ekmek yaparken "tuturuk" yaptılar. Bazıları bu defterleri bize fahiş fiyata satmaya kalktılar. "Halam oğlu almış, anam saklamış, benden fi-

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

lan aldı, geri getirmedi, benden çalmışlar.” gibi sıradan bahanelerle bunların yaşamasına izin vermediler. Oysa bu şiirleri ben bir antoloji haline getirecek ve şiirlerin altına kimden aldığımı yazacaktım. Bu şansı ben de kaybettim onlar da. Olan şiirlere oldu. Halkımızın ağzında bir söz vardır “Sabırla koruk helva olur.” diye. Biz de elli yıl sabrettik ve adeta damlata damlata göl ettik biraz da şansın yardımıyla.

1978 yılında Harran dergisinin çıkış hazırlıklarını yaparken ‘Ödçi (Udi) Halil (Tuğcu) diye bir adamdan söz ettiler bana. Kimlerle gittiğim şu anda aklımda değil. Yanılmıyorsam evleri Bıçakçı Meydanı’ndan Büyükyol’a çıkan yolun sol tarafındaydı. Bir çay içimi kadar oturduk. Adam iyi bir ud yapımcısı ve çalıcı-sıydı. Hatta udun perdelisi olan ve adına “neşetkâr” denen bir özel çalgı imal ediyor ve çalıyordu. Bize birtakım belgeler çıkardı. Urfalı şairlerin hayat hikâyeleri ve bazı şiirleri vardı bu kâğıtlarda. Eski alfabeyle yazılmıştı bu belgeler. Kimin yazdığı belli değil. Ne kadar ısrar ettimse de belgeleri geçici de olsa alamadım. O kadar ısrar ettim ki 2 veya 3 sayfayı fotokopi yaptırıp getireceğime ye-min ederek söz verince 1 günlüğüne emanet ettiler. Aldığım kâğıtlarda şair Osman Remzi’nin ve şair İsmet’in hayat hikâyeleri ve bir iki şiiri vardı.

1980 yılıydı tahminen. Liseden öğrencilerim olan Abuzer Akbıyık ve Sabri Kürkçüoğlu yanıma geldiler. Ellerinde eski alfabeyle yazılmış birkaç şiir olduğunu, bunları transkribe edip edemeyeceğimi sordular. Ben de zaman şartı olmazsa, sabırlı olurlarsa bu işi yapabileceğimi söyledim. Metinler elime geçtiğinde bu metinlerin Urfalı ünlü şair Şevket’e ait olduğunu gördüm. Saydım 114 parça şiir. Başladım yavaş yavaş transkribe etmeye. Bu metinlerin nasıl ele geçirildiğini merak ettim. Bulduğum bilgiler hayli enteresandı. Bu metinlerin kaynağı Urfa’da “ Dedé ” adıyla anılan ve dağda yaşayan Müslüm ‘Emmi (Amca)’ydi. Müslüm Amca’nın soyadı Önen’di. Melami meşrep bir insandı. Mustafa, Ahmet, Hasan, Memduh ve Hüseyin adlarında 5 oğlu vardı. Kendisi 1917’de

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

vefat eden Şevket'in hayranı ve bir bakıma müridiymiş. Şevket, ölmeden once şiirlerinin bir kısmını ona bırakmış. Ustalık bakımından orta karar da şiirlerinin yanı sıra divan şairlerini kıskandıracak mısraları vardı. Şiirlerin 100'den fazlasını transkribe ettim zamanımın izin verdiği ölçülerde. Sonradan bu şiirlerin tamamının 200'e yakın olduğunu öğrendim. Bütün çabalarıma rağmen ele geçiremedim gençlik duygularımla hevesim kaçtı. Ama bu arada şairin de hakkı bize geçmiş oldu. Bu hakkı ödemek niyetiyle de bu antolojide ona bir ayrıcalık tanıdım. Her şairin 3-5 şiirini antolojiye alırken Şevket'in 40 civarında şiirini antolojiye dahil ettim.

1986 yılıydı; öğretmenlikten istifa etmiş, bir yayınevi kurmuştum: Dal Yayıncılık. Zamanın belediye başkanı İbrahim Halil Çelik bana bir pembe dosya verdi. Dosyanın iç kapağında daktilo harfleriyle "Urfa Şairleri" yazıyordu. Bu ibarenin 8-10 cm altında da Bedri Alpay diye bir isim vardı. Adamı tanımıyordum. Belediye başkanı, bana onun çok yaşlı olduğunu bir ömür boyu hazırladığı bu kitabı maddi nedenlerden dolayı bastıramadığını, getirip "Bu kitap senin ve Urfa'nın namusudur; al, ne yaparsan yap." dediğini anlattı. Başkan bu kitabı yayına hazırlarsan bu adamın, bu eme-ğin karşılığını vermiş oluruz." dedi ve sonra da beni kaba bir benzetmeyle dolmuşa bindirmek için "Zaten bu işi senden başka yapacak yok." diyerek dosyayı bize teslim etti. Urfa'da meşhur bir söz vardır: "Tilkiye demişler tavuk yayar mısın? Ne dediniz de yapmadım." diye cevap vermiş." Yani tam aradığım bir çalışma. Evet, eser benim adımla çıkmayacak ama hiç olmazsa bu şairler ve şiirleri ölmekten kurtulacak. Koca bir teselli… Açtım dosyayı neler var neler, tam bir hazine. İçinde 83 Urfalı şairin kısa hayat hikâyeleri ve şiirlerinden örnekler var. Tezkire-i Şuara'lar gibi. Adam yıllarını vermiş; nüfus kütüklerini bulmuş, aileleriyle kobulmuş, mezarlık mezarlık dolaşarak mezar taşlarını ve bu taşların kitabelerini okumuş.

Bu işe tamı tamına 8 ay, günde 9 saat emek verdim. Dosyadaki 83 şaire benim koleksiyonumda olan 30 şairi kattım. Bende-

ki şiirleri ekledim. Yazım yanlışlarını düzelttim, fahiş vezin hatalarını giderdim. Cümleleri anlaşılır hale getirdim, kendi adımı da iç kapağa editör olarak ekledim ve 1987'de İstanbul'da bastırdım. Tanıtımı için gazetelere gönderdim. Büyük övgüler aldık. Bir gün yayınevinde oturuyorum. Başımı kaldırdığımda yaşlı bir adamın titreyen elleriyle kapıyı açmaya çalıştığının farkına vardım. Kapıyı açtım, içeri girdi, merdiven çıkmıştı nefes nefese kalmıştı. Otur-du. Adamı tanımıyorum. Biraz nefeslendikten sonra :"Yaho kita - bımızı basiylar, heberimiz olmiy!" dedi. Anladım o adamın Bedri Alpay olduğunu. "Evet dayı" dedim. "Bu kitabı belediye başkanına vermişsen, bu kitap siye amanat. Emegimiz héç olmasın. Bı kitabı bastır démişsen. Başkan da biye verdi. Ben de bastırdım. Hebersiz oldı kusıra bahma." dedim. Devam etti: "Bayrım bikaç tene kitap ver, o da mı bize düşmiy?" deyince ağlamamak için kendimi güç tuttum. "Nasıl vermem, sana 150 kitap vereceğim, paran da hazır." cevabını verdim. "Yoh, ben para mara istemiyem, yiyecah ekmegime Allah kefildir." diyerek yüksek sesle itiraz etti. "Para kitabın telif ücretidir." deyince "O zaman tamam." diyerek verdiğim parayı kabul etti. Özellikle kitabın telif ücretini ödemek beni oldukça rahatlattı. Bir insanın emeğinin karşılığını vermiş oldum. Böylece bu kitaptaki bilgilerin ve içindeki şiirlerin kullanma hakkına sahip oldum. Kitabı aldı, kapağını okşadı. Sayfaları özenle çevirdi. Kitapları biriyle evine gönderdim. Yanımdan gözleri yaşlı ayrıldı. Sevinç gözyaşlarıydı bunlar. Yaşadığım bu olaydan bir yıl sonra, 1988'de Bedri Alpay'ı ebediyete uğurladık.

Yıl 1993. Urfa'nın yetiştirdiği ünlü hafız ve musıkişinaslarından rahmetli Mehmet Altıngöz (Şevki Hafız) Urfalı şairlerin bulduğum şiirlerini Osmanlıcadan latin harflerine çevirdiğimi duyunca aramızdaki samimiyete binaen akrabalarının büyüklerinden ve ünlü bir gazelhan olan Vaveyli Mustafa Çavuş'un (Daha gençken yanık sesi nedeniyle bir anlamıyla "haykırış", bir anlamıyla "yalvarış" olan "vaveyla" lakabını almış. Musıki meclislerinin aranan adamı olmuş. Askerliğini çavuş olarak yaptığı için

Vaveyli Mustafa Çavuş adını almış. Akrabalarının anlattığına gore Maraş'a 1944 ya da 1945 senesinde davet edilmiş. Musıki meclisinde çıkan bir anlaşmazlık sonucu kazara bıçaklanarak öldürülmüş. O zamandan beri Urfa musıki meclislerinin köşe taşlarından biri olarak kabul edilmiş. Okuduğu gazellerin Osmanlıca alfabeyle yazıldığı bir defteri Hafız bana getirdi ve şiirleri Latin harflerine çevirdikten sonra kendisine iade etmemi istedi. Bu tür defterlere kendime ait olan tabirle "repertuvar defteri" diyorum. Defteri inceledim. İçinde Fuzuli, Bağdatlı Ruhi gibi şairlerin şiirlerinin yanı sıra Urfalı şairlere ait çoğunluğu mersiye olan 48 şiir buldum ve bunları transkribe ettim.

O yıllarda biraz da ekmek peşindeydim, dershanelerde işletmecilik ve öğretmenlik yapıyordum. Bilenler iyi bilir, çok yoğun mesai isteyen bir iş olduğu için bu şiirlere fazla zaman ayıramadım. Sadece bilgisayar ortamına aktarmakla yetindim. 2009'da 38 yıllık bir çalışma sonunda kendimi emekliye ayırdım. Tam bu işlere kendimi odaklayacağım derken kıdemli arkadaşlarımdan Mehmet OYMAK belediye başkan adayı oldu. Beni de ısrarla belediye meclisine girmem için adeta mecbur etti. Kıramadım ve kontenjan adayı olarak seçimlere girdik. Kaderin garip bir tecellisi olarak kendisi belediye başkanlığını çok az bir farkla kaybetti. An-cak meclis üye seçiminde karşı taraftan fazla oy aldığımız için ben kaybeden başkanın adayının kontenjan adayı olarak meclise girdim. Beş yıl boyunca Urfa'nın hayrına olacak projeler sundum. Mecliste grup başkan vekili olduğum için karşı taraftan gelen ve Urfa'nın lehinde olan her şeye halktan gelen istekleri de göze alarak olumlu oy kullandık. Karşı taraf ise beş yıl boyunca bize duvar örmekten başka bir şey yapmadı. Bize düşmanca tavır takındılar. Hatta belediye başkanı sonradan bizim partiye geçtikten sonra bile bu soğuk savaşa devam ettiler. Ama sonuçta bu Urfa'nın seçimiydi ve Urfalı böyle istemişti. Yapacak bir şey yoktu. Bu arada önüme bir fırsat çıktı. Belediye Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün tertip etmiş olduğu "Uluslar Arası Nabi Sempozyu-

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

mu"na 30 sayfa hacminde "Bilinen Urfa Şairleri" adıyla bir bildiri sundum. Bu bildiride 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Urfa'da yetişen şairleri eserlerinden örneklerle tanıtmaya çalıştım. Bu çalışma dışında Urfa'daki divan şiiri hakkında bir çalışma yapamadım.

Bu arada dünyada kopan "Arap Baharı"nın uzantısı olarak Suriye iç savaşı başladı. Milyonlarca Suriyeli yerlerinden yurtlarından oldu. Yusuf Mert adlı bir arkadaşın önerisiyle yerlerinden yurtlarından olan mazlumların yardımına koşmaya karar verdik. Belediye başkanı "Bizim yetkimiz yok." dese de Urfa Valisi Celaleddin GÜVENÇ'in önerisiyle bir belediye encümen kararı aldık ve Suriye iç savaşında mağdur olan çocuk, kadın, yaşlı, sakat, harp malulü, yaşlı insanlara ayni yardım yatma yetkisini aldık. Bu yetkiyle 15 gün içinde 204 adrese ulaştık ve yardım konusunda bir kamuoyu oluşturmaya çalıştık. Bu arada uğradığımız Deniz Feneri Urfa Temsilcisi Osman GEREM ile buluştuk ve onun önerisiyle bir yardım platformu kurduk: Şanlıurfa STK'ları İnsani Yardım Platformu. Bu platform 60 STK'dan oluşuyordu. Sonradan katılımlarla STK sayısı 152' ye çıktı. Birkaç kez yurt içinde yardım turnelerine çıktık. Tedarik ettiğimiz ayni yardımları bu mağdur ve mazlum insanlara ulaştırmakla uğraştık. 13 yıl boyunca gerek Suriye'de yaşayan gerekse Türkiye'ye göç eden Suriyeliler başta olmak üzere Arakan'dan Afganistan'a Afganistan'dan Gazze'ye, Gazze'-den Yemen'e, Yemen'den Afrika'nın çeşitli ülkelerine, Urfa'da yardıma muhtaç vatandaşlarımıza 5700 tır yardım tedarikinde ve dağıtımında etkin rol aldık. Yani bu antoloji işine el atmaya yine vakit bulamadım.

Bunlar bitmeden bir hizmet alanı daha önüme açıldı. Gergin bir seçimden sonra bu ileri yaşımda sadece memleketin gençlerine hizmet etmek muradıyla Kent Konseyi başkanlığına seçildim. Hızlı ve doğru karar vermek, hızlı hareket etmek gerektiren bir görevdi. Görevi oldukça önemli ama bütçesi ve yetkisi olmayan bir iş. Memleketin hangi meselesi varsa bunları tespit edeceksin. Bir çalışma grubu kuracaksın. Grup yorucu bir çalışma sonucu bir

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

rapor hazırlayacak, sorunun çözümü için önerilerde bulunacak. Bu rapor yönetim kurulunda oylanacak, oylamadan geçen karar veya rapor yerel yöneticilere tavsiye olarak sunulacak. Uygulanır mı, uygulanmaz mı? Bütün bu olumsuzluklara rağmen çok kısa sürede çok önemli görevler yaptık. Haliyle mesleğim icabı eğitime ağırlık verdim. 50 aylık faaliyet takviminde 230 okula ulaştım ve 40.000 kadar öğrenciye "Empati Sohbetleri" adı altında hitap etme imkânı buldum.

Daha hızımızı alamadan Çin'den çıkıp bütün dünyaya yayılan "Covid 19" virüsü nedeniyle yaşım icabı eve kapanınca bu şiirlerle yeniden yüz yüze gelme imkânı buldum. Evde kaldığım bu süre içinde şiirlerin tamamını yeniden inceledim. Hepsinin veznini buldum. Gerekli açıklamaları yaptım. Yazılan gazellere, murabbala-ra, kıtalara, nazımlara, tahmis ve muhammeslere, müseddes ve müsebbalara kitabeleri de eklemek zorunda kaldım. Zorunda kaldım, diyorum. Bunu şöyle açıklayayım: Bir kere bu kitabelere imza koyan insanların Urfalı oldukları kesinleşiyor. Çünkü Urfa'da ölen bir insana, yapılan bir esere dışarıdan bir şairin kitabe yazması ihtimal bile değil. Kaldı ki bu kitabeleri bu kitaba almamak demek bu insanların yaşadığını ve şair olduğunu görmezden gelmek demek. Söz konusu kitabe olunca bu kitabeleri daha önce söylediğim gibi telif ücretini ödediğim Bedri Alpay'ın Şanlıurfa Şairleri kitabından aldım. Sonra da Urfa'da kitabe denince tartışmasız ilk akla gelen isim olan Sayın Mahmut Karakaş'ın kitaplarındaki kitabeleri kendisinin iznini alarak, mehaz göstererek çalışmaya dahil ettim. Ayrıca imda-ıma bir şey daha yetişti. Harran Üniversitesi hocalarından Prof. Dr. Ekrem Bektaş'ın "Urfalı Divan Şairleri" kitabı yayımlandı. Kendisini tebrik ettik ve kitabından bize gerekli olan bilgileri mehaz göstermek şartıyla kullanma izni-ni aldım. Bu konuda kendilerine medyun-ı şükranım. Ayrıca araştırmacı yazar ve hukukçu Gaziantepli Cemil Cahit Güzelbey'in "Birecik Şairleri" adı altında yayımladığı kitabı da bu çalışmaya kattık. Bunların dışında yaşadığı süre boyunca aruzla şiir yazan

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

"Paşa"yı mahlas olarak kullanan rahmetli Rükneddin Akbaş'ı, "Uğur" u mahlas olarak kullanıp şiir yazan rahmetli Mahmut Yaşar Uğur'u, "Nebih" mahlasıyla şiirler yazan Mahmut Karakaş'ı, "Erdi" mahlasıyla şiirleri olan Mehmet Böke'yi, bugün kırk yaşını geçmiş Mustafa Sade'yi de ekleyince 200 kadar Urfalı şair tespit ettik.

Ama talihsizlikler yakamı bırakmadı. 34 ay süren çalışmalarım sonunda tam kitap bitti, sıra tashihe geldi derken kullandığım bilgisayar çöktü ve çalışmalarım heba oldu. Kaybolan metnin geri çağrılması için birçok bilgisayar uzmanına başvurdum. Çalışmanın %50'si geri geldi ama asıl sırasıyla değil, harf sırasıyla. Şöyle izah edeyim. Ne kadar "a" harfiyle başlayan mısra varsa şairine bakmadan hepsi alt alta gelmiş mısralar. Yani işime en yaramayacak şekilde. Çalışma yüz üstü kaldı.

Aradan uzun bir süre geçti. 2024 Haziran'ında bu çalışmanın peşine düşmeye ve çalışmayı tekrarlamaya karar verdim. 17 ay sonunda elinizdeki bu çalışma ortaya çıktı. Ve 2025... Bu çalışmamıza başından beri muttali olan Sayın Mahmut Karakaş bize eski alfabeyle yazılmış bir şiir defteri getirdi. Defteri kaleme alan kişi Ahmet Habek adlı biriydi ve anlaşıldığı kadarıyla bu işe meraklıymış.. Defterdeki şiirleri şu anda elinde tutan Sayın Mahmut Karakaş'ın izniyle çalışmamıza dahil ettik. Bu defterden aldığımız şiirlerin hepsinin altına da dipnot düştük. Defterde 37 şaire ait şi-irler vardı ve defter 113 sayfaydı. İçlerinde Fuzuli, Baki, Vasıf gibi Urfa'ya değil imparatorluk içinde nam salmış şairlere ait şiirler de olmakla beraber birçok Urfalı şaire ait şiirler de vardı.

Tam koleksiyon tamamlandı derken bir sevinç daha yaşadım. Bu çalışmamda her zaman yanımda olan sevgili dostum Mahmut Karakaş Beyefendi el yazması bir defter getirdi. Bu defterin içindeki şairlere bakarak 20. yüzyıl başlarında Şemseddin adlı bir medrese öğrencisine ait olan bir defter olduğu anlaşılıyor. İçinde ders notları var, enbiya ve evliya kıssaları var, beğendiği şairlerin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

şiirleri var, özlü sözler var. Bu defterde Urfalı olmayan şairler de var ama Urfalı şairlerin daha önce duymadığım, görmediğim şiirleri de var. Bu defter zamanında iyi bir koleksiyoner olan rahmetli Sedat Saraç tarafından Mahmut Karakaş Beyefendi'ye teslim edilmiş.

Sonunda göbeğini kesmeye muvaffak olduğumuz bu çalışmanın yayımlanma meselesi önümüze geldi. Kitabın basılması bir nakit sorunu ortaya çıkardı. Nakit sorunu çözülse bile kitabın meraklılarına ulaştırılması ayrı bir sorun. Kargo masrafından vazgeçsek bile bugün 75'i geçmiş yaşımla kitabın lansmanı, dağıtımı, satışı, ulaşacağı insan sayısı, kalan kitapların depolanması gibi sorunlar gözümüzü korkuttu. Çare ararken aklımıza bu kitabı dijital olarak yayımlamak geldi. Bu tercih kitabın daha fazla sayıda okuyucuya ulaşması noktasında bize daha cazip geldi.

Bu yorucu çalışma için bana hiçbir yardımını esirgemeyen koleksiyonlarını önüme açan Sayın Mahmut Karakaş'a, Sayın Hasan Hayırlı'ya, Müslüm Akalın'a, Mercan Özkan'a; teknik desteğini her zaman yanımda hazır tutan Sayın Yunus Sandıkçı'ya, Sayın Mustafa Akgül'e teşekkür ve minnet duygularımı sunuyorum.

Bu çalışma çerçevesinde okuma hataları başta olmak üzere elbette çok sayıda hatam olmuştur. Bu konuda görev özellikle Harran Üniversitesi'nde gerek öğreten gerek öğrenen kişilere düşmektedir. Beni bir emekçi olarak hoş görmenizi dilemekten başka bir şey istemiyorum

Mehmet Adil SARAÇ

2025-Şanlıurfa

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

DİVAN EDEBİYATI

İlk bulgularına 11. yüzyılda **Yusuf Has Hacib**'in **Kutadgu Bilig**, 12 veya 13. yüzyılda **Yüg-nekli Edib Ahmed**'in **Atabetü'l Hakaayık** adlı eserlerine rastladığımız, 14. yüzyılla birlikte Anadolu'ya ancak girebilen, Anadolu'da **Hoca Dehhanî** ile başlatılan; **Harzem** sahası, **Azeri** sahası**, Anadolu** sahası olmak üzere üç ayrı coğrafyada yaşayan, 19. yüzyıl ortalarında **Encümen-i Şuara** (Hersekli Arif Hikmet, Yenişehirli Avni, Leskofçalı Galip, Manastırlı Rıfat) topluluğuyla son çırpınışlarını yaparak sona eren, özellikle medrese kökenli şairlerin, medrese kültürüyle meydana getirdiği bir edebiyattır. Batı edebiyatı etkisinde olan bir edebiyatın başlamasıyla iyice terk edilen divan edebiyatı varlığını sadece 20. yüzyılda **Eski Şiirin Rüzgârıyla**, **Hayyam Rübailerini Türkçe Söyleyiş** şiir kitaplarının şairi **Yahya Kemal Beyatlı** ile sürdürebilmiştir. Bu edebiyatın tespit edebildiğimiz özellikleri şunlardır:

* Şairler medrese kökenli olup şairlerin hepsi medrese kültürü ile yetişmişlerdir. Bu şairler, medresede okurken tefsir, hadis, siyer, fıkıh, akaid, kelam gibi dinî ilimleri; matematik, geometri, tıp, astronomi gibi müspet ilimleri; meani, beyan, belağat, fesahat, aruz gibi edebî ilimleri, Arapça ve Farsçayı ve bu dillerde meydana gelmiş Arap ve Fars edebiyatının en güzel örneklerini okumuş, bu edebiyatların en ünlü sanatçılarını görmüş olurlar. Bu bilgi ve etkilerle yola çıkan medrese öğrencileri veya mezunları bu eserlerden etkilenerek verdikleri eserlerle divan edebiyatını meydana

getirirler. Bu bilgiler ışığında diyebiliriz ki divan edebiyatı bazı araştırmacıların dediği gibi bir "saray edebiyatı" değil, bir "medrese edebiyatı", bir "okuryazar edebiyatı"dır.

* Şairler, yaşamları boyunca yazdıkları bu eserleri "divan" dedikleri kişisel şiir mecmualarında toplamak heves ve amacında oldukları için bu edebiyata divan edebiyatı demişlerdir. Bu divanlarda kaside başta olmak üzere gazel, murabba, rubai, şarkı vs. bir sıra takip ederse bu divanlara **mürettep divan**, bu sıraya uymuyorsa buna da **divan-ı gayr-i mürettep** derler.

* Şiir ağırlıklı bir edebiyattır. Sanatçılar, sonraları düz yazı türünde eserler vermişlerse de divan edebiyatında şiir her zaman öndedir.

* Şairler "**sanat için sanat**" kaygısıyla gazellermurabbalar, rubailer; "**toplum için sanat**" kaygısıyla dinî ve didaktik eserler, "**çıkar için sanat**" kaygısıyla kasideler yazarlar. Şairler çıkar sağla-mak için yazdıkları şiirleri padişaha veya üst düzey yöneticilere sunar ve bunun karşılığında onlardan "**caize** "adı verdikleri bah-şişler alırlar. Bu bahşiş, şairin şairliğini sürdürmesi için hem bir bahane hem bir teşvik primi hem bir motivasyondur. Zaten caize veren kişiler kendilerini göklere çıkaran şairlerin şiirlerindeki özelliklere sahip olmadıklarını bile bile bu övgülere inandıkları için değil caize verirken "Şair başka işlerle uğraşıp geçim kaygısı-na düşmesin. Daha güzel şiirler yazsın." diyerek şaire adeta bir devlet desteği sağlarlar.

* Dil Türkçe, Arapça, Farsça karışımı Osmanlıcadır. 13 ve 14. yüzyıllarda divan şiiri yazan şairler Türkçenin uzun yüzyıllar göçebe bir milletin dili olmasından kaynaklanan duygu ve düşüncelerin anlatılmasında yetersiz kalmasıyla medreselerde Arapça ve Farsça öğrenirken karşılaştıkları sözcükleri şiirlerinde zorunlu olarak ama tek tük kullandılar.

Şeyyad Hamza'nın

Şular kim dünyadan geçdi ahiret şerbetün içdi

Hidayet kapusın açdı okur daima Kur'an'ı

Sultan Veled'in

Gözümden çıkma kim bu yer senindir

Benüm gözüm sana yahşı saraydır

dizeleri buna örnektir. 14. yüzyılda divan şiirinin dili böyleyken ilerleyen yüzyıllarda yabancı sözcük sayısı artmıştır. 15. Yüzyılda **Ahmet Paşa**'nın

Sernâme-i muhabbeti cânâne yazmışem

Hasret risalesin veraak-ı câne yazmışem

mısralarında daha fazla Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalara rastlarız. Divan şairleri arasında yabancı sözcük transferi 16 ve 17. yüzyılda aşırılığa kaçmış ve dil tamamen yabancılaşmıştır.

Nef'î'nin

Tâ kim cihan ma'mur ola geh emn ü geh pür- şûr ola

İkbâl ile mesrur ola ol husrev-i vâlâ himem

Şeyh Galib'in

Tâbişgeh-i ervâh-ı mücerred güherindir

Malişgeh-i ruhsar-ı melk hâk-i derindir

verilebilecek örneklerdir. Ancak 16. yüzyılda bu yabancılaşmaya dur diyen **"Divan-ı Türki-i Basit"** ekolü ortaya çıkar**. Aydınlı Visali, Tatavlalı Mahremî, Edirneli Nazmi** gibi sanatçılar basit Türkçeyle de şiir yazılabileceğini savunmuşlardır. Bu hareket biraz yankı bulmuşsa da eskiler tarafından fazla benimsenmemiştir. Bu akımın arkasından İran şairleri tarafından Hindistan sarayla-rında kurulan sebk-i Hindu akımı bu sadeleşmeyi bir tarafa iterek ağır bir dile ve süse itibar etmiştir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Divan edebiyatı, kuralcı bir edebiyattır. Değişik nazım birimleri olmakla beraber genelde beyit kullanılır. Ölçü aruzdur. (Sadece Nedim 18. Yüzyılda heceyle bir türkü yazmıştır.) Tam veya zengin kafiye kullanılır. Şiirlerin adı veya başlığı yoktur. Yani şiirle

re ad olarak türü başlık yapılır. (gazel, kaside, şarkı, murabba gibi). Parça güzelliği gözetilir. Bütün güzelliği gözetilmez. Şairin amacı güzel bir şiir yazmaktan öte son derece güzel bir mısra veya beyit yakalamaktır. Şiirlerin son nazım birimlerinde şairin takma adı (mahlas) kullanılır. Şairler şirlerinde kendi adlarını kullanmazlar.

* Şairler duygularını yalın olarak dile getirmezler. Sık sık teşbih, istiare, kinaye, mürsel mecaz, tecahül-i arif, hüsn-i talil, telmih, cinas, tariz gibi söz sanatlarına başvururlar. Bir de birçok şair alışılmış, ortak benzetmeler kullanır. Bunlara **mazmun** denir. Her şairin amacı aslında en az sözle en çok anlamı yakalamaktır.(icaz-özlülük)

* Şiirlerde betimlemeler gerçek hayatla ilintili değildir. Betimlemeler plastiktir, cansızdır. Şair gördüğü güzeli, bahçeyi değil, hayalindeki güzeli, bahçeyi betimler. Ancak 18. yüzyıl şairi Nedim divan şiirine çevre betimlemelerini getirir. Onun betimlemeleri, sadece gerçek yaşamda gördükleridir. Bu yüzden edebiyat eleştirmenleri Nedim'i "şiirde mahallileşmeyi sağlayan ilk divan şairi" olarak değerlendirirler.

* Konusu mecaz veya gerçek anlamdaki aşk, din, tasavvuf ve tarikat, ilim, din ve devlet büyüklerine övgü, hikmet (özlü söz), doğa, güzellik, yergi, nasihat, tarih, yiğitlik, tıp, astronomi, mitoloji ve mitolojik kahramanlar gibi konulardır.

* Anlatılan değil anlatım ve güzelleştirme unsurları daha önemlidir.

* Türleri nazım birimine göre adlar alır:

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Beyitle yazılanlar: Gazel, kaside, mesnevi, kıta, mevlid, terkib-i bend, terci-i bend, müstezat.

Dörtlükle yazılanlar: Rübai, tutuğ, murabba, terbi, şarkı.

Beşlikle yazılanlar: Muhammes, tahmis, taştir, tardiye.

Altılıkla yazılanlar: Müseddes, tesdis.

Yedilikle yazılanlar: Müsebba, tesbi.

Sekizlikle yazılanlar: Müsemmen, tesmin.

Dokuzlukla yazılanlar: Mütessa, tes'i.

Onlukla yazılanlar: Muaşşer, ta'şir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

DİVAN EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

BEYİTLE YAZILANLAR :

GAZEL:

* Arap edebiyatı kökenlidir. Halk edebiyatındaki "güzelleme" nin karşılığıdır.

* Aşk, şarap, eğlence, övgü şiiri olmakla beraber her konuda gazel yazılmıştır.

* Sanat sanat içindir, ülküsüyle yazılır.

* 5-15 beyit arasında beyit sayısı vardır.

* Kafiyelenişi aa ba ca… biçimindedir.

* İlk beytine **matla** (doğuş), ikinci beytine **hüsn-i matla**, son beytine **makta** (kesiş), sondan bir önceki beytine **hüsn-i makta** denir.

* Son beyitte şair takma ad anlamına gelen **mahlas**ını kullanır. Bu beyte bu nedenle **taç beyit** de denir.

* Gazelde konu bütünlüğü ön planda olmadığı için her beyit aynı güzellikte değildir. Şairin amacı en güzel beyti yakalamaktır. Bu en güzel beyte şah beyit veya **beytü'l gazel** denir.

* Konu bütünlüğü olan gazellere **yek ahenk** gazel denir.

* Bütün beyitleri aynı güzellikte olan gazellere **yek avaz** gazel denir.

* Divan edebiyatında en güçlü gazel şairi **Bakî**'dir.

*** Özellikle me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün kalıbıyla iç kafiye kullanılarak yazılan ve beyti dörtlük gibi okutan gazellere **musammat gazel** denir.

Fuzûlî'nin şu gazeli bir örnektir:

Şeb-i hicranına karşu / gözümden kanlu akar su

Habibim fasl-ı güldür bu / akar sular bulanmaz mı

*** Gazel-i musanna': Aynı vezinde yazılmış iki ayrı gazeldir. Bu gazelde her beyti oluşturan kelimeler ikinci gazel yazılırken yer değiştirilerek iki ayrı şiir yazılırsa buna **gazel-i musanna** denir. Şair Senai gazel-i musanna yazan şairlerdendir. Mustafa Sade adlı Urfalı bir şairin günlük konuşma diliyle yazdığı yazdığı bir gazel-i musanna örneği şudur: Birinci gazelin matla beyti

Gör gönül dünyamı sarmış ey güzel feryâd-ı âh

Bitmeyen encâmı gel gör zikrimin üstâdı ah

şeklindeyken aynı kelimeleri kullanan ikinci gazel şu şekilde oluşur:

Ey gönül feryâd-ı âh sarmış gönül dünyamı gör

Zikrimin üstâdı âh gel bitmeyen encâmı gör

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Mustafa Sade

KASİDE:

* Övgü şiiridir. “Sanat çıkar içindir.” ilkesiyle kaleme alınır. Padişaha, üst düzey devlet adamlarına, yörenin varlıklı kişilerine yazılır. Şair yaptığı bu övgü nedeniyle övdüğü kişiden “caize” adı altında bir bahşiş alır.

* “Kaside” , “kasada” biçiminde telaffuz edilirse “teşbihin dizildiği ip” anlamına gelir ve kaside bu nedenle 33- 99 beyit arasında değişir biçiminde bir değerlendirme vardır.

* Kafiyelenişi aa ba ca… dır.

* İlk beyit **matla**, ikinci beyit **hüsn-i matla**, son beyit makta, sondan bir önceki beyit **hüsn-i makta**dır. Şairin mahlasının geçtiği beyte **taç beyit** denir. Gazelden ayrılan tarafı taç beyitle makta beytinin aynı olmamasıdır. En güzel beytine **beytü’l kasid** denir.

* Kasideler 4 ayrı biçimde adlandırılır:

Konularına göre:

Tevhid: Allah’ın varlığını ve birliğini över.

Münacat: Allah’a yakarıda bulunur.

Naat: Peygamberi över.

Methiye: Din ve devlet büyüklerini över.

Mersiye: Ölen kişiyi över.

Nesip (giriş)lerine göre.

Bahariye: Baharın gelişi nedeniyle, baharı över.

Şitaiye: Kışın gelişi nedeniyle kışı över.

Temmuziye: Temmuzun gelmesiyle temmuzu över.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Sayfiyye : Yazın gelmesiyle yazı över.

Iydiyye: Bayramın gelmesiyle bayramı över.

Ramazaniyye: Ramazanın gelişi nedeniyle yazılır.

Miraciyye: Miraç kandilinin gelmesi nedeniyle yazılır.

Muharremiye: Hicri yılbaşının gelmesi ve Kerbela'nın hatırlanması için yazılır.

Rahşiye: atları övmek için yazılır.

Rediflerine göre:

Güneş, Kerem, Su, Gönül, Adem…

Kafiyelerinin son harflerine göre:

Raiyye, nuniyye, siniyye, mimiyye

*Kasideler şu bölümlerden oluşur:

Nesib veya **teşbib**: Kasidenin yazılış nedeninini içeren bölümdür. Kaside hangi olay bahanesiyle yazılmışsa o konuyu işler ve o konuda betimlemeler yapar.

Tegazzül: Şair şiirine zenginlik katmak için nesib bölümüne bir aşk, şarap, eğlence şiiri olan bir gazel yerleştirir. Bu bölüm kasidenin en coşkulu bölümüdür.

Girizgâh: Övgüye giriş bölümüdür.

Methiye: Şairin kaside yazdığı ve sunduğu kişiye övgülerini içerir. Kasidenin en abartılı bölümüdür.

Fahriye: Şair bu bölümde kendini över.

Dua: Şair hem övdüğü kişiye dua eder hm de kasidesini bitirmeyi nasip ettiği için Allah'a şükürler eder.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

*Divan edebiyatında en ünlü kaside şairleri **Nef'î** ve **Nedim**'dir.

MESNEVİ :

* Arap edebiyatı kökenlidir. Sözcük anlamı "ikili" demektir**.**

* Her beyit kendi içinde kafiyelidir.(aa, bb, cc…)

* Arap edebiyatında başlamışsa da daha çok İran edebiyatın-

gelişme göstermiş, Mevlana Celaleddin Rumi 26.000 beyitlik Mesnevi'siyle şöhret bulmuştur. Osmanlı divan şairleri bu türü İran edebiyatından almışlardır.

* Divan edebiyatına has bir tür manzum öyküdür.

* Konuları genelde aşk olmakla beraber didaktik olanları var

dır. Söz gelimi Vamık ü Azra, Ferhad ü şirin aşk konusunda yazılmışken İskendername, Harname gibi mesneviler didaktik bir amaçla yazılmıştır.

* Yaşamı boyunca 5 mesnevi yazan şairi **hamse şairi** denir. Divan edebiyatında ilk hamse şairi Harzem sahası şairlerinden **Ali Şir Nevâî**'dir. Diğer hamse şairleri **Hamdullah Hamdi, Nev'izâde Atâyi, Lamiî, Taşlıcalı Yahya**'dır.

* Mesnevi şairleri genelde başka mesnevi şairleri tarafından

işlenmiş konuları işler. Her şair aynı hikâyeyi kendinden de bir şeyler katarak yeniden yazar. Yani bu mesneviler özgün değildir.Divan edebiyatında ilk özgün mesneviyi **Hayrâbad** adıyla yazan şair **Nâbî**'dir. Nâbî'den sonra ikinci özgün mesnevi **Hüsn ü Aşk** adlı eseriyle **Şeyh Galip**'tir.

MEVLİD:

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Sözlük anlamı “doğum” veya “doğuş” tur.

* Buna karşılık peygamberimizin doğumunu anlatır. Doğumunu anlatmakla kalmaz, pey-gamberin yaşamının bütün evrelerini anlatır.

* Bir tür manzum siyer kitabıdır.

* Türk edebiyatına özgü bir türdür.

* Bütün biçim özellikleri mesnevi ile aynıdır.

* Mevlidde şu bölümler vardır:

Münacat: Allah’a yakarış.

Viladet: Peygamberin doğumu.

Bi’set: Peygamberin çocukluğu, ilk gençliği.

Risalet: Peygamberliğin gelişi.

Miraç: Peygamberin göğe yükselişi.

Mu’cizat: Peygamberin mucizeleri.

Rıhlet: Peygamberin vefatı

Dua.

Divan edebiyatında yüzlerce mevlid metni olmakla beraber ilk mevlid 14. yüzyıl şairi Ahmedî’ye aittir. Ahmedî yazdığı **İskendername** adlı eserinin sonunda bir mevlide yer vermiştir. Bu bulgudan önce Türk edebiyatında ilk mevlidin **Vasiletü’n Necat** (Kurtuluş Vesileleri) adıyla **Süleyman Çelebi** tarafından 15. yüzyılda yazıldığı kabul görmüştür.

KITA:

* Genelde iki beyitten oluşan divan edebiyatı nazım şeklidir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Bir başka tanımı da beyit sayısı serbest olmak koşuluyla matla(giriş) ve makta (taç) beyti olmayan gazellerdir. Bu yüzden kıtalara "bitmemiş gazeller" gözüyle bakılabilir.

* Daha çok tarih düşürme amacıyla yazılan şiirlerde kullanılır.

* Divan şiirini oluşturan her divanın son bölümlerinde, müfredlerle (tek beyitten oluşan şiirler) çokça kullanılan bir türdür.

TERKİB-İ BEND:

*Her biri bir gazel uzunluğunda (5-15 beyit) olan 5-15 bentten oluşur.

* Tamamı 25-225 beyit arasındadır.

* Biçim özellikleri gazel gibidir.

* Aşk, şarap, hikmet, öğüt ve toplumsal yergi konularını işler. Felsefi meselelerin cevaplarını arayan mısraları da vardır.

* Divan edebiyatında ilk mesnevi şairi 15. yüzyıl şairi **Necati**'dir. Necati'nin divanında 4 terkib-i bend vardır. Ama nedense ilk terkib-i bend şairi olarak 16. yüzyıl şairi **Bağdatlı Ruhi** gösterilir. Bu ısrarın nedeni de 19. yüzyıl Tanzimat şairi **Ziya Paşa** yazdığı terkib-i bend şiirinin sonunda yazdığı mısralarla şiirini Bağdatlı Ruhi'ye hediye etmesidir.

TERCİ'-İ BEND:

* Biçim özellikleri terkib-i bendle aynıdır. Terkib-i bendden farkı her bendin sonunda aynı beytin olmasıdır.

* Bu tekrar beyitlerine **vasıta beyti** denir.

* Divan edebiyatında ilk terci-i bend şairi 17. yüzyıl şairi **Bağdatlı Ruhî**'dir. Diğer terci-i bend şairleri Tanzimat sanatçıların-dan 19. yüzyıl şairi **Ziya Paşa** ve **Muallim Naci**'dir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜSTEZAT:

*Her beyti iki uzun , iki kısa mısradan oluşan ve gazel gibi 5- 15 beyitten oluşan, gazel gibi kafiyelenen, 18. yüzyılda kullanıl-maya başlanan bir nazım biçimidir.

* Uzun mısralar **mef û lü me fâ î lü me fâ î lü feû lün**, kısa mısralar **mef û lü fe û lün** kalıbıyla yazılır.

* Gazel gibi taç beyti de vardır.

Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz

Baş üzre yerin var

Gül goncasısın gûşe-i destâr(ı) senindir

Gel ey gül-i ra'nâ

dizeleri bir beyittir.

* Divan edebiyatında ilk kez **Nedim** tarafından yazılan müstezat, sonraki yüzyıllarda şairlere ilham olmuş ve Servet-i Fünûn şairleri bu türden yola çıkarak **serbest müstezat** adını verdikleri şiirler yazmışlardır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

DÖRTLÜKLE YAZILANLAR:

MURABBA:

* Gazelin dörtlük nazım birimiyle yazılan biçimidir.

* aaaa bbba… biçiminde kafiyelenir.

* Dörtlük olması dışında gazel için geçerli her kural murabba için de geçerlidir.

* Divanlarda gazelden sonra sıra verilen şiir türüdür.

TERBİ:

* Sözcük anlamı dörtleme demektir.

* Daha önce başkası tarafından yazılan ünlü bir gazelin her beytinin üst kısmına aynı konu, aynı ölçü, aynı kafiye ile iki mısra ilave edilerek yapılır.

* Terbi şairinin yaptığı eklemeye **zamime** denir.

* Bu ekleme veya tamamlama diyebileceğimiz işi yapan şairin iki hedefi vardır: Birincisi terbi yaptığı şaire verdiği değeri göstermek, ikincisi kendi şairliğini o şairle yarıştırmak.

ŞARKI:

* 18. yüzyılın başından itibaren divan edebiyatında görülen türlerden biridir.

* Türk edebiyatına özgü bir türdür.

* Bestelenmek için yazılmıştır.

* Aşk, şarap ve eğlence şiiridir.

* Yapılan besteye uyması için özellikle aruzun tekrar eden kalıplarıyla yazılır.

* abab cccb... biçiminde kafiyelenir. “b” ile gösterilen dizeler tekrar dizeleri olup **nakarat** adını alır.

* Daha önce **Naili** ve **Neşati** gibi şairler şarkı yazmış olsalar da en ünlü şarkı şairi 18. yüzyıl divan şairi **Nedim’**dir.

RUBAİ:

* Sözcük anlamı “dörtlü”dür.

* Sözcük Arapça kökenli olduğu halde en çok İran edebiyatında kullanılmıştır.

* İran edebiyatında en ünlü rübai şairi **Ömer Hayyam**’dır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Tek dörtlükten oluşur. Şiirde şair mahlasını veya adını söylemez.

* Aruzun belli bir bahrinde söylenir ve bütün rubailer mef û lü (-- -- .) kalıbıyla başlar.

* Konusu aşk, şarap, eğlence olmakla beraber dine ve yaşam felsefesine yer veren rubailer de yazılmıştır.

*Türk edebiyatında en ünlü rubai şairi **Azmizade Hâletî**'dir.

TUYUĞ:

* Rubainin Türk edebiyatındaki karşılığıdır.

* Türk edebiyatına özgüdür

* Konusu rubai ile aynıdır.

* Rubaiden farkı mısraların mef û lü (-- -- .) ile değil fâ i lâ tün (-- . -- --) cüzüyle başlamasıdır.

* Türk edebiyatında en ünlü tuyuğ şairi **Kadı Burhaneddin'** dir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

BEŞLİKLERLE YAZILANLAR:

MUHAMMES:

* Gazelin beyit değil de beşliklerle yazılan biçimidir.

* Biçim özellikleri gazelle aynıdır.

*Kafiyelenişi aaaaa bbbba…'dır.

*Her beşliğin sonunda ayrı mısralar varsa buna **müzdeviç** muhammes, aynı mısra tekrar ediliyorsa **mütekerrir** muhammes denir.

*Divan edebiyatında hemen hemen her şairin yazdığı bir türdür.

TARDİYE:

* Gazelin beşlikle yazılan biçimidir.

* Biçim özellikleri gazelle aynıdır. Muhammesten farkı ölçü ve kafiyedir.

* Muhammes her kalıpta yazılabilirken tardiye sadece mef û lü me fâ î lü fe û lün kalıbıyla yazılır.

* Tardiyede kafiye aaaab ccccb biçimindedir.

* En bilinen tardiye şairi **Şeyh Galip**'tir.

TAHMİS:

*Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytinin üzerine aynı konu, ölçü ve kafiyeyle üçer mısra ilavesiyle yazılır.

* Kafiyelenişi muhammesle aynıdır.

* Şair tahmis (beşleme) yaparak hem şiirin ilk yazanna saygısını göstermiş hem de o şairle şairliğini yarıştırmayı amaçlamıştır.

* Muhammesten farkı taç bendinde hem ilk şairin hem tahmis yapan şairin mahlaslarının bulunmasıdır.

TAŞTİR:

*Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytini oluşturan iki mısranın arasına aynı konu, ölçü ve kafiyeyle yazılmış üçer mısra ilavesiyle yazılır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

DİĞERLERİ:

MÜSEDDES :

*Gazelin ikilik (beyit) yerine altılı bentlerle yazılmış biçimidir. Her beyti farklı mısralarla biten müseddeslere müzdevic, her beyti aynı mısralarla biten müseddeslere ve mütekerrir müseddes denir.

TESDİS:

* Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytinin üzerine aynı konu, ölçü ve kafiyeyle dört mısra ilavesiyle yazılır. Tesdiste de her altılık altı mısraya tamamlanan gazelin sırasıyla beyitleriyle biter.

MÜSEBBA':

*Gazeli ikili (beyit) yerine yedili bentlerle yazılmış biçimidir. Müzdevic ve mütekerrir olanları vardır.

TESBİ':

* Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytinin üzerine aynı konu, ölçü ve kafiyeyle beş mısra ilave-siyle yazılır

MÜSEMMEN:

* Gazelin ikilik (beyit) yerine sekizli bentlerle yazılmış biçimidir. Müzdevic ve mütekerrir olanları vardır.

TESMİN:

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytinin üzerine aynı konu, ölçü ve kafiyeyle altı mısra ilavesiyle yapılır.

MÜTESSA:

* Gazelin ikilik (beyit) yerine dokuzlu bentlerle yazılmış biçimidir. Müzdevic ve mütekerrir olanları vardır.

TES'İ:

* Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytinin üzerine aynı konu, ölçü ve kafiyeyle yedi mısra ilavesiyle yapılır.

MU'AŞŞER:

* Gazelin ikilik (beyit) yerine onlu bentlerle yazılmış biçimidir. Müzdevic ve mütekerrir olanları vardır.

TA'ŞİR:

*Daha önce yazılmış ve beğenilmiş başka bir şairin gazelinin her beytinin üzerine aynı konu, ölçü ve kafiyeyle sekiz mısra ilavesiyle yazılır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

NAZİRE:

* Divan edebiyatında daha önce yazılmış ve beğenilmiş ünlü bir şairin ünlü bir şiirine benzer şekilde kaleme alınan bir tür taklit şiirlerdir.

* Nazire yazan şair önceki şiirle aynı konu, ölçü ve kafiyeyle yazmak zorundadır.

* Nazire yazan şair hem nazire yaptığı şairin büyüklüğünü peşinen kabullenmiş hem de kendisiyle o ünlü şairi yarıştırmış olur.

*Divan edebiyatında bu tür şiirleri bir araya getiren kitap veya defterlere **Mecmuatü'n Nezâir** denir.

TARİH (Tarih Düşürme

* Divan şairleri, önemli bir olayın başarıyla sonuçlanması veya sonuçlandırılması; padişahın tahta çıkması, birinin önemli bir göreve atanması; cami, çeşme, han, hamam, köprü okul gibi yapıların hizmete açılması; varlıklı bir ailenin çocuğunun olması, varlıklı bir aileden bir kişinin evlenmesi, ölmesi durumunda bir şiir yazarak o olayın tarihini söylemiş olurlar.

* Şair yazdığı şiirin genelde son beytinde veya son mısrasında "**ebced hesabı**" denen ve Arapça alfabede yer alan harflerin kabul edilmiş sabit sayısal karşılıklarıyla (söz gelimi elif 1'dir, vav 6' dır, nun 50'dir,kaf 100'dür) o olayın hangi yılda olduğunu belirlemiş olur. Bu harfler bir araya gelerek sayısal bir değer oluşturur. Örneğin, "çıkdı" sözcüğünün sayısal karşılığı 127'dir.

*Özellikle tarihi eserler için yazılan ve adına "kitabe" dediğimiz şiirler sanat tarihçiler için önemli bir kaynaktır.

* Şairler bu şiirleri "çıkar için sanat" ülküsüyle yazar ve şiiri hediye ettiği kişiden caize alır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

DİVAN EDEBİYATINDA

DÜZ YAZI VE DÜZ YAZI TÜRLERİ

Divan edebiyatında düz yazı her zaman ikinci planda kalmıştır. Özellikle başlangıçta Arapça yazılan tefsir, fıkıh, kelam gibi dini eserlerde görülen düz yazı tercüme yoluyla divan edebiyatına girmiş, tarihlerde kullanılmaya başlanmış, daha sonra diğer düz yazı türleri ortaya çıkmıştır.

Divan edebiyatında düzyazıya baktığımızda tefsir, hadis tasavvuf kitaplarında görülen, kısmen anlaşılan Evliya Çelebi'nin **Seyahatnamesi**'nde, Kul Mesut'un 14. yüzyıla ait Hint filozofu Beydaba'nın **Kelile ve Dimne** çevirisinde gördüğümüz sade nesir; **Naima Tarihi**, Seydi Ali Reis'in **Miratü'l Memalik** kitaplarında gördüğümüz orta nesir, Feridun, Veysi ve Nergisî **Münşeat**larında rastladığımız anlamdan çok söyleyişe değer veren, iç kafiyelerle örülü uzun cümlelerden oluşan ve anlamakta herkesin zorlandığı süslü nesir divan edebiyatının nesir anlayışını özetler.

Divan edebiyatındaki düz yazıya baktığımızda şu özelliklerle karşılaşırız:

* Belirli bir cümle veya paragraf düzeni yoktur. Düzyazıdaki paragrafa fıkra denir.

* Cümleler çok uzundur. Bu cümlelerin bazen bitirilmediği de olur. Cümleler "ve" bol sayıda olmakla beraber bağlaçlarla veya bağ fiillerle (ulaç) uzatılır.

* **Mercimek Ahmet Paşa**'nın İranlı **Keykavus**'tan yaptığı Kabusname çevirisi dışında hiçbir eserde noktalama işareti kullanılmamıştır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Düzyazının dili anlaşılmayacak kadar Arapça ve Farsça sözcük ve terkiplerle (tamlama) doludur. Yazar yazısını yazarken önüne Arapça ve Farsça sözlükler koyar. Bu onun adeta hüner gösterisidir. Divan şiiri, divan düzyazısının yanında sade sayılır.

* Anlam ikinci planda, hüner ön plandadır. Edebi sanatların yanı sıra seci (düz yazıda kafiye), aliterasyon (harf tekrarları) kulakta hoş bir tını bırakır.

* Divan edebiyatında düz yazı türleri alfabetik sırayla şunlardır:

BİLİMSEL ESERLER:

*Tıp, coğrafya, astronomi, fıkıh ve müspet ilimler üzerine yazılmış kitaplardır. Bir mesnevi de olsa Fuzulî'nin **Sıhhat ve Maraz** kitabı, Kâtip Çelebi'nin **Cihannüma** adlı coğrafya kitabı, **Fezleke** buna örnek gösterilebilir.

DUA KİTAPLARI:

* Bir süslü nesir örneği olan Sinan Paşa'nın **Tazarruname** adlı eseri buna örnek gösterilebilir.

FERMANLAR:

* Bu nesrin en önemli örneği padişah fermanlarıdır.

FETİHNAMELER:

* Osmanlı Devleti'nde bir savaş kazanıldığında o savaşın bütün ayrıntılarını kaleme alan, zaferi diğer İslam ülkelerine, valilere, şehzadelere bildiren süslü nesir örneğidir. Fetihnameler aynı zamanda tarihe not düşen eserler olduğundan tarih araştırmaları yapanlar için önemli bir kaynaktır. En önemli örneklerinden biri Nabî'nin **Fetihname-i Kamaniçe** adlı eseridir.

FÜTÜVVETNAMELER:

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

*Güzel ahlak ve iyi davranışları sayarak insanlara ahlak ve görgü kurallarını anlatan ama temelde ahilik teşkilatının kurallarını, yasalarını anlatan kitaplardır. Yazanı bilinmeyen birçok Örneği varsa da ilk fütüvvetname 13. yüzyılda **Burgazî** tarafından kaleme alınmıştır.

GAZAVATNAMELER:

* İslam ordusunun çeşitli zamanlarda din uğruna yaptığı ve kazandığı savaşları anlatan hem nazım hem nesir olarak yazılabibilen eserlerdir.

* Arap edebiyatındaki adı **magazi**dir.

* Tespit edilmiş 200'den fazla gazavatname vardır. Şiir olarak yazılanların dışındaki gazavatnamelerin sayısı daha çok olmakla beraber, düzyazı olarak yazılan gazavatnamelerin yazanı belli değildir. Anadolu ve Rumeli'de yüzyıllar boyu şahirlerde, kasabalarda, köylerde okunagelmiştir.

İLMİHALLER:

*İtikat ve amel ve muamelat kitaplarıdır. Müslümanlara tüm yaşamları boyunca dinen yapmaları gerekenler ve uymaları gerek li bilgiler verir.

LETAİFNAMELER

* Mizahi fıkraların, nükteli kıssaların yer aldığı güldürmece ve düşündürmece işlevini üstlenen kitaplardır.

MEKTUBAT :

*Ulemanın ve şairlerin gelen mektuplara verdikleri cevaplardır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* İslam dünyasında en ünlü mektubat kitabı Arapça yazılmış olan İmam Rabbani'nin **Mektubat** kitabıdır.

* Divan edebiyatında bu türe Fuzulî'nin **Şikâyetname** eseri örnektir.

MENAKIPNAMELER :

* Velilerin ve tarikat liderlerinin kerametlerini anlatan eserlerdir.

* Muhyi-i Gülşenî'nin yazdığı **Hikâye-i İbrahim Gülşeni** en ünlü menakıpnamelerden biridir.

MUHAMMEDİYELER :

* Siyer kitaplarıdır.

* Peygamberimizin yaşamını, davranışlarını, öğütlerini (hadis) anlatarak örnek bir insan yetiştirmeyi amaçlayan, peygamber ahlakını aşılayan kitaplardır.

* Yazıcıoğlu Mehmet'in **Muhammediye** adlı eseri naat olup şiir olarak yazılmıştır. Halk arasında okunan ve yazanı bilinmeyen

düz yazı biçiminde muhammediyeler vardır.

MÜNŞEAT:

* Divan edebiyatında düz yazıya **inşa** denir.

* Düz yazı kaleme alan kişiye **münşi** denir.

* Düz yazılardan oluşan eserlere de **münşeat** denir.

* Münşeatlar süslü nesir örnekleridir. Seci ve aliterasyonlarla düzyazıyı adeta şiire yaklaştıran bir tarafı vardır.

* En ünlü münşeatlar **Feridun**, **Veysî** ve **Nergisî**'ye aittir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

RİSALELER:

* Sayfa sayısı 40'ı geçmeyen küçük kitaplardır.

* Fuzulî'nin **Risale-i Muamma** ve **Koçi Bey Risalesi** eserleri buna örnektir.

SALNAMELER:

* Sözcük anlamı "yıllık"tır.

* Osmanlı Devleti'ne bağlı vilayetlerin ve eyaletlerin mülki amirlerin denetiminde belirli yıllarda yayımladıkları; yörenin tarihi dokusunu, coğrafi yapısını, insan yapısını, sosyal ve kültürel etkinliklerini, ekonomisini, eğitimini, idari yapısını anlatan geniş kapsamlı raporlardır.

*** Bağdat Salnamesi**, **Konya Vilayeti Salnamesi** bu salnamelere örnektir.

SEFARETNAMELER:

* Osmanlı Devleti'nden başka devletlere gönderilen elçilerin görevlendirildikleri devletin özelliklerini, halkın yaşantısını, kendi yaşadıklarını, kendi izlenimlerini anlattığı düz yazı türüdür.

* 28. Mehmet Çelebi'nin yazdığı **Sefaretname** bu türe örnek tir.

SEYAHATNAMELER:

* Gezi yazılarıdır.

* Evliya Çelebi'ni **Seyahatname** ve Nabi'nin Hac yolculuğunu anlattığı nazım nesir karışımı **Tuhfetü'l Harameyn** eserleri birer seyahatnamedir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

SİYASETNAMELER:

* Devlet yönetimi ve politikaları konusunda yazılmış ve başta padişah olmak üzere üst düzey yöneticilere sunulmuş eserlerdir.

* Karahanlılarda Yusuf Has Hacib'in **Kutadgu Bilig**, Selçuklu-lada Nizamü'l Mülk'ün **Siyasetname,** Tanzimat aydınlarından Lütfü Paşa'nın **Asafname** eserleri bu türe örnektir.

ŞEHRENGİZLER:

* Divan edebiyatı sanatçısının gittiği yerlerin özelliklerini ve güzelliklerini, orada başından geçenleri anlatan, genelde o şehir hakkında bilgi, izlenim sunan eserlerdir.

* Hem nazım hem nesir olarak yazılanları vardır.

* Şehir monograficileri ve tarihçiler için oldukça önemli kaynaklardır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TARİHLER:

* Olayları kronolojik olarak sıraladıktan sonra olayların olay-ların hikâyesini ayrıntılarıyla ele alan eserlere tarih denir. Tarih ilmine genel anlamda bakan, dünya tarihini, dinler tarihini, bir ülkenin tarihini ele alan tarihlerin yanı sıra sadece kendi zamanındaki olayları anlatan tarihler de vardır. Osmanlı Devleti'ni anlatan genel tarihlere **Tevarih-i Âli Osman** denir. Tarih yazarları ikiye ayrılır:

* Saray tarihçileri (Vakanüvisler): Bunlar sarayda görevlendirilen maaşlı tarihçilerdir. En ünlü vakanüvisler **Naima** ve **Peçevî**'dir.

* Bağımsız tarihçiler: Bu tarihçiler saraya bağlı değildirler. Bazılarının başka mesleği de vardır. Kaynak olarak vakanüvislerin yazdığı tarihlerden daha çok itibar görürler. En bilinen bağımsız

tarihçiler **Aşıkpaşazade, Kemalpaşazade**, **Hoca Sadeddin**, **Gelibolulu Mustafa Âli'**dir.

* Tarihçiler arasında **Cevdet Paşa**'nın da önemli bir yeri var-dır. Eserinin adı **Tarih-i Cevdet'** tir.

* Tanzimat dönemi aydınlarından ve Tanzimat edebiyatını destekleriyle hazırlayan Cevdet Paşa'nın yazdığı **Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa** adlı 2 ciltlik eseri de bir başka tarih türüdür.

TEZKİRELER:

*Belirli bir dönemde yaşayıp eser vermiş divan şairlerinin yaşamından söz ettikten sonra yazdığı şiirlerden örnekler sunan, yüzeysel de olsa bu eserleri eleştiren, hem antolojik hem biyografik eserlerdir.

* Türk edebiyatında ilk tezkire yazarı Harzem sahası sanatçılarından olan Ali Şir Nevâî'dir. Eserinin adı **Mecalisü'n Nefais**'tir.

* Anadolu'da yetişmiş ilk tezkire yazarı ise **Heşt Bihişt (Sekiz Cennet)** eseriyle bilinen Sehi Bey'dir.

* Son Tezkire yazarı İbnül Emin Mahmut Kemal İnal olup eserinin adı **Son Asır Türk Şairleri'**dir.

* Divan edebiyatında 30 kadar tezkire yazılmış olup en ünlüleri de **Latifî, Hasan Çelebi, Faizî, Riyazî, Güftî** ve **Esrar Dede'**dir.

VAKIFNAMELER:

* Cami, medrese, külliye gibi vakıf eserlere gelir sağlamak, gerektiğinde tamir ve bakımını yapmak için bir veya birkaç gayrimenkulün gelir ve idaresi konusunda bağışlayan kişinin koydu-ğu kuralları ve koşullara uyulmadığı takdirde yaptığı bedduayı içeren düz yazı örnekleridir.

VASİYETNAMELER:

* Ölen varlıklı bir kişinin mal ve nakit varlığını mirasçılarına

paylaştıran, yakınlarına tavsiyelerde bulunan düz yazı örnekleridir. Okuma yazmanın az olduğu dönemlerde vasiyetnameler parayla tutulan kâtipler tarafından yazılırdı. Vasiyetnameleri Tanzimat sonrası düzenleme yetkisi kâtib-i âdil (noter)lere verilmiştir.

VELAYETNAMELER :

* Hacı Bektaş-ı Veli tarafından kaleme alındığı söylenen yine Hacı Bektaş-ı Veli'nin yaşamını, anılarını, kerametlerini, öğütlerini içeren kitaptır.

YILDIZNAMELER :

* Fala bakma, büyü bozma, baht açma için yazılmış kitaplardır. Bu kitaplar ayrıca 12 burcun özelliklerini sayar. Bazıları gelecekten haber verir. Bu nedenle fazla makbul kitaplar değildir. Yıldıznameye bakan kişiler bu yüzdebn bu işi gizli yaparlar. Yıldıznameler özel ve bu konuda isim yapmış kişilerce kullanılır. Dili sade olan bu eserlerde bu eserleri kullananlar, yıldıznameye baktıran adamın kendi adını ve ana adını alarak bu adları oluşturan harflerin ebcet hesabındaki değerleriyle ortaya çıkan sayının işaret ettiği sayfa okunur. Arapça harflerin ebcet hesabındaki değerlerine bakarak ilgili sayfayı bulur. Okunan bu sayfa bu kitaba baktıran kişi hakkında bir şeyler söyler.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

YAŞADIKLARI YÜZYILLARA GÖRE
DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

14. YÜZYIL:

HOCA DEHHANİ:

* Adı bilinen ilk divan şairidir.

* Dönemini anlatan tezkirelerde toplamı 74 beyti bulan 9 gazel ve bir kasidesine rastlanmıştır.

* Tezkirelerde Anadolu Selçuklu sarayına sunduğu söylenen 20.000 beyitlik **Selçuklu Şehnamesi** adlı eseri kayıptır.

* Adından da anlaşılacağı gibi ilmiye sınıfındandır.

* Lirik bir şairdir

Ger vasl(ı) dilersen ko bu feryâdı a bülbül

Gül gonca gibi ağzı gülistân ire umma

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

SULTAN VELED:

* 13 ve 14. yüzyıllarda yaşamış divan şairidir.

* Mevlana Celaleddin Rumi'nin oğlu olup mutasavvıf bir şairdir.

* Mevleviliğin kurucusudur.

* Şiirlerinde Türkçeye sahip çıkan özellikler vardır.

* **Divan, İbtidânâme, Rebabnâme, İntihanâme, Maarif** gibi eserleri vardır.

Ne okdur bu ne ok kim değdi senden

Benim boynum sünüydü şimdi yaydur

AŞIK PAŞA:

* Mutasavvıf şairlerdendir.

* Yıllarca ihmal edilerek yoksul ve yalnız bırakılan Türk diline sahip çıkmış, şiirlerinde sadeye yakın bir dil kullanmıştır. Şiirleri, Kaşgarlı Mahmut'un Divan ü Lügati't Türk adlı eserinden sonra ikinci milliyetçi eser kabul edilir.

* **Garibname** ve **Fakrname,** iki mesnevisidir.

* **Vasf-ı Hal, Kimya Risalesi** iki ayrı eseridir.

Dursam senüngle durıram baksan senüngle bakaram

Her kancerü kim yürirem gönglim yöni senden yana

KADI BURHANEDDİN:

* Anadolu Selçuklu Devleti'nin Kayseri kadısı iken devlete baş kaldırarak Sivas'ta beylik kurmuş, ancak Akkoyunlularla girdiği savaşı kaybedince Sivas'ta idam edilmiştir.

* İlmiye sınıfına bağlı olduğu halde dinî ve tasavvufî şiirler yanında daha çok lirik şiirler yazmıştır.

* Divanında 1500 gazel, 119 tuyuğ ve 20 rubai vardır. Şiirlerinde adını veya mahlasını kullanmaz, aruzda da fazla başarılı değildir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Dili ağır değildir. En çok cinas sanatını kullanır.

* Tamamen Türk edebiyatına has olan tuyuğ tarzı şiirin ilk kullanıcısıdır.

* Divanının yanı sıra **İksirü's Saadat ü Esrari'l İbadat** ve **Tercihü't Tavzih** adlı dini eserleri de vardır.

Ölmüş tenüm 'aşkı anun rûh değül mi

Gamzesi ile dil dahi mecruh değül mi

AHMEDÎ:

* Kütahya Germiyanoğlu sarayının hekimbaşısıdır.

* Tahsilini Mısır'da yapmıştır.

* Divan edebiyatının ilk usta sanatçısıdır.

* Şiirlerine adını veya mahlasını kullanmaz. Kullandığı aruzda çok hata vardır.

* Dili ağırdır.

* Anlatımı canlı, mazmunları tazedir.

* **İskendername** adlı mesnevisinin sonuna 1407'de yazdığı **Mevlid**, Türk edebiyatına has bir tür olan mevlidin ilk örneğidir.

*Şiirleri: **Divan**.

* Mesnevileri: **Cemşid ü Hurşid, İskendername, Tervihü'l Ervah.**

* Manzum Ders kitapları: **Miyarü'l Edeb, Mizanü'l Edeb**

* Şiir Sanatı: **Bedâyiü's Sihr fi Sanayii'ş Şiir**.

* Arapça - Farsça Sözlük: **Mirkatü'l Edeb.**

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Senin yüzün görene ne hâcet likaa-yı hûr

Kapında yer bulana ne bâğ-ı cinan gerek

SEYYİD NESİMÎ:

* 14. yüzyılın son çeyreğinde ve 15. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı söyleniyor. Hayatı hakkında bilinenler çelişkilerle doludur. Adı daha çok menkıbelerin gölgesinde kalmıştır. Bu nedenle şiirlerinin bazıları 20. yüzyıl halk şairi Kul Nesimi ile karıştırılmaktadır.

* Hem divan edebiyatı hem tekke edebiyatı tarzında şiirler yazdı.

* Hem heceyi hem aruzu kullandı.

* Aşk ve tasavvuf temel konularıdır. Oldukça lirik bir anlatımı vardır.

* Şiirlerini Hurufilik tarikatının düşüncelerini yaymak için kullanmıştır.

* Dili bazı şiirlerde çok sadeyken bazı şiirlerinde ağır bir dil kullanmıştır.

* Hurufilik tarikatinin bozguncu düşünceleri nedeniyle Halep'te mahkeme edilerek idam edilmiştir.

* Aruzla ve Azeri ağzıyla yazdığı şiirleri içeren bir **divanı** bir de **Farsça Divan**ı vardır.

Bende sığar iki cihan ben bu cihana sığmazam

Cevher-i lâ-mekân benim kevn ü mekâna sığmazam

** Bu yüzyılda ayrıca **Kadı Darir** ve **Ahmed Fakıh** gibi iki önemli şair daha göze çarpar.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

15. YÜZYIL

SÜLEYMAN ÇELEBİ:

* Bursa'da yaşamıştır.

* İnşası 1399'da tamamlanan Bursa Ulu Camii'nin ilk imamıdır.

* Türk edebiyatına özgü olan mevlid türünde Ahmedî'nin İskendernamesi'ne ek olarak yazdığı mevlidden sonra bağımsız olarak yazılan ilk mevlidin şairidir.

*** Vasiletü'n Necat** (Kurtuluş Nedenleri) adlı eserden sonra Anadolu'nun birçok yerinde pek çok mevlid yazılmıştır.

Allah adın zikr idelüm evvela

Vâcib oldur cümle işde her kula

Bir kez Allah dişe aşk ile lisan

Dökülür cümle güneh misl-i hazan

ŞEYHÎ:

* Germiyanoğlu sarayında yetişmiştir. Saray doktorudur. II. Murad'a da doktorluk yapmıştır.

* İlmiye sınıfındandır.

* İranlı şair Nizâmî'den çevirdiği **Husrev ü Şirin** adlı mesnevisi ile 126 beyitlik **Harname** adlı küçük, didaktik ve fabl türünde bir mesnevisi öne çıkan eserleridir.

* Döneminin önemli kaside şairlerindendir. Şiirlerinde dini konuları ele almamıştır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

*** Divanı**, **Hüsrev ü Şirin** ile **Harname** adlı iki ayrı mesnevisi, **Kenzü'l Menâfi, Neyname, Habname** adlı tıpla ilgili eserleri vardır.

Zülfini şâm-ı gariban gördi ŞEYHİ dolaşup

Kaldı yıllar dimedi bir gün ki kimsin yâ garib

ALİ ŞİR NEVÂÎ:

* Harzem sahası şair ve yazarlarındandır.

* Çağatay edebiyatının en yetkin ismidir.

* Eserlerini Çağatay Türkçesiyle yazmıştır.

* **Muhakemetü'l Lügateyn** (İki Sözlüğün Duruşması) adlı eseriyle Türkçe ve Farsçayı karşılaştırmış, Türkçenin Farsçadan zengin bir dil olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Eser bu yönüyle milliyetçi bir eserdir.

* **Mecalisü'n Nefâis** (Güzel İnsanların Meclisleri) divan şairleri tarafından yazılmış ilk tezkiredir.

* Divan edebiyatının ilk hamse şairidir. (5 ayrı mesnevi)

* Harzem sahası sanatçısı olduğu halde hem Azeri hem de Osmanlı şairlerini etkilemiş; eserlerine nazireler, zeyller yazılmıştır. Divan edebiyatında en çok eser veren şairdir.

*Çağatayca 5 ayrı divan tertip etmiştir**: Garâibü's Sığar** (ilk gençlik şiirleri), **Nevâdirü'ş Şebab** (gençlik şiirleri)**, Bedâiü'l Vasat (**orta yaş şiirleri)**, Fevâidü'l Kibar (**45-60 yaş şiirleri)**, Bedâiü'l Nihâye, Nevâdirü'n Nihâye.**

* Ayrıca **Fani** mahlasıyla 5 Farsça divan tertip etmiştir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

*** Muhakemetü'l Lügateyn** Çağatayca-Farsça bir sözlüktür. Bu sözlükle Türkçenin Farsçadan üstün bir dil olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır.

*** Mecalisü'n Nefais** bir tezkiredir. **Mizanü'l Evzan** aruz ilmiyle ilgili bir eserdir.

*** Hayretü'l Ebrar, Ferhad ü Şirin, Leyla vü Mecnun, Seb'a-i Seyyare Sedd-i İskenderi** adlarıyla yazdığı 5 mesnevisi vardır.

*** Tercüme-i Çihil Hadis** manzum kırk hadis tercümesidir.

***** Düz yazılarını içeren **Münşeat** adını taşıyan Türkçe bir eseri vardır.

*** Tarih-i Mülûk-ı Acem, Tarih-i Enbiya ve Hukema, Tuhfetü'l Mülûk** (Farsça) tarih kitaplarıdır.

*** Lisanü'l Tayr, Nesaimü'l Muhabbet** (çeviri**)** tasavvuf içerik-li eserlerdir.

*** Siracü'l Müslimin** manzum bir akaid kitabıdır.

*** Seyfü'l Hadi, Mekârimü'l Ahlak, Mahbubü'l Kulub fi'l Ahlak** dini eserlerdir.

Yüz cihan zulm cihan ehli mana kıldı meni

Fâriğ it ehl-i cihan birle cihandan yârab

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

NECATİ BEY:

* Hem lirik hem didaktik şiirleriyle dikkati çeker.

* Daha çok gazelleriyle tanınır.

* Şitaiye ve bahariye kasideleri, "**döne döne**" redifli gazeli ünlüdür**. Mersiye-i Ester** katırının ölümünü anlatan 25 beyitlik küçük bir mersiye olup mizahi bir özelliğe sahiptir.

* Divanına dibace (önsöz) koyan ilk divan şairidir…

* Şiirde Türk atasözlerini ve halkın kullandığı deyimleri kullanarak anlatımda mahallileşmeyi sağlamıştır.

* Divanında kasidelerin yanı sıra 4 terkib-i bend ve 650 gazel vardır. Terkib-i bendiyle Bağdatlı Ruhî'den önce terkib-i bend yazan ilk şair olmuştur.

* **Divan** tek eseridir.

Ayağı yir mi basar zülfüne ber-dâr olanın

Zevk ü şevk ile virür cân ü seri döne döne

AHMED PAŞA:

* Fatih'in vezirlerindendir.

* Sarayda işlediği bir suç yüzünden Fatih tarafından Bursa'ya sürülmüş, padişahtan af dilemek için yazdığı ünlü "**kerem**" kasidesine rağmen affedilmemiştir.

* Daha çok gazelleriyle tanınan şairin "kerem" redifli kasidesi dışında bir de ünlü "**güneş**" redifli kasidesi vardır.

* Divan edebiyatına yeni mazmunlar kazandırmıştır.

* Dinî konularda şiir yazmamıştır. Gazelleri hep aşıkanedir.

* Bir aruz ustasıdır.

* Divan tek eseridir.

Bizi hâk etdi hevâ yoluna sevdâ n'idelüm

Pâ-mal eyledi bu zülf-i semen-sâ n'idelüm

Kul edinmezdi güzeller bizi illâ n'idelüm

Vay gönül vay bu gönül vay gönül ey vay gönül

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

** Bu yüzyılda ayrıca **AVNÎ** (Fatih Sultan Mehmet), **ADLÎ** (II. Bayezid) ve **CEM SULTAN** gibi hükümdar şairler de güçlü şiirleri ve tertip ettikleri divanlarıyla dikkat çekmektedir.

16. YÜZYIL

BAKÎ:

* İlmiye sınıfına mensup olmasına rağmen hiç dinî şiir yazmadı.

* Aşıkaane ve rindane gazeller yazdı.

* Kanuni Süleyman'ın ölümü üzerine yazdığı mersiye ünlüdür.

* Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsçaya da hakimdir. Dili oldukça ağırdır.

* Şiirleri biçim bakımından kusursuzdur.

* Eşsiz mazmunlarıyla divan edebiyatının yıldızlarındandır.

* Divan edebiyatının en usta gazel şairidir.

* Döneminde **sultan-ı şuara** olarak anılmıştır.

* Şiirlerini içeren divanının yanı sıra Kastalani'den çevirdiği **El Mevahib-i Ledünniye,** yine Arapçadan çevirdiği **Fezail-i Cihad, Fezail-i Mekke** eserleriyle tanınır.

Baş eğmeziz edâniye dünyâ-yı dûn içün

Allâhadır tevekkülümüz inkıyâdımız

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

BAĞDATLI RUHÎ:

* Azeri sahası şairlerindendir.

* Rindane gazelleri ve sosyal yergi içerikli şiirleriyle tanınır.

* Yaşam felsefesi ünlü rubai şairi Hayyam'ı andırır.

* Dili ağırdır, şiir tekniği güçlüdür.

* Edebiyatımızda ilk Terkib-i Bend şiirini Necati Bey yazmakla beraber Ruhî'nin yazdığı Terkib-i Bend ve Terci-i Bend daha çok ün kazanmıştır. 19. yüzyıl Tanzimat sanatçısı Ziya Paşa Terkib-i Bend ve Terci-i Bend şiirini Bağdatlı Ruhî'ye ithaf etmiştir.

* Tek eseri divanıdır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Hâlin kime ansan sana der hikmeti vardur

Öldürdü bizi âh bilinmez mi bu hikmet

Nâçar çeker halk bu zahmetleri yoksa

Âdem kara dağ olsa getürmez buna taakat

FUZULÎ:

* Bağdat-Kerbela-Necef üçgeni içinde doğmuş ve bu üçgen içinde yaşamış Azeri sahası şairlerindendir.

* Farsça divanının önsözünden (mukaddime) anlaşıldığına göre çok genç yaşta şiire başlamış ancak ilimsiz şiirin bir şeye yaramadığını anlayarak gençlik şiirlerini imha etmiştir.

* İlim öğrenmeye gayret etmiş Arapça ve Farsçayı şiir yazacak kadar iyi öğrenmiştir.

* Farsça divanının önsözüyle Türk edebiyatında poetikasını yani şiir anlayışını açıklayan ilk şair olmuştur.

*Bir tasavvuf şairidir. Ancak tasavvuf onun şiirinde iyice gizlenmiştir. Bu tasavvufî düşünceler şiirler şerh edilince ortaya çıkmaktadır.

* Aşk anlayışı beşerî aşktan ilahi aşka yönelme biçimindedir.

* Bir mazmun ustasıdır. Kendinden önce kullanılagelen mazmunları ustalıkla kullanmakla kalmamış, bulduğu yeni mazmunlarla divan edebiyatına yeni renkler kazandırmıştır.

* Fuzulî divan edebiyatının en lirik şairidir. Onun şiirinden taşan coşku ve içtenlik adeta bir zirvedir.

* Her türde eser verebildiği ve verdiği halde en çok gazel yazmıştır. Başarılı kasideleri de olmakla beraber, şair taşrada yaşamak zorunda olduğundan kaside sunulacak kişilerin azlığı bu türde eser vermesini engellemiştir.

*Dili ağırdır.

*** Türkçe Divan, Arapça Divan**, **Farsça Divan**, **Leyla vü Mecnun, Sıhhat ve Maraz, Beng ü Bâde, Hadikatü's Süeda** (nazım nesir karışık), **Matla'ü'l İtikat, Risale-i Muamma, Heft Cam, Enisü'l Kalp, Mektuplar, Rind ü Zahid, Sohbetü'l Esmar, Tercüme-i Hadis- Erbain** (Kırk Hadis tercümesi)

Dimen kim 'adli yoh yâ zulmü çoh her hâl ile olsa

Gönül tahtına andan gayri sultan olmasun yârab

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

SEYDİ ALİ REİS:

* Osmanlı Devleti kaptan-ı deryalarındandır.

* Gezgindir ve ilim adamıdır.

* Coğrafya, riyaziye (matematik), hendese (geometri), astronomi ilimlerine vakıftır. İyi bir tarih bilgisine sahiptir.

* Eseri **Miratü'l Memalik** (Memleketlerin Aynası), Hindistan sularında donanmasının telef olması üzerine İstanbul'a kara yoluile dönüşünü anlatır. 1550'li yıllarda tamamlanan bu eser divan edebiyatında yazılmış ilk seyahatname kabul edilir. Bu eserde nazım, nesir iç içe kullanılmıştır.

* Diğer eseri **Kitabü'l Muhit** adeta bir denizcilik kitabıdır. Gemi kaptanlığı yapanlara gemiciliği, rotaları, gemi sevk ve idaresini anlatır.

** Bu yüzyılda ayrıca **Selimî** (Yavuz Sultan Selim), **Muhibbî** (Kanuni Sultan Süleyman), **Muradî** (III. Murad) gibi padişah olup aynı zamanda hatırı sayılır ünlü şairler de dikkat çekicidir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

17. YÜZYIL

NABÎ:

* Divan edebiyatında hikmet (atasözü gibi söz söyleme) çığırını açmış ve kendisinden sonra gelen şairleri bu yönüyle etkilemiştir.

* Şiirlerinde aşktan fazla söz etmez ve her zaman didaktik olmayı tercih eder.

* Şiirlerini **Divan'**ında toplamıştır.

* **Hayrabad** adlı mesnevi divan edebiyatının ilk özgün mesnevisidir. Kendisinden önce gelen mesnevi şairleri konularını daha önce yazılan mesnevilerden alarak aynı hikâyeyi kendi hayalleriyle süsleyerek anlatmışlardır. Hayrabad, hikâyesi sadece Nabi'ye ait bir mesnevidir.

* **Hayriye-i Nabi** oğluna öğütleri içeren manzum, çocuk terbiyesini anlatan pedagojik bir eserdir ve bu içeriğiyle divan edebiyatında bir ilktir.

*** Tuhfetü'l Harameyn,** kendisinin Hac yolculuğunu anlatan nazım nesir karışımı bir eserdir.

*** Fetihname-i Kamaniçe,** Kamaniçe Kalesi'nin alınışını anlatan yine nazım nesir karışımı bir eserdir.

*** Surname** ise 587 beyitlik mesnevi kafiyesiyle yazılmış düğün kitabıdır.

Sözde darb-ı mesel irâdına söz yok amma

Söz odur ki senden kala bir darb-ı mesel

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

NEF'Î:

* Divan edebiyatının hem en önemli kaside şairi aynı zamanda en önemli yergi şairidir.

* Kasideleri biraz da sebk-i hindu akımının etkisiyle çok renklidir.

* Kasidelerinin en parlak bölümleri methiye ile fahriye bölümleridir. Yani hem övdüğünü çok iyi över hem de kendini göklere çıkarır.

* Telmih, istiare ve mübalağa en çok başvurduğu edebi sanatlardır

* Şiirlerinde aşk en sonda gelen konudur.

* Keskin zekâsıyla bulduğu mazmunlarla ördüğü hiciv(yergi) leri vardır. Yaptığı çok keskin hicivlerinde hiç kimseye ayrıcalık tanımaz.

* Bu hicivlerde ölçüyü biraz fazla kaçırınca şeyhülislam fetvasıyla idam edilir.

* Dili oldukça ağırdır.

* Şiirlerini **Divan** adlı eserde, hicivlerini **Siham-ı Kaza** (Kaza Okları) adlı eserde bulabiliriz.

Sözde nazir olmaz bana ger olsa 'âlem bir yana

Pür tumturaak ü hıoş edâ ne Hafızem ne Muhteşem

SEBK-İ HİNDÛ:

* 16. Yüzyılda İran'da Urfî, Selim, Şevket, Bidil gibi ünlü şairlerin hem Safevi baskısından kaçmak hem de Babür Devleti sarayında rahata, konfora kavuşmak amacıyla Hindistan'a giderek orada kurdukları bir şiir akımıdır,

* Bu şairler şiirlerinde bilmeceyi andıran karışık mazmunlara, hayal oyunlarına, aklı zorlayan söz sanatlarına, alışılmamış benzetmelere yer vermişlerdir.

* Şiirde bir yandan ses ve kafiyeyi ön plana çıkarmış, hatta ses konusunda fazla ileri giderek anlattıkları olayın, betimledik- leri şeylerin sesini taklit yoluna gitmişlerdir. Bu yönüyle 19. yüz-yılda natüralizmin şiirdeki uzantısı olan sembolizmi hatırlatmakta ve bu akımın uzantısı hissini uyandırmaktadır.

* En az söze en çok anlam katma şairlerin vazgeçemedikleri özelliktir.(icaz)

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* En çok kullandıkları edebi sanatlar mübalağa, istiare ve telmihtir.

* Bir başka özellikleri de adeta sözlük tarayarak en bilinmedik sözcükleri şiire katmaları ve şiirin dilini çok ağırlaştırmalarıdır. Bu da şiirdeki ahenk ve müzikaliteyi yakalamak için yapılan bir girişimdir.

* Bu özellikleri taşıyan bu akım 17. yüzyılda divan şairlerimizi etkilemiş ve Nef'î, Neşâtî, Nailî, Fehim, Şeyh Galip bu akımın temsilcileri olmuşlardır.

NÂİLÎ:

* Sebk-i Hindu akımının en parlak temsilcilerindendir.

* Aşıkaane gazelleriyle tanınır.

* Mübalağa, telmih, tezat en çok kullandığı edebî sanatlar-dır.

* En güzel örneklerini Lale Devri'nde Nedim'in verdiği şarkı türünü ilk defa kullanan odur.

* Çağdaşı olan Nabî gibi özdeyiş değerinde beyit veya mısraları vardır.

* Dili oldukça ağır olup alışılmamış terkipleri (tamlama) vardır.

* **Nailî-i Kadim Divanı** olarak bilinen bir divanı vardır.

Edince kand-i lebin hâtır-ı mezaaka hutur

Diyar-ı Mısra değil Kandehâre dek gideriz

NEŞÂTÎ:

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Sebk-i Hindu akımının önemli temsilcisidir.

* Mevleviliğin önemli isimlerinden olmasına rağmen dinî ve tasavvufî şiiri pek yoktur.

* Gazellerinde son derece ahenkli, kulağa hoş gelen ama ağır bir dili vardır.

* Kasidelerinde Nef'î'nin etkisi çok büyüktür. Bazı kasideleri Nef'î'nin kasidelerine nazire gibidir.

* **Divan, Mektubat, Kavaid-i Deriyye, Şerh-i Müşkilat-ı Örfî, Şehrengiz-i Edirne, Hilye-i Enbiya** adlı eserleri vardır.

Gittin ammâ ki kodun hasret ile cânı bile

İstemem sensiz olan sohbet-i yârânı bile

KÂTİP ÇELEBİ:

* Osmanlı kültürünün en önemli bilim adamlarındandır.

*Arapça, Farsça, Latince ve Fransızca öğrendi. Bütün İslami ilimlerle uğraştı.

* Osmanlının yaptığı birçok savaşa katıldı.

* Coğrafya kitapları: **Levamiü'n Nur fi Zulmeti Atlas Minur, Müntehâb-ı Bahriye, Cihan-nüma**.

* Tarih kitapları: **Fezleke, Tuhfetü'l Kibar fi Esfari'l Bihar, Takvimü't Tevarih**.

* Dini kitapları: **Mizanü'l Hakk fi İhtiyari'l Ehakk, İlhamü'l Mukaddes minel Feyzü'l Ak-des.**

* Bibliyografya: **Keşfü'z Zünûn, Süllemü'l Vusul ila Tabakatü'l Fuhul, Cami'ü'l Mütûn min Cüll el Fünûn.**

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Çeşitli türlerden eserleri: **Tuhfetü'l Ahyar, Dürer-i Müntesime ve'l Gurer-i Münteşire, Recmü'l Racim Bi's Sin ve'l Cim, Beyzavî Şerhi, Muhammediye Şerhi, Kanunname, Tütün Risalesi.**

* Çevirileri: **Düsturü'l Amel fi Islahi'l Halel, İrşadü'l Hıyafa ila Tarihi'l Yunan ve'r Rum ve'n Nasara.**

EVLİYA ÇELEBİ:

* Osmanlı kültürünün en ünlü gezi yazarıdır.

* Düz yazıya önem vermeyen divan edebiyatında Evliya Çelebi düzyazının hemen hemen en sade dil örneklerini vermiştir.

* Fantastik ve mübalağalı bir anlatımı vardır.

* 50 yılı aşkın bir süre tüm Osmanlı coğrafyasını gezerek gördüklerini bir gezi yazısı eseri haline getirmiştir.

* Eserinde verdiği bilgiler şehir tarihi üzerine çalışanlar için çok önemli bir kaynaktır.

*10 ciltten oluşan **Seyahatname** eseriyle ünlüdür. Reşat Ekrem Koçu tarafından 6 cilt olarak yayımlanmıştır.

NAİMA

* Ünlü tarihçidir.

* Döneminin hatta tüm Osmanlı tarihinin en ünlü vakanüvisidir(resmi tarih yazıcısı).

* Renkli ve çekici bir üslubu vardır. Bu nedenle hem bir tarih yazmış hem de bir "tarih edebiyatı" oluşturmuştur.

* **Naima Tarihi** tek eseridir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Eser 2 cilt olarak İbrahim Müteferrika tarafından matbu olarak yayımlanmıştır.

EBÜL GAZİ BAHADIR HAN:

* Hive devletinin hükümdarlarındandır.

* Sanatçıları koruyan, sanata önem veren ve kendisi de tarihçi olan bir hükümdardır.

* **Şecere-i Terakime** (Türkmenlerin Soy Kütüğü) ve **Şecere-i Türk** (Türklerin Soy Kütüğü) adlı iki kaynak eser vücuda getirmiştir.

18. YÜZYIL

NEDİM:

* Lale Devri aşk, şarap, eğlence ve İstanbul şairidir.

* Diğer divan şairleri gibi şiirlerinde izlenimci betimleme yapmayı tercih etmemiş, çevreyi nesnel betimlemeler yapmış, Lale Devri eğlencelerini ve İstanbul'u anlatmış, şiirde mahallileşmeyi sağlamıştır.

* Aşk anlayışı platonik değildir. Hazzı üstün tutan bir yanı vardır.

* Divan edebiyatının en büyük kaside şairlerindendir. İstanbul Kasidesi en ünlü kasidelerindendir.

* İlk kez Nailî'nin kullandığı ve divan edebiyatına has şarkı türünün en güzel örneklerini vermiştir.

* Divan edebiyatı için yeni bir tür olan müstezatı ilk kullanan odur.

* Dili ağır, anlatımı canlı ve ahenklidir. Baştan çıkaran bir ifade tarzı vardır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Divan edebiyatında hece ölçüsüyle bir türkü yazarak bu konuda da öncü olmuştur.

* İyi bir mazmun ustasıdır.

* Lale Devri'ni bitiren Patrona Halil isyanında ya öldürülmüş ya da kaçarken damdan düşerek ölmüştür.

* Divanı vardır.

Murâdın anlarız ol gamzenin iz'ânımız vardır

Beli söz bilmeziz ammâ biraz 'irfânımız vardır

ŞEYH GALİP:

* 42 yaşında öldüğünde Galata Mevlevihanesi postnişiniydi (şeyhi).

* Sebk-i Hindu akımının divan edebiyatındaki en parlak temsilcisidir.

* Şiirlerine hüzün ve teessür hâkimdir.

* Aşkı bir hüzün peçesi altına gizlemiş ve ilahi aşkı işlemiştir.

* Tasavvuf onun şiirinin en önemli malzemesidir.

* Hüsn ü Aşk alegorik bir mesnevi olup divan edebiyatının ikinci özgün mesnevisidir. Şair bu eseri Hayrabad adlı ilk özgün mesneviyi yazan Nabî'yle yarışmak ve onu geçmek için yazmıştır.

*Dili oldukça ağır ve o ölçüde liriktir.

* Bazı edebiyat tarihçileri tarafından divan edebiyatının son temsilcisi olarak görülmektedir.

Ümmideyiz ye's ile âh eylemeyiz biz

Sermâye-i imânı tebâh eylemeyiz biz

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bâbın koyup ağyâre penâh eylemeyiz biz

Bir kimseye sâyende nigâh eylemeyiz biz

Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammedsin efendim

Hakkdan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

ALEGORİ :

* Sözcük olarak simgesel anlatım anlamına gelse de edebi terim olarak edebi bir eserde kahramanların kişiliklerine uygun isimlendirilmeleridir. Fabl tarzı eserlerde sık sık kullanılan alegorinin edebiyatımızdaki ilk örneği Yusuf Has Hacib'in **Kutadgu Bilig** mesnevisidir. Bir diğer örnek Şeyh Galib'in **Hüsn ü Aşk** mesnevisidir. Edebiyatımızda en bariz örneği Şinasî'nin **Şair Evlenmesi** tiyatro eseridir. Adı gereği **Kumru** Hanım sessizliği, **Müştak** Bey snopluğu, **Hikmet** Efendi akıllılığı, **Ebüllaklaka** kuru gürültüyü temsil eder.

19. YÜZYIL:

* Beş yüz yıl kadar süren ve ufak tefek biçim, söyleyiş, tür gibi değişimlerle 19. yüzyıla gelen; bu yüzyılda adeta yaşama sa-vaşı veren divan edebiyatı kendisine gösterilen ilgiyi kaybetmiştir.

* **İzzet Molla, Enderunlu Vasıf, Enderunlu Fazıl, Akif Paşa, Leyla Hanım** gibi usta şairler bile bu edebiyata gereken ilgiyi uyandıramamışlardır.

* 19. Yüzyılın ortalarında **Hersekli Arif hikmet, Yenişehirli Avnî, Leskofçalı Galip, Manastırlı Rıfat; Encümen-i Şuara** (Şairler Toplaşımı) adı altında bir cemiyet kurarlar.

* Amaçları divan edebiyatına yeni bir canlılık getirmektir ama başarılı olamazlar.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Tanzimat birinci dönem sanatçıları Şinasi, yazdığı kaside ve gazellerle; Ziya Paşa terkib-i bend ve terci-i bendlerle ve gazellerle, Namık Kemal yazdığı kaside ve gazel ve şarkı sözleriyle divan tarzında şiir yazmaları divan edebiyatını diriltmeye yetmez.

* Ancak 20. yüzyılda **Yahya Kemal (Beyatlı)** özellikle Paris dönüşü (1913 sonrası) yazdığı gazeller, rubailer, tahmis ve taştirlerle adeta divan edebiyatının son temsilcileri oldu.Yahya Kemal'in yazdığı bu şiirler daha sonraki yıllarda **Eski Şiirin Rüzgârıyla** ve **Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş** adlarıyla kitap olarak yayımlandı.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

URFA'DA DİVAN ŞİİRİ
VE
BİLİNEN URFA ŞAİRLERİ

Özel koleksiyonlarda, halk edebiyatının cönkleri sayılabilecek gazelhanların ve muganniler repertuvar defterlerinde, mezar ve diğer yapı kitabelerinde adına rastladığımız Urfa şairleri arasında bir gezinti yaparsak aruz ölçüsüyle ve divan edebiyatı normlarına göre eser vermiş 200 şairin varlığına tanık oluruz. Ancak bu 200 şairin tamamına "Urfalı" demek doğru değildir. Çünkü özellikle repertuvar defterlerinde **Fuzûlî, Rûhî, Ziya Paşa** gibi adını gayet iyi bildiğimiz, şiirlerine hayran olduğumuz şairlerin şiirlerine rastladığımız gibi Urfalı olup olmadığını kestiremediğimiz şairlere de rastlama ihtimalimiz vardır. Bu da yetmezmiş gibi **Ahmet Vefik** gibi Urfa'da doğmadığı halde memur olarak Urfa'ya gelmiş, Urfa'yı ve Urfa'daki sanat ve kültür ortamını benimsemiş, emekli olduktan sonra Urfa'da kalmış ve bu topraklara gömülmüş şairler, başka bir ilde doğduğu halde çok genç yaşlarda medrese eğitimi görmek için Urfa'ya gelmiş; eğitiminden sonra ilmiye sınıfına intisap etmiş, Urfa'dan evlenmiş, yine burada ölmüş **Tevfik** gibi şairler de vardır. Söz gelimi bilindiği gibi **Muhibbî**, Kanuni Sultan Süleyman'ın şiir yazarken kullandığı mahlastır. Bildiğimiz kadarıyla başka bir **Muhibbî** daha vardır ki Diyarbakırlıdır. Ünlü divan şairi **Rasih**'in "üstüne" redifli gazeline nazire yazmıştır. Repertuvar defterlerinde adına rastladığımız bir de Urfalı **Muhibbî** vardır. Başlangıçta biz Muhibbî'yi Diyarbakırlı olarak bildik. Ancak sonraları **Bedri Alpay**'ın şahsım tarafından edite edi-len **Şanlıurfa Şairleri I** kitap çalışmasında **Urfalı Molla Ahmet**'in oğlu

ilmiye sınıfından **Abdurrahman Muhibbi'**nin öz be öz bir Urfalı olduğunun ayırdına vardık. Bu 198 şairin nereli olduğunun bulunması, ayrı bir araştırma konusudur. Bu iş biraz da akademik kadroların araştırmalarına bağlıdır.

Sözünü ettiğimiz 200 şairin hepsine birden "haza şair" dememiz mümkün değildir. Ama Urfa'da yeşermiş ve yetişmiş çok önemli şairlerin olduğunu söyleyebiliriz. **Nâbî, Ömer Nüzhet, Admî, Fehim, Hikmet, Şevket, Sakıb, Kıratoğlu Emin, Nuri** gibi şairlerin çağdaşlarından pek de geri sayılamayacak, çağdaşlarıyla boy ölçüşecek şairler olduğunu takdir etmek durumundayız. Biz burada adı Urfa'yla özdeşleşmiş, Urfa'daki meşk meclislerinde gazelleri okunan divan şairlerinden söz edeceğiz. Bir taraftan da hacmi daha fazla kabartmamak adına adını andığımız şairlerin şiirlerinrinden örnekler vereceğiz. Amacımız bu konuda araştırma yapan akademisyenlere bu şiirleri sunarak bu şairlerin şiir güçleri ve dirençleri hakkında araştırmalar yapılmasını sağlamak, bu konuda yapılacak tespitlere ışık tutmaktır. Böylece bu yolla Urfa'daki divan şiirinin hem kısa bir tarihini öğrenmiş ve tabir yerindeyse "Urfa'ya gelin gelmiş ve iç güvey olarak girmiş" divan şiirinin kaderi hakkında fikir sahibi olacağız.

* Urfa'nın tarihini kestirme yoldan öğrenmek, Urfa'nın geçmişine baktığımızda koyacağımız bazı köşe taşlarının dikilmesine ve bunların bilinmesine bağlıdır:

* Sözünü ettiğimiz eebiyat divan edebiyatı olduğuna ve bu edebiyatında Osmanlı Devletine ait olduğuna, yine bu edebiyatın ana dili Türkçe olduğuna göre Türk ve Türkmen küültür ve dilinin ne zamandan beri bu topraklarda yaşadığını bulmakta ve bilmekte yarar vardır. Urfa'da Türk veya Türkmen dil ve kültürünün varlığı 8. ve 9. yüzyıllara kadar uzanmaktadır. Göç ve ticaret yolları üzerinde bu-lunan Urfa'ya Müslümanlığı kabul eden Türklerin rağbet ettiğini ve buraya gelenlerin yerleşik hayata geçerek tarım ve ticaretle uğraştığını biliyoruz.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

* 2500 yıl gibi uzun bir süre göçebe olarak birlikte yaşayan Türklerin ve Kürtlerin 8. yüzyılda İslamiyeti kabul etmeleriyle başlayan süreçte hem Türklerin hem Kürtlerin yurt edinmek için Ön Asya'ya göçleri sonucu 8 ve 9. Yüzyıllardan beri bu topraklarda yaşadığını tahmin etmek güç değildir.

* 1070'te Urfa'ya gelip Harran'ı muhasara altına alan Sultan Alparslan'ın ordusundaki bazı Türkmenlerin buralarda kaldığını veya bırakıldığını, özellikle bu tarihten 300 yıl sonra bu bölgeye hâkim olan Akkoyunluların buraya geldiğinde burada önemli sayıda bir Türkmen nüfusu ile karşılaştığını anlıyoruz. Özellikle Arapların büyük bir çoğunlukla yaşadığı ovanın ortasında Kısas adlı bir köyde Türkmenlerin 900 yıla yakın bir zamandır kendi dilleri ve gelenekleriyle yaşamaları dikkate değer.

* Bölgeye 100-120 yıl kadar hâkim olan Akkoyunluların gerek dil ve gerekse kültür bakımından Urfa'yı etkilediğinin farkına varıyoruz.

* Bu durum Türkmenlerin bu yörede yoğunlaşmalarını sağlamıştır. 1515'te Yavuz Sultan Selim'in Urfa'yı zaptından sonra 1560'lı yıllarda yapılan nüfus sayımlarında Türkmenlerin sayıca bir fazlalık içinde olmalarının nedenlerii bunlardır. Başka bir de-yişle Yavuz Sultan Selim Urfa'yı almadan önce de Urfa bir Türk-men şehridir. Şehirde konuşulan yaygın dil Türkçedir, konuşulan bu Türkçe Akkoyunluların konuştuğu dildir ve Urfa'da sünni bir kültür hâkimdir.

* Osmanlı egemenliğinin ilk döneminde Urfa Diyarbakır vilayetine bağlı bir sancaktır. Daha sonraki yüzyıllarda Urfa, Halep vilayetine bağlı bir sancak yapılır. Daha sonra da Urfa bir mutasarrıflık olur. O yüzyıllardan bugüne kadar yaşayan ve divan şiiri yazan 196 şairin varlığı burada oldukça ilginç bir görüntüdür. Zira divan şiirini oluşturan veya oluşturacak hiçbir dinamik yokken bu 196 sayısı hayli düşündürücüdür. Çünkü Urfa'da divan şiirinin yeşermesinde burada bulunan bir sanat ve ilim çevresi oluşturan çok

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

sayıda medrese dışında olumlu bir ortamı hayal bile edeme-yiz. Zira divan şiiri bilindiği üzere üç hedef seçer: Sanat için sanat, toplum için sanat, çıkar için sanat. Divan şairleri ne kadar usta olduklarını ispatlamak için sanat çin sanat kaygısıyla gazeller yazmışlardır. Yine divan şairleri okuyucusunu, dinleyicisini eğitmek, yönlendirmek, onlara öğüt vermek amacıyla dini ve ahlaki eserler; tarihi, felsefi eserler yazarak, Allah rızasını kazanmak için toplum için sanat kaygısını gütmüşlerdir. Ama bazı divan şairleri de kasideler yazarak din ve devlet ululârını övmek ve devlet büyüklerinden, varlıklı insanlardan "caize" dedikleri parayı kazanmak, önemli yapılara ve varlıklı kişilerin mezarlarına kitabe yazıp tarih düşerek para kazanmak, bayramlarda, mevsim dönümlerinde kutlama kasideleri, zenginlerin çocuklarının doğumunu kutlamak, muharremiyeler yazmak suretiyle çıkar için sanat kaygısı gütmüşlerdir. İşte Urfa bu imkânlar açısından çorak bir yerdir. Eyalet merkezini bırakın, vilayeti bırakın, bir sancak mesabesinde olan bu yerlerde sanatı besleyecek bir kaynak yoktur. Payitahta ve devletin imkânlarına oldukça uzaktır. Üstelik sanatı besleyecek varlıklı insanların sayıları da ancak bir elin parmakları kadardır ve en önemlisi bu çorak tarlada bu sanat kokan şiirler nasıl filizlenme imkânı bulmuştur. Bu sorunun cevabını henüz bulmuş, bulabilmiş değilim.

* Urfa'da divan şiiri varlığını olsa olsa medreselere borçludur. Özellikle dörtte biri gayri müslim olmak üzere Osmanlı döneminde 20.000 nüfuslu bir şehirde 10'dan fazla medrese bulunması durumu az da olsa açıklar. Urfa'nın içinde yaşayan Müslüman gençlerin medreseye büyük bir rağbet gösterdiğine tanık oluruz. Abbasiye (58 Meydanı Nimetullah Camîi içinde), Dabbakhane (İbrahimiye) (Meşarkiye Mahallesi'nde Dabbakhane Camîi içinde), Eyyubi (UluCami doğusu), Halilü'r Rahman (Halilü'r Rahman Gölü'nün güneybatısı), Hasan Padişah (Akarbaşında Hasan Padişah Camîi içinde), İhlasiye (Kunduracı Pazarı'nda İhlasiye Kardeşler Camîi içinde), Haydariye (Topçu Meydanı'ndaki Şehbenderiye

Camii içinde), Nakipzade Usameddin İbrahim Efendi (Ulu Cami doğusunda bulunan Eyyubî Medresesi'nin enkazı üzerinde 1782'de yapılmıştır.), Kutbeddin-Rızaiye (Su Meydanı'ndan güneye doğru Basmahane karşısında Kutbeddin Camîi içinde), Rızvaniye (Halilü'r Rahman Gölü'nün kuzeyinde Rızvaniye Camîi içinde), Sa-kıbiye ((Akarbaşı semtinde Narıncı Camîi'nin batısında), Şabaniye (Kazancı Pazarı civarında şimdiki Mithat Paşa İlkokulu'nun yerin-de), Yusuf Paşa (Sarayönü'nde Yusuf Paşa Camîi içinde), Rahimi-ye (Bugün Ucuzluk Pazarı dediğimiz yerde Veli Bey Hamamı civa-rında), Süleymaniye (Dergezenli Mahallesi'nde Damat Süleyman Camîi içinde) , Rahmaniye (Hasan Padişah Camîinin bitişiğindeki Toktemür Mescidi civarında), Ulu Cami (Aynı adlı caminin içinde), Firuz Bey (Evliya Çelebi'nin Seyahatname adlı eserinde adı geçen medresenin yeri tespit edilemedi), Hamis Efendi (Bazı vakıf se-netlerinde ve tapu işlemlerinde adı geçen bu medresenin yeri tespit edilemedi); Urfa'da adı sık sık geçen medreselerdir. Bu med-reseler bir ilim yuvası olmakla kalmamış her medrese adeta bir edebiyat mahfili haline gelmiştir. Bu mahfiller aynı zamanda sıcak bir rekabet içindedir. Bir zaman gelmiş Sakıbiye Medresesi şairleri hemen kar-şılarında bulunan Hasan Paşa Medresesi'yle müthiş bir rekabete girmiştir. Üstelik her iki medresenin başında şair olarak iki kardeş şair **Şevket** ve **Hikmet** bulunduğu hikâye edilmektedir. Ancak bu hikâye biraz mantık dışıdır. Çünkü Şair Hikmet ve şair Şevket gerçekten kardeştir ama Hikmet öldüğün-de Şair Şevket 20-21 yaşlarındadır. Yani henüz şiir pazarına çıka-cak yaşta değildir.

* Urfa merkezi dışında hem Birecik hem de Siverek'te canlı bir edebiyat ortamı vardır. Zaman zaman orada ikamet eden şa-irler Urfa'ya gelerek şiir münazarası yapmışlar, zaman zaman da Urfalı şairler oralara giderek hem tanışma hem yarışma havası içinde bu rekabeti canlı tutmaya çalışmışlardır. Eskilerden dinle-diğimize göre Siverekli Bican ve Siverekli Refet Urfa'da zaman zaman boy göstermişlerdir. Birecik doğumlu Sakıp, Urfa'ya yer-leşip Sakıbiye

Tekke ve Medresesi'ni kurduktan sonra Birecikli şairlerin de Urfa'ya geldiğini biliyoruz. Bu karşılıklı ziyaretlere zaman zaman Antepli şairlerin de katıldığı bilgimiz dahilindedir. Urfa, Birecik, Antep şairlerinin daha çok Birecik'te bir araya gel-diği Urfa'da hala söylenir.

* Urfa'da divan şiirini ayakta tutan önemli bir konu da tasavvuftur. Divan şairlerimizin tarikat mensubiyetleri gözden uzak tutulmamalıdır. Duruma bu gözle bakarsak şairlerin nelerden, nerelerden, kimlerden esinlendiklerini, coşkularının kaynağının ne olduğunu kavramasak bile hissetmiş oluruz. Urfalı divan şair-lerini tek tek gözden geçirdiğimizde onların Kadirilik, Nakşıbendi-lik, Halvetilik, Rufailik, Mevlevilik, Bektaşilik, Melamilik gibi farklı tarikatlere mensup olduğunu görüyoruz. Şairlerimiz özellikle mensup oldukları tarikatlerin pirlerine methiyeler yazmışlardır.

* Urfa divan şiirinde de en önemli konu aşktır. Burada da iki türlü aşkın şiirlerde işlendiği görülür: İlahi aşk, beşeri aşk. 18. yüzyıl şairimiz Ömer Nüzhet'in

Gönülde mebhas-ı aşkında evvel âh olur peydâ

Beli her nüsha 'ünvânında Bismillâh olur peydâ

sözleri Urfa'daki tasavvuf şiirinin önemli ipuçlarını veren örneklerindendir. Urfa divan şiirinde beşeri aşk için yazılan şiir ise sayılamayacak kadar çoktur.

* Aşk dışında tarikat için öğüt şiirleri, şehrin idarecilerini ve varlıklı kişilerini öven şiirler, muharremiyeler, Kerbela mersiyeleri, yapılan cami, medrese, konak, kastel gibi mimari eserler için, varlıklı kişilerin mezar taşı kitabelerindeki tarih düşürmeler, Urfa için yazılmış memleket sevgisini işleyen şiirler yazılmıştır. Saydığımız konularda şiir yazma nedenlerinin başında bu şiirden alına-cak caize yani ekmek parasıdır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

* Urfalı divan şairlerinin önemli bir kısmı daha çok gazel tarzına rağbet etmişlerdir. Kaside hemen hemen hiç yoktur. Söz gelimi tevhid, münacat, naat, din ve devlet ululârını öven methiyeler kaside türünde yazılması gerekirken hep gazel formunda yazılmıştır. Bunun temel nedeni kasidenin uzun bir metin oluşturması gereğidir. Gazel dışında tercih edilen bir başka şiir türü de tahmistir. Gazel dışında mevlid, terkib-i bend, terci-i bend, rubai, şarkı, müstezat, murabba, muhammes, müsebba, tesbi, terbi türleri kullanılmıştır. Divan şairlerimizin bir başka özelliği de ünlü şairlerin şiirlerine nazire yazmaktır.

Elimizde var olan metinlere göre Urfa'da divan edebiyatının başlangıcı 17. yüzyıldır. Bu yüzyılda doğum tarihi itibariyle ilk şair **Muhammed Şânî**'dir. Sözünü ettiğimiz tarih 1631'dir. Bu şairi 1640 doğum tarihiyle ünlü Urfalı şair **Nâbî** izler.

Urfa'da adı bilinen ilk divan şairi **Şani**'dir. Mezarı Bey Kapısı'ndaki spot pazarının kuzeyindedir ve bir türbe şeklindedir. 1631 ile 1693 yılları arasında yaşayan **Şan**i'nin

Ravza-i Rıdvana vermem selsebil-i Cennete

Künc-i aşkı cam-ı şevkı kûşe-i meyhaneyi

biçiminde söylediği "Ben aşk köşesini, istek veren kadehi, meyhane köşesini ne Rıdvan'ın bahçesine ne de Cennet çeşmesine değişirim" beyti hem hayal hem de söyleyiş bakımından güçlüdür.

Yine 17. yüzyılın bir diğer şairi, ünü Urfa sınırlarını aşarak tüm Türk-İslam coğrafyasına yayılmış, İstanbul'a gidince "kaldırım taşı kadar şair" içinde kısa zamanda büyük şöhret yapmış, divan edebiyatının ilk rasyonalist şairi, ilk akıl ve hikmet şairi, ilk özgün mesnevi şairi sıfatlarını kazanan **Nabi**'dir. Onun şu iki hikmetli beytini örnek vererek bu büyük ustanın hakkını teslim edelim :

Nabiya kailinin zilletine hüccettir
Devlet-i sabıkını fahr ile irad etmek

. . .

Sözde darb-ı mesel irâdına söz yok amma

Söz odur ki senden kala bir darb-ı mesel

Ne diyor Nabi? Şunu diyor: " Ey Nabi, kim ki görevdeyken yaptıklarıyla görevden alındıktan sonra övünüyor ve o günlerini ballandırarak anlatıyorsa bil ki o adam yapacağı bir şey olmadığından rezil hale gelmiştir." İkinci beyitte ise Nabi," Ey konuşan kişi; her sözünün içine atasözlerini, beyitleri, ünlülerin sözlerini sıkıştırıyorsun. Buna sözümüz yok ama asıl hüner bu değildir. Hüner senden çıkacak bir sözün senden sonraki kuşaklara miras kalmasıdır." der.

Yine aynı yüzyılın bir başka şairi **Zahir**'dir. 1670 ile 1746 yılları arasında yaşamıştır. Elimizde onun daha çok mezarlara yazdığı tarih düşürme şiirleri mevcuttur. Bu kitabeler dışında elimizde onun bir rübaisi vardır :

Müdâm-ı cam-ı kederle mest ü hayrânım aman var mı

Yeter ey saki rû çekme şerâb-ı erguvan var mı

Beni meyhâneye pir-i muğan teklif eder bilmem

Safâya sıdk ile gönlümce anda bir civan var mı

Söyleyiş bakımından oldukça sağlam görünen bu dörtlüğün anlamı şu: "Keder kadehinden içe içe hayranlık ve baygınlıkla kendimden geçişimden madem ki kurtuluşum yok, ey saki bizden yüz çevirme, erguvan renkli şaraptan ver. Beni meyhaneye baş saki yapmak isterler ama burada acaba gönlüme göre genç güzeller var mı?" Buram buram tasavvuf kokan hoş bir dörtlük.

17.yüzyılın bilinen diğer şairleri **Beraî ve Reşid**'dir. Bu şairlerin herhangi bir şiirine rastlamadık. Prof. Dr. **Mustafa İSEN**'in **Şuara Tezkireleri** kitabında adları Urfalı olarak anılmaktadır. Başka şairlerin adlarına belge yokluğu nedeniyle ulaşamıyoruz. Nitekim 18. yüzyıl bize biraz daha yakın olduğundan bu yüzyılda sayıca biraz daha fazla şairin adını verebiliyoruz.

1760 - 1825 yılları arasında yaşayan, aynı zamanda hafız olan, hem aruzla hem heceyle şiir yazabilen şair **Sani**'nin babası olan ve

Kim nigâh eyler çemenzâre varınca nergise

Meyl-i nergis eylemektir çeşm-i şehladan garez

"Bizim nergise bakmamızın amacı sevgilinin şehla gözünü hatırlamaktır. Yoksa bahçeye vardığımızda nergisin yüzüne kim bakar." diyen **Ferdi**,

Zülfün altında ruhun bir berk-i rahşandır senin

Geh sipihrde arz eder geh ebrde mestûr olur

"Saçlarının altında yanakların parlayan bir şimşektir ki yüzünü bazen dünyaya gösterir, bazen de bulutların arkasına gizlenir." diyen 1738 doğumlu **Fani**; akla gelen, göze batan isimlerdir.

18.yüzyılda Birecik'te dünyaya gelen **Şeyh Halis**'in

Git haşre dek Halis o şûhun hevesiyle

Madem ki ham-ı kâkülünü boynuna takdın

" Ey Halis, madem ki o sevgilinin kâkülünün bir büklümünü, bir halkasını boynuna taktın; o sevgiliye duyduğun arzuyla kıyamete kadar yolun var."anlamını taşıyan beyti için divan şiiri uzmanları bir kusur bulamaz.

17. yüzyılın sonunda doğup 1836'da vefat eden ve 19. yüzyılın ünlü şairi olan **Ahmet Lamî**'nin dedesi olan **Kâtib**'in elimizde sadece **Nabi**'nin ünlü " Sakın terk-i edebden" diye başla- yan gazelinin bir tahmisi kalmıştır. Bu tahmis **Kâtib**'in **Nabî** kadar olamasa da ne kadar usta bir şair olduğunun kanıtıdır:

Ferah- bahşâ-yı pâkize cihânın pâk-i hâkidir

Zemini nâfe-i Çin ü Hıtânın müşk-i pâkidir

Kamu minnet o bâb-ı rahmet 'uşşaka bâkidir

Felekde mâh-ı nev- dâr'üs selamın sine çâkidir

Bunun kandil-i Cevza matla'-ı nûr-ı ziyadır bu

Tahmisin tekniği gereği son iki mısra **Nabî**'ye aittir. Ama bu iki mısraya **Kâtib** tarafından ilave edilen üç mısra takdir edileceği üzere yama gibi durmamaktadır.

Tercüme-i hali pek bilinmeyen diğer bir 18. yüzyıl şairi **Zâkî**'nin elimizde bir gazeli, bir müseddesi, bir murabbaı vardır. İşte ondan şûhâne bir beyit:

Vaslına erişmek muhal görülmede günden güne

Eşkıya-veş bir sehi hubâne düşdü gönlümüz

"Eşkıya gibi iri yarı, uzun boylu bir güzele gönlümüz düştüğü günden beri ona kavuşma ümidi tükenmektedir."

Adı **Muhammed Salih**, mahlası **Sânî**. 1783 - 1848 yılları arasında yaşamış. Mezarı Bedi'üz Zaman Mezarlığı'nda. Mezar taşında yazılı olan kitabe ünlü şair **Admî** tarafından yazılmış. Elimizde bir müseddesi, gazel tarzında yazılmış peygamberi öven bir şiiri var. Mütekerrir müseddesinden alıntılayacağımız bir bentle yetinelim :

Ölürsem zahm-ı tiğ-ı hûn feşân-ı şehsuvârımla

Ten-i mecrûhumu yun âb-ı çeşm-i eşk-bârımla

Ser-i kûyunda defn eylen kim derd-i aşk-ı yârımla

Diyem emvâta ihya olucak feryâd ü zârımla

Eğer haşr olmaz isem ol kıyamet kadd-i nigârımla

Gezem mahşerde sinem dögerek seng-i mezârımla

"O ata binmiş süvariye benzeyen sevgilinin kanlar saçan kılıcının açtığı yara ile ölürsem yaralı bedenimi akıttığım gözyaşlarımla yıkayın. Mezarımı onun yanı başında kazın, yanıma da sevgilinin aşk derdini yatırın. Feryatlarımla bütün ölüler canlansın. Ki kıyamette de o sevgiliyle birlikte haşrolmazsam mahşer yerinde mezar taşımı göğsüme vura vura gezerek onu arayayım."

Selim, 1785 ile 1857 yılları arasında yaşamış, Urfa'da Halidiye tarikatını kurmuş, bütün Ortadoğu'yu dolaşmış.

Men humâr-ı çeşm-i mestim kaşların mihrâbına

Baş egersem secde- gâhımdan gelir bû-yı şerâb

beyti sufiyane beyitlerinden biri olsa gerektir. Şöyle diyor Selim : "Ben senin mihrabında kaşlarını gördükten sonra sarhoşluk, mahmurluk, ayıklık arasında öyle bir haldeyim ki secdeye gittiğim anda burnuma şarap kokusu gelir ve senin bu kokunla sarhoş olurum."

Şöhreti Urfa dışına taşan, selefi **Nabî** gibi İstanbul'a giden, birçok telif eseri ve mürettep bir divanı bulunan **Ömer Nüzhet**'i unutmamak gerekir:

Gönülde mebhas-ı aşkında evvel âh olur peyda

Beli her nüsha ünvanında Bismillah olur peyda

"Rabbim! Ne zaman gönlüme aşkının bahsi gelse ağzımdan bir ah sesi çıkar. Duymaz mısın ki her Bismillah dediğimde sözümü ah ile bitiriyorum." diyor **Ömer Nüzhet.**

18. yüzyılın diğer Urfalı şairleri de şunlardır:

Fâik, Hâlisî, FerdÎ, Hâkî, Fânî, Hayrî, Hayrî (Muhammed Hayreddin**)Hasibî, Hattî, Nadi, Hemdemî, Bâri'î, Berâî, Kâmil, Kudsî, Külhânî, Nigâhî, Nihâlî, Rahmî, Raif, Rüşdî, Nasibî, Nidâî, Şehdî, Şöhretî, Süha, Tıflî, Visâlî, Zâhir…**

19. yüzyıla gelince adını bildiğimiz ve sahip olduğumuz şiirlerini sayabileceğimiz tam 100 şair var.

Oğlunun genç yaşta ölümü üzerine yazdığı

Nideyim kalmadı âh tende mecâlim eseri

Ne yana 'azm edeyim ben de şaşırdım seferi

Şeb-i zulmetde söner baht-ı siyahım feneri

Bu da bir çilledir ey dil kaderim der çekerim

sözlerini içeren murabbaıyla tanıdığımız 1848 - 1909 yılları arasında yaşayan **Tâkî,**

1863'te hayata gözlerini yuman ve

Özün ehl-i hakikat bil gönül verme bu dünyaya

Sebâtı yok vefâsızdır heman dâr-ı cefâdır bu

mısralarını yazan **Vecdî**.

Ancak **Mahvî** ile birlikte münazara tarzında yazdığı ve sadece birinci mısraları kendinin olan bir gazeline rastladığımız, o gazelde de

Husrevân-ı dehre istiğnâmız olsa yeri var

Bende-i ferman-ber-i Sultân-ı Abdülkaadiriz

diyen **Ziyâî,**

Hülle-i Cennet olsa çekeyim çâk edeyim

Dem-i vuslatta bana hâil ola pirehenim.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

"Kavuşma anında bana engel olur endişesiyle sırtımdaki Cennet elbisesi de olsa onu çekip yırtarım" biçimindeki aşıkane beytin sahibi 19. yüzyıl şairi **Şem'î**,

1813 - 1877 yılları arasında yaşayan, aynı zamanda bestekâr olan

Müdâva eylemezsin ger visâlinle tabibim sen

Bulunmaz yâreme tıbhâne-i âlemde bir merhem

"Ey sevgili, benim doktorum sensin. Dünya denen bu hastanede yaramı sen iyileştirmezsen, hiçbir doktor, hiçbir ilaç yaramı iyileştiremez." diyen **Fâiz**,

Ölüm tarihi 1870 olarak bilinen sadece adına kendi mezarının kitabesinde rastladığımız,

Ben ki ser-mest-i mey-i şarab-ı vahdetim

Zâhidâ şimden gerü vur başına seccâdeyi

"Ey sufi; Allah'ın birlik şarabının sarhoşu olmuşum.(Sarhoş olan biri namaza yaklaşamayacağına göre) bundan sonra seccade senin olsun." gibi gayet rindane bir beyitle sayfalar arasına sıkışmış **Nâtık,**

1800 ile 1871 arasında yaşayıp

Ayaklarda kalır çok şâh-ı hüsn-ârâ divanında

Bu yolda ehl-i diller hâke yeksân olmasın n'olsun

"Birçok güzellik kraliçesi senin yanında ayakta kalıyor. Bizim gibi sana gönül bağlayanların senin huzurunda yerle bir olması şaşılacak bir durum değildir." diyen **Sabrî**,

1819 - 1873 yılları arasında yaşayan **Sâbir**'in ise

Turrası çekmiş alem tabûr-ı müjgân der- 'akab

Yürüyüşde san kıyâmetden nişandır didesi"

"Kâkülü bayrağı çekmiş, arkasından kirpik taburları yürüyor. Baktığı her yerde kıyamet kopuyor sanki." usta tenasüplere sahne olan beytini takdir etmemek mümkün değildir.

Bu yüzyılda adını sadece kitabelerde gördüğümüz **Râtib** vardır. **Râtib** 1812-1866 yılları arasında yaşamıştır. İşte kitabelerinden küçük bir örnek:

Bi-huzûr olduğunu bildi sipihr-i dûnun

Göz yumup oldu o dem 'azm-i Firdevs-i Cinân

"Merhum, dünyanın huzur yeri olmadığını anladığı an dünyayı terk ederek Firdevs cennetine gitti."

Urfa'da Hasanpaşa şiir ekolünün önemli bir ismi olan **Sâmî**'ye gelince sessiz yaşamış, hayat hikâyesi bakımından silik kalmıştır. Çünkü hayatı hakkında hiçbir bilgimiz yoktur. Bir repertuar defterinde bulunan iki gazeli var sadece elimizde. İşte o iki gazelden örnek bir beyit:

Tahammül yok firaaka sûziş-i hicrâna taakat yok

Beni bu nâr-ı hasret hâsılı sûzan eder şimdi

"Beni bu hasret ateşi yakar durur. Kısacası bu hasretle yanmaya halim bile kalmadı."

20. yüzyılda yaşadığını, 35 yaşındayken Maraş'ta vefat ettiğini tespit ettiğimiz, bir zamanların ünlü gazelhanı **Vaveyli Mustafa Çavuş**'un repertuar defterinde şiirine rastladığımız Ger-çekten garip biri olan **Garib**'den söz etmemek olmaz. Garib'in hayatı hakkında hiçbir bilgimiz yok.

Serimde bu hevâ bir şirin-kârdan kalmışdır

Bu zencir-i cünûn boynumda zülf-i yârdan kalmışdır

"Başımda esen bu hoş rüzgâr tatlı edalı bir sevgiliden, boynumdaki bu deli halkası da sevgilinin saçının kıvrımından kalmıştır.

Bir de **Hâfız** var, **Hafız**. Mahlası da **Hâfız,** kendisi de hâfız. Cami-i Kebir Mahallesi Kubbe Mescid Sokak'tan. Onu

Hâfız koma elden dutuşup dâmen-i âhı

Ağ eyleye gör ağlayarak çeşm-i siyahı

Gözyaşın ile yak bütün şirk ü günâhı

Yansın o gönül ateşe kim bu hâle yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu kaane boyanmaz

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

diyerek yazdığı mütekerrir muhammes tarzındaki muharremiyesinden tanıyoruz. O kadar lirik, o kadar sade.

1833 – 1900 yılları arasında yaşayan **Fehim**'e gelince orta derecede bir hiciv şairi. Bir gazelinden bir beyit örnek verelim:

Bâğ-ı istiğnâya gel ey kadd-i mümtazım yine

Serv baş eğsin sanevber havf ü 'izz eylesin

"Boyu posuyla ey seçkin sevgilim, kimseye minneti olmayanların bağına gel. Hiç kimseyi kaale almayan servi sana baş eğsin, sanevber ağacı senden korkup sana hizmet etsin."

Bu yüzyılda bir **Fehim** daha var. Hakkında net bir bilgi yok. Söylentiler var. Melami oldu-

ğunu söyleyenler var, Hristiyan olduğunu söyleyenler var. İslama yakın olduğunu söyleyenler var. Berberlik yaptığını söyleyenler de var. Ama şu da var: Fehim Urfa'nın yetiştirdiği 7 büyük şairden (**Nabî, Ömer Nüzhet, Admî, Şevket, Hikmet, Fehim, Hilmî**) biridir. Şu mısralara bakar mısınız:

Yanıp bir nâr-ı ruhsâra çerâğan olduğun var mı

Senin pervâne-veş şem'a şebistan olduğun var mı

. . .

Yâri rü'yâda teshir eylemekse maksadın câna

Fehimâ mülk-i Belkısa Süleyman olduğun var mı

"Bir sevgilinin yanağının ateşiyle yanıp yakıldığın, sabahladığın oldu mu? Ateşe düşüp yanan pervane gibi sevgilinin gecelediği mekânda gecelediğin ve canını verdiğin hiç oldu mu? Ey can sevgiliyi rüyasına girerek büyülemek istiyorsun ama Ey Fehim, sen kendini Süleyman mı sanıyorsun ki Belkıs'ın ülkesinde kendini hükümdar görüyorsun."

Adı sanı duyulmamış. Kimsenin hafızasında veya defterinde şiirine pek rastlanmıyor. Ama onu da bir defterde boynu bükük bulduk. Adı **Ömer**, mahlası da **Ömer**. İyi bir aruz şairi. Dili akıcı ve sade. İşte münacat tarzında yazılmış bir murabbaından alınmış bir dörtlük. Şair olup olmadığına siz karar verin.

Bin bir ismin sahibisin şüphemiz yokdur sana

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Gece gündüz ağlayıp niyazımız budur sana
İns ü cin kurt ile kuşlar cümlesi kuldur sana
Bu Ömere dert verip dermâna muhtac eyleme

Bu yüzyılın önemli şairlerinden biri de **Admî'**dir. 1818-1900 yılları arasında yaşamış, iyi bir tahsili var. Urfa'da ve Urfa dışında önemli bazı memuriyetlerde bulunmuş. Emekli olduktan sonra Adana'ya yerleşmiş ve orada vefat etmiş. **Şükûfe-nâme** adlı bir manzum eseri var. İşte Şükûfenâme'den bir bent :

Bu reng ü letâfet güle gülzâre de kalmaz
Gülzâre güle hem gül-i ruhsâre de kalmaz
Evraak-ı münakkaş bütün ezhâre de kalmaz
Eyyâm-ı safa yâre de ağyâre de kalmaz
Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz
Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

"Bu güzellik ve tazelik rengi ne güle ne gül bahçesine kalır. Gül bahçesine de güle de gül yanaklı sevgiliye de bu dünya kalmaz. Bu süslü yaprakların çiçeklerin malı olduğunu kim söyleyebilir. Bu eğlenceli günler dostlara kalmadığı gibi tanımadıklarımıza da kalmaz. Güle yakınlık, akrabalık ne bülbüle ne dikene fayda eder. Bu eğlenceli demler hem ayıklar için hem sarhoşlar için geçicidir." Dünyanın geçiciliği ancak bu kadar anlatılır.

19. yüzyılın ilk çeyreğinde doğan **Âlim'**e mezar kitabelerinde rastlıyoruz. Ünlü şair **Sakıb'** ın mezar kitabesini yazmak ona nasip olmuş. Derler ki **Sakıb**'ın ölümü üzerine onu sevenler mezar kitabesi için bir yarışma açmış ve bu yarışmada **Âlim** birinci olmuştur. İşte o kitabeden bir beyit:

Akar âb-ı dü-çeşmim rûz ü şeb dinmez firakımdan
Şeh-i hubân-ı 'asrım gûş edib bir günce gelmez mi

"İki gözümün yaşı onun ayrılığının acısıyla gece gündüz akar. Bu durumumu duyup acaba asrın güzeller şahı bir günlüğüne de olsa bana gelmez mi?"

Âtıf, 19. yüzyılın başında Birecik'te doğmuş. Ne zaman öldüğünü bilmiyoruz. Elimizde iki gazeli, bir rübaisi var.

El eman ey gülizârım sine-çâk oldum yeter
Andelib-i mihnetim yandım helâk oldum yeter

Âdem idim sâye-i lutfunda ey âli-cenab
Zir-i pâlarda kalıp da şimdi hâk oldum yeter

" Aman ey gül yüzlü yarim, göğsü paramparça olan ve çektiği sıkıntıyla yanan bir bülbülüm. Yana yana tükendim. Bir zamanlar ben bir insanoğlu iken kadir kıymet bilmeyen biri yüzünden ayaklar altında kalan bir toprak parçası oldum artık." diyor **Âtıf**.

Yine Urfa'nın bir aydınlık muhitinde yetişen şairlerinden biri de **Hatâyî**'dir. Doğum tarihi 1823, ölüm tarihi 1895'tir. **Hatâyî** hafızdır. Mezarı Harran Kapı Mezarlığı'ndadır. Ünlü Türk şairi Safevî hükümdarı **Şah İsmail**'in de bilindiği gibi mahlası **Hatâyî**'dir. Ondan esinlenmiş olsa gerek. Alevi-meşrep bir şair. Elimizde gazelleri dışında yıpranması nedeniyle okunamamış muharremiyeleri var.

Safâ geldin kudûma galiba hayra beşâretdir
Tehi 'azm eylemezsin lâ-cerem bu bir işâretdir

"Zikir halkamıza, meclisimize hoş geldin. Gelişin hayra alamettir. Bu bize ilahi bir işaret olsa gerektir. Çünkü sen boşuna gelmezsin." diyen **Hatâyî**.

25 yaşında dünyaya gözlerini yuman 1851-1876 yılları arasında yaşayan **Hâkî** söylendiğine göre veremden 5-6 yıl yatmıştır. Gazelinden aldığımız

Ölürsem derd-i hicrinle sen anı besle sultanım
Ser-i kûyunda dil nâmında bir masum yetimim var

"Sultanım, ayrılığının derdiyle ölürsem senden ayrılacağımı sanma. Çünkü senin yanı başından asla ayrılmayacak gönül adında bir yetimim olacak. Onu yaşatmaya çalış." beytiyle müseddesinden aldığımız

Gülşen-i bezm-i hakikatde gül-i handan iken
Mahrem-i halvet serâ-yı vuslat-ı cânân iken
Saltanat sadrında ben öz başıma sultan iken

Kıldı yüz bin derd ile velhâsılı tev'em beni

Kayd ü bend etdi belâ-yı mihnete muhkem beni

"Hakikat meclisinin bahçesinde gülen bir gül idim. Sevgiliyle aynı havayı soluduğumuz sarayda onunla beraber idim. Kendi başına kendi ülkesinde bir sultan idim. Ama yüz bin dertle yoğrulup dertlerle ikiz hale geldim. Ömrüm beni sıkıntı belasına sıkı sıkı bağlayıp mahkûm etti." mısraları 25 yaşında veremden dünyayı terk eden bir genç ustanın şiir vadisindeki ustalığının bir göstergesidir.

Kalmadı gönlümde ârâm bend-i zindân olmuşam

Kıl tahammül olma me'yûs Çerhîyâ Allah kerim

"Ey Çerhî, bir zindanda tutuklusun. Gönlünde huzur kalmamıştır. Ama ümidini kesme, dayanıklı ol. Çünkü Allah kerem sahibidir." diyen **Çerhî** hakkında hiçbir bilgimiz yoktur. Ne bir mezar taşında adı var ne başka bir yerde. Repertuar defterlerinde gördüğümüz bir iki gazeli bazı Urfa şairlerine nazireyi andırdığı için onu 19. yüzyılda yaşayan bir Urfalı divan şairi olarak değerlendiriyoruz.

Urfa'da 19. yüzyılda yaşayan iki şair daha var : Biri **Haydar**, biri **Hayderî**. Bu iki şairin aslında tek şair olma ve iki mahlası birden kullanma ihtimali var ama şiirlerdeki söyleyiş ve konu farkı bu ihtimali ortadan kaldırıyor. **Hayderî**'nin içinde

Tâc-ı evreng-i hilâfetdir Şâh-ı Merdân-ı Veli

Yüzseler vücûdun eser kalmazsa tende deri

mısralarını taşıyan, 9 beyit olduğu halde son mısrai okunamayan gazel tarzında yazılmış, Hz. Ali (RA) için yazılmış bir methiyesi vardır. Büyük bir ihtimalle **Hayderî**, 19. yüzyılda Urfa'da yaygın olan Bektaşi tarikatine mensuptur**.**

Haydar ise

Beni has ümmetinle haşr ü neşr et aman Allah

Hulûs-ı kalb ile tâbi'-i ahkâm-ı Kur'ânım

biçiminde münacatta bulunan başka bir **Haydar**'dır.

Gelelim 19. yüzyıl Urfalı divan şairlerinin en ünlülerinden biri olan şair **Hikmet**'e. O; gazelleriyle, rubaileriyle, hicivleriyle, özel-

likle zamana, zamaneye yazdığı hicivlerle, ünlü divan şairlerine yazdığı nazirelerle, onların şiirlerini tahmislerle tek başına bir şiir ekolüdür. Yetişme muhiti ise **Sakıbiye** şiir ekolüdür. Zaman zaman bu ekole önderlik etmiştir. Karşısında ise **Hasan Paşa** şiir ekolü vardır. Bu ekolün başında da yine güçlü bir şair olan üvey kardeşi Şevket'in olduğu söylense de bu akla yakın değildir. Çünkü Hikmet'in ölümü 1878'dir. Şevket'in doğumu 1857'dir. Yani Hikmet bu dünyadan göçtüğünde Şevket henüz 21 yaşındadır. Bu yaşıyla da Hikmet'le yarışacak bir olgunluğa sahip olması akıl dışıdır. **Hikmet** tamamen akademik tez konusu olacak çapta bir şairdir. Ancak elimizde ondan kalan üç beş şiirden başka bir şey yoktur. Anladığımız kadarıyla biraz da dağınık bir hayat yaşadığından bir divan tertip etme yoluna da gitmemiştir. 1832'de doğar, 1878'de en olgun çağında vefat eder.

Bir gazelinin bir beytinde

Gerçi ben ülfet deminde herze güftarımsa da

Şiirde yâd-ı lebin şirin-zebân eyler beni

"Ey sevgili, ben senin yanında konuşamam, deyiş yerindeyse adeta zırvalarım. Ama şiir yazarken dudaklarını hatırlamak, beni şirin sözler söyleyen değişik bir insan haline getirir." diyen **Hikmet**, bir rübaisinde

Acep ey dil senin bir lahza handân olduğun var mı

Harim-i vuslat-ı dildâra şâyân olduğun var mı

Peyâm-ı vasl-ı Yusuf dide-i Ya'kuuba mer'idir

Belâ-yı 'aşk ile 'ömründe nâlân olduğun var mı

"Ey gönül acaba senin bir an olsun güldüğün, sevgilinin kavuşma ortamına eriştiğin oldu mu? Yusuf AS'nin kavuşma müjdesi ancak Yakup AS'nin gözünü açar. Senin aşk belasıyla hiç inlediğin zaman oldu mu?" diyor **Hikmet.**

Hâlid, 1823 – 1891 yılları arasında yaşamış, sevilen bir insan, dünyaya boş veren bir insan. Herkes **Mevlana Halid** diyor ona. Kurra hafızlardan. Kıraat-ı seb'a okuyabiliyor. İyi bir de ilmi var. Şiirlerinde zamanına göre sade bir dil kullanmış.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Âh kim bir dem beni mesrûr kılmaz âh ü vah
Hışmıyla a'dâları makhûr kılmaz âh ü vah
Hüsnünü ağyârdan mestûr kılmaz âh ü vah
Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın
Sevdiğinden hâsılı 'âlemde mehcûr kalmasın

"Ah ü vahlar bir an olsun benim mutlu olmama izin vermez. Öfkesiyle düşmanlarımı kahretmez. Güzelliğini yabancılara göstermekten çekinmez. Dostlar kimse gözden gönülden uzak kalmasın, Özetle dünyada kimse sevdiğinden uzak kalmasın." mütekerrir müseddesinden aldığımız bu bentte "ah ü vah" sözüyle güzel bir tevriye (çift anlamlılık) örneği verilmiştir. Burada "ah ü vah" hem ünlem olarak kullanılmış hem de teşhis sanatıyla (kişileştirme) yoluyla özne olarak kullanılmıştır.

Divan şiirinde en çok kullanılan mahlaslardan biri de **Avnî'**dir. **Sadeddin Nüzhet Ergün'**ün Türk Şairleri adlı çalışmasında başta **Fatih Sultan Mehmet** ve **Yenişehirli Avni** olmak üzere tam 14 **Avnî**'den söz edilmektedir. 15. **Avnî**, Urfalı **Avnî.** Onun bir şiirine repertuar defterlerinden birinde rastladık. Şiirinden alınacak örnekler onun Urfalı olup olmadığı hakkında ip uçları verebilir. Ayrıca onun mezarı Dergâh'ta bulunan 19. yüzyıl mutasavvıflarından **Osman-ı Avnî** olması ihtimali de vardır. **Avnî, Sa'dî** adlı bir divan şairinin gazelini şöyle tahmis etmiştir:

Dil-i şûride 'âşıkdır ne görse yârdan kalmaz
Eger ki âşinalar levm edib âzârdan kalmaz
Firaaka mübtelayım hatam efkârdan kalmaz
Nasihat dinlemez uslanmaz âh ü zârdan kalmaz
Nice demdir ki ol zincir-i zülfe bestedir gönlüm

" Sevgilinin alt üst ettiği gönül sevgiliden ne kadar eziyet görse de ondan vazgeçmez. Dostlar aşıkı ne kadar ayıplayıp azarlasa da aşık, aşk davasından vazgeçmez. Ayrılığına alışmıştır ama onu düşünmeden de edemez. Öğüt dinlemez, yola gelmez, ağlayıp inlemekten de vazgeçmez. Gönlüm çoktandır sevgilinin saçının büklümüne bağlanmıştır çünkü."

Hazreti Hasan RA için yazdığı mütekerrir müseddes ve Urfalı şair **Hilmî**'nin bir gazeline yaptığı tahmisle tanıdığımız **Zihnî** adlı bir şair var Urfa'da. O da 19. yüzyılda yaşamış. Tahmisinden bir bent alarak onun ne kadar güçlü bir şair olduğunu görmeye çalışalım ve dilinin ne kadar anlaşılır olduğuna da dikkat çekelim:

Keyf-i dünya ben gibi mest-i meyin neresine
Varayım yalvarayım bu güzelin kimsesine
Nideyim bilmenem eyvah varamam gayrisine
Nâil-i maksat olup bir gün olur ki sine
Zer kordon gibi ol virdi ol izâre takarız

Ulûmî de var. Topu topu iki dörtlüğünü bulduk. Bu iki dörtlüğü kafiye düzeni ve nazım birimi olarak bir şeye benzetemedik. Anlaşılan birileri bu gazeli söylerken yazıya kısmen veya eksik geçirmiş olabilir. Şiirin bir edebi değeri olduğu için değil, **Ulûmî** unutulmasın diye bir dörtlüğünü aşağıya taşıyalım:

Şer'-i pâk-i etkıyadan hükmüne ferman-berim
Hem Resûl-i Zü'l- Celâlin ahdine bir kemterim

Sine 'üryan dil perişân her yerde sergerdenim
Bâb-ı afvına gelmişem ben sâil yâ zü'l Keriym
. . .
Sen Ulûmiye nazar kıl Mustafanın aşkına

"Takva sahiplerinin uyduğu temiz şeriat yolunun bağlısıyım. Allah'ın elçisini verdiği sözün aciz bir kölesiyim. Üstüm başım çıplak, gönlüm perişan, başı bozuk bir insanım. Ey kerem sahibi, bir dilenci misali af kapına gelmiş dayanmışım. Rabbim, beni sevgilin Mustafa (SA)' nın aşkına bağışla."

Rıf'at mahlaslı şair iyi bir aruz ustası. Şûhane bir tavrı var. Bir şiirine bakıyorsunuz oldukça ağdalı bir dili var. Bir şiirine bakıyorsunuz dil konuşur gibi sade. İki **Rıf'at** mı var gibi bir şüpheye düşmedik değil. İki örnekle yetinelim :

Her ne geysen yakışır kaddine ey nâzik beden
Meclise geldikde amma gül gibi gülpembe gey
. . .
Ölürsem 'ârız-ı kûyun tavaf eylemek de ahdolsun
Ki her sâ'atde bin kere şitâban eylesem azdır

"Ey nazik bedenli sevgili sen ne giysen sana yakışıyor ama bizim olduğumuz yere geldiğinde gül pembesi giysiler giyerek gel… Ölürsem yanaklarının çevresinde dönüp dolaşmak sözüm olsun. Bu tavafın hızı saatte yüz bin kez de olsa bu hız azdır."

Bektaşi bir şair **Yektâ.** Bu akımın Urfa'da nasıl yeşerdiğini, ne zaman yeşerdiğini bilmiyoruz. Urfa'da bir de tekkeleri var. **Yekta** bunlardan biri. 1859'da vefat etmiş. **Bağdatlı Ruhî**'nin bir muharremiyesini tahmisinden bir örnek verelim :

Bu günde Kerbelâ deştin garik et eşk ile nemden
Kimesne görmemişdir böyle tufan devr-i Âdemden
Cihâna cümleten 'âdet zamân-ı Fahr-ı 'Âlemden
Anın çün tutdular yılbaşını mâh-ı muharremden
Cedid oldu bu ayda mâtem-i Şâh-ı Şehidânın

Bu bendi bugünkü Türkçeyle şöyle ifade edebiliriz : "Bugün Kerbela çölünü gözyaşı dökerek sele ver. Öyle bir sel olsun ki Hazreti Âdem (SA)'dan bu yana kimse böyle bir sel görmemiş olsun. Hazreti Peygamber SA zamanından beri muharremin yılbaşı kabul edilmesi boşuna değildir. Şehitler şahı Hazreti Hüseyin (RA)'nın bu ayda matemi yenileniyor.

19. yüzyılın bir başka şairi **Zâtî**'dir. Ne zaman doğduğunu ne zaman öldüğünü bilmiyoruz. 16. yüzyıl Kanuni dönemi şairlerinden **Zâtî** olmadığı kesin ama Urfalı olduğu bile kesin değil. Sessiz sedasız yaşamış ve göçmüş. Ama Urfa meclislerinde çifte olarak okunan "dönderdin" redifli bir şiiri var. Biraz da "döndürmek" fiilinin Urfa'daki söylenişi olan "döndermek" fiilinden cesaret alarak onu Urfalı saymakta bir sakınca görmüyorum. Şiir aruzla yazılmamış. Buna rağmen bu çalışmaya onu dahil etmemin nedeni hem unutulmasını önlemek hem de gazel okunan meclislerde

gazelhanlar tarafından sıkça irad edilmesidir. Tarifi imkansiz, benzetmeleri güçlü, üstelik dili de ağır değil:

'Aşkınla bu 'uşşaakı şâhâneye dönderdin
Şem'-i ruhuna karşı pervâneye dönderdin

Gör bana neler kıldın gurbet ellere saldın
Hep varlığımı aldın virâneye dönderdin

Ne savm ü salâtım var ne hacc ü zekâtım var
Zâhitler arasında bi-gâneye dönderdin

Her kime sorsam haber sekrânım deyi söyler
Bu Zâtî-i ednâyı meyhâneye dönderdin

Bu yüzyılın bir başka şairi **Nâfî**'dir. Halfeti'de (Urumkale) doğmuş, orada ve Birecik'te ilim tahsil etmiştir. Mutasavvıf bir şair. Kıvrak bir ifade taşıyan bir gazelinden yapacağımız bir alıntı onun ne kıratta bir şair olduğu hakkında bir fikir verecektir sanırım.

Geh olur ikbâl ü mes'ûd gehi kem dünya bu ya
Gehi zilletle geçer geh muhterem dünya bu ya

"Zilletiyle, hürmetiyle, iyiliğiyle, kötülüğüyle, bahtıyla, mutluluğuyla dünyayı olduğu gibi kabullenmek gerekir."

Urfa tasavvuf ve fikir hayatına yön vermiş önemli bir şairdir **Sakıb**. Birecik'te doğmuş, Urfa'ya gelmiş, burada evlenerek buraya yerleşmiştir. Varlıklı bir insandır. Halepli Bahçe'deki Sakıb'ın Köşkü ile Akarbaşı'nda Sakıbiye Tekkesi'ni yaptırmıştır. Aynı zamanda Urfa'nın mutasavvuf şairlerindendir. Başta şairler ve dervişler olmak üzere fakir fukaranın hamisi olmuştur. Sakıbiye Tekkesi'nde şairler arasında münazaralar ve tekellümler düzenlemiş, başarılı olanları ödüllendirmiştir.1873'te bir akrabasını ziyaret için gittiği Birecik'te oğlu **Ahmet Lâmî**'nin evinde vefat etmiştir. Halep Valisi **Muslihiddin Paşa'**nın bir gazeline yaptığı tahmisten bir bent alıyoruz buraya:

Çerh-i nâ-sâzın cihanda sanma bir memnûnu var

Herkesin kendince bir dağ-ı dil-i pür-hûnu var
Turrâ-yı Leylâ-yı dehrin sad hezâr meftûnu var
Kaysı yektâ sanma dünyanın nice Mecnûnu var
Milket-i aşkın kemâl-i vuslat-ı Hâmunu var

"Bu geçici dünyanın yaşayanları arasında ondan memnun olan birini göremezsin. Herkesin kendine göre kan dolu bir yarası vardır. Dünya denen Leyla'nın kâkülüne tutkun yüz binlerce insan var. Kays'ı tek örnek sanma, dünyada çok Mecnun var. Aşk ülkesine Hamun'un kavuşma olgunluğuna ulaşanlar da var. Bunları dikkatinden kaçırma."

Ne zaman doğduğunu bilmiyoruz. Mahlası **Abdî**. Saizâde ailesinden. Halk arasında bilinen adıyla **Melek Mahmud**. Şiirlerinden anladığımıza göre iyi bir eğitim almış. Bedi'üz Zaman Mezarlığı'ndaki mezarında ölüm tarihi 1901 olarak geçiyor. Peygamber SA'ya, ehl-i beyte, Kerbela şehitlerine şiirler yazmış. Elimize geçmemekle beraber bir mevlidi de varmış. Mütekerrir müseddesinde :

Lâle- renk oldu seherlerde kenâr-ı âsümân
Mâtemin tutdu Hüseynin hûr ü gılman ins ü can
Serteser doldu semâ vü 'arza feryâd ü figan
Guuş-vâr-ı 'arz iken gör noldu o sâhib-i zeman
Bir bölük gümrah elinde kaldı Şâh-ı Kerbela
Server-i şâh-ı şehidân oldu ol şâh-ı ûlâ

"Hazreti Hüseyin(RA)'in şehit edildiği gün ufuklar kızıla boyandı. Yer, gök, Cennet'teki huri ve gılman mateme büründü. Yer gök feryat ve iniltilere boğuldu. Dünyanın ve çağın sahibi, arşın küpesi iken bak ne hale geldi. Bir bölük kötü insanın elinde kaldı ve o büyük padişah şehitlerin başı oldu." diyor.

1857'de doğan bir **Abdî** daha var. 1911'de subay olan oğlu bir talimdeyken attan düşerek ölünce kalan 30 yıllık ömrünü titreyerek geçiren (tahminen anzaymer) **Abdî**. Hani,

Hüsnün senin ey dilber nâdide kamer mi
Hûri misin ey âfet-i can yoksa beşer mi

matlaı ile başlayan ve tüm Urfalıların "araban gazel" olarak bildiği gazelin sahibi **Abdî. Abdî**'yi daha çok ünlü divan şairlerine yazdığı nazirelerle tanıyoruz. Bu nazirelerin dışında kalan şiirleri peygambere, ehl-i beyte yazdığı övgü ve mersiyelerdir. Bir iki tahmisi, bir murabbası dışında şiirlerin hepsi gazel formunda yazılmıştır.

Berkî, 1840 ile 1889 yılları arasında yaşamıştır. Urfa'da ve Urfa dışında memuriyetlerde bulunmuştur. 1889'da ailesiyle beraber gittiği İstanbul'dan deniz yoluyla dönerken gemide vefat etmiş ve mezarı Akdeniz olmuştur.

'Âleme zulm ü ezâ feyz-i tarikat olmuş
Geceler nûş-ı şerâb zikr ü 'ibâdet gibidir

"İnsanlara zulmetmek, eziyet etmek sanki bir tarikatte ilerlemek, yükselmek için bir adet haline gelmiş geceleri de içki içmek zikrin, ibadetin yerine geçmiş." diyen **Berkî**'nin zamaneyi hicvederek kalem oynattığını görüyoruz. İleride sözünü edeceğimiz **Şevket** bu şiire bir nazire yazmıştır.

1910'da vefat eden **Bican** var. Siverek'te doğmuş. Sık sık Urfa'ya gelerek şiir meclislerine katılırmış. **Bedri ALPAY, Şanlıurfa Şairleri I** kitabında ondan "ümmi şair" diye söz ediyorsa da **Bican'**ın daha sonra gördüğümüz şiirleri aruzla yazılmış olduğundan onun ümmi olmadığını anlıyoruz.

Varınca hâlet-i nez'e şeyâtinden hazer etmem
Hafizem ismine yârab dilerem sad hezâr olsun

"mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün" kalıbıyla yazdığı şiir bunun ispatıdır. **Bican** diyor ki: "Ömrümün son demlerine gelince şeytanlardan çekinmem, isterse bu şeytanların sayısı yüzbin olsun. Allah'ım ben senin ismine sığınmışım." Bu beyitte telmih yoluyla şair bize "e'uzü besmele"yi hatırlatıyor.

Akif bir diğer 19. yüzyıl Urfalı divan şairidir. Bir gazeli elimize geçti sadece. Oradan da şu beyti seçtik:

Bırakma bâğ-ı hüsnün at beni câh-ı zenehdâna
Ölürsem kabrimi bünyad edeler gül-fam altında

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

"Tek dileğim var. Ölürsem mezarımı senin gül dudaklarının altında yer alan çukura yapsınlar. Sevgilim beni başka yere bırakma mezarım senin çenenin ortasındaki kuyu olsun, beni oraya at."

Âsım da bu yüzyılda yaşamış. Bir naziresi var elimizde:

Her nâlede bir nahl-i güle kondu safâda
Her nağmede tebdil-i makam eyledi bülbül

"Bülbül her iniltide kendinden geçerek başka bir gül fidanına kondu ve her ezgisinde başka bir makam icra etti."

Kerbela mersiyeleri yazan ve Urfa'da Bektaşiliğin ileri gelenlerinden sayılan **İsmail**'in aruzla ve heceyle yazdığı şiirlerin hepsi olmasa bile bir kısmının elimizde olması gerekirdi. 1859'da doğmuş, 1914'te vefat etmiş. **Bedri ALPAY**'a göre **İsmail**'in ölümüne çok üzülen kardeşi onun şiirlerinin tümünü yakmış.

Iydî de aynı yüzyılın şairlerindendir.

Doğdu ol şâh-ı Nebi dikdi zemine alemi
Diledi secde kılıb Hakk'dan o sa'at ümemi
. . .
Şems-i hüsnün bu cihana doğalı heybet ile
Kaldırıp zulmet-i küfrü yere çaldı sanemi

"O peygamberlerin şahı ne zaman ki dünyaya geldi, o anda secde ederek ümmetine sahip çıktı. Onun güzellik güneşi bu dünyaya heybet ve azametle doğunca küfür karanlığı sona erdi, putlar yerlere çalındı."diyerek peygamberimizin doğumunu anlatan ve peygamberimizi öven gazelleri var elimizde. Normalde naat, yani bir kaside türü. Ama gazel formunda yazılmış. Urfa'da genelde böyle.

Es'ad, 19. yüzyılda yaşayan ve şuh gazeller yazan bir şair.

Beyâz-ı Mushaf-ı ruhsârdan ref' eyleme zülfün
Kıyâmetdir o gün derler olmak kara ak üzre

"Ey sevgili siyah saçlarını yanağının beyaz sayfaları üstünden kaldırma. Çünkü böyle bir beyazlığın böyle bir karalığın altından çıktığını görenler kıyamet bugün kopar diyerek kıyamet

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

koparırlar." Şair "kıyamet"i hem gerçek hem hem mecaz anlamıyla kullanarak güzel bir kinaye örneği veriyor.

Lüzûmî adına ve bir şiirine repertuar defterlerinden birinde rastladığımız şairlerden biri. Bu defterde şiirleri olan şairler 19. yüzyıl şairi olduğu için **Lüzûmî**'yi de 19. yüzyıl şairi sayıyoruz.

Lüzûmî yâre etdin kıssâ-yı aşkın beyan amma

Derûn-ı dilde mizmar âh müşkil bir beyan kaldı

"Ey Lüzûmî, gerçi yare ona duyduğun aşkın hikâyesini anlattın ama gönlünün derinliklerinde o dertli kavalın söyleyemediği zor bir söz veya istek kaldı."anlamıyla sevgiliden vuslatı dilemeye ağzı, dili varmayan bir çaresizliği anlatıyor.

Menşûrî, rahmetli gazelhanlardan **Cülha Mahmut Hafız**'ın ağzından bizzat yazdığı bir naziresiyle biliniyor. Dili çağdaşlarına göre sade olan **Menşûrî**'nin örnek kabilinden iki beytini verelim :

Gül açsın böyle nâzın nâzıyla hem işve eyler

İki dertli bir olub yatardı hâlâ bu gece

. . .

Dedi bülbül senin 'aşkınla olub sergerdân

Bizleri semt-i bâğa sevk eyledi sevdâ bu gece

Fuâd, bu yüzyılın bir diğer nazire şairidir. Elimizdeki nazirenin nazire olduğunu ve bire bir kopya olmadığını ispat etmek için gazelin ilk iki beytini vermek gerekiyor.

Sevdiğim 'uşşaaka şöyle bir nigâh etmez misin

Gönlümü hurşid-i zevke cilve-gâh etmez misi

. . .

Subha dek kanlar döker didem senin çün peri

Şöyle bir kere benim çün sen de âh etmez misin

"Sevdiğim, aşıklarına şöyle bir dönüp bakmaz mısın? Gönlümü böylece zevk güneşinin doğduğu yer yapmaz mısın? Ey peri, gözlerim senin için sabahlara kadar kanlı yaşlar döker. Acaba sen de benim için bir defa olsun ah etmiş misindir?"

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nevres, bir diğer Urfalı şair. İşte onun bir gazelinden bir beyit. Bu gazel yukarıda sözünü ettiğim ünlü gazelhan **Vaveyl Mustafa Çavuş'un** repertuar defterinden.

Gerçi sûretde gedâyız lik şâh-ı 'alemiz

Hâdim-i hâk-i der-i Geylân-ı Abülkadiriz

"Gerçi dilenci gibi görünüyoruz ama gerçekte dünya padişahıyız. Çünkü Abdülkadir Geylani'nin hizmetçisiyiz hatta onun kapısının eşiğinin toprağıyız. Bu şiir münazara tarzında tanzim edilmiş olup ikinci mısra şair **Mahvî**'ye aittir.

Adına mezar kitabelerinde rastladığımız **Latif**, 1820 doğumlu. Ondan da kitabe örneklerinden bir beyit verelim :

Gûş edince 'alem-i gaybden nidâ-yı irci'i

Küllü nefsün zâika cânın verir her bir 'ibâd

"Her bir kul bilinmeyen bir dünyadan 'dön' nidasını ve 'Her nefs ölümü tadacaktır.' sesini duyunca canını verir."

İki tane **Kanî** var Urfa'da. Biri Birecikli **Kanî**' yani **Baba Kanî**. 1845 doğumlu. Diğer **Kanî** 1812 Urfa doğumludur. 1877'de vefat etmiştir.

Kurubdur taak-ı ebrû üzre bir tir-i keman serhoş

Tutubdur râh-ı 'uşşaak ki bilmez hiç aman serhoş

matlalı "serhoş" redifli gazeli ünlüdür. "Sarhoş, sevgilinin kaşlarının yayına oku koyup yayı gereli aşıklarının ne yaptıklarının farkında olmayan bir halle kimsenin amanına kulak vermez, ricasını dinlemez, bildiğini yapar. Aman dinlemez."

Birecikli **Kanî**'ye gelince 1845'te doğmuş, iyi bir eğitim almış, çeşitli memuriyetlerde bulunmuş, bir iftiraya kurban giderek memuriyetten atılmıştır. Uğradığı haksızlığı ve kendisine haksızlık yapanları peygamberimize şikâyet eden gazeli bilinmektedir.

Kimesnem yok ezildim pençe-i zulm ile Şehbâda

İşit âh-ı garibanım dahilek yâ Resulullah

"Halep'te zulmün pençesine düştüm, sahipsiz kaldım. Sesimi sen işit, sana teslim oldum ey Allah'ın Resulü."

Durak, bu yüzyılın başka bir şairi. Şiirlerinde bazen **Fâik**, bazen **Durak** mahlasını kullanıyor. **Bedri ALPAY**, onun Kut'ül Ammare'de şehit olduğunu söylüyor ama 56 yaşında bir adamın askerlik yapması veya cephede bulunması akla yatkın değildir.

Sen kitab-ı kâinatın zübde-i eczâsısın

Gül yüzün bir sûresi gonce-lebin âyâtıdır

"Sen kâinat kitabını oluşturan formaların bir özetisin. Gül yüzüne gelince o bir suredir, gonca dudağın o surenin ayetlerinden, cümlelerinden biridir." diyen **Durak**, tasavvuf tarihinde yerini alan Hurufiliği akla getirmektedir.

Âtıf, 19. yüzyılın başında Birecik'te doğmuştur. Ölüm tarihi bilinmiyor, bilinen iki gazeli var.

Kûşe-i meyhânede itmam verirdim çileme

Zâir-i puthânenin izniyle içdim şerbeti

"Meyhane köşesinde çilemi tamamlardım, ne çare ki puthane ziyaretçilerinin izniyle, ikramıyla bu şerbeti içtim."

Azmî 1888 – 1914 yılları arasında yaşamış. 26 yaşında ölmüş veya öldürülmüştür. **Azmî** de bu asrın şairlerindendir. **Bedri ALPAY**'a göre mürettep bir divanı vardır. Bu divanın da izi tozu ortada yoktur. Ondan da örnek bir beyit vermekle yetinelim:

Vaslına can nakdi verdim yine bâzar uymadı

Etdiğim bicâ imiş Azmî temennâlar benim

" Ona kavuşmanın bedelini canımla ödemeye hazırdım ama anlaşamadık. Azmi o kadar yalvarıp yakarmalar boşuna gitti."

İsmet 1827'de doğmuş, 1875'te Halep'te vefat etmiştir. Bu bilgi **Bedri ALPAY**'ın **Şanlıurfa Şairleri I** kitabından. Aynı kaynağa göre Sakıbiye Tekkesi şiir ekolünden. Naatler, mersiyeler, rubailer yazmış. Ancak elinizdeki bu kitabı yayımlamadan birkaç gün önce elime bir belge geçti. Kim tarafından yazıldığı bilinmeyen bir tezkire taslağı. Biz bu belgeye Urfa'da "neşetkâr" denen değişik bir udu ustalıkça çalan ve yapan **Udcu Halil (TUZCU**)'de ulaştık. Bu belgede **İsmet**'in 1848 (H 1264)'te Urfa'da doğduğunu, tahsilini bitirdikten sonra Halep'e yerleştiğini, 30 yaşında orada vefat ettiğini, birçok şiiri varsa da bir divan teşkil edecek kadar çok

olmadığını kaydetmektedir. Bu çelişkiyi belirttikten sonra onun bir mezar kitabesine yazdığı iki beyti şiirine örnek olarak verelim:

Ecel peymânesin nûş etmeyen var mı bu 'alemde
Gerek bây ü gedâ ger merd ü zenden var ise göster

Köroğlu-zâde Ca'ferden kıyâs et dehrin hâli bu
Salâh ü zühd ile olmuş ilen 'âlemde nik-ahter

"Bu dünyada ölüm kadehinden içmeyen var mı? Zengin olsun, dilenci olsun; kadın olsun, erkek olsun birini bile gösteremezsin. İşte en tipik örnek Köroğlu Cafer'dir. O olgunluğu ve dindarlığıyla bu alemin bir yıldızıydı."

Urfa'ya 19. yüzyılda gelen üç Elbistanlı şair var. Biri **Lâmî**, biri **Fürûğî**, biri de **Tevfik Lâmî**. **Lâmî**, 1826 Elbistan doğumlu. 1888'de Urfa'da vefat ediyor. Derin bir ilim ve iyi ahlak sahibi. Urfa'da vaizlik yapıyor. Herkes onu **Sarı Vaiz Hoca** olarak biliyor. **Sarı Vaiz Hoca** yani **Lâmî**, bu ilmine ve dindarlığına rağmen ünlü şair **Bakî** gibi hiç dinî şiir yazmamış.

Gehi hattın gehi la'lin yazarken nakşın ey dilber
Sulandı hâmenin ağzı şu denlü kara kan geldi

derken oturaklı bir hüsn-i talil örneği veriyor. "Bazen boyunu bosunu, bazen yanağını, bazen güzelliklerini yazarken kalemimin ağzı sulanıyor ve kalemimden kara kan geliyor." İfadelerini kullanıyor.

Fürûğî ise 1877'de Elbistan'da doğmuş, 1880'de daha çocukken ailesiyle birlikte Urfa'ya gelmiş. Hemşehrisi **Lâmî** 1888'de öldüğüne göre muhtemelen onunla karşılaşmış ve muhtemelen ondan ders almıştır. Zira 1888'de **Fürûğî** 11 yaşındadır. Ölüm tarihini tespit edemedik. Bununla beraber 1923'te tamamladığı bir hatim duası vardır. Ölümü haliyle bu yıl ve yıllardan sonra. Yakın tarihlere kadar Urfa'da özel günlerde minarelerde okunan selalarda okunan mütekerrir muhammes münacatı ünlüdür. Bu muhammesin ilk bendini buraya almakla yetinelim.

Esirem nefs elinde zevkım olmaz tâ'ata yârab
Yüzüm bir hayra dönsem döndürür ma'siyete yârab

Varılmaz bu hacâletle huzûr-ı 'izzete yârab
Şefâ'at-kânını gönder bu 'asi ümmete yârab
Bize lâ-teknetudan müjdeler verdin rahmete yârab

"Rabbim nefsime esir olduğumdan huşuyla ibadet edemiyorum. Nefsim beni iyiden alıkoyup kötülüğe yöneltiyor. Bu rezil nefisle senin huzuruna nasıl ve ne yüzle geleyim. Rabbim, sen bize 'Rahmetimden ümit kesmeyin.' diyerek müjde verdin. Bu asi ümmete iyilik kapılarını aç." Bunları söyleyen ve yerinerek, yüz sürerek yalvaran **Fürûğî**, ömrünü ilme, ibadete adamış biri.

Tevfik de 1860 Elbistan doğumlu. 17 yaşında Urfa'ya ilim tahsiline gelmiş. **Tevfik** medresede okurken hemşehrisi **Lâmî**'den çok istifade etmiş. İlim tahsilinden sonra Urfa'da imamlık, sonra da Halfeti ve Nizip'te çeşitli memuriyetlerde bulunmuş. 1907'de vefat etmiş. Şiirleri daha çok tevhit, münacat, naat gibi dinî şiirler. Bir de mevlidi olduğu söyleniyor. Bütün bu ipuçları bir araya geldiğinde şöyle bir sonuca varıyoruz: Yazdığı münacat bağımsız bir şiir değildir. Yazdığı söylenen Mevlid'in münacat bölümüdür. Bilindiği gibi mevlid mesnevi kafiyesiyle yazılır ve münacat mevlidin geleneksel olarak ilk bölümüdür. Münacatından nispeten sade olan bir bölümü örnek olarak verelim :

Şeş cihet olmaz sana yârab mekân
Nisbet olmaz zâtına vakt ü zaman
Hem nekaayisden münezzeh pâdişah
Olduğun ma'lûmumuz bi-iştibah
Cân ü dilden işbu resme I'tikat
Kütb olunmuş kalbimizde bi-müdâd

Birkaç satır önce Elbistan'da doğan bir **Lâmî**'den söz ettik. Bir **Lâmî** daha var. Birecikli **Lâmî**. Ünlü şair **Sakıb**'ın oğlu. Asıl adı **Mustafa**. Birecik'te doğmuş. Dedesinin adını almış. **Bedri ALPAY**, onun Birecik'te 1865'te doğduğunu söylüyor. Burada bir yanılgı olsa gerektir. Çünkü şair **Sakıb**, bu tarihten çok önce Urfa'ya gelmiş, **Köroğlu** ailesine damat olmuş, tek evlilik yapmış, kayınpederinin oğlu olmadığı için onun ziraî ve ticarî işleriyle uğraşmıştır. Yani Birecik'te başka bir evinin, başka bir eşinin

olması mümkün değildir. Bize göre **Mustafa Lâmî**, Urfa'da doğmuş, tahsil yapmış, Birecik'ten evlenerek oraya yerleşmiş, babasının tarikat halkasını Birecik'te sürdürmüştür. Zaten **Sakıb**, Birecik'e yaptığı bir ziyaret sırasında onun evinde ölmüştür. **Lâmî**'nin de Birecik'te öldüğü kesindir. Şiirlerinin dili oldukça ağırdır. Şiiri adeta bir mülemmayı andırır. Elimizde bir gazeli var zaten.

Sâkiyâ peymâne tut vallâhi zü'l fadl'il 'azim

Mutribâ çal nağmeyi yeğfur leküm yevm'el kıyâm

"Ey saki, bize şarap ver. Ey çalgıcı sen de çal. Büyük fazilet sahibi Rabbim, size kıyamet gününde sizi affedeceğim müjdesi verdi."

Şair **Sıdkî**, asıl adı **Müslüm**. Döneminde yaşayan Urfalıların "**Müs Ağa**"sı. 1850 –1914 yılları arasında yaşamış.

Gülşen-i hüsnün içinde 'andelib-I zâr-veş

Oldu Sıdkî zâr-veş giryân ü nâlânın senin

"Senin güzellik bahçende ağlayan bülbül gibi Sıdkî de senin güzelliğinin karşısında ağlayıp inlemektedir."

Kürkçüzade Osman, mahlası **Remzî**. Metni bizde mevcut bir **mevlid**i, basılmış **Vamık u Azra** adlı bir mesnevisi var. Vamık ü 'Azra mesnevisi tarafımdan yayıma hazırlanarak 2014'te Şanlıurfa Kültür Müdürlüğü Yayınları olarak yayınlanmıştır. Mevlid ise torunlarından biri tarafından özel bir yayın olarak yayımlanmıştır. Şiirlerinin çoğunda mahlas kullanmamıştır. 1875'te doğmuş, 1924'te veremden ölmüş. Kendi mezar kitabesini kendisi yazmıştır. **Ziya Paşa**'nın Terkib-i Bend'ine yazdığı bir nazire gazelinin bir beytinde şöyle diyor:

Merdi-i sühandan hazer et nâdire-gû ol

Kesretle yanana berk-i şitâ hissi gerekdir

"Ey şair sözlerine dikkat et. Ağzına geleni söylemekten çekin. Seçkin sözler söyle. Çünkü sözün her gün yanan insana kış gelmiş hissini vermelidir, etkili olmalıdır."

Râşid,1841'de doğmuş, 1912'de vefat etmiş. İyi bir alim. Arap-ça ve Farsçayı iyi biliyor. Aşıkaane gazelleri dışında değişik konuları içeren şiirleri de vardır. Bir gazelinden bir beyit:

Deryâları döksem de yine eylemez itfâ

Dilde şerer-i hasret-i ahbâb-ı vatandır

"Gönülde memleket ve dostlarımın hasret kıvılcımları varken bu yangını denizler bile söndüremez." diyerek gurbetliği dile getiriyor. Buradan şairin bir müddet gurbette kaldığını anlıyoruz.

Urfalı divan şairleri arasında iki **Şükrî** var. Birincisi 1881 doğumlu. Genç yaşta I. Dünya Savaşı'nda Erzurum cephesinde 1915'te şehit olan **Şükrî**, şair **Hikmet** ve **Şevket**'in akrabası. Şiirine örnek olarak şu beyti verelim :

Hitâb-ı 'izzet-i bezm-i elesti çün edib ikrar

Hitâm-ı 'ömr-i rıhletde yine meşhûdumuz birdir

"Biz verdiğimiz sözden dönmeyiz. Hazreti Adem (AS) yaratıldığında kurulan ruhlar meclisinde (bezm-i elest) mademki söz verdik, aynı sözü son nefesimizde de söyleriz.

İkinci **Şükrî**, 1851-1952 yıllarında yaşamış. 102 yaşında ahirete göçmüş. **Karahekim Şükrü** olarak biliniyor. Hikmetli şiirleriyle selefi **Nâbî**'yi andırıyor. Bir divanı olduğu söyleniyor. Bütün çabalarımıza rağmen bu divana ulaşamadık. Onun Urfa'da divan şiirine yatkın herkes tarafından bilinen ve gazelhanlar tarafından sıkça okunan mütekerrir müseddesi nasıl bir şair olduğunu gösterir.

En fesâd vaktinde dehrin hedef olduk kahrına

Câm-ı endûh-ı felek sundu boyandık zehrine

Birbirin ta'kib eder yokdur nihâyet cevrine

Köhne dünyânın erişdik biz nihayet vaktine

Vere kuvvet Hazreti Bâri bu hâlet sabrına

Kaldı himmet merhamet iki cihanın fahrine

"Biz dünyanın en kötü vaktinde en büyük kötülüklerine hedef olduk. Sıkıntı kadehini bize felek içirdi ve o kadehle biz zehirlendik.Sıkıntılar birbirini izliyor ve bize hiç fırsat bırakmıyor. Biz yaşlı dünyanın en son zamanına eriştik. Allah kuvvet verirse bu duruma sabredebiliriz. Tek ümit iki dünyanın övüncü olan Hazreti Muhammed (SA)'in yardımına ve merhametine kaldı."

Derviş Fenâyî, 1850'de geldiği bu dünyada sessiz sedasız yaşamış. Ölüm tarihi bile belli değil. Elimizde sadece onun **Nâbî**'nin Urfa'yı öven ünlü "Bilâd-ı hayr-ı halkillah…" ile başlayan "bu" redifli gazeline yaptığı tesdis (altılama) var. İşte oradan bir bent:

Buna her kimse kim baksa ihânetle hıyânetle
Söyünmez âteş-i şeb rûz yanar nâr-ı harâretle
Muhâfızdır İmam Bakır amânatı siyânetle
Hayât-ı Şeyh-i Harrânî yeter himmet kerâmetle
Bu mevlid-i Halilullâh nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Halile âteşi berden selâm eden Ruhâdır bu

Dönemine göre o kadar sade ki günümüz Türkçesine bile çevirmeye gerek yok.

Mahlası **Ganî**, asıl adı **Nüzhet**. 1880'de doğmuş, hukuk tahsili yapmış. En son Gemlik kaymakamı iken vefat etmiş. Vefat tarihi bilinmiyor. Belki kaymakamlık arşivinden ya da İçişleri Bakanlığı' ndan öğrenilebilir bu tarih. **Admî**'nin "kalmaz "adlı müseddesine yazdığı nazire bir gazeldir. O nazireden birkaç mısra:

Bülbül bu tarab-hânede vuslat sana kalmaz
Bu bâğ-ı muhabetde şetâret sana kalmaz
. . .
Yaprak dökülür fasl-ı bahâran geçer elbet
Güllerle te'âti-i meserret sana kalmaz

Şair **İsmet**'in amcası oğlu **Fatih**, 1870 doğumlu. Onun da ölüm yılı belli değil. Tahmisleri daha çokmuş. Elimizde çeşitli konularda yazılmış şiirleri ve didaktik şiirleri var. Bazı şiirlerinde zamanı ve insanları hicvediyor. Şiirlerinde zaman zaman Fatih, zaman zaman Rahavi mahlasını kullanıyor. O da **Ziya Paşa**'ya nazire niteliğinde.

Vatandan bahs eder ancak vatan aşkı nedir bilmez
Atar kokmuş lügatlerden ki fikrince ferâsetden
. . .
Kafa bir kış kabağından mürekkebdir beyin salça

Kurar söyler hevâîden pirensibler garâbetden

Hâlid, 1845 – 1915 yılları arasında yaşamış. Kadiri tarikatına intisap etmiştir. Urfa'da Şeyh Halid olarak biliniyor.Gazelleri didaktik, akıcı ve çarpıcıdır.

Sabır yok zühd ü takvâ yok tevekkül yok tahammül yok
Temekkün yok tekevvün yok temenni yok kanâ'at yok

Ne malım var ne mülküm var ne cerrârlıkda fikrim var
Haram-horlukda dahi Hamdülillah kim cesaret yok

Gerek **Fatih** ve gerekse **Halid**'in aşk ve şarap şiiri olan gazelde bu değişik konuları işlemeleri Tanzimat I. dönem şairlerinden etkilenmiş olmalarına rahatlıkla bağlanabilir.

Hıfzî, 1932'de ölmüş, doğum yılı belli değil. Hem hafız hem de hafız hocalığı ile ölünceye kadar Ulu Cami imamlığı yapmış, gözleri ileri derecede bozuk. Bunu şu dörtlükle anlatıyor :

Tıfl iken tir-i kazâya hedef oldu basarım
Sinn-i rüşde ereli türlü nedâmet çekerim

Görmüyor didemiz amma ki biliriz nihânı
Kalbimiz göz gördürür genc-i me'âni biliriz

"Çocukken kader gözlerimi elimizden aldı. Olgunluk çağıma geldiğimde zaman zaman pişmanlıklar duyduk. Gerçi gözüm iyi görmüyor ama biz gizliyi biliriz. Kalp gözüyle mânâlar hazinesini hissederiz."

Şevket, 1861'de doğmuş, iyi bir tahsil görmüş. Yazdığı mülemmalardan anladığımıza göre Arapça ve Farsça biliyor. Gerek Urfalı gerekse diğer ünlü divan şairlerini de iyi biliyor. Bunu da yazdığı nazirelerden, yaptığı tahmislerden anlıyoruz. Tek başına bir şiir ekolü. Kardeşiyle arası hiç iyi değil. Miras mahrumu bırakıldığı için evi terk ettiği söyleniyor. Tek başına yaşamış, tek Başına Hasanpaşa şiir mahfilini kurmuş. Yanına aldığı **Samî** ve **Lutfî** gibi şairlerle Sakıbiye şiir mahfiline karşı durmuş. Zamanının çoğunu İbrahim Halilullah makamında geçirirmiş. Bana göre ilim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ve yenilik bakımından değil ama şiir yeteneği bakımından Nâbî ayarında. Abartmadığımı göstermek için bir aşıkaane gazelinden, bir de gazel formunda yazdığı hicviyesinden ikişer üçer beyit örnek verelim. Bunlarda hem anlam hem de söyleyiş güzelliği var :

Küşâdı bend-i zülfün kuvve-i bâd-ı sabâdandır
Perişân olduğum her dem hayâl-i dil- rübâdandır

Beni dûr etme şâhım bir zaman gülzâr-ı hüsnünden
Benim aşka giriftâr olduğum kaal ü belâdandır

"Ey sevgili,saçının kıvrımlarının açılması sabah esen rüzgârın marifetidir. Perişanlığımın nedeni de gönül kapan sevgiliyi (seni) sürekli düşünmemdir. Ey padişahım, beni güzelliğinin gül bahçesinden bir an olsun ayırma. Çünkü benim aşka tutkunluğum dün, bugün değil; Hazreti Adem (AS) yaratıldığında kurulan ruhlar, canlar meclisinden kalmadır."

Bu zaman terk-I hayâ halka sa'âdet gibidir
Kesb-i 'ilm ile edeb aynı hamaakat gibidir

Birbirin kadeh kılıb gıybete âğaz etmek
Meclis-i asride ızhar-ı belâğat gibidir

Mescid ü zâviyede şeyhler zu'munca kemâl
Mâl-ı evkaafı yemek kesb-i ticâret gibidir

"Bu zamanda hayasızlık halkın mutluluğudur. İlim ve edebiyatla uğraşmak da ahmaklığın ta kendisidir. Meclislerde, sohbetlerde kadeh tokuşturarak dedikoduya hız vermek de belağatli söz söyleme işareti olmuştur. Mescitlerde ve zaviyelerde şeyhlerin yaptıkları ticaret de vakıf mallarını yemekten ibarettir."

Melamimeşrep olan Şair **Şevket**'I 1917 senesinde sabah namazına gidenler çoğu zaman vakit geçirdiği Dergâh avlusunun bir köşesinde ölü olarak bulurlar.

Vefik, 1860'ta İstanbul'da doğmuş. 1882'de babasının memur olarak atandığı Halfeti'ye gelmiş. Babası 1886'da emekli olunca

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ailece Urfa'ya yerleşmişler. **Vefik**'in zaten İstanbul'da iyi bir eğitim aldığı belli. Kendisi Urfa'da çeşitli memuriyetlerde bulunmuş. İyi bir usta. İyi bir hüsn-i hat ustası. Bu konuda Urfa'da çoğu insana meşk vermiş. Ne zaman öldüğü belli değil. Mezarı büyük bir ihtimalle Urfa'da istimlak edilerek yola katılmış mezarlıklarından birinde. Yoksa onun gibi bir yazı ustasının mezarı kolay kolay kaybolmazdı. Ancak 1923'te emekli olduğuna göre ölümü bu tarihten sonra olmalıdır. Urfalı gazelhanların çoğunun repertuarında olan mütekerrir müseddesinden bir bent naklederek onu yad edelim.

Sineye tir-i kazâ çekmededir şerhâ-yı gam
Sallanıb mihr- i ecel karşıda durmuş muhkem
Almadan kâmı yazık kim görünce râh-ı 'adem
Yetiş imdâda gel artık ey 'İsi-dem
Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine
Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

"Vücudumuzda kaza okları gam yaraları açıyor. Ölüm kararı karşımızda sapasağlam duruyor. Bu dünyadan muradını alamayan insan, yokluk yoluna yürüyor. Ey ölüleri dirilten Hazreti İsa (AS) imdadımıza gel. Gönlümün yarasını tedavi ederken herhangi bir hata yapmadım. Allah'ın takdiri böyle olduğu için ölüme çare yoktur."

1832'de doğup 1878'de bulaşıcı bir hastalıktan vefat eden **Mihrî**. Hem iyi bir hafız, hem de iyi bir kâtip.

'Andelib-I bâğ-ı hüzn oldunsa Mihrî sen hele
Minnet etmem bir gül-i dünyâ içün her hare ben

"Mihrî, sen hüzün bağının bülbülü olduysan (herkes bilsin ki) ben bir dünya gülü için her dikene minnet etmem."

Ma'rûfî, bir başka Bektaşi şairi. 1832 doğumlu. Ölüm yılı belli değil. Bektaşi edebiyatının nazım şekli olan bir nefesi var, heceyle yazılmış. Ama elimizde olan bir gazeli ve bir tahmisi ehl-I sünnet akidesine bağlı.

Serâ-yı sadrımın sultanı envâr-ı Muhammeddir
Dil-i virânemin üstâdı mi'mârı Muhammeddir
. . .
Meded bu nefs-i emmâre beni gark eyledi nâre
Nice varam o cebbâre dahilem yâ Resulullah

"Sinemin sarayı kalbimdir, kalbimin nuru da peygamberim Muhammed (SA)'dır. Harap gönlümü onaracak mimar da üstat da peygamberim Muhammed (SA)'dir. Eyvah, bu kötü nefsim beni ateşlere yakıyor. Ya Resulullah kendimi sana teslim ediyorum. Yoksa Cebbar olan Allah'ın huzuruna ben nasıl bu kadar günahla varırım?"

Hayatı hakkında hiçbir şey bilmediğimiz ama hiç de küçümseyeceğimiz bir şairdir **Kâmil**. Siverekli olduğunu söyleyenler var. Yine iddiaya göre yazdığı şiirler birileri tarafından çalınmış. Sahipsizlik böyle bir şey. Baksanıza şu şarkı formundaki bu şiirin güzelliğine:

Kurulsa bezm-i mey bir hûb saaki şivekâr olsa
Bezense meclisimiz bir de mürğ-i zâr olsa

Ruh-ı dilberde manzûm-ı hâl-i Hindû âşikâr olsa
Bu girdâb-ı belâdan çıkmağa bir de rûz-gâr olsa

"İçki meclisi kurulsa. Nazı güzel, kendi güzel bir saki de bize hizmet etse. Meclisimizin sofrası süslense, ağlayan bir bülbül (çalgıcı takımı) olsa.Sevgili yüzünü açtığında yanağına adeta kondurulmuş siyah beni görsek. Ama (her şeyden önce) bu dünya dertlerinden bizi kurtaracak bir rüzgâr esse de bizde de şenlenmek için bir istek doğsa."

Hayrî, elimizde mütekerrir müseddes formunda yazılmış bir muharremiyesi olan bir şair. Urfa'da ud ustası olan **Udcu Halil (Tuğcu**)'in repertuar defterinde yer alan bir muharremiyesinden tanıdığımız **Hayrî**.

Öpmeğe kıymaz iken Peygamber-i âhir zaman
Şimdi al kan içredir ol nâzenin cism ü can

Başı mızraklarda gitmekde Yezide armağan
Zülfikaar- ı âl-i süvâr-ı Düldül ile el aman
Gel yetiş ey Murtezâ oğlun Hüseynin dâdına
Can tahammül mü eder ma'sumların feryâdına

"Bu suçsuzların feryadına kimse dayanamaz. Ahir zaman peygamberinin öpmeğe kıyamadığı canlar, kızıl kanlara bulanmıştır. Başları mızraklara takılmış ve Yezid'e armağan olarak götürülmektedir. Düldül'ün şanlı binicisi, Zülfikar kılıcının sahibi olan ey Murteza. Oğlun Hüseyin'in yardımına gel. Bu suçsuzların feryadına hiç kimse dayanamaz."

Kâmî, 1860'ta doğmuş, 1932'de ölmüş. Varlıklı bir aileye mensup. 1917'de memuriyetten emekli olmuş. **Özbay** ailesinden. **Bedri ALPAY**'a göre evi Fransız işgali sırasında Fransızlar tarafından kullanıldığı için mürettep divanı kaybolmuş. Elimizdeki şiirleri daha sonra yazdığı şiirler. İşte bu şiirlerden birinden bir beyit:

Yazıb bu ser-güzeştin bir kitab et ehl-i 'uşşaaka
Okunsun mekteb-i 'aşk içre var mı sun'-ı tahririn

"Yazma yeteneğin varsa bu maceranı kitap haline getir ki aşk mektebinin talebeleri tarafından bu kitap okunsun."

Saffet. Diğer adıyla **Şeyh Saffet**. Asıl adıyla **Mustafa Kemaleddin**. 1866'da doğmuş, 1950'de vefat etmiş. Ailesi Irak'tan gelme. Kendisi Kadirî tarikatı şeyhi. Aynı zamanda El Ezher mezunu 1908'den başlayarak çeşitli dönemlerde milletvekilliği yapmış. Hilafetin kaldırılması için Büyük Millet Meclisi'nde fetva ve takrir verenlerdendir. Elli Sekiz Meydan'daki mekânı bugün Urfa'da Şeyh Saffet Tekkesi olarak anılıyor. Gazelleri var :

Vücûd-ı mutlakın feyz-i mukaddes sahne-gâhında
Serâpâ 'âlem ü âdem mücessem bir temessüldür

"Gerçek varlık sahibinin kutsal bereketini taşıyan dünya denen bu sahnede, insanlar ve varlıklar alemi baştan sona yaratanın somut örnekleridir."

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Rahmî, 1875-1930 yılları arasında yaşamış. Asıl adı Abdurrahman. Tam bir alim. Arapçayı, Farsçayı, fıkhı, tefsiri, hadisi, tasavvufu, fesahati, belağati yutmuştur. Çok iyi bir hatip. Hem aruzla hem heceyle şiir yazmıştır.

Ey gül-i bâğ-ı Ruha mahbûb-ı erbâb-ı niyâz
Gamzen adam öldürür kurbanın olam etme nâz

Şive-i reftârına taakat getirmez gönlümüz
Sen hakikat dilberisin gerçi ben 'âşık mecaz

"Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün" vezniyle yazdığı şiirin bir parçasını örnek vermek yeterlidir Rahmî'nin şiiri için. Diyor ki: "Ey Urfa bağının gülü! Sen sana yalvaranların sevgilisisin. Naz etme Bize. Senin gamzen canımızı yakar. Gönlümüz o nazlı yürüyüşüne dayanamaz. Sen her ne kadar gerçek güzelsen de bense sadece sana mecaz anlamda bir aşığım."

Daha once sözünü ettiğimiz **Muhibbî**'yi unutmayalım. **Abdurrahman Muhibbî** 1854'te doğmuş, 1906'da Hicaz dönüşü Şam'da vefat etmiş. İlim sahibi bir insan. Elimizde sadece iki tahmisi var. Urfa Mutasarrıfı **Celal Paşa'**nın bir gazeli yaptığı tahmisten bir bentle yetinelim:

Girândır bâr-ı minnet ölmeğin yeğdir kabûl etme
Hızır sunsa hayâtı semm-i kaatildir kabûl etme
Hekim-i hâzıkı bilsen de Lokmandır kabûl etme
Görürsün imtihan bir cân içün cân ver kabûl etme
Cihânın feyz-i enfâsı Mesih ü Meryeminden geç

"Minnet ağır bir yüktür. Ölüm minnetle yaşamaktan iyidir. Kimsenin minnetini kabul etme. Hazreti Hızır bile sana bir hayat sunsa onu da kabul etme. O hayat da öldürücü bir zehirdir. Eli şifa veren en iyi doktoru da Lokman olarak kabul etme. Büyük imtihanda başarılı olmak istiyorsan yaşamak için sana can bile verseler onu da kabul etme. Dünya hayatından da Mesih'ten de Meryem'den de vazgeç."

Bir başka Birecik doğumlu şair **Nâmık**'tır. Halep'te idadi mezunu olmuş, önce mühendislik tahsili yapmış, bu tahsili yarıda bırakarak o zaman çok moda olan Dar'ül Muallimine girmiş ve Buradan mezun olmuştur. Maarif Vekâleti nezdinde öğretmenlik yapmış, çeşitli memuriyetlerde bulunmuş, **Bedri ALPAY**'ın ifadesiyle 1915'te Kerkük'te tifüsten vefat etmiştir. Yine **Bedri ALPAY'**ın ifadesiyle arkasında dinî, ilmî, edebî, ahlakî 32 eser bırakmıştır. Ancak şunu hemen teslim etmek gerekir ki onun şiirleri aruzla yazılmakla beraber divan şiiri değildir. Yazdığı şiirler biçimiyle, içeriğiyle, diliyle birer Servet-i Fünûn şiiridir.

Fezâda fevk-i serimde cıvıldayan kuşlar
Uçar giderler uzaklarda âşiyanlara
Peri-i nâr-ı ziyâ çehre-i zemini öper
Saçar 'ıtrâ-yı nüzhet gülümseyen şu dere

Urfa'da divan şiirinin 19. yüzyıl sonu önemli temsilcilerinden biri de **Lutfî**'dir. İlk ve orta tahsilinden sonra askerlik mesleğini seçmiş, daha sonra sivil memuriyetlerde bulunmuştur. İyi derecede Arapça ve Farsça bilir. Peygamberimize hitaben yazdığı bir müstezatı vardır ki birçok divan şairini kıskançlıktan çatlatır. O güzel müstezatın ilk beyti şöyledir:

Ey zübde-i pâkize-i envâr-ı celâlet
Sultân-ı risâlet
Hâk etdi bizi çille-i tarik-i sefâlet
Envâ'-ı hacâlet

"Ey nebiler sultanı, ey celal sahibi Allah'ın nurlarının özeti! Her türlü rezalet ve yoksulluk yolunun çilesi bizi toprak gibi (ayaklar altına) serdi.

Usta şair **Şevke**t'in şiirde izlerini sürdüren bir şairdir **Kıratoğlu Emin**. 1884-1941 yılları arasında yaşamıştır. Kaside, gazel, murabba, muhammes, tahmis, muamma, tarih, hiciv, müfred, terkib-i bend yazmıştır. Muharremiyeleri de vardır. 1909 (H 1325) senesi Urfa için "büyük kar senesi"dir. **Kıratoğlu Emin** bu olayı "**Kar Destanı** " adıyla ve heceyle yazarak hikâye etmiştir**.Bedri ALPAY**'a göre 203 beyitlik bir **Mevlid** ve Peygamberimizin vefatını

anlatan 613 beyitlik **Firakiye** adlı eserlerin sahibidir. Dili bazen ağdalı, bazen sadedir.

Kûy-ı dil-ârâda gel bâd-ı sabâ kıl seferi
Dolanıb Hind ü Yemeni Şam Haleb bahr ü beri
Lutf edib bizlere ver nerdeyse yârin haberi
Âh kim gurbet elinde derd ile devrân ederim
Yine ol şâh-ı cihandan haberim yok haberim

Mısralarını ihtiva eden mütekerrir müseddesi onun şairliğine bir kriter olsa gerektir: "Ey sabah rüzgârı,sevgilinin semtine uğra. Hindistan'ı, Şam'ı, Halep'i, bütün denizleri ve bütün kıtaları dolaş. Sevgili neredeyse bul ve onun haberini bize ulaştır. Çünkü ben gurbet ellerdeyim ve dertli dertli dolaşıyorum. O dünya güzelinden bir türlü haber alamıyorum."

Daha once **Hilmî** diye bir şairden söz etmiştik. Ama bir **Hilmî** daha var. Asıl adı Muhammed. Urfa'da iyi bir tahsil yapmış ve hafız olmuştur. 23 yaşında iken 1904'te İstanbul'a gitmiş, o yıl girdiği Dar'ül Muallimin'i bitirmiş, önemli devlet görevlerinde bulunmuştur. Bana göre Urfa'nın yedi büyük divan şairinden biridir. **Ziya Paşa**'ya nazire olsun diye yazdığı terci-i bend onun neden büyük bir şair olduğunu açıklar sanırım :

Ben gerçi hayâtımda henüz tâze civânım
Ammâ ki sühan gevherine ma'den ü kânım

Her mürde dili zinde eder feyz-i kelâmım
Fahr ile desem çok mu ki 'İsa-yı zamânım

Her muzlem olan kalbi münevver ederim ben
Erbâb-ı dile meş'ale-yi şu'le- feşânım

Sen sanma bakıb hey'etime sûfi ve molla
Hâşa bana bu 'âlemde ne inim ne de ânım

Ben şâ'ir-i rengîn sühân-ı tâze beyânım
Ben mail-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

"Ben henüz genç bir şairim ama güzel sözün kaynağıyım. Sözlerim ölüleri bile diriltecek cinsten olduğundan 'Ben zamanın hazreti İsa'sıyım.' desem haddimi aşmış olur muyum? Her karanlık kalbi aydınlatan sözlerimle halden anlayanın kalbine ışık saçan bir meşaleyim. Ey dindar kişiler benim görünüşüme aldanmayın. Sizin bildiklerinizden değilim.Ben söylenmemiş renkli sözleri söyleyen bir şairim. Şanlı güneşin ışıklarına yüzümü dönmüş aydınlık şeyler söyleyen bir şairim."

Firakî de 19. yüzyıl şairlerinden. Hakkında hiç bilgimiz yok.

Kullandığı mazmunlardan ve dilden 19. yüzyıl Urfalı divan şairlerine yakınlığı hissedildiğinden onu da bu yüzyıla dahil ediyoruz. Dilinde derin bir lirizm var. Mütekerrir müsebbasından bir bent:

Serseri gezsem yeridir ne yârim ne diyârım var
Ne gönlüm gibi derdim var ne de pür gam-güsârım var
Ne yelerde hevâ-yı zülf-i yâr ile kararım var
Şifâ-yı hâtırım yok gaaib ile inkisârım var
Ne künc-i gamda hâlim yanmağa bir yâr-i 'ârım var
Ne elde taakatım sabrım ne dilde ihtiyârım var
Garib ellerde kaldım ayrı düşdüm hânümânımdan

"Ne sevdiğim ne, mekânım ne gönlümün kaldıracağı kertede bir derdim ne bütün kederlerimi giderecek bir sevgilim ne de halden anlayacak bir sevgilide kararım var. Bu nedenlerle ne kadar başıboş dolaşsam yeridir. Gönlümü tamir edebilecek bir sevgiliye de henüz rastlamış değilim. Barışıklığım yok. Kederli köşemde sabırla bekleyecek bir tahammül gücüm yok. Yanmaya değecek bir

sevgilim de yok. Özgürce hareket edemiyorum. Gücüm de kalmadı. Evimden ayrı düşerek gurbet ellerde kaldım."

Bikeszade Şevki Efendi. Şiirlerinde hem **Şevkî** hem **Hulûsî** mahlasını kullanmış. 1879 Urfa doğumlu. Şiirleri münacat ve naat gibi dinî şiirler. Ama daha önce de sözünü ettiğimiz gibi kaside değil gazel formunda yazılmış. 19. yüzyılın Urfa evliyasından Kadirî Şeyhi **Dede Osman-ı Avnî**'ye yazdığı gazel formunda methiyesinden bir beyit :

Zâhir ü batın yanında bir kuneydil içredir

Ana a'lemdir demâdem Seyyid-I Osman Dede

"Hem görünen hem görünmeyen senin yanında bir kandilcik düzeyindedir. Seyyid Osman Dede zaman zaman ona işaret hükmündedir."

Urfalı şair **Hilmî**'ye daha once değindik.Yazdığı terci-i bendi örnek verdik. Urfa'da yine 19. yüzyılda yaşamış bir **Hilmî** daha var. **Hilmî** mahlası. Asıl adı **Bakır**. O zamanlar Urfalısının dilindeki adıyla **Gamsız Bakır**. Ne kadar gamsız ve şen olduğu hem adından hem şiirinden belli:

Dûrdan hasret ile rûyına mahzûn bakarız

Âteş-i gamla dilâ lahza be lahza yakarız

Yeter et cevrini ey mâh bilirsin Billah

Bir seher bağrına Mençester-i âhı çakarız

"Ey sevgili! Uzaktan uzağa yüzüne hasretle üzgün üzgün bakar ve bu ateşle zaman zaman yanıp yakılırız. Ey ay yüzlü güzel! Bize yaptığın eziyete bir son ver. Yeter sabrımızı taşırma. Vallahi bir seher vakti senin bağrına ah tabancamızı boşaltırız."

Asıl adı **Durak**. Şiirlerinde **Hâdî** mahlasını kullanıyor.1893'te Urfa'da doğmuş. Varlıklı bir ailenin çocuğu. İlk tahsilini İstanbul'da tamamlamış, Askeri Tıbbiye'yi bitirmiş, cepheye gönderilmiş. 1 Temmuz 1916'da 23 yaşında şehit olmuş. Bu bilgiler yine **Bedri ALPAY**'dan. **Bedri ALPAY**'ın **Şanlıurfa Şairleri I** kitabında yer alan felsefî içerikli bir gazelinden bir beyit alıyoruz:

Beni kahriyle zebûn etdi sipihrin sitemi

O kadar ki bilemem fark-ı vücûd-ı 'ademi

"Dünya bana kötülükleriyle o kadar eziyet etti ki artık ne varlığın ne yokluğun farkındayım."

1884 doğumlu **Hâmî** de genç yaşta ölen şairlerden. Hukuk tahsili yapmak için gittiği İstanbul'dan hastalanarak dönmüş ve 1908 (H 1324) yılında vefat etmiş. Sözünü sık sık ettiğimiz **Bedri ALPAY**'ın akrabası. **Hâmî**, halini anlatan bir muhammes de yazmış.Bu muhammese bakarak onun veremden öldüğünü anlıyoruz:

Kendi hâlimde iken derd ü elemden bi-bâk
Gam-ı eyyâm ü sürûdu edemezken idrâk
Bülbül-i şûride-veş oldu bu gönlüm gam-nâk
Gül-i pejmürde gibi oldu bu sinem dahi çâk
Muktezâ-yı kaderimdir kime bühtan edeyim

"Dertten tasadan korkmadan kendi halimde yaşarken , iyi günü, kötü günü birbirinden ayıramayacak bir çağdayken gönlüm deli bir bülbül gibi gamla doldu. Solan bir gül gibi gönlüm parçalandı. Bu konuda kimseyi suçlamaya hakkım yoktur. Kaderim böyle gerektirdi. Ben kaderimi yaşıyorum."

Urfa'nın önemli divan şairlerinden biri de **Refet**'tir. İbrahim Refet. Siverek doğumludur. 1880'de doğmuş, 1942'de vefat etmiştir. Sık sık Urfa'ya gelmiş ve şiir mahfillerine misafir olmuştur. Bir müddet Urfa'da ikamet ettiği de biliniyor.**Refet** rindane gazelleriyle tanınıyor. Bir de **Mevlid**'I var. Refet mevlidi Urfa'da en çok okunan mevlidlerdendir. Aruzun mütekerrir vezinlerini kullanması gazelhanlık geleneğinde okuyuşu kolaylaştırdığı için çokça gazeli gazelhanlar tarafından okunmuştur. Bunda dilinin fazla ağır olmamasının da rolü vardır. Çoğu divan şairinin tanzirine uğramış olan **Şeyh Galib**'in ünlü "**ateş**" redifli gazelini iki ayrı gazelle da tanzir etmiştir. **Şeyh Galip**'le değil, aynı gazeli tanzir eden diğer şairlerle karşılaştırma imkânı doğsun diyerek o nazireden bir beyit verelim :

Nesim âteş çıkardı gonca-i çeşm-i ümidimden
Bırakdı gülşen-i âmâlime berk-i bahar ateş

"Sabah rüzgârı, ümit gözümün goncasından yanmayan ateşi körük misali ateş çıkardı. Baharın yeşil yaprakları bile emellerimin gül bahçesine ateş bıraktı."

Şahab, bir başka Siverekli şair. 1889'da Siverek'te doğmuş. Urfa'da bazı memuriyetlerde bulunmuş. Tedavi için gittiği Diyarbakır'da 1932'de vefat etmiş.

İştiyaak-ı hasretinle olmuşuz hayrân ü mest

Destimizde var oku kuvvetli hüccet ey peri

"Özleminle, sana duyduğumuz istekle sana hayranız ve kendimizden geçmişiz. Elimizde sana ait olan "ok" bunun en güzel delilidir. (Elimizdeki belgeyle bu kesindir, bunu oku.)" Burada güzel bir tevriye örneği var. "oku" sözcüğü hem silah adı hem mastar kökü olarak kullanılmıştır.

Nûrî, 1875'te doğmuş, 1946'da vefat etmiş. Uzun sure adliyede çalışmış. Kaleme aldığı mütekerrir müseddesten bir bent:

Âyineye bak dikkat ile gör hele kendin

Sakiler içinde acaba var mı menendin

Şâne takarak perçeme geysû-yı kemendin

Olmuş hep esir-i dâm-ı zülf-i mûyuna bendin

Üftâdelerin katline fermân edeceksin

Sen Urfayı başdan başa kan edeceksin

"Kendini görmek için aynaya dikkatle bak. Sakiler içinde benzerinin olmadığını göreceksin. Saçının perçeminin kıvrımına tarak takınca herkes bu görüntüye çarpılmış, esir olmuş. Bu gidişle hayranlarının ölümüne ferman buyurmuş oluyorsun. Sen sonunda Urfa'yı kana bulayacak ve birçok Urfalının kanına gireceksin."

Hamdî, Birecikli bir şair. 1878 doğumlu. Gözleri aşırı derecede bozuk olduğundan I. Dünya Savaşı'na götürülmemiş. Birecik'te uzun yıllar müezzinlik yapmış. Ölüm yılı belli değil. Bir gazelinin matla beytiyle şairliğine ışık tutmuş olalım:

Kef-i digerde şevk-i 'âşıkın rahmânıdır hüsnün

Hulûs-i ehl-i'aşkın gerdiş-i mizânıdır hüsnün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

"Ey sevgili! Güzelliğin bir taraftan aşıkların heveslerine merhamet dağıtırken diğer taraftan güzelliğin aşıkların içtenliğine (kıyamet günü) mizana bir dönüş sayılır." diyerek Allah'ın kulun içtenliği şartıyla kıyamet günü 'Rahim' sıfatıyla affedeceğine vurgu yapılıyor. Buram buram tasavvuf. Gazelin girişindeki bu beyit içerik olarak bir münacattır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi münacat bir kaside türü olduğu halde Urfa'daki geleneğe paralel olarak gazel formunda kaleme alınmıştır.

1888'de Birecik'te doğdu. Urfa dahilinde birçok memuriyetlerde bulundu. Bir rivayete göre Bahâî bir aileden geliyor. 1963'te Ankara'da öldü. Asıl adı **Abdülkadir (Diriöz),** mahlası **Lâzib**.

Gerçi Lazib sözlerin takdime şâyân değil

Yâdigâr eyler bu nazmı âsitân-ı hikmete

"Gerçi Lâzib, bu şiirin okumaya yazmaya değmez ama hikmet sarayına hediye olarak bu şiiri yazıyorum."

19. yüzyıl şairlerinin sonuncusu Birecikli şair **Vehmî**'dir. Asıl adı Müslüm. Birecikli Hacı Yusuf'un oğlu. Bir de divanı var. Onu daha çok Sakıp Bey'in torunu Halil Bey'in Urfa'da Dambıracı Hüseyin tarafından öldürülmesi üzerine yazdığı ağıttan ve Halil Bey'in mezar kitabesinden tanıyoruz. Dili nisbeten sade. İşte şiirinden bir beyit:

Giderim işte size kalsın 'atâ hemdemler

Keyfi, zevkı, meyi, mahbûbu nigârı vatanın

Adını andığımız 19. yüzyıl Urfalı divan şairleri bu kadarla bitmiyor.Elimizde adı olduğu halde şiiri bulunmayan Urfalı divan şairleri **Mehmet Veysi Dörtbudak**'ın yayımladığı **Kıratoğlu Emin Divanı**'nın giriş bölümünde adını andığı başka şairlerde var: **Ali Rıza, Fehmî, Ferdî, Gaybî, Hâkî**, **Halis, İbrahim Hakkı, Hüsameddin, Nadî, Zâkî, Bakî-i Ruhavî, İsmail, Kâtib, Kâzım, Ma'ruf Selim, Vasfî, Nedim, Nûrî** (Muhammed), **Ömer Edib, Ömer Ferdî**, **Rahmî** (Abdürrahim), **Raik**, **Râzî, Rüşdî, Sânî** (Mevlevi hafız), **Selim** (Şeyh Muhammed), **Şâhidî, Tahsin, Ulûmî, Vâsık, Vehbî** gibi şairler de var aynı yüzyılda. Bildiğimiz kadarıyla Urfa'da bu işin yani şairliğin ve şiir koleksiyonculuğunun meraklısı da çok. Bu meraklılar bencillikten kurtulur da keselerini açarlarsa daha

birçok şairin gün yüzüne çıkacağından eminiz. Söz gelimi **Bedri ALPAY**'ın **Şanlıurfa Şairleri I** kitabını basıma hazırlarken o koleksiyonda 83 şair vardı. Rahmetli **ALPAY**, yıllarca şiir meclislerinde vakit geçirdi, mezarlıkla

rda mezar taşı okuyarak, nüfus kü-tüklerini alt üst ederek bu eseri hazırlamış. Ben bu kitabı yayıma hazırlarken kitapta olmayan 30 kadar şair daha tespit ederek rah-metlinin izniyle kendi koleksiyonumdan bu kitaba ekledim. Sonra değerli bilim adamı **Prof. Dr. Mustafa İSEN**, tezkirelerde adı geçen ama çalışmamızda yer almayan 5 şairi çalışmamıza kattı. O günden sonra benim olan özel bir ifadeyle "**repertuar defteri**" dediğim kaynaklarda 13 şaire daha rastladım. Aradan bu kadar zaman geçti . Şu anda 17. yüzyıldan 20. hatta 21. yüzyıla kadar aruz ölçüsünü ve gazel geleneğini sürdüren kimisi ağır bir dille, kimisi sade bir dille yazan 200 şair ortaya çıktı. İhtiyat payı olarak Urfalı olmadığı halde Urfa gazel geleneğine ve repertuvar defter-

lerine girmiş 3 veya 4 şair olabilir. Yani en kötü ihtimalle rakam 190 civarındadır. Bu çalışmaların süreceğine ve bu sayının artacağına inancım tamdır.

Bu tespitlerden sonra gelelim 20. yüzyıl Urfalı divan şairlerine:

Rıfkî, 1901'de dünyaya gelmiş. Karaçizmeli ailesine mensuptur. Özel öğretim görmüş 1954'te vefat etmiştir.

Dilde hicran münba'is şâ'irlik isti'dâdıma

Hep muhabetdir sebeb efgan ile feryâdıma

Matlalı gazeli 30 - 40 adet civarındaki şiirinden bir örnektir. Dil nispeten sadedir. Bu beyitte "münbais" sözcüğü "engel" anlamındadır.

Edib (Abdullah) 1901'de doğmuş, 1976'da vefat etmiştir. Şair yazdığı şiirlerle yetinmemiş, açtığı kitapçı dükkânıyla Urfa'da kültür hayatını etkilemiş, bazı Urfalı ediplerin kitaplarının basılmasına aracılık etmiştir. Söz gelimi kendimin sonradan düzenleyerek ve gerekli notlar ekleyerek yayıma hazırladığım **Kürkçüzade Osman Remzi**'nin **Vamık u Azra** mesnevisi onun yardımlarıyla İstanbul'da basılmıştır. Hem hikmetamiz hem de aşıkane şiirleri vardır.

Taakatim var mı benim seyretmeğe çeşmânın

'İzz ü nâz ile bana süzdürme Allah 'aşkına

"Allah için naz ederek, kendini kıymete bindirerek gözlerini süzme. Çünkü onları seyretmeye benim gücüm yetmez."

Kemâl Edib (Kürkçüoğlu), 1902-1977 yılları arasında yaşamış, yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi Şark Dilleri bölümünde tamamlamış Mevlevi bir şairdir. Aruza oldukça hakim olan şairin naatları ve Mevlânâ ve Mevleviliği anlatan lirik şiirleri vardır. Yayımlanmış çeşitli eserleri vardır. İşte naatinden iki beyit:

Allah'I gören gözlerinin aşkına bir kez

Bak bende-I muhtâcına sultânım efendim

Etsin dil-i sûzânımı şir-âb zülâlin

Ekvânı tutuşturmadan efgaanım efendim

Hulûsî (Kılıçarslan) 1907'de doğar, 1989'da vefat eder. Her türde, her konuda şiir yazar. Hem aruzu hem heceyi kullanır. Şiirlerinin tamamını ele geçiremedik. Heceyle yazılan Urfa Kurtuluş Marşı'nın güftesi onundur. Dili sade ve akıcıdır. Kulağa ve akla hoş gelir. Kendini anlatarak içten bir şekilde eleştirdiği şiiri oldukça güçlüdür:

Yazarsan sûret-i hâlim esir-i derd ü sevdâ yaz

Gam-ı eyyâmla ahvâlim çözülmez bir mu'ammâ yaz

Gönül azgın beyinsiz baş kem olmaz tırnağından taş

Ne bir rehber ne bir yoldaş gezerdi öyle tenhâ yaz

"mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün" vezniyle yazılmış bir gazel hem de musammat bir gazel.

20. yüzyıldaki şairlere gelince bu şairlerin divan edebiyatı geleneğini sürdürmekten ziyade aruzla şiir yazma heveslerin görüyoruz:

Mahmut Şevket Akkaya, 1922 Urfa doğumlu. 1977 'de vefat etti. Heceyle başladığı şiirlere aruzla devam etti. Aruzla yetinmeyerek sosyal konulu şiirlerinin yanı sıra tevhid, münacat, naat,

çeşitli konularda gazeller yazdı. Şiirleri ölümünden sonra **Takvimden Kopan Yaprak** adıyla yayımlandı. İşte bir gazelinden iki beyit:

Bir kuldan alıp bir kula vermek gibi rızkın
İsteklisi olmam emanet malda gözüm yok

Rabbin sayısız madde ve ma'nâ kerminden
Ma'nâ murâdım madde-I ekvanda gözüm yok

Bedri Alpay, 1905 Urfa doğumlu. 1988'de vefat etti. Heceyle ve aruzla şiirler yazdı. Urfa tarihi ve kültürüyle ilgili araştırmalar yaptı. Urfa şairleri üzerine yaptığı çalışma **Şanlıurfa Şairleri I** adıyla yayımlandı. Elimizde bir münacatı ve Nabi'nin "Sakın terk-I edebden " şiirine yaptığı bir tahmisi var.

Mahmut Yaşar Uğur, 1937'de doğan şair 1994'te dünyaya veda etmiş. Hece ölçüsüyle şiir yazarak başlamış, daha sonra aruz ölçüsüyle şiirler ve gazeller yazmış, gazellerinde Uğur mahlasını kullanmıştır. Dışa kapalı ve duyguyla dolu dünyasıyla kaleme aldığı şiirler tekniğinden önce lirizmini öne çıkarır. Şiirinden bir iki beyit örnek verelim:

Kara bahtım gibi sensiz sana ermez geceler
O da hasret seni alır bana vermez geceler

Seni kudret kaleminden bana yazmış yaradan
Umudum var okunur bahtımı silmez geceler

Aruzla yazdığı şiirlerinde Paşa mahlasını kullanan **Rüknettin Akbaş** 1931 Urfa doğumludur. Şair liseyi bitirdikten sonra kazandığı Ankara Hukuk Fakültesi tahsilini tamamlamamıştır. Memur olarak Urfa'da çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2010'da vefat etmiştir. Hem heceyle hem aruzla yazdığı şiirlerde duygularıyla mantığını uyuşturmaya çalışmıştır. Bunu beceremediği şiirlerinde ise içinde kopan fırtınaları şiirine yansıtmış, aruz ölçüsünü başarıyla kullanmıştır. Şeyh Galip'I örnek alarak yazdığı "tardiye"si oldukça ünlüdür. İşte yaşlılığında yazdığı

ve yaşlılığından doğan çaresizliği işlediği bir gazelin makta beytinin hoşluğu:

Urfada güzeller çiçek açmış gibi renk renk
Gül mevsimi gelmiş yine n'etsin Paşa şimdi

1945 doğumlu olup halen hayatta olan bir başka şairimiz **Mehmet Böke**'dir. Öğretmenlik mesleğinin yanı sıra hem heceyle hem aruzla şiir yazıyor. Şair şiirlerinde bazen **"Böke**", bazen de "**Erdi**" mahlasını kullanıyor. Onun da bir şiirinden iki beyit iktibas etmekle yetinelim:

Benim için gazaba gelen mağrur dilâra
Dönerek rakibime acıyıp dâd eyledi

ERDİyâ bir gün olsun rahm etmeyen o güzel
Rakibi taltif için sebeb icad eyledi

Mahmut Karakaş, 1946 Urfa doğumlu. Hem şair hem yakın çevre kültür tarihi araştırmacısı. Bu araştırmaları içeren 10'dan fazla eseri var. Aynı zamanda ilahiyatçı. Hem aruzla hem heceyle şiirler yazıyor ve şiirlerinde "**Nebih**" mahlasını kullanıyor. İşte örnek bir beyti:

Ah mine'l aşk tattığım gün aşk şarabın hep dedim
Baş koyam ben yar yolunda çün lâyıktır aşk için

Mustafa Sade, 1972 doğumlu bir şair. Sadece divan tarzında aruzla şiir yazıyor. Divan tarzında şiir yazmaya devam eden en genç şairimiz. Şiirlerinde mahlas kullanmıyor. Ama tanınması adına biz ona "**Sade**" mahlasını yakıştırdık. Dili sade olmasına ragmen zaman zaman Osmanlıca terkipler kullanmaktan çekinmiyor. Şiir yarışmalarında T*ürkiye çapında dereceleri var.* Şiirinden iki beyitle örnek verelim:

Sen gidersen bir cehennem nârı kaplar canımı
Yakma sevdam aşkla çarpan kalbi büryan eyleme

Sen gidersen her onulmaz kahrı yâr eyler gönül
Gönlü bir dermana muhtaç derde hayrân eyleme.

Buraya kadar 17. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar yaşamış Urfalı şairlerin adlarını zikrettik. Şiirlerini sanat süzgecinden geçirmeksizin unutulmalarını engellemekti temel amacımız. Bu Urfalı şairlerin şiirlerine bir resmi geçit yaptırmayı becerebildiğimizi sanıyoruz.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

URFA'DA YETİŞEN DİVAN ŞAİRLERİ

(Alfabetik Sırayla)

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

1. **Abdî (Saizade Melek Mahmud) Ölüm yılı: 1317H-1901M**
   - Mah-ı matemdir muharrem dideler kan ağlasın
   - Geldi aşur-ı muharrem aşıkaan eyler sala
   - Esselatü ve'sselam ey dürr-i derya-yı vücud
   - Sarf ederse malını her kim ki hayra bi-güman
   - Dinleyin kimdir bilesiz ol Habib-i Kibriya
   - Gönüldür derd ü keder hasılatı
2. **Abdî (Mollamusazade) 1857- 1943**
   - Söyle ey nazik beden kasdın mı vardır canıma
   - Sebeb yok infi'ale neyledim canana bimem ki
   - Nice bir nar-ı aşkınla ciğer yansın kebab olsun
   - Saba zülf-i semensaya dokunsa yar uyanmaz mı
   - Gönül meftun-ı çeşm-i şeh-i huban oldu gitdikçe
   - Zahida sanma ki nev-güfte makaalat okuruz
   - Nice bir mastaba-i dehrde nâ-şad olalım
   - Hüsnün senin ey dilber na-dide kamer mi

- Gönlüm güzelin şem'â-yı ruhsarına yandı
- Vefa yok dil-rübada bezm-i işretde muhabbt yok
- Gönül hubân-ı asrın kâkül-i anber-famından geç
- Güzeldir sevdiğim ağyare akran eylesem azdır
- İlahi kenz-i mahfi-i ezelsin
- Ey kerem-kân-ı nekaaisden münezzeh ulu Şah
- Ey gafil uyan şeref ü şan gecelerde
- Esselam ey eşref-i mahluk-ı Yezdan esselam
- Düşdüm yine bir afet-i meşhur-ı cihane
- Esiri Firkatem sevdalara peyvestedir gönlüm

3. Admî 1818-1900

- Ebrularının zahmı nihandır ciğerimde
- Bu reng ü letafet güle gülzare de kalmaz
- Şamda vaiz dede derler o biziz
- Bilirsin dar-ı dünya kimseye bakki değil ey dil

4. Ahmed (Hoca. 18 ve 19. yüzyıl. Şair Muhibbi'nin babası)

5. Âkif 19 ve 20. Yüzyıl

- İzarım pek nihandır kakil-i hüner gam altında
- Şerr-i meydendir ey nigârım gül hicabından terlemiş

6. Ali Rıza 19. yüzyıl.

7. Ali Ruhâvî 18. yüzyıl

8. Alim 19. yüzyıl.

- Acep teşrif edip dilber bana bir günce gelmez mi
- Ah bu çarh-ı fena kimseye olmadı yar

9. Âsım 19 ve 20. yüzyıl

- Avaze-i ahenge saba eyledi bülbül
- Sana derd-i derûnum söylesem vakit nazik

10. Atıf (Birecikli)19. yüzyıl.

- Saki-i gül çehreden ahz eyledim bi'atı
- İki nevres ne güzel birbirinin hayranı

11. Avnî 19 ve 20. yüzyıl

- Esir-i firkatem sevdalara peyvestedir gönlüm

12. Azmî (Ahmed) 1888 -1914

- Anladım me'mul-ı dil vaslın keremdir sevdiğim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Aldı aklım yine serden taze sevdalar benim
- Şefâ'at ma'deni sultan-ı cümle enbiyadır bu

13. Bâhir (Halis) Birecikli. 1887- 1974

14. Baki-i Ruhâvî

15. Bâri'î: Ölüm yılı: 1793

16. Bedrî 1905-1987

- Esselam ey Hazret-i Hakk'ın ulu peygamberi
- Aman zâir nazar kıl Pertev-efzâ-yı semadır bu

17. Behiştî 19 ve 20. yüzyıl

- Kime me'va olur bu dâr-ı dünya

18. Berâ'î (Sicill-i Osmani'de kayıtlı)18. yüzyıl

19. Berkî 1840-1889

- Gerçi inşâda lüğat sözde belâğat gibidir
- Bugün dil-dâr-ı gül-çehre yine yüzden nikaab açmış

20. Bican (Siverekli) Ölüm yılı: 1910.

- Seni kabrinde ey can bilmezem efgan eden kimdir
- Açılmam söylemem gülmem cihan ister bahar olsun

21. Cahid : 20. Yüzyıl

- Ateş-i aşkınla her dem dilim bimar edensin sen
- Aman yârab dâima ben bir hab-ı gafletdeyem

22. Celal (Tahaoğlu. Birecikli.) 1887-1938

23. Çerhî 18. yüzyıl

- Mah-rûy-ı vuslatından dide giryan olmuşam
- Olmuşam müştak-ı zâr-ı bir hûb rûy-ı meh-pareye

24. Derviş (19 ve 20. yüzyıl)

25. Durak (Faik) 1860-1916

26. Edib (Abdullah) 1901- 1976

27. Emin (Kıratoğlu)

- Esir-i cam-ı aşkım zâhida hum hâneden dönmem
- Biz güruh-ı âşıkanız kavm-i mesrurlardanız
- Hayalin dûr eden dilden neden meyl-i şarab olsun
- Sakiya sun badeyi dil- teşne-i peymaneyiz
- Canımı yıkdı firkatin şöyle ki nar içindeyem
- Dün gece saki yedinde devr ederdi peymâneler

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Ah kim devran bizi bir şahsa yar etmiş acib
- Ey harb-i cihan ateşin eflâke dayandı
- Aşkınla yandı vücudum ya Ali senden meded
- İşit hüsn-i cemal-i Ahmediden
- Bir aşık-ı dil-haste vefâ-dâr-ı Hüseynim
- Günahımla kamu gark oldu alem ya Resulallah
- Aşk ile ey dil kurulmuşdur binası Urfanın
- Hezarım gül deyi gülzaqre gitdim hare çarpıldım
- Makam-ı ceddi'l enbiya eşref makardır bu
- Feryad ederek söyle gönül ah Hüseynim
- Kamer tal'at benim bir tıfl-ı nazeninim var
- Dembedem hasret-i dil-dâr ile durmaz gezerim
- Bu dâr-ı gamın cây-ı selamet neresinde

28. Emrâhî

- Şâha yüz bin şükür ki bâde-i hamrâyı terk etdim

29. Erdi (Mehmet Böke) 1942 doğum yılı

- Eyledi Mecnun beni cevr ü cefâsı dilberin

30. Es'ad 19 ve 20. yüzyıl

- Gönül nûr-ı cemalinden habibim bir ziya ister
- Durur bintü'l aneb cam kurduğu resm-i sibak üzre
- Câhınla sakın Halik-ı Âgâhı unutma
- Zikr-i Mevla ile hoşdur meclis-i rindanemiz

31. Fahim 19. yüzyıl

32. Faik (Ağazade. Birecikli.) 19. yüzyıl

33. Faik-i Leng 18. yüzyıl.

34. Faiz (Ahmed) 1823-1877

- Şifâ-yı vaslın ımarken yes ü hicran içirdin sen
- Ferâğat kıl yeter câna cefadan
- Ne hayal etsem hatırıma yar gelir

35. Faiz (Birecikli) Ölüm yılı 1904-1905.

36. Fânî 1738-1800

37. Fânî 19. yüzyıl.

- Nerkis-i çeşmin gören huşyâr iken mahmur olur

38. Fatih (Rahavî) 19 -20. yüzyıl.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Ne anlar züppeler bilmem bu meydan-ı siyasetden
- Edersem arz-ı ma'lumat acep kim hum-nima derler
- Tevazu eylesem vech-i batna müptela derler
- Serbest olup 'alemde siz yekta olun evlatlarım
- Gel oğul et hazer kimsenin peymanı yok
- Sensin ey mehtab-ı mahşer mefhar-ı hep ins ü can

39. Fehim (Süryani) 19. yüzyıl.

- Yanıp bir nâr-ı ruhsâra çırağan olduğun var mı
- Çemende bülbül-âsa zar ü nâlan olduğum kaldı

40. Fehim (Ahmet Rıf'at): 19. yüzyıl

- Gönül kandil-i sûzan oldu aşk-ı ruh-ı tersada

41. Fenâyî Ölüm yılı: 1860

- Bilad-ı hayr-ı halkıllah olan şehr-i Ruhadır bu

42. Ferdî 1760-1825

- Kaametindir ey peri şol serv-i bâlâdan garez
- Masivadan kes alakam ya Mukallebe'l Kulub
- Görünmez gaaib oldu didemizden kaamet-i dil-cu

43. Feyzî

44. Firaakî 18 ve 19. yüzyıl.

- Felekler güm güm etsin çün yılıpdır Âh ü figanımdan

45. Fuad

46. Furûğî 1877-1923

- Vuslat deminde ateş ruh-ı revana düşdü
- Karadan ağa dönüp ders-i dil-âra okuruz
- Cihana yetdi feryadım
- Gel ey dil şem'â-yı istiğfârı yandır
- Esirem nefs elinden zevkım olmaz tâ'ate Yârab
- Müptela kıldı beni bir şiveli güftar ile
- Allah adıyla edelim ibtida

47. **Ganî 19. yüzyıl**.

- Bülbül bu tarabhanede vuslat sana kalmaz
- Yokkken bütün hakikat-ı ekvanda ihtilaf
- Sen esir-i firaş idin cana

48. Garib

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Serimde bu heva bir şuh-ı sitem-kârdan kalmışdır
- Nice bir hasret-i vaslın çekelim gamcesine

49. Gaybî 19. yüzyıl.

- Çünkü olup ruh-ı Muhammed Ali

50. Hâdî (Durak) 1893-1916

- Begim la'l-i lebin darü'ş şifadır
- Bakar ol mestii meyden çeşm-i mahmur-ı meyal eğri

51. Hâfız 19. yüzyıl.

- Yârab ne zaman kurtuluram derd ü beladan
- Hürmet sana şayestedir ey dürre-i a'lâ
- Geldi mah-ı muharrem buna canlar dayanmaz

52. Hâkî-i Ruhavî Ölüm yılı 1759.

- Ey tâb-ı ateşîn şererin yok mudur senin
- Nazar kıl şevk ile bu güşene gülzara gel câna

53. Hâkî 1851-1876

- Ne bahtımdan bana şefkat ne bir yâr-ı kerimim var
- Nasihat etme ey vâiz ben ol peymâneden dönmem
- Kayd-ı dünya-yı deniden lal edipdir gam beni

54. Hakkı (İbrahim) 19. yüzyıl.

- Olmuşam âzad-ı zülfün ben bugün cennetdeyem
- Kadrii fikri bil fena o yar-ı sultan olma hiç

55. Hâlid (Şeyh) 1845-1915

- Neyimle fahr edem ey dil sözümde bir halâvet yok
- Arz etmek ister isen dildeki râzı

56. Hâlid (Mevlana) 1823-1895

- Bu şeb ol dide-i âhu gelecek yanımıza
- İftiraak-ı noktai halınla göz kör olmasın
- Hüdâyâ rahmetin eyle müyesser

57. Halis 1854-1922

- Aşk olup rûz-ı ezelden saki vü peymanemiz
- Nigâra mülk-i sismim kenz-i aşkın çün harab etdim
- Ey kaşı keman tir-i müjen sineme çakdın

58. Hamdî (Ahmed. Birecikli.) Ölüm yılı: 1878

- Ey bâd-ı saba nûr-ı Hüdaya selam et

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Kef-i diğerde şevk-ı aşkın rahmanıdır hüsnün
- Şefi'-i rûz- ı hem nebi sınıfına hatemsin
- Sa'âdet mülkünün mümtazı şâh-ı enbiyadır bu

59. Hâmî 1884-1908

- Şöyle sûzan ol ki ateş-hâneler reşk eylesin

60. Hasib (Erol. Birecikli.)1883-1930

61. Hatâyî Doğum yılı: 1823

- Bugün gam tekye-gâhında feda bir canımız vardır
- Safa geldin kuduma galiba hayra beşâretdir

62. Hayatî (Birecikli) Ölüm yılı: 1909-1910

63. Hayâlî (Salih. Birecikli. Osmanlı Dönemi Milletvekili)1869-1922

64. Haydar

- Aman ey şah-ı 'âlem dehr-i süflide perişanım

65. Hayderî

- Hayderiyem Hayderiyem Hayderiyem Hayderi

66. Hayder (Birecikli)

67. Hayret

68. Hayretî

69. Hayrî (Hayrullah) 18. yüzyıl.

- Mefhar-ı 'alem Habib-i Kibriya evladına

70. Hayrî (Muhammed Hayreddin) 18. yüzyıl.

71. Hemdemî 18. yüzyıl.

72. Hıfzî (Muhammed) Ölüm yılı: 1932

- Mübtelâ-yı aşkdan düşdüm diyar-ı gurbete
- Bi-nevâyız suretâ amma cihan burhanıyız
- Akıtma eşk-i âlin nev-civânım Gülizar üzre
- Esselam ey Sultan-ı Kevneyn-i 'Âlem esselam
- Ey şah-ı rüsül Cedd-i Sa'ideyn-i Muhammed
- Bugün matem cedid oldu gönül çâk et giribânı

73. Hikmet 1832-1878

- Lale-veş her dem derûnum dağ-dâr etdin felek
- Ey gözü âhu senin çün oldu sahra meskenim
- Derûn- sineye vur dağ-ı aşkı imtiyaz eyle
- Dehrin bilemem künc-i ferâğat neresinde
- Mest-i aşkım mest-i çeşmin bi-mecâl eyler beni

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Sürûr-ı devlet-i şâdi elinde âfitâb oynar
- Mahmil-i Leylayı zevk ettikçe şavkın Kays-veş
- Gönül derler şarabı görmemiş meyhâneler vardır
- Bağ-bân oldum nihâl-i yasemini beslerem
- Acep ey dil senin bir lahza handan olduğun var mı

74. Hilmî (Gamsız Bakır) 1857-1910.

- Dûrdan hasret ile rûyuna mahzun bakarız
- Biz ki üftâde-i cânân-ı gonca-deheniz

75. Hilmî (Muhammed) 1881-1955

- Vird-i hüsnün yâd ile gâhice efgan eylerem
- Yine hükmün sürüyor dilde temenna-yı vatan
- Nev-reside putları hayret-fezâdır Urfanın
- Nigârâ şive-i handen gül-i ra'nâda yokdur yok
- Bu naz ü şiveden hergiz ferağat yok mu sultanım
- Evc-i a'lâ-yı kemâlin kamer-i enveriyem
- Vaakıf oldu hak-ı 'âlem giryeden esrarıma
- Ben gerçi hayatımda henüz taze civanım

76. Hûbî (Birecikli) 19. yüzyıl

77. Hulûsî (Şevki) 19. yüzyıl.

78. Hulûsî (Bikeszade) Doğum yılı: 1879

- Hakaayık 'ilminin bahri Muhammed Mustafadır bu
- Kutb-ı 'âlemdir demadem Seyyid-i Osman Dede

79. Hulûsî (Kılıçaslan)1907-1992

- Yazarsan suret-i hâlim esir-i derd ü sevda yaz
- Çerağ-ı meclis-i vahdet gül-i bağ-ı hüdadır bu
- Denk al ayağın basma ey yolcu geçerken
- Ey mah-ı muharrem bu geliş başka gelişdir

80. Hüsameddin 19. yüzyıl.

- Mevlevi şeyhi güzide elhak

81. Işki : 19. yüzyıl

- Doğdu ol şâh-ı Nebi dikdi zemine 'alemi

82. Iydî

83. İsmail 1859-1914

84. İsmet 19. yüzyıl.

- Sensin ey nûr-ı mücellâ mukteda-yı ins ü can
- Ecel peymanesin nuş etmeyen var mı bu 'âlemde
- Saakıp Efendi hazreti bulsun devam-ı devleti

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

85. Kâmî 19. yüzyıl

- Ser-füru' etmez idim câm-ı mey-i gül-fâme ben
- Gönül gel geç bu 'âlemin de iltifatı muvakkatdır
- Gönül bu piç-i zülf-i yardan aç bend-i zencirin
- Ölürsem kare kime dûd-ı âhım bana kâfidir
- Kalmadı baş urmadığım mescid ü puthâneler
- Zülf-i müşkinine dil bağladığım bir gülüdür
- Dest-i kudretle mükemmel âhuvâni gözlerin
- Ele aldıkça hâmem yazmağa ahvâlimi yâre
- Rahmet-i Hakkla beni ihvân-ı din yâd eyleyin

86. Kani' (Eskici Baba veya Babo) 1812-1877

- Kurupdur taak-ı ebru üzre bir tir-i keman serhoş
- Nûş etmediğim dehrde peyM3ane mi kaldı
- Gam-ı aşkınla ahvâlim perişan oldu gitdikçe
- Bir âli himem zât-ı pür-envara muhibbim

87. Kani' (Mehmet Hanifi Çimenlidağ.Birecikli) Doğum yılı: 1874-1948

- Esir-i gam-ı isyanım dahilek yâ Resulullah
- Bir vakitlerdi bana bana 'âlemi bağ-ı irem etdin

88. Kâmil

- Mey olsa gülşen olsa bir ben olsam bir de yar olsa
- Eğer ister isen olmak sen sa'âdet-i ukba-dâr

89. Kâşif (Birecikli.) Ölüm yılı: 1882

90. Kâtib Ölüm yılı: 1836

- Harim-i cennet-âsa bir makaam-ı dil-küşadır bu

91. Kâzım 19. yüzyıl

- Ricâl-i Halididen Şeyh Hac Hafız Muhammed Han

92. Kemâl Edib (Kürkçüoğlu) 1902-1978

- Ebediyyen sevecek can onu cânan olarak
- K'ey zât-ı ezelden beri cânanım efendim
- Terk-i can etmez gönül mahv ü perişan olsa da
- Ne için sineme hicran oku batmış bilmem
- Ne himâyet ne muhami ne de hami tanırız
- Aşıklarız ki mazhar-ı cânâne çıkmışız
- Aşkın dediler sübuta erdi
- Canlar olanca şevk ile der-gâha geldiler
- Canlar niyet eyleyip erkâna döndüler

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

93. **Kudsî 18. yüzyıl.**
    - Seyyid-i kutb-ı fazilet melekiyyü'l haslet
    - Zehi dârü'l hadis nev- binâ-yı tarz-ı müstesna
    - Nice mahz-ı Tevfik-i Hüdâdır bu eser hakka

94. Kudsî (Birecikli) 20. yüzyıl.

95. Kul Mustafa

96. Külhanî 18. Yüzyıl.

97. Lâmî Ahmed Doğum yılı: 1826- 1888
    - Çık ey dil tenden istikbale ol rruh-ı revan geldi

98. Lâmî (Mustafa. Birecikli) Doğum yılı: 1865
    - Dokunan guuşumuza bir gül-i ra'nâ esdi
    - Ey cemâlin bezm-gâhı ravza-yı darü's selam

99. Latif doğum yılı: 1820
    - Mürğ-i can ettikde emr-i Hakkla tenden per küşad
    - Zaman ile olmuş idi hücreler harab türab

100. Lâzib 1888-1963
    - Vaakıf olamaz cahilan sırr-ı nihan-ı hikmete
    - Şakir Efendi Haydar zade ehl-i vicdan

101. Lutfî (Birecikli) Ölüm yılı: 1936

102. Lutfî (Muhammed) 1888-1938
    - Meded saki kadem bas meclise rindâne rindâne
    - Yine eflâki siyah eyledi âh-ı seherim
    - Ey zübde-i pâkize-i envâr-ı celâlet

103. Lütfü (Miriné Hoca) 20. Yüzyıl
    - Nice bir hasret-i dil-dâr ile giryan olayım

104. Lüzûmî
    - Gönülde dağ-ı firkat sûz-ı uşşaakdan nihan kaldı

105. Mahvî (Muhammed Muhiddin) 1821-1871
    - Nic'oldu gülşen-i vaslında handan olduğum demler
    - Can ü dilden biz kul u kurban-ı Abdülkadiriz
    - Han-kâh-ı Sakıbiye gerçi dil cûdur veli

106. Ma'rûfî Doğum yılı: 1842
    - Kebair bahrine daldım dahilem ya Resulullah
    - Seray-ı sadrımın sultanı envâr-ı Muhammeddir

107. Ma'ruf Selim 19. yüzyıl.

108. Menşûrî 19. Yüzyıl
    - Geldi sahn-ı çemene bülbül-i şeyda bu gece

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

109. Mihrî (Zülfikar) 1832-1878

- Meyl edeli ‘ârız-ı gül-gûn ü zülf-i yâre ben
- ‘Arus-ı hüsnün tasvir edersem levh-i simine

110. Muhibbî (Abdurrahman) 1854-1906

- Kati müşkildir ey dil bu fenanın satvetinden geç
- Caena min canibi’l mahbub ü bi’l vesli’l Hüda

111. Muhlis 19. yüzyıl.

- Etdi gaye-i ta’mirine sa’y-ı Bican Ağanın
- Açdı nice dağ navek-i hicrin cigerimde

112. Mustafa 19. yüzyıl.

113. Nâbî (1641- 1712)

- Bağ-ı dehrin hem hazanın hem baharın görmüşüz
- Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
- Yare vursun peyk-i nâlem âh ü zârım söylesin
- Beni şad eylemedin sen dahi nâ-şâd olasın
- Ey nâme sen ol meh-likaadan mı gelirsin
- Gül gülşeni terk eyledi sohbet sana kaldı
- Gülistan-ı dehre geldik reng yok bu kalmamış
- Sipihrin gerdişin yâd eyleyip ahterden el çekdik
- Bir devlet için çarha temennadan usandık
- Zevk-ı gam dilde midir dağda mı tende midir
- Hayâlinden gelir gam hâtıra cânâneden gelmez

114. Nâdî 18. yüzyıl.

115. Nâfî 19. Yüzyıl.

- Gâh olur ikbâl mes’ud gehi hem dünya bu ya
- Tir-i gamzen gireli bu dil-i viranımıza
- Bir heves sahbâ-yı bahtımdan hübâbım açmadı
- N’ola teshir kılsa ‘âlemi gamzen ferâsetle

116. Nâki (19 ve 20. yüzyıl)

- Beni feryâda salıp gitdi ol- sim-i ber tenim

117. Namık (Ekrem) 19. yüzyıl.

118. Nasib

119. Nasibî 18. yüzyıl.

- Bekaaya etdi rıhlet çükü Ca’fer

120. Nâtık 19. yüzyıl. Ölüm yılı: 1866

- Hezle-guy-ı nüktedandan şair-i yekta kulun

121. Nebih (Mahmut Karakaş) 1946 - . . .

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Açılmış güller ey gönlüm yine bak nev-bahar geldi
- Ey gönlümün nevrestesi geldi bahar sen de gel
- Elde yok bir tane amma bizde bin divane var
- Geldi mevsim-i meserret sanma gönlüm handedir
- Gönül aşkınla her an yanıp kül oldu Leyla
- Senin çün atar kalbim perişandır bütün kârım

122. Nedim 19. yüzyıl.

- Âh kim dağ-ı ssitemle ciğerim kim kan oldu

123. Nevres 19. Yüzyıl

- Mülk taakat getirmez görse seheri çeşm-i fettanın
- Dil-i şeyda esir-i turra-i cânânedir şimdi
- Tutuşsun ol çimen kim lalesinde dağ-ı hasret yok
- Acep yandıklarım aşkıyla nakl etsem inanmaz mı
- Ah ey gül-i gonca dehen ü taze civan ah

124. Nidâyî 18. Yüzyıl

- Habbeza sahib-i pâk-i eser-i Mencekzade

125. Nigâhî 18. yüzyıl.

- Pâk edip dil levhini cehd eyle hâk-i ‘âlem ol
- Ey gül-i bağ-ı Ruha mahbub-ı erbab-ı niyaz

126. Nihâlî (Nabi’nin yeğeni) 18. yüzyıl.

127. Nurî 1875-1946

128. Nurî (Muhammed) 19. yüzyıl.

- Bâde-i aşkıyla ben Mecnun gibi firkatdeyem
- Mürüvvet kıl azizim azm kıl bu bezm-i meydana
- Yarin efkâr-ı gamıyla yüreğim kan doludur
- Meded ya Hayy ya mevla zünubum ‘afvına evla
- Ey şûh-ı melek bağrımızı kan edeceksin
- Esrar-ı dili söyleyemem ben kasemim var
- Diriğa hûna gark etdi beni tiğ-i zenehdânın
- Nasıl ma’mur olur bilmem harab-âbad olan gönlüm
- Dembedem sûziş-i âhımla ciğer parelerim
- Ruhada necl-i pâk-i Şeyh Şehabetdin edip rıhlet

129. **Nüzhet Ömer 18. yüzyıl**.

- Gönülde mebhas-ı aşkında evvel ah olur peyda
- Müdam olmuş piyale şevkle leb be leb mina
- Râz-ı dili arz etmeğe dil-dâre ne hacet
- Tutup dâmân-ı zülf-i yâri devlet nidüğün görsün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Gehi peymâne firkat gehi can keder çekmiş
- Tahammül eylemekden hâtır-ı nâ-şâd ayak basmış

130. Ömer 18 veya 19. yüzyıl.

- Yâ İlâhi sen beni insana mutac eyleme
- N'oldun evvel yüzüme 'arz-ı cemâl etdin felek

131. Ömer Edib 19. yüzyıl.

132. Ömer Ferdî 19. yüzyıl.

133. Paşa (Rükneddin Akbaş) (1931 -2012)

- Aldın güzelim aklımı başdan başa şimdi
- Gönül isteklerin pek çok ne yapsan boş vakit geçti
- Sen her gece göklerdeki yıldız mısı ey aşk
- Hasretle güzel gözleri gördükçe koşardın
- Hüsnüne toz kondurup etmem seni rüsva beyim
- Bunca yıl yanmış yakılmış gelmemiş Ruhaya su
- La havle çekdim teselli güyâ

134. Rafet 18. Yüzyıl.

135. Rahmî (Abdürrahim)18. yüzyıl.

- Ey ziyâ-yı rûh ü canım lutf ile eyle nazar
- Hüsn-i hatme sözü ile söyle tarih Rahmiya
- Bi-devâ bir derde düş oldum zebun

136. Rahmî 19. yüzyıl.

137. Râik 19. yüzyıl.

- Almadı dünyada hayfa ki muradın ol civan

138. Râşid 1841-1912

- Aşıkın endişesi her dem ki zülf ü hal olur
- Firkat-zedeyiz meskenimiz beyt-i hazendir
- Gözedirsin daima sadr-ı mu'allâyı gönül

139. Râtib 1812-1886

- Fehm eden devlet ü ikbâline etmez hâhiş
- Âh sed ah kim bu gerdiş-i dolabından

140. Rauf 18. yüzyıl.

141. Râzî (Birecikli. Doğum yılı: 1850

- Hezaran cilveler vardır kazâ-yı âümânide
- Her cefâyı hoş görüp Hakka meşkûrlardanız

142. Refet (İbrahim. Siverekli) Doğum yılı: 1888

- Dil ateş dide ateş sine ateş rûy-ı yâr ateş
- Gül ateş bülbül ateş sünbül ateş nahl-i zar ateş

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Meyl etme o ikbâle kim zillet var içinde
- ‘Iyd-ı vaslında güzel ben sana kurban olayım
- Bir tûl-i emeldir beşerin kurduğu hülya
- Zamanı geldi gülün bülbülü edin tebşir
- Külbe-i ahzânı teşrif eyledi şeh-nâzım
- Görmedim ben kendimi ‘âlemde hiç hurrem henüz
- Nigâh-ı mest-i nâzın nâzeninim pek yaman serhoş
- Rakıybe sunma saaki cam-ı met mestâneden geçmez
- Kutb-ı mahbûb-ı zaman Hafız Muhammed hazreti

143. Re’fet 19. yüzyıl.

144. Remzi (Kürkçüzade Osman) 1875- 1924

- Kime dil-dâdesin mahbûb-ı ziyâyı beğenmezsin
- Seni ihsan kıldı Hakk bana mahzun çağımda
- Gönül Mecnûn değilsin çünkü Leylâyı beğenmezsin
- Merhaba ey gonca-i gülzâr-ı rahmet merhaba
- Beni ta’n eylemeyin ey dostlar hal-i melametden
- Reh-nüma olmuş sana ey dil-rübâ meyl-i şikâr
- Cüdâ düşdüm nigârımdan cihan dâr-ı mihen şimdi
- Gönül mihrab-ı aşkın çok zamandır âşinâsıdır
- ‘Âşık-ı ser-gerdânım soydum libâs-ı rahatı
- Sâdır oldu emr-i Sübhani o dem
- Kayd ü âlâm-ı cihandan gaafil
- Diriğa nice bir vehm-i hayâlata düşüp insan
- Çekdi tir-i kadrini cellad-ı gam
- Ne kasdın var idi ey derd-i dermân-ı cânımla

145. Reşid (Nuhbetü’l Âsâr’da kayıtlı)18. yüzyıl

146. Rıfat (Ağcakanat. Birecikli.) 19. yüzyıl.

147. Rıf’at Hısn-ı Mansur doğumlu. 1798-1864

- İşte cam işte saaki işte sağar işte mey
- Şâhid-i ‘aşkın peri ankaaya hem naz eylesin
- Gamınla ta be mahşer şerh-i hicran eylesem azdır
- Tükendi nakd-i ömrüm dilde sermâyem bir ah kaldı
- Sen mesned-i ‘izzetde mu’azzamsın efendim
- Behey gafil gözün aç can ü dil-i Hüdâdır bu
- Her yeri meyhâne inşasıyla ‘abâd eyleyin

148. Rıfkı 1902-1954

- Dilde hicran münba’ais şâirlek isti’dâdıma

- Yazayım derd-i dilim destime aldım kalemi
- Merhamet kıl sevdiğim hâlim perişân eyledin
- Biz ezelden Halikın fermanının peymanıyız
- Sinemde açıldı yeni bir yâre-i hicran
- Bahar oldukda gönlüm cûş edip derdin eder ızhar
- Yok nezirin ferd-i vâhidsin ezelden ya İlah
- Zahm-ı dil-i hicr-i yar etdin dil-i âvâremi
- Varırsan kuyuna hoş tarzda bir lahza güftar et
- Ağla ki gönül ateş-i firkat sana kaldı
- Yâda geldikçe hayâlin infi'al eyler beni

149. Rıza (Ali Rıza) 19. yüzyıl

- Diriğa bulmadım derdime çare

150. Rıza (Şeyh. Birecikli 19. yüzyıl)

- Gayre meyl etse gönül hicr ile viran olsam
- Harim-i gülşeninden hâr ucundan dâde gelmiştir
- Açıldı cennetin bâbı nesim pür-safa geldi

151. Rüşdî Ölüm yılı 1677.

- Latifzâde muhammed Bakır İbrahim Ali nam

152. Rüşdü (Halfetili) 19. yüzyıl.

153. Sâbir 1819-1893

- Ol bütün tir-i nigehle hun- feşandır didesi
- Düşelden pençe-i aşka perişan olduğum kaldı
- Hanedan-ı Urfadan Saakıb Efendi hayır-hâh
- Hazret-i 'Abdül'aziz Han devleti
- Kadim minberi kalmış idi işbu câmi'-i dil-teng
- Tecdid edip bu mescidi kıldı Ruhaya yâdigâr

154. Sabrî 1800-1871

- Görenler zülf-i müşkinin perişan olmasın n'olsun
- Şerh ederken yine tahrir derûn-ı sitemim
- Bu habib-i Kibriya mevlididir

155. Sade (Mustafa) 20 ve 21. Yüzyıl

- Ey gönül feryâd-ı ah sarmış gönül dünyamı gör
- Gör gönül dünyamı sarmış ey güzel feryâd-ı ah
- Hakksın keremindir sine-gâhımda İlahi
- Ben derdimi yazdıkça letafet sanıyorsun
- Gökte rahmet oldu ismim 'arzda dinmez ah benem

156. Sa'dî (Birecikli.) Doğum yılı: 1820

Urfa Divan Şiiri Antolojisi MEHMET ADİL SARAÇ

157. Saffet (Şeyh Mustafa Kemaleddin)19. yüzyıl.

- Erbâb-ı safa taht-ı Cemi bağda kursun
- Hakk perestm maksadım dünya vü mafiha değil
- Tezelzülden silenler noktayı ehl-i tebeddüldür
- Reis-i meclis-i sırr-ı Hüdâdır gavs-i Geylâni
- Safâ-yı cevher-i kudsi-yi âl-i Mustafa ziynet
- Mâh-ı muharremdir yine âfaakı sardı ibtilâ
- Zuhur etdi Hüdâvend-i Kerimin lutf ü ihsânı

158. Sahib-i Ruhâvî: 20. yüzyıl

159. Sakıb 19. yüzyıl.

- Dil-i mahzunum her dem derd ile âvâre kılsın mı
- Neden ey dil-ârâ hâne-i vaslın küşâd olmaz
- Gonce-i nev-restemi gözden nihan etdin felek
- Zevk-ı dünyâ-yı deniden sanma mesrurlardanız
- Acep ol ruhleri gül dide-i hûnum göre mi
- Çarh-ı nâ-sâzın cihanda sanma bir memnûnu var
- Zahira sanma bu âsâyişle mesrurlardanız
- Yol girip araya oldum ol mehden cüday
- Hoş cây-ı safâ idi bu ma'mûre-i dünya
- Kamu evlâd-ı İslamı Cenab-ı Vahibü'l ihsan
- Hafıze'l Kur'an Müşir Paşa-yı çare kim

160. Sâmî (Muhammed) 19. yüzyıl.

161. Sâmî (Siverekli) 1846-1932

- Ne devletdir bu devlet kim bize lutf ü 'inâyetdir
- O şuhun hangi giryanı 'acep handân eder şimdi
- Cihanda mal ü mülküm sevdiğim bir Haydarım vardır

162. Sânî 19. yüzyıl.

- Bahar oldu benim yas ile kaldı gönlüm gamlerle
- Ey gevher-i yek-dâne-i deryâ-yı şefâ'at
- Ölürsem zahm-ı tiğ-ı hun-feşân-ı ehsuvarımla
- Ahi evran saliklerinden işte birisi

163. (Mevlevi Muhammed) Salih 1783-1848.

164. Selim (Şeyh Muhammed) 1785-1857

- Ben humâr-ı çeşm-i mestim kaşların mihrâbına

165. Sıdkı (Müsağa) 1850- 1914.

- Hayâl-i şeh-i la'lin ehl-i bezme bahş-ı al oldu
- Sinemi mecruh kıldı tiğ-ı müjgânın senin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi MEHMET ADİL SARAÇ

- Ahvâlimize lâzım iken ağlamak her gâh

166. Sırrı (19. yüzyıl)

- Zülf-i cebin-i tâbân leyl ü nehâra benzer
- Nikaab-ı zülfünü ref' et ruh-ı mahı görsünler

167. Sipahî Ölüm yılı: 1929

168. Sun'î Ölüm yılı: 1897

169. Süha 19. yüzyıl.

- Fâni ile beraber imiş 'âdetde Âdem

170. Şahab 19. yüzyıl.

- Kaynadı gönlümde deryâ-yı muhabbet ey peri
- Habib-i bezm-i dareynin Muhammed kandadır şimdi
- Uyurken hâb-gâhımda beni cânâ uyandırdın

171. Şahidî 19. yüzyıl.

- Şeyh Halid oğlu Ahmed necl-i kutb-ı 'ârifin

172. Şâni (Şeyh Ramazan) 1631-1693

- Ey Fahr-i Cihan Seyyid-i Kevneyn-i Muhammed
- Beni ey ruhleri gül bülbül-i şeydâ sen edipsin
- Fenâ bulmaz benim mülk-i kademden oldu bünyâdım
- Bende-i Hakk ol iki 'âlemde sultanlık budur
- Gel gedâ-yı kûy-ı cânân ol ki sultanlık budur

173. Şehdî 18. yüzyıl.

- Diriğa işbu nûr-ı dide-i Şa'ban Efendi kim

174. Şem'î 19. yüzyıl.

- Razıyım her ne kılarsa bana serv-i semenim
- Vâsıl olmaz kimse Hakka cümleden dûr olmadan
- Serencâm-ı dil-i divânemizi her bir duyan ağlar
- 'Arus-ı zevk-ı dehrin nakş-ı bi-ma'nâ imiş ancak

175. Şeref 19 ve 20. Yüzyıl

- Sen gevher-i gencine-i hikmetsin efendim
- O şehinşah-ı 'Âzamsın ki ancak yâ Resulullah
- Özün mahbub ü matlub ü Hüdâdır yâ Resulullah
- Öyle lakaydım sıkılmam çerh(i)den görsem sitem
- Kalmadı çekmeğe cânımda liyâkat yârab

176. Şevket 19. yüzyıl.

- İştiyaak-ı 'ârızınla mest olup her bir sehab
- Çerh-i dûn her dem muradım aksine devran eder
- Yerin gülşen nedimin gül nedir feryâdın ey bülbül

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

- Şem'-i rûy-ı dilbere pervâne gelmişlerdeniz
- Her seher bâd-ı sabâ müjde-i cânân getirir
- Bu zaman terk-i haya halka se'âdet gibidir
- Küşâdı bend-i zülfün kuvve-i bâd-ı sabâdandır
- Cihan evzâ'ını etmekdedir günden güne tağyir
- Gözlerin kanlar dökefr gamzen gibi cellâdı var
- Gam-ı 'aşkıyla yârin mest ü sûzan olduğum kaldı
- Sanma ki medresedefenn-i mübahat okuruz
- Derd-i hicr-i yâr ile etmekdeyiz matem henüz
- Bağ-ı tarâbın feyz ü meserret neresinde
- Rahmetinden kılma yârab sen beni bir lâhza dûr

177. Şevket (Mahmud Şevket Akkaya) 1922- 1987

- Çokdur beşerin çekdiği zalim hükemâdan
- Zapt eyleyemem fikrimi coştukça yamandır
- Pâyinle müşerref tozu sürsem yüzüm üzre
- Nabzımda atan kalbe dolan beyne girensin
- Farkında değilsin güzelim sendeki hüsnün
- 'Afv et bizi Rabbim ne sefil et ne de azdır

178. Şöhretî 18. yüzyıl.

- İçdi câm-ı eceli eynine geydi kefeni

179. Şükrî (Karahekim) 1850- 1951

- En fesad vaktinde dehrin hedef olduk kahrına

180. Şükrî (Muhammed) 19. yüzyıl.

- Dedim câna dedi söyle dedim namın dedi meh-veş
- Hayâl-i 'aşk ile her dem ebed mevcudumuz birdir
- Varıp Şehr-i Ruha üzre gezip bir hoş hiram eyle
- Evvelâ Şehr-i Medine mesken-i fahrü'l enam
- Cismim yine 'aşk oduna sûzâne mi geldin

181. Taakî 19. yüzyıl.

- Halâsım dest-i cevrinden şahâ fi rûz-ı mahşerdir
- Beni sevdaya salıp gitdi o sim-tenim

182. Tahsin 19. yüzyıl

183. Tevfik 1861-1907

- Ey Hüdâvend-i Cenâb-ı Kibriya
- Ey nebiler serveri mürğ-i sefa
- Nâgehan etdi dile birden hutur
- Nazar kıl nim-nigehle bu cihan

Urfa Divan Şiiri Antolojisi MEHMET ADİL SARAÇ

184. Tıflî Ölüm yılı: 1799-1800

185. Uğur (Mahmud Yaşar Uğur) 1940 – 1994

- Canı hâke nezr edip safâ-yı sahbâdan geçdim
- Kara bahtım gibi sensiz sana ermez geceler

186. Ulûmî 19. yüzyıl

187. Vâhid (19. yüzyıl)

- Kûy-ı cânânede yad olsa idi bir eserim

188. Vasfî (Mustafa) 19. yüzyıl.

189. Vasık (Abbas) 19. yüzyıl.

190. Vecdî 19. yüzyıl.

- Beni bimar-ı hicran eyledi ol sim-gerdenim
- Ferâğat tacını gey başına dâr-ı fenadır bu
- Hâbe varmaz dideler her şeb hayâl-i yâr ile
- Fikr-i dil-dâr ile düşdü yine sevdâlara
- Vahid-i ferd-i ehadsin Hâlik-ı kevn ü mekân
- Temâşa kıl behişt-âsâ makarr-ı evliyadır bu

191. Vefik (Ahmed) 19. yüzyıl.

- Yok sözüm gayre kızıp tâli'imin karesine
- Ben de Sakıb-zâde Mir Ahmede mahdum idim

192. Vehbî 19 ve 20. yüzyıl.

- Yine açdı şehâdetle bu merhum çeşm-i Fettahı

193. Vehmî (Birecik.) 19. yüzyıl

194. Visâlî Ölüm yılı: 1768-1769

195. Yektâ (Mehmed Salih) Ölüm yılı 1859.

- Şehinşâh-ı velâyet bendesinin kanı nâlânın
- Zehri sundu âh kim câm-ı ecel bu nevrese

196. Zâhir 1670 – 1746

- Müdâm cam-ı kederle mest ü hayranım aman var mı
- Hazret-i merhum Ali Paşa-yı zi-hân-ı kerim
- Zehi bâla minâre cây-ı enver

197. Zâ'if (Fakıbabazâde. Birecikli. 19. Ve 20. yüzyıl)

198. Zâkî 18. yüzyıl.

- Ey peri hüsnün gibi âfete düşdü gönlümüz
- Çok günah kıldım cihanda cürmüme yokdur 'aded
- Bu dergâh-ı mu'allâ menbâ'-ı feyz-i Hüdâdır bu

199. Zâti 19. yüzyılÜ,

- Aşkınla bu 'uşşaakı şahâneye dönderdin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi MEHMET ADİL SARAÇ

200. Zeki 19. yüzyıl.

201. Zihni (Birecikli) 19. Yüzyıl

- Meclis-i aşk içre biz dahi bir iki atarız
- Ben şevk ile medih-kâr-ı Sultan-ı Hüseynim

202. Zéhnî (Askerzâde Kasım Efendi. Birecikli.) 19. yüzyıl.

203. Ziyâî 1825-1887

- Cân ü dilden biz kul u kurban-ı Abdülkadiriz

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri
Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

- ✓ **GAZELLER**
- ✓ **MURABBALAR**
- ✓ **RUBAİLER**
- ✓ **MUHAMMES VE TAHMİSLER**
- ✓ **MÜSEDDES VE TESDİSLER**
- ✓ **MÜSEBBA VE TESBİ'LER**
- ✓ **MEVLİDLER**
- ✓ **MÜSTEZATLAR**
- ✓ **TERKİB- İ BENTLER**
- ✓ **TERCİ'-İ BENTLER**
- ✓ **KİTABELER**

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘ABDÎ

(Saizade Melek Mahmud)

(Ölüm yılı: 1317H-1901M)

MURABBA

(Muharremiye)

Mâh-ı matemdir muharrem dideler kan ağlasın
Kaareler geysin bu günde ehl-i imân ağlasın
Mâcerâ-yı Kerbelâdan ‘arş-ı rahmân ağlasın
Cennet-i a’lâda her dem hûr ü gılmân ağlasın

Hânedân-ı Mustafaya hasm-ı cân oldu Yezid
Nûr-ı çeşm-i Fatime Zehrâyı etdirdi şehid
Olmasın asla Hüdânın rahmetinden müstefid
Uğrasın kahr-ı Cenâb-ı Hakka her an ağlasın

Şimr-i mel’ûnun elinden kopdu tufân-ı belâ
Al kızıl kaana boyandı çün zemin-i Kerbelâ
Dehşetinden titredi ‘arş ü semâvâtü’l ûlâ
Hâline gökde melekler yerde insân ağladı

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Ekmel-i âl-i Resûl-i Kibriyâdandır Hüseyn
Cevher-i merd-i ‘Aliyyü’l Murtazâdandır Hüseyn
Böyle bir pâk-i nesebdir etkıyâdandır Hüseyn
‘Âlem-i ‘ulvide rûh-ı şir-i Yezdândır Hüseyn

Vaakı’a Şâh-ı Şehidânı heman etdikce yâd
İltihâb-ı zahm-ı dil eyler demâdem izdiyâd
Haşre dek bu yâre benden zâil olmaz ya ‘ibâd
Ağlarım ‘ABDİ benimle dide-i cân ağlasın
fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES
(Muharremiye)
Geldi ‘aşûr-ı muharrem ‘âşıkaan eyler salâ
Kim Hüseyn içün bu dem olur figana mübtelâ
Mucib-i cennetdir elhak sâbire çün Kerbelâ
Kalb-i ‘uşşaaka Hüseynin nuru vermişdir cilâ
Bir bölük gümrah elinde kaldı Şâh-ı Kerbelâ
Server-i cümle şehidân oldu o şâh-ı ûlâ

Kıl nazar Şâmîlerin Kûfilerin tuğyanına

Bir içim su vermediler ol Resûlün âlına

Ol ateş pûyan saçıldı Kerbelâ meydânına

Teşne-gân-ı kevser ırmağı ‘uluvv-ı şânına

Bir bölük gümrah elinde kaldı Şâh-ı Kerbelâ

Server-i cümle şehidân oldu o şâh-ı ûlâ

Lâle-reng oldu seherlerde kenâr-ı âsümân

Mâtemin tutdu Hüseynin hûr ü gılman ins ü can

Serteser doldu semâ vü ‘arza feryâd ü figaan

Guuş-vâr-ı ‘arş iken gör n’oldu ol sâhib-zaman

Bir bölük gümrah elinde kaldı Şâh-ı Kerbelâ

Server-i cümle şehidân oldu o şâh-ı ûlâ

Çıkdı bir mel’ûn anın tâ sine-i sûzânına

Vurdu sikkesin o zâlim Şah Hüseynin gerdanına

Etdiler bunca hakaret dü cihan sultanına

Cennet içre huriler müştaak anın didârına

Bir bölük gümrah elinde kaldı Şâh-ı Kerbelâ

Server-i cümle şehidân oldu o şâh-ı ûlâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Ümmü Gülsüm ile Zeynep ah ahâ vah ahâ

Hem Sekine Şâh ‘Ali Zeyne’l ‘Abâ der vah ahâ

Kaana müstağrak olunca nûr-ı ‘ayn-ı Mustafa

‘ABDî-i bi-çâre de kan ağlasın subh ü mesâ

Bir bölük gümrah elinde kaldı Şâh-ı Kerbelâ

Server-i cümle şehidân oldu o şâh-ı ûlâ

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lâ tün fâ ’i lün

GAZEL(*)

Esselâtü ve’s-selam ey dürr-i deryâ-yı vücûd

Esselâtü ve’s-selam ey menbâ’-ı esrâr-ı cûd

Esselâtü ve’s-selam ey zübde-i kevn ü mekân

Esselâtü ve’s-selam ey pâdişeh-i dü cihan

Esselâtü ve’s selam ey Pertev-i hurşid-i zât

Esselâtü ve’s-selam ey mazhar-ı nûr-ı sıfat

Esselâtü ve’s-selam ey rahmete’n li’i ‘âlemin

Esselâtü ve’s-selam ey nakş-ı bend-i mâı tin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Esselâtü ve’s-selam ey server-i hayr-i rüsül

Esselâtü ve’s-selam ey hâdi-i râh-ı sübül

Esselâtü ve’s-selam ey bülbül-i gülzâr-ı din

Esselâtü ve’s-selam ey tûti-i şer’-i mübin

Esselâtü ve’s-selam ey müntehâ-yı evvelin

Esselâtü ve’s-selam ey mübtedâ-yı âhirin

(*) Bu gazel mesnevi kafiyesiyle yazılmış olması bize bu şiirin bir gazel değil de bir mevlidin peygamberin doğumundan sonra söylenen selamlama faslını akla getirmektedir. Şiirde mahlas kullanılmaması da bu görüşümüzü ispatlar niteliktedir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

fâ i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

KİTABE

(Yusuf Paşa Camîi çeşme kitabesi)

Sarf ederse mâlını her kim ki hayra bi-gümân

Erişir imdadına her dem Hüdâ-yı müste’ân

Buldular cây-ı sa’adetde ferih bi-had kamu

Ber-hayat iken koyan âsâr-ı rahmetden nişân

Sâhibü'l hayra şehid-i Kerbelânın 'aşkına

Cûy-ı feyzinden vere bir câm-ı pür Fahr-i Cihân

Dü cihanda eylesin hâsıl anın maksûdunu

Reh-nümâ olsun ana hem-zümre-i sâhib-dilân

'ABDÎya hâmem dedi mu'cem ile tarihini

Hakk anı câvid kılsın kim be-câh-ı husrevân

1298H- 1882M

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ'i lâ tün fâ 'i lün

MEVLİD

(Mevlidin tamamı mevcut değildir.)

Dinleyin kimdir bilesiz ol Habib-i Kibriyâ

Ahmed ü Mahmûd ü Hâmid hem Muhammed Mustafa

Kadri a'lâlardan a'lâ Halikın mahbûbudur

İns ü cinn ü hem melâik cümlenin matlûbudur

Gelmeseydi 'âleme ol sadr-ı bedr-i kâinat

Silk-i dehre nazm olunmazdı vücûd-ı mümkinat

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Tâc-ı levlâk ile olmuşdur mutavvec bi-gümân

Hürmetiyçün yaradılmışdır zemin ü âsümân

. . .

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

KİTABE(*)

Gönül(dür) derd ü keder hâsılâtı

Sakın meyl etme bu dâr-ı fenaye

Bu kabr içinde yatan ma’sûmu gör

Vücûdu hâkisâr oldu nihâye

Ruh-ı gül-berkini soldurdu devrân

Letâfetde şibh olunmuşken âye

Pederle mâderin çün kıldı mahzun

Ola fart ü zahrı yevm-i cezaye

Dedim şeş-hâne-i cevherle târih

Hadice rûhunu verdi Hüdâye

1309H- 1893M

(*) Hadice adlı genç bir kızın mezar kitâbesi

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘ABDÎ

(Mollamusazâde Mustafa)

(1857-1941)

GAZEL

Söyle ey nâzik beden kasdın mı vardır cânıma
Ahd ü peymânı unutdun gelmez oldun yânıma

Sen sağalmaz yâreler açdın ciğerde sevdiğim
Sönmez âteşler bırakdın sine-i sûzânıma

Nâzeninim yok mudur sende mürüvvetden eser
Nâr-ı hasretle beni öldürme girme kaanıma

Gözlemekden gözden oldum ey melek-simâ seni
Uyku girmez oldu sensiz dide-i giryânıma

‘ABDİ-i nâ-şâdı şâd et merhametle kıl nazar
Dil-rübâ lutfun meserret bahş eder vicdânıma

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Sebeb yok infi'âle n'eyledim cânâne bilmem ki
Niçün yakdı vücudum âteş-i hicrâna bilmem ki

Dil-i 'uşşaakı rencide eder elbette bu hâlet
Vefâsızlık neden 'ârız olur insâna bilmem ki

Helâk etdi beni yâr-i cefâ-cû derd-i mihnetle
'Aceb kim 'arz ede hâlim şeh-i hûbâna bilmem ki

Şikâyet eylemem nâr-ı ciğer- sûz-ı muhabbetden
Tenimde ruhudur güyâ anı bi-gâne bilmem ki

Gelir insâfa 'ABDÎ görse kâfir cism-i bi-tâbım
O şûh-ı bi-vefâ gelmez niçün insâfa bilmem ki

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nice bir nâr-ı ‘aşkınla ciğer yansın kebâb olsun
Bu âteşle nasıl cism-i nizârım zevk-yâb olsun

Beni şâd etmedi bir dem gönül me’yûs enisim gam
Nedir bu hâlet ey gül-fem komaz çeşmimde hâb olsun

Yeter şâhım yeter etme bana cevr ü cefâ böyle
Günâhım var ise söyle mücâzâtım ‘azâb olsun

Seni benden ayırmak isteyen bed-mâye hüssâdın
Yıkılsın hânümânı tişe-i gamla harâb olsun

Niçin zulmetde kalsın ‘ABDİ-i bi-çâre insaf et
Nikaabın aç yüzün göster cemâlin mâh(ı)-tâb olsun

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Sabâ zülf-i semen-sâye dokunsa yâr uyanmaz mı
Benim bu yandığım nâr-ı ciğer-sûza o yanmaz mı

Keman ebrûlarından atdığı oklar deler bağrım
Akan hûn-âb-ı hasret sinem al kana boyanmaz mı

Cefâ-yı hecr ile dil-dâre tahammül gayri kaabildir
Anınçün ağlayan gözden demâdem kan boşanmaz mı

Arar Kaysı hayâlim sahn-ı dilde saçı Leylâyı
Gören bi-gâneler hâlim beni divâne sanmaz mı

Devâsı derd-i ‘aşkın vuslat-ı meh-pâredir ‘ABDÎ
Tabib-i cism ü cânımsın desem cânan inanmaz mı

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Gönül meftûn-ı çeşm-i şeh-i hubân oldu gitdikce
Vücûdum nâr-ı ‘aşka yandı büryân oldu gitdikce

Görüb yâranla hem sohbet beni bezm-i muhabbetde
Rakıybin reşkinden hâli perişân oldu gitdikçe

Yaratmış dest-i kudretle Hüdâ ruhsâr-ı cânânı
Cemâlin her gören üftâde hayran oldu gitdikce

Açılmış bir gül-i ra’nâ mıdır bâğ-ı melâhatde
Bana sahn-ı cihan şimdi gülistân oldu gitdikce

Samimi iltifâtı ‘âşıkandan def’-i gam eyler
Sürûrum sinede ‘ABDİ nümâyân oldu gitdikce

(*) Sedat Saraç arşivinden.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Zâhidâ sanma ki nev-güfte makaalât okuruz
Mey-i ‘aşkı içeriz hüsn-i makaamât okuruz

Biliriz biz vahy-i Hakkdan olduğunu Kur’ânın
Hall-i ma’nâ edebilmek için âlât okuruz

Câhil-i münferidiz bi-haberiz ma’nâdan
Biz henüz medresede ders-i kemâlat okuruz

Hıfz-ı cân eylemişiz metn-i Kelâmullâhı
Bâb-ı rahmet açılır bizlere âyât okuruz

‘ABDİyâ feyz ü şeref-zâ dileriz Mevlâdan
Behre-dâr olmak için hatt-i ‘ibârât okuruz

mef ‘û lü fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâtün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nice bir mastaba-i dehr(i)de nâ-şâd olalım
Çıkalım çille-i gamden yeter âzâd olalım

Geldim geleli ‘âlem-i nâ-sûda ‘ademden
Germ ü serdi feleğin koymadı âbâd olalım

Görün ey ahter-i tâli’ bizi mahrum etme
Ölmeden mazhar-ı Tevfik-i Hüdâ-dâd olalım

Girmişiz mektebe tahsil-i kemâl etmedeyiz
Dileriz himmet-i üstâd ile irşâd olalım

‘ABDİyâ bâd-ı ecel esmeden evvel önce(*)
Ehl-i ‘irfân arasında umarız yâd olalım

(*) Güzel bir haşv örneği.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hüsnün senin ey dilber nâ-dide kamer mi

Hûri misin ey âfet-i can yoksa beşer mi

Gör nâlelerim hâlime rahm eyle civânım

Göz yaşı mı didemden akan hûn-ı ciğer mi

Nergis mi ‘aceb didelerin gül mü yanağın

Peymâne-i kudret mi lebin şirr ü şeker mi

Gördükçe seni tazelenir sanki hayâtım

Sensiz bana bu cân ü cihân zerre değer mi

Gül-zâr-ı cemâlinde senin şûh-ı dil-ârâ

‘ABDÎ mi öten mürğ-i nevâ-sâz-ı seher mi

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Benden güzelim kaçma hicâb eylemek olmaz
Zülfün gülü ruhsâra nikaab eylemek olmaz

Yandırdı tenim saika-veş âteş-i ‘aşkın
Rahm eyle bana böyle ‘azâb eylemek olmaz

Dil hânesini yıkma sakın neşve vü gamle
Bu beyt-i şeref-zâyı harâb eylemek olmaz

Ağyar ile ülfet nedir ey şûh-ı sitem-kâr
Bigâne ile nûş-ı şerâb eylemek olmaz

‘ABDÎ-i cefâ-dideyi gel eyleme ta’zib
Ey mâh beni mahve şitâb eylemek olmaz

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘u lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gönlüm güzelin şem'â-yı ruh-sârına yandı
Bilmem 'acabâ kendini pervâne mi sandı

Çeşmân-ı siyahından anın atdığı oklar
Bir bir sineden geçdi ciğer-gâhe dayandı

'Âşıklığımın sıdkına kanmaz iken evvel
'Aşk ateşine yakdı beni sonra inandı,

Gül-zâr-ı muhabbetde bugün bezm-i safâda
Cânânı gözüm gördü hevâ serde uyandı

Oldum o şuhun câzibe-i hüsnüne meftûn
'ABDî diyemem dide cemâlinden usandı

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Vefâ yok dil-rübâda bezm-i ‘işretde muhabbet yok
Gönülde sabr saakide mürüvvet meyde lezzet yok

Ederler sohbet-i hûbân ile def’-i elem herkes
Dil-i nâ-şâddan gayri bana hem-derd ü mihnet yok

Cemâl-i yâri görmekle safâ-yab olmak isterdim
Rakıyb-i bed-menişden rü’yet-i dil-dâre fırsat yok

Gidersen kûy-ı cânâne sabâ var hâlimi ‘arz et
Tenimde taab ü taakat gözlerimde hâb-ı râhat yok

Tahassürle ne denlü âh ü feryâd eylesem ‘ABDÎ
Yanar nâr-ı muhabbetle vücûdum yâre vuslat yok

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Gönül hûbân-ı ‘asrın kâkül-i ‘amber-famından geç
Elem çekme sitem-kâran-ı dehrin gel gaamından geç

Elinden içme sahbâ-yı mihen saaki-i devrânın
Bu bezm-i ‘âlemin câm-ı meyinden gül-famından geç

Vefâsızlardan âsâr-ı muhabbet intizâr etme
Gürûh-ı dil-ferihânın vefâ-yı mübheminden geç

Yeter yandın tutuşdun nâr-ı ‘aşk-ı dil-rübâlarla
Peri-peykerlerin cevr ü cefâ-yı mübreminden geç

Letâfet kalmadı ‘ABDÎ safâ yok sahn-ı gülşende
Gülünden bülbülünden sünbülünden gülşeninden geç

(*) Urfa Mutasarrıfı Celal Paşa’ya naziredir.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Güzeldir sevdiğim ağyâre akran eylesem azdır
Hayâl ü fikrim hasr-ı cânân eylesem azdır

Şekerden tatlıdır aslâ doyulmaz iltifatından
Dil-dâre ne yolda ‘arz-ı şükrân eylesem azdır

Yürekden kaynıyor nâr-ı muhabbet n’eyleyim bilmem
Gönül kâşânesinde anı mihmân eylesem azdır

Ben-i rûh-ı revânımdan ayırmak isteyen hasmın
Temelden hânesin yıksam da virân eylesem azdır

O rütbe mübtelâyım ki ruh-ı zibâsına ‘ABDÎ
Reh-i ‘aşkında yârin cânı kurbân eylesem azdır

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

(Münacat)

İlâhi kenz-i mahfi-i ezelsin

Şerikin yok Hüdâ-yı lem-yezelsin

Münezzehsin cemi'-i mâsivâdan

Müberrâsın sıfat-ı nev-sezâdan

Ehadsin hem samed hakkaa ki Hakksın

'İbâdâta sen ancak müstehaksın

İrâdenle vücuda geldi ekvan

Kemâl-i kudretin meşhûr her an

Sana tesbih eder gökde melekler

Senin emrin ile döner felekler

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Senin ni’metlerin mahluuka nâ ’ad

Sana lâyıkdır ancak hamd ü bi-had

Habibin Mustafanın hürmetine

‘Azâb etme o şâhın ümmetine

Zünûb-âlûdeyim çokdur günâhım

Ki senden gayri yârab yok penâhım

Gafûr ismin edindim elde hüccet

Eder elbet ümidim kesb-i kuvvet

Heman dil-neş’e feyz-i bekaayım

Veli hasret-keş-i nûr-ı bekaayım

Münâcâtım Hüdâyâ sen kabûl et

Bu ‘ABDÎ kemterin câr-ı Resûl et

(*) Münacat bir kaside türü olduğu halde şair, bu şiiri gazel olarak tertip etmiş, bu kez de gazel kafiyesi yerine mesnevi kafiyesi kullanmıştır. Bu kafiye nedeniyle bu şiirin bir mevlidin giriş kısmı olan münacat bölümü olduğu akla gelmektedir.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey kerem-kân(ı) nekaaisden münezzeh ulu şah

Ehl-i hâcâta der-i lütfun açıkdır her gâh

Nefs-i emmâre zebun etdi vücudum yârab

Nâfile ‘ömr-i giran-kadri geçirdim eyvah

Dembedem eşk-i nedâmet saçılır didemden

Cân ü dilden çekerem vakt-i seherde sad âh

Bu tevbe-kârân-ı ‘ussâta rahmet ü mağfiretin

Ne büyük şân ü şerefdir ne büyük ‘izzet ü câh

Nûr-ı imandan ayırma beni âhir demde

Reh-i nâ-reftede insana gerekdir hem râh

Ey Hüdâvend niyâzım budur ancak senden

Rûz-ı mahşerde günâhımla yüzüm etme siyah

Mazhar-ı ‘afv-ı ilâhi olur elbet ‘ABDÎ

Dökülür berk-i hazan-dide gibi cümle günah

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey gaafil uyan şeref ü şân gecelerde

Rahmet yağıyor ‘âleme her an gecelerde

Uykuya dalıp Hazret-i Mevlâyı unutma

Tâ ki olasın lütfuna şâyân gecelerde

Fevt etme dem-i fırsatı et Hakka ‘İbâdet

Takva ile kuvvet bulur imân gecelerde

Vâsıl olayım desen eğer evc-i kemâle

Yokdur seherin feyzine pâyân gecelerde

Mürğân-ı nevâ-sâzı işit can kulağıyla

Allâha eder zikr-i firâvan gecelerde

Bi’r ruh iken envâ’-ı nebâtât ü cemâdât

Hallaaka hemen etmede şükrân gecelerde

‘ABDÎ ne murâdın var ise Hüdâdan

Maksûduna nâil olur insan gecelerde

mef ‘û lü mefâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Esselâm ey eşref-i mahluuk-ı Yezdân esselâm
Esselâm ey nûr-ı çeşm-i ehl-i imân esselâm

Esselâm ey seyyid-i kevneyn-i fahr-ı mürselin
Esselâm ey vaakıf-ı esrâr-ı sübhan esselâm

Esselâm ey pertev-i yektâ-yı bahr-i ma'rifet
Esselâm ey şeb-çerâğ-ı bezm-i 'irfân esselâm

Esselâm ey gonca-yı hoş-bû-yı gülzâr-ı na'im
Esselâm ey âb-rû-yı hûr ü gılmân esselâm

Esselâm ey pâdişeh-i kişver-i din-i mübin
Esselâm ey Ahmed-i Muhtâr-ı zi-şân esselâm

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Esselâm eycilve-gâh-ı vahy-i ilhâm-ı Hüdâ

Esselâm ey âşinâ-yı sırr-ı Kur’ân esselâm

‘ABDİyi hâk-i derinden ey Habib-i Kibriyâ

Ekmel-i ta’zim ile olsun sed hezâran esselâm

(*) Naatler bir kaside türü olmakla beraber diğer Urfalı şairlerde olduğu gibi gazel biçiminde ve uzunluğunda yazılmıştır. Bir başka ihtimal de bu şiirin şairin kaleme alıp yarım bıraktığı mevlidin viladet bölümü olmasıdır. Ancak şiirin mesnevi değil gazel kasidesiyle yazılması bu ihtimali ortadan kaldırmaktadır.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA (*)

Düşdüm yine bir âfet-i meşhûr-ı cihâne
Kipriklerinin yâreleri işledi câne
Ta'lim ediyor bu dil-i bi-çâre figaane
Meftûn olalı kâkülüne kaaşı kemâne

'Âlemde o şûhun eşi yok taze civandır
Her lahza anın gözlerinin içdiği kandır
Üftâdesin öldürmeğe zâlim ne yamandır
Te'sir ediyor âteşi tâ ruh-ı revâne

Nâdide güzeldir yüzü gül gerdeni billlûr
Bir nim nigehle ediyor âdemi meşhûr
Lâyık mı değil olsa eger hüsnüne mağrûr
Ruhsârını yârin gören olmaz mı divâne

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Yektâ güzelin hüsnü düşürdü beni derde
Bir türlü sağalmaz yâreler açdı ciğerde
Sermâye-i ‘aklımdan eser kaldı mı serde
Bilmem n’edeyim var mı devâ derd-i nihâne

‘ABDÎ ol bütün cevri bana zevk ü sefadır
Nâzın çekerim şivelidir ehl-i vefadır
Meh-pâreye vuslat maraz-ı ‘aşka şifadır
Fâik mi degil cümle hubân-ı zamâne

(*) Sedat Saraç arşivi.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS (*)

Esir-i firkatem sevdâlara peyvestedir gönlüm
Gam-ı ‘aşkınla bir derd-i ‘azime bestedir gönlüm
Sana meyl edeli derd-i diğerden restedir gönlüm
Lâkin derdiyle can vermekdeyim dembestedir gönlüm
Gel ey ruh-ı revanım gel yetiş pek hastedir gönlüm

Derûnumda sağalmaz yâreler var hikmetin sorma
El vurma nabzıma nâfile zahmetler çekib durma
‘İlâcın kaydına düşme benim çün zihnini yorma
Kabûl-ı iltiyâm etmez tabibâ mûmiyâ vurma
Beni gözden düşürmüş ol peri şikestedir şimdi

Dil-i şûride ‘âşıkdan ne görse zâr(ı)dan kalmaz

Firaaka mübtelâyım hâtırım efkâr(ı)dan kalmaz

Gerçi âşinâlar levm edib âzâr(ı)dan kalmaz

Nasihat dinlemez usanmaz âh ü zâr(ı)dan kalmaz

Nice demdir ki bir zencir-i zülfe bestedir gönlüm

Ferâğat gelmedi ‘ABDİye hic âzâr(ı)dan zâlim

Nedir kasdın bu istiğnalara ısrârına zâlim

Arandın bulabildin mi ülfet-i ağyâr(ı)dan zâlim

Tecâhül gösterib kaçma SA’İD-i zâr(ı)dan zâlim

Senin gösterdiğin efkâr(ı)dan vârestedir gönlüm(**)

(*) Sedat Saraç arşivinden.

(**) Şiirin bir veya iki bendine ulaşamadık.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘ADMÎ

(1818-1900)

MÜTEKERRİR MUHAMMES

Ebrûlarının zahmı nihandır ciğerimde

Gül-ruhlarının handeleri çeşm ü serimde

Bâran yerine kan döküyor didelerim de

Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde

Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

Mest etdi benim ‘aklımı bir zülf-i semensâ

Bir hande ile etdi benim ‘aklımı yağma

Yakdı yandırdı beni ol gül-i hamrâ

Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde

Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

. . . (*) Bu bendi elde edemedik.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Ol gonca-femin çeşm-i siyâhı da kanar mı

Hasret-zedeyim bir gün olur yârim anar mı

Yârab ‘acabâ yandığım ateşlere ol yâr yanar mı

Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde

Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

‘ADMÎ nice bir dil-i elem hicrine yansın

Hasret çekerek gerdenim al kaane boyansın

Yârab yandığım ateşlere ol yâr da yansın

Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde

Takdire ne çâre bu da varmış kaderimde

mef ‘û lü mefâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Bu reng ü letâfet güle gül-zâre de kalmaz

Gül-zâre güle hem gül-i ruhsâre de kalmaz

Evraak-ı münakkaş bütün ezhâre de kalmaz

Eyyâm-ı safâ yâre de ağyâre de kalmaz

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

Bülbül geceler nağme-dırâz etmeğe değmez

Feryâd ile daldan dala bâz etmeğe değmez

Gül bülbüle bu mertebe nâz etmeğe değmez

Bülbül güle de bunca niyâz etmeğe değmez

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

Gül mevsimi feryâd ü figaan etmeğe bakma

Bülbül ciğerin derd ile kan etmeğe bakma

Râz-ı dilin gonce nihan etmeğe bakma

Ahvâlini bülbüle beyân etmeğe bakma

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Gül mevsimi gülşen de biraz gerçi safâ var

Derd ehline ammâ ki yine başka cefâ var

Ger goncede hande-leb bülbülde bükâ var

Sanma ki cihânın gam ü zevkında bekaa var

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

Ra'na biliriz reng-i çimen zıll ü hayâldir

Eyyâm-ı hazan zıll ü hayâl olmağa daldir

Gaafillere hep sebze vü alı anın aldır

Bir hâl ile kalmak bu cihân emr-i muhâldir

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Sanma gül için nâle kılar bülbül-i şeydâ

Huşyâre çemen-zâr-ı hazânın eder iyma

Mümkin mi sebât üzre cihanda kala eşyâ

'Akil kişi dünyaya belin bağlamaz asla

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

Bir hâlde kalamaz biliriz reng-i çemen-zâr

Hep zâil olur revnaak-ı zib-i gül ü gül-zâr

Huşyâr olagör bu meygede-i ‘aşkda huşyâr

‘ADMÎ bu hayâl-hâneye bel bağlama zinhâr

Kurbiyyet-i gül bülbüle de hâre de kalmaz

Hengâm-ı tarâb meste de huşyâre de kalmaz

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NAZM

Şamda vâ'iz dede derler o biziz

Pend ile leb-zede derler o biziz

Etmeyiz gerçi biz amma tafsil

Ebkem-i arbede derler o biziz

Vaakıfız felsefe vü eş'âra

Gûşiş- beyhude derler o biziz

Terk edip han-kâhı medreseyi

Sâkin-i mey-gedeler o biziz

Etdi iflâs(ı) bizim pek berbâd

Mal dellâlı da derler o biziz

Mışmışı tûti görüp âh çekerek

Göz bakkalı da derler o biziz

Fâikız safsata-yı eş'âra

'ADMİ-yi geb-zede derler o biziz

mef 'û lü fe 'i lâ tün fe i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTÂBE

Bilirsin dâr-ı dünyâ kimseye baaki değil ey dil
Fenâfillâh olup eyle vücûd-ı sermedi hâsıl

Dü ‘âlemde vefadır âdeme sermâye-i ‘izzet
Hüdâdan gayre sarf etme anı maksuda ol vâsıl

Cenâb-ı Şeyh Efendi el-Buhârî kaddese sirruh
O zât-ı pâk-i gavse’l vâsilin kutbü’l zamânı bil

Fenâ seccâdesinde neşr-i feyz etdi reşâhatle
Bekaa tekyesinin ta’mirine sa’y eyledi bu yıl

Oku bir Fatiha ihvâne ‘ADMÎ söyle târihin
Makaam-ı vuslata da’vet olup ol merdüm-i kâmil
1266H – 1851M
(Ş. Muhammed Buhârî için)

me fâ ‘î lün me fâ ‘Î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘ÂKİF

(19 ve 20. yüzyıl)

GAZEL

İzârım pek nihandır kâkil-i hüner gam altında
Anın çün mübtelâlar mâtem eyler gam altında

Emir versen ne mümkin seyr-i cemâl etmek
Senin kanlar saçan gamzen bakarken perçem altında

Fesatların cibinden dil-figaare ne ‘ırak kûyun
Nigâra incinmese parlayan benler nem altında

Bırakma bâğ-ı hüsnün at beni zenehdâna
Ölürsem kabrimi bünyâd edeler gül-fem altında

Kerem-kâni halâs et ’ÂKİFa çâk-i giribânım
Sirişk-i dideden i’dam olub kaldım dem altında

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Şerr-i meydendir ey nigârım gül hicabından terlemiş
Meh cemâlin hicabından cebinin ahmerlemiş

Câm-ı gül-gûn ‘aks edip ruhsârını pür nûr edip
Bilmeyen der hûb-sıfâtın rengini esmerlemiş

Hiç temâşâ eylemezsin gamze-i hun-hâriden
Merhametsiz dil-figârım sinesin hançerlemiş

Müstefid olmuş anın çün devr eder çerh-i felek
Sanma ‘âşık feyz alır hep ‘âlemi enverlemiş

‘ÂKİFa aldım haber bâd-ı sabâdan bu seher
Galibâ ol meh-likaa perçemlerin ‘amberlemiş

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘ALİM

(19. yüzyıl)

GAZEL

‘Aceb teşrif edib dilber bana bir günce gelmez mi

Meded divâne gönlüm şâd olub bir günce gelmez mi

Ne hâletdir eder her bâr ağyâr ile hoş sohbet

Ben üftâdeye nevbet gelib bir günce gelmez mi

Yıkar hâtır-ı mahzunum beni gam-nâk eder geh geh

Mürüvvet eyleyib ol lütuf-kâr bir günce gelmez mi

Akar âb-ı dü-çeşmim rûz ü şeb dinmez firaakımdan

Şeh-i hûbân-ı ‘asrım gûş edib bir günce gelmez mi

Siyaakat eylemekden özge kâr olamaz sana ‘ALİM

Gönül eyâ bu hâlet ne eyâ bir günce gelmez mi

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTÂBE(*)

Âh bu çarh-ı fenâ bir kimseye olmadı yâr

Kim ki meyl etdi ana âhırı oldu târümâr

İşte bu zât-ı kiram Saakıb Efendi hazreti

Nice devran sürmüş iken yine etdi nakl-i bâr

Nice hayrat nice âsâr etmişdi bu dehrde

Nice miskine tasadduk vermiş iken bi-şümâr

Mevtden ihlâsına vermedi hiçbir fâide

Etdi dünyâ ‘âkıbet süknâsını dâr-ı mezâr

Eyleye dünyası veş uhrâsını ma’mûr anın

Rahmet-i gufranına nâil ede perverdigâr

‘ÂLİMa târih dedi mu’cemle çıkdı yediler

Cennet-i ‘adnini Saakıb eyledi câ-yı karar

1291-1875

(*) Birecik kökenli Urfalı şair Sakıb

fâ ‘i lâ tün fâ ’i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ÂSIM

(19 ve 20. yüzyıl)

Âvâze-i âhenge sabâ eyledi bülbül
‘Uşşaak-ı nevâ ile sevdâ eyledi bülbül

Şevk ile bu şeb minber-i şâh-ı güle çıkdı
Ehl-i dile bir hutbe edâ eyledi bülbül

Âteşde refik oldu Halile devr-i gendüm
Şâyeste-i esmâ-yı Hüdâ eyledi bülbül

Her nâlede bir nahl-i güle kondu safâda
Her nağmede tebdil-i makaam eyledi bülbül

ÂSIM bu seher goncenin ayağına düşdü
Bilmem ne idi hayli ricâ eyledi bülbül

mef û lü me fâ ‘î lü me fâ ’î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Sana derd-i derûnum söylerem amma vakit nâzik
Şikâyete mahal yok n'eylerem amma vakit nâzik

Gül ü gülşende bizâr eyleme feryâd ü nâlânım
Biraz da ebsem ol ey bülbül-i şeydâ vakit nâzik

Beni devr-i felek mest ü müdâm etmişdir ey saaki
Görünmez gerdiş-i câm ü mey ü sahbâ vakit nâzik

Geçer bu hûbluğun sonra peşimân olmadan evvel
Gel etme nev-civânım şiveler vakit nâzik

Uzatma ÂSIM geysû-yı şi'rin iktisâr eyle
Ne lâzım kıssa-yı Leyla ile Mecnûn vakit nâzik

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘ÂTIF

(Birecikli. 19. yüzyıl.)

GAZEL

Saaki-i gül-çehreden ahz eyledim biâtı

Bâde-i gül-reng(i)de buldum kamu her hâleti

Kûşe-i mey-hânede itmâm verirdim çileme

Zâir-i put-hânenin izniyle içdim şerbeti

Bâde-i gül-gûna baş egsem sezâdır saakiyâ

Hâk(ı)- pâyın bûs edip her dem kılsam hizmeti

Rind ü mestim ehl-i diller hizmetinden feyz alıp

Bilmişim meyde olan her hâleti keyfiyeti

Bir şeh-i ‘âdildir ol ‘âlemde ‘ÂTIF bâde kim

Serteser ‘âlemleri tutdu hümâ-yı hayreti

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

İki nevres ne güzel birbirinin hayrânı

Kimse bilmez ki ben ol goncelerin giryânı

Birisi bâğ-ı letâfetde açılmış güldür

Kamu bülbüller eder anın içün efgaanı

Birisi sâhib-i ihsân ü kerem ‘uşşaaka

‘Iyd-ı vaslında ola cânım anın kurbanı

Birinin hükmü tutar hûbluk ile dünyâyı

Biri olmuş kamu üftâdelerin sultanı

Bu kadar âh ederim bir bûse de lutf eylemez

‘ÂTIFa yok mu ‘aceb ol perinin iz’ânı

fe ‘i lâ tün fe ‘i lâ tün fe ‘i lâ tün fa ’lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KIT’A

El amân ey gülizârım sine-çâk oldum yeter

‘Andelib-i mihnetim yandım helâk oldum yeter

Âdem idim sâye-i lütfunda ey âli-cenâb

Zir-i pâlarda kalıp da şimdi hâk oldum yeter

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

‘AVNÎ(*)

(19 ve 20. yüzyıl)

TAHMİS

Esir-i firkatim sevdâlara peyvestedir gönlüm

Gaam-ı ‘aşkınla bir kayd-i ‘azim bestedir gönlüm

Lik derdinle can vermekdeyim dem-bestedir gönlüm

Sana meyl edeli derd-i diğerden restedir gönlüm

Gel ey rûh-ı revanım gel yetiş pek hastedir gönlüm

Derûnumda sağalmaz yâreler var hikmetin sorma

El vurma nabzıma gel nâfile zahmet çekip durma

’İlâcım kaydına düşme benimçün zihnini yorma

Kabûl-ı iltiyâm etmez tabibâ mûmiya vurma

Beni gözden düşürmüş ol peri şikestedir gönlüm

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Dil-i şûride ‘âşıkdır ne görse yârdan kalmaz

Eğerçi âşinâlar levm edip âzârdan kalmaz

Firaaka mübtelâyım hatam efkârdan kalmaz

Nasihat dinlemez uslanmaz âh ü zârdan kalmaz

Nice demdir ki ol zencir-i zülfe bestedir gönlüm

. . .

Ferâğat gelmedin hiç ‘AVNÎye âzârdan zâlim

Nedir kasdın bu istiğnalara ısrardan zâlim

Ne öğrendin ne buldun ülfet-i ağyârdan zâlim

Tecâhül eyleyip kaçma SA’DÎ-i zârdan zâlim

Senin zannettiğin efkârdan vârestedir gönlüm

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

(*) Şairin Dede Osman-ı Avni olduğunu savunan koleksiyonerler var.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

‘AZMÎ

(1888-1914)

GAZEL

Anladım me’mûl-i dil vaslın keremdir sevdiğim
Sana ikrâm-ı gedâ her dem ehemdir sevdiğim

Ol dem imdadıma gel ‘ömrüm müsemmemdir helâk
Derdime her dem devâ la’lindir emdir sevdiğim

Âh(ı) kim şeydâ dile vaslınla kâm aldırmadın
Âsılı âvâre-dil derd ü elemdir sevdiğim

‘Âleme rüsvâ olursam da değil gam serverâ
Mahvolur ‘ömrüm çi sûd dilde veremdir sevdiğim

Her merâmın hâsıl ola dem ola hâlin sora
‘AZMİyâ çekme elem ehl-i himemdir sevdiğim

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lü

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Aldı ‘aklım yine serden tâze sevdâlar benim
Zülf-i sünbül bû-yı geysû-yı semensâlar benim

Kays(ı)-veş bir Leylinin Mecnûnuyum şâyesteyem
Dest-i ‘aşk içre enisim olsa sevdâlar benim

Öyle sermestem ki nik ü bed nedir fark etmezem
Zerrece yokdur gözümde olsa dünyalar benim

Meh-cebinim dil verelden kaamet-i mevzununa
Hâr ü has gibi gözümde serv-i bâlâlar benim

Arzû-yı bûs-ı la’linle turunc-ı ğabğabın
Hâne-i gönlüm harâb eyler bu ayvalar benim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Bana nisbet zalim eylersen rakıybe iltifat

Guuşuma bir türlü girmez gadr-i becâlar benim

Ben gibi yek-pâre hab-ı gaflete dalmış yatur

Cicm-i bi-can gibidir ‘indimde ehyâlar benim

Vaslına can nakdi verdim yine bâzar uymadı

Etdiğim bi-câ imiş ‘AZMÎ temennâlar benim

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Şefâ'at ma'deni sultân-ı cümle enbiyadır bu
Sa'âdet burcunun mâh-ı imânı etkıyâdır bu
Şafi'-i rûz-ı mahşerdir dahi sâhib-livâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı ilâhidir makaam-ı Mustafadır bu

'Âdil olmaz dü çeşme 'amber-serâ-yı siretde
Muhammeddir gül-âb cennet içre câh-ı 'işretde
Medine şehri sultan-ı medânîdir şerâfetde
Habib-i Kibriyânın hâb-gâhıdır faziletde
Tevaffuk-kerde-i 'arş-ı cenâb-ı kibriyâdır bu

Bu yerde defn olan cânâ Resûlün zât-ı pâkidir
Zemin ü âsümânın mefhâr-ı mâl- şerâkıdır
Semâvâta tefahhur eyleyen bu ravza hâkidir
Felekde mâh-ı nev babü's selâmın sine-çâkidir
Bunun kandili cevzâ matlâ'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bu hâk içre yatan kimdir bil ey gaafil

Nazar kıl terk-i ta'zim eyleme benlikle ey 'âkil

Yüzün sür âsitânın hâkine ol devlete nâil

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı âdem zâil

Amâden açdı mevcudatı çeşmin tûtiyâdır bu

Niceler nâle eyler rûz ü şeb yalvarır Allâha

Bi- hakk-ı Kâ'be vü Zemzem bizi erdirgil ol şâha

Nasib etdi Hüdâ 'AZMÎ erişdi ol şehinşâha

Mürâat-ı edeb şartıyla NÂBÎ gir o der-gâha

Metâf-ı kudsiyandır cilve-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

BEDRİ

(1905- 1987)

GAZEL

Esselâm ey Hazret-i Hakkın ulu peyğamberi

Esselâm ey nesl-i Âdem Âdemin tâc-ı seri

Fahr eder zâtınla ‘âlem ey habib-i kibriya

Esselâm ey mâverâda rü’yetullâh mazharı

Sünnetindir evliyâullâhı irşâd eyleyen

Esselâm ey nûr-ı pâkindir nebiler rehberi

‘Aşk ü şevkınla felekde devr eden seyyâreler

Esselâm etmektedir dünyaya zib ü feri

BEDRİyi dûr etme lütfundan eyâ Hayrü’l verâ

Bende-i ‘ali ‘abâdır ey şefâ’at masdarı

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ilâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Aman zâir nazar kıl Pertev-efzâ-yı semâdır bu

Zemin ü âsümâna fışkıran nûr-ı Hüdâdır bu

Şefâ'at-kânının kabri makarr-ı asfiyâdır bu

Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu

Nazar-gâh-ı İlâhi Makaam-ı Mustafadır bu

Yatan bu Kubbe-i Hadrada eşsizdir şerâfetde

Anınçün halk olunmuşdur ne varsa sermediyyetde

O ser-tâc-ı nübüvvetdir 'avâlim-i risâletde

Resul-i Kibriyânın hab-gâhıdır faziletde

Tefevvuk-kerde-i 'arş-ı Cenâb-ı Kibriyâdır bu

Uyanlar zât-ı pâkine olupdur devlete nâil
Ona ümmet olan olur mu başka kapıda sâil
Ne mes'ûddur o der-gâh-ı mu'allâya olan vâsıl
Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı âdem zâil
Amâden açdı mevcûdât-ı çeşm-i tûtiyâdır bu

Bu ravza rahmete'n li'l 'âleminin hâk-i pâkidir
Semâvâta tefahhur eyleyen bu ravza hâkidir
Ana yüz sürmeyen müştaaklar hep derd-nâkidir
Felekde mâh-ı nev Bâbü's Selâmın sine-çâkidir
Bunun kandili cevza matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Nefes aldıkda şükreyle seni halk eden Allâha
Salat ile selâmın sun demâdem ol ulu şâha
Yüzün sürmek nasib etsin sana BEDRİ o dergâha
Mürâât-ı edeb şartıyla gir NÂBî bu der-gâha
Mutaf-ı kudsiyandır bûse-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

BEHİŞTÎ

(19 ve 20. yüzyıl)

KİTÂBE (*)

Kime me’vâ olur bu dâr-ı dünya

Gelen bir bir gider encâmı illâ

Edib her ferdi bir sûretde iğfal

Müebbed kabz eder fâniyi hayfâ

Açar tir-i kazâ bir yâre âhir

Olur bi-çâreler düçâr-ı ifnâ

Zamân-ı vasf-ı hamlinde vefâtı

Helâki herkesi etdi dü bâlâ

Gelip hep hizmete fevtinde hûri

BEHİŞTî eyledi Tevhide süknâ

(1343H-1927 M)

(*) Bedi’ü’z Zaman Mezarlığı’ndaki Musa kızı Tevhide Hanım’ın mezar kitabesi.

me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

BERKÎ

(1840-1899)

GAZEL

Gerçi inşâda lüğat sözde belâğat gibidir
Hâkim-i nehr-i revân ‘aynı şeri’at gibidir

‘Âleme zulm ü ezâ feyz-i tarikat olmuş
Geceler nûş-ı şerâb zikr ü ‘ibâdet gibidir

‘Arz-ı hâlin sorsa ger şerm ü hicâb ile fakıyr
Çık dışarıya herif lafz-ı ‘inâyet gibidir

Ne kadar akça verirsin de umarlar bi-şekk
Parasız hâlini ‘arz cürm ü kabâhat gibidir

Çarh-ı giç-rev hâlini eyle tefekkür BERKÎ
Künc-i ‘uzlet bu demde evreng-i riyâset gibidir

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

NAZM

Bugün dil-dâr-ı gül-çehre yine yüzden nikaab açmış

Sanarsın semt-i maşrıkdan yüzüne âfitâb açmış

Mu’allim lutf ile âzâd kıl ol servi mektebden

Anın ta’rifine canlar durup sâf sâf kilâb açmış

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

BİCAN

(Ölüm yılı 1310H-1894M)

GAZEL(*)

Seni kabrinde ey can bilmezem efgaan eden kimdir
‘Aceb seng-i mezârın al kızıl kan eyleyen kimdir

Harâmi-zâdeler sarmış bütün etrâf ü eknâfın
Hakaaretle seni mecruh edip ‘uryân eyleyen kimdir

Görüldü pâre pâre bir yüzünde hırka vü şalın
Vücûd-ı nâzenini hâke yeksân eyleyen kimdir

Sabâ-veş dolaşıp bulsam kaatil-i gaddârın
Mükedder ‘askeriyle ‘azm-i meydân eyleyen kimdir

Yanarsam yeri var amma hayâliyle bu mâtemde
Firaakınla yanıp BİCÂNı bi-cân eyleyen kimdir

(*) Mersiye bir kaside türü olsa da Bican gazel nazım türünü kullanmıştır.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Açılmam söylemem gülmem cihan ister bahar olsun
Açılsın gonca-yı ra'nâ çiçekler bi-karâr olsun

Dökülsün acı yaşlar gözlerimden sonra kanlar
Bozulsun hâne-i şevkım beher an târümâr olsun

Çevirdim yüz fenadan 'ibret aldım âdem oğlundan
Teselli kalmadı gayri mekânım ber-kenâr olsun

Ne ni'metdir ki ol ni'met varırsam semt-i cânâna
Anın 'afvına ma'zûrum günâhım bi-şümâr olsun

Varınca hâlet-i nez'e şeyâtinden hazer etmem
Hafizem ismine yârab dilerem sed-hezâr olsun

Fenâyı terk edip almak bekaayı hoş bazarlıkdır
Nedir dersen eyâ BİCAN olursa böyle kâr olsun

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

CÂHİD (*)

(Hüseyin Cahit. 20. yy.)

GAZEL

Ateş-i ‘aşkınla her dem dilim bimâr edensin sen
O zâlim didelerinle beni Mecnûn edensin sen

Ferâğat eylemiştim bu sevdâ vü muhabbetten
Yine bu derd-i giranla beni mahveyleyensin sen

Bilirsin ki bu mahveden gönlümü şâd eyleyensin
Senin neş’en ile gayri beni bend eyleyensin sen

Çektiğim hasretle artık çekerim kan ile derdi
Çaresâzım benim bu derdimeelbet devâsın sen

Senin nermin vücudunla beni bi-hâl edensin sen
Gece gündüz hayâlinle beni Mecnûn edensin sen

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Aklımı aldın başımdan yeter feryâd ile zârım

O ceylan didelerinle beni candan edensin sen

Ateş-i aşkınla hâsılı beni düçâr edensin sen

Bu feryâd ü figanımla beni bizâr edensin sen

Dökünmez ömrüm oldukça benim bu âh ile zârım

Beni bir ateşe attın ne fettân-ı cihansın sen

Zavallı başımı elbet bu sevdâya salansın sen

Zirâ feryâd ü zârımla beni candan edensin sen

CAHİDi mahrum bırakma anla sen elbette sen

Çün bu derdimi devâya giriftâr edensin sen

(*) Kimliği ve yaşamı hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığımız şairin 1940'lı, 1950'li yıllarda Urfa'da çıkan mahalli gazetelerde aruzla yazılmış şiirlerine rastladık. Bazı şiirlerinde Hüseyin, bazı şiirlerinde Cahid, bazı şiirlerinde de Hüseyin Cahid adını kullandığını gördük. Bu isimler onun asıl adı mıdır, yoksa mahlası mıdır? Bunu çözemedik. Aceleye getirilmiş birkaç şiiri dışında kalan 2 şiirini şairin adı kaybolmasın diye antolojiye alıyoruz.

(**) Müslüm Akalın arşivinden.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün mefâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Aman yârab dâimâ ben bir hâb-ı gafletdeyim
Gece gündüz bu sebeple âh ü zâr etmekteyim

Çünkü aciz kullarına dünya mâtem-hânedir
Zira aklım ereli ben bir dâr-ı gafletteyim

Bu cihanda firkat ile hâsılı hasretteyim
Ta ciğerden ben resul-i Kibriyâ ‘aşkındayım

Sezâ kıl bendeni yârab habibin vuslatına
Gayri bu sevda ile hem ateşe yanmaktayım

Bu misâfir-hânede ben kâr değil zarardayım
Derdime derman için ben bir hâli meydandayım

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Muhammed hürmetine beni dûr et cehennemden

Hazret-i Mahmûd ü Ahmed Muhammed dinindeyim

Bir ‘aciz kulum nihâyet zirâ ben bir bendeyim

Senden özge yok güvenim dâimâ emrindeyim

HÜSEYNİ CAHİDi yârab âzad kıl cehennemden

Ben Hasan ile Hüseynin Kerbelâ gamındayım

(*) Müslüm Akalın arşivinden.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ÇERHÎ

(18. yüzyıl)

GAZEL

Mâh-rû-yı vuslatından dide giryân olmuşam
Yanmışam âteşdeyem didâr büryân olmuşam

Geçdi ‘ömrüm hasretinle sinemi kıldın hirâs
Çıkdı bu dünya gözümden eşk-i rizân olmuşam

Bezm-i halvet hem-nişin sim-i endâmın iken
Muktezâ-yı tâli’imden şimdi nâlân olmuşam

Hep seninçün dâimâ yanmakdayım her subh ü şâm
Cûş eder ‘aşkım benim râhında kurban olmuşam

Kıl tahammül olma me’yûs ÇERHÎya Allâh kerim
Kalmadı gönlümde ârâm bend-i zindân olmuşam

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Olmuşam müştaak-ı zâr-ı bir hub-rûy-ı mehpâreye
Çeşmi âhû kaddi şimşâd bir gül-i ruhsâreye

Hâb(ı) girmez gözüme ‘aşkım terakki olmada
Bilmenem n’etdi o zâlim bu dil-i bimâreye

‘Azm(i) kıldım kûyunun hâkine yüzler sürmeğe
Etmedi asla terahhum ‘âşık-ı âvâreye

‘Arz-ı sûziş eyledim vü temennâ-yı visâl
Kahr ile düşnâm edib bu bende-i bi-çâreye

‘Ayb(ı) kılma ÇERHİyi hâl-i şebâbet başkadır
Olmasın kimse giriftâr şive-kâr dil-dâdeye

(*) Sedat Saraç arşivi.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

DERVİŞ

(Mustafa. 19 ve 20. yüzyıl)

MÜZDEVİC MUHAMMES(*)

Şeb-i hayretde dünyanın nedir ey hâce ta'biri
Olur ehl-i kemâle vâ'izin elbetde te'siri
Hüdâ-yı lemyezel yoksa eğer kaabil mi ta'miri
Hakim-i mutlakın bir işde ger olmazsa takdiri
Müfid olmaz hezâr erbâb-ı 'aklın re'y ü tedbiri

Gelir mi hâtıra dünyâda bir kerre gaam-ı ferdâ
Hüdâdan havf edib etsen n'olur endişe-i 'ukba
kusûrun 'afv edib eyler makaamın cennet-i a'lâ
'İnâyet eylese bir bendesine Hazret-i Mevlâ
Sevâb olur hatâyâtı kemal-i mahz-ı taksiri

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Görür mü levh-i mahfuzu ne denli guuş eylerse
Mukadder olmayan olmaz ne denli guuş eylerse
Tevekkül eyle havf etme ne denli guuş eylerse
Hezar takdiri men' etmez ne denli guuş eylerse
Kazâ-yı mübremin mümkin midir sa'y ile takdiri

Sana te'sir eder kat kat tir-i ecel kat kat zırh geysen
Siperle kendini pinhân edib kat kat zırh geysen
Halâs olmak ne mümkindir binib bir ata zırh geysen
Hezâran ceyş-i pulad ile kat kat zırh geysen
Ebed men' edemez kavs-i kuzehden atılan tiri

Seni hor görse fakr içün 'adû-yı bed elem çekme
Eğer eylerse suâl tek derinden red elem çekme
Ne denli ta'n ederse her bir bed elem çekme
Mukadderdir fakr(ı)berlik bed elem çekme
Nedir "nahnü kasemna" âyetinin anla tefsiri

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Hazar kıl bezm-i nâdâna ayak basıb ‘ubûr etme
Dest ü canla ‘ilim ögren kemâle er kusûr etme
Bu fâni ‘âleme aldanma dil verme sürûr etme
Eğer Rüstem olursan da sakın asla gurûr etme
Şikest eyler vurub hâr bir gün pençe-i şiri

Bir üstâd-ı Şems(i)-perver ne cevr etse tahammül kıl
N’olur hâlin nevâ-yı âhir ü encâmın teemmül kıl
Kemâl ehliyle hemdem ol ‘inâd etme tekemmül kıl
Sa’âdet ister isen ehl-i teslim ol tevekkül kıl
Kabûl et cân ile DERVİŞ bu pend-i Hazret-i Piri

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

DURAK

(1860-1916)

GAZEL

Mey safânın rûhudur câm ise melbusâtıdır
Reng-i şirinindeki revnaak da tezyinatıdır

Bendeki ‘aşk ü muhabbet ey peri lâmi’ânın
Katreye te’sir-i envâr-ı ledünniyâtıdır

Rûh-ı pâkim sâni’in bir sırr-ı lâhûtisidir
Cism-i çâlâkım onun misbahıdır müşkâtıdır(?)

Ol kadar hoşsun o rütbe şahsın ki dil-rübâ
Hüsn ile endâmın cemâl-i mutlakın mir’âtıdır

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Sen kitâb-ı kâinâtın zübde-i eczâsısın

Gül yüzün bir sûresi gonca-lebin âyâtıdır

Lem terâni cilvesinden geç görün ey meh-likaa

Dâğ-ı sinem rü'yetin Tûr-ı tecelliyâtıdır

Dest-i nerminindeki lebriz-i mey sağarla gül

Bir daha sun ki DURAK meşhur ü te'sirâtıdır

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

EMİN

(Emin KIRATOĞLU)

(1884-1941)

GAZEL

Esir-i câm-ı ‘aşkım zâhidâ hûm-hâneden dönmem
Harâbat ehliyim ben kûşe-i mey-hâneden dönmem

Ne devletdir cihanda bende-i pir-i muğân olmak
Melâmet hırkasın geydim reh-i mestâneden dönmem

İşitdi ney sadâsın mürğ-i cânım geldi cevlâna
Kadeh sun mey-perestim saakiya peymâneden dönmem

Beni kendin gibi huşk-leb zann etme ey saaki
Kalender meşrebim la’l-i leb-i cânâneden dönmem

Sa’âdetdir riyâ vü zühd ü takvâdan EMİN olmak
Gedâyım hırka-pûşum suret-i divaneden dönmem

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

GAZEL

Biz gürûh-ı ‘âşıkaanız kavm-i mesrûrlardanız
Câm-ı ‘aşkı nûş eden bi-hûş mahmûrlardanız

Bu fenâ dünyayı ta’mir eylemekden geçmişiz
Bir bölük mest-i elest ashâb-ı ma’murlardanız

Kûy-ı yâri dâima devr eyleriz pervâne-veş
Sanma nâr-ı hicr ile nâ-kâm-ı mehcûrlardanız

Hırka-pûşuz hâne ber-dûş-ı cihanız dehrde
‘Âlem-i ma’nâda şol sultân-ı meşhûrlardanız

Halk zâhirde EMİNâ gördüler ‘uryan bizi
Lutf-ı Hakkla bâtının eşhâs-ı mestûrlardanız

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hayâlin dûr eden dilde neden meyl-i şarâb olsun
Yıkılsın serteser mey-hâneler cümle harâb olsun

Eğer sensiz behiştin hamrine dil-dâde oldumsa
Anın her katresi cânımda bin türlü ‘azâb olsun

Rakibin bezmine vardıkda açma ‘ârızın ey gül
Yüzün gösterme ağyâre sakın zülfün nikaab olsun

Salın gülşende görsün gonceler rû-yı ‘arak-rizin
Vücûdu gamla yansın reşkden gark-ı gül-âb olsun

Gönüllerde yanar şevk-i ruhunla şem’alar birbir
Senden ‘uşaaka karşı yüzde bir türlü hicâb olsun

Cüdâdır ‘ârızından yandılar müştaaklar sensiz
Revâ mı bu harâretle yanıp diller kebap olsun

EMİN olmaz mı şem’-i hüsnüne pervâne ey meh-rû
Ki bezm-i ‘âşıkaan içre yanağın âfitâb olsun

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Sâkiyâ sun bâdeyi dil teşne-i peymâneyiz
Hem esir-i zülf-i yâr hem sâkin-i mey-hâneyiz

Mürğ-i dil bend oldu ‘aşk-ı dil-bere bi-ihtiyâr
Şöyle kim “nahnü kasemnâ”dan beri mestâneyiz

Derdimiz derman kabul etmez tabibâ çek elin
Âşinâ-yı cevr-i dil-dârız sana bi-gâneyiz

Başımız terk etmege va’d eylemişdik tâ ezel
‘Âşıkız ruhsâr-ı şem’a can atan pervaneyiz

Kaaf-ı ankada EMİNâ bir kalender meşrebiz
Ol sebebden dehrde gâh mest gâh divaneyiz

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Canımı yıkdı firkatin şöyle ki nâr içindeyem
Vasldan ayrı düşmüşem mihnet ü zâr içindeyem

Zehr-i firaakın ey sanem nûş ederem çanak çanak
Bir nazar eyle kıl kerem gör ne humâr içindeyem

Zülfün vatan eyler idim rûz-ı ezelde âh kim
Şimdi sorarsan ey peri akreb ü mâr içindeyem

Lâ'l ü lebin firakını cân ü gönül çekdi katı
Böyle anınçün ey sanem bend-i hisâr içindeyem

Kaddimi kaşların gibi lâm etdi bu derd ü elem
Hicr ü firaaka düşmüşem leyl ü nehâr içindeyem

Beyt-i hazende ağlaram Ya'kuub-veş subh ü mesâ
Can Yusufundan ayrıyam mihnet ü hâr içindeyem

Gözden akan hûn-ı ciğer verdi cihânı sellere
Sanma kesilmişdir EMİN hâlâ nisâr içindeyem

me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Dün gece saaki yedinde devr ederdi bâdeler
Sâf-ı bend etmiş idi meclisde rûy-ı sâdeler

Bir tarafdan keyf-i sahbâ bir tarafdan câm-ı Cem
Neş'esinden sinesin çâk eyledi üftâdeler

Riz olub peymâneler saaki yedinde şöyle kim
Yaykınıb pâk oldu meyle zişt-i rû seccâdeler

Nefha-yı mutrib semâdan alaya çekdi heb ser
Zevk(ı)-yâb oldu kamu sermest olan mey-dâdeler

Bezm-i 'aşk içre EMİN sabra tahammül eylemez
Raks edince meclis-i sâğarda hurşid-zâdeler

(*) Sedat Saraç arşivinden.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Âh(ı) kim devrân bizi bir şahsa yâr etmiş ‘acib
Saçma sözler söylemekde himmet-i bâlâsı var

Sözleri kardan soğuk kendisi ‘aynı zemherir
Sanki ağzında şitâ karnında buz deryâsı var

Öyle bir sermâ ki şerrinden kaçar berde’l ‘acûz
Berf sâlinden ziyâde dehşet-i ‘ulyâsı var

İşiden engüştünü ber-guuş eder yâ ber-dehen
Kıyl ü kaale mâlik amma lafz-ı bi-ma’nâsı var

Kırkını bir pâreye versen bulunmaz müşteri

Sanki yâ sevdâsı deprenmiş veyâ hülyâsı var

Öyle bir merd-i kasirü'l kaamet kim şahsın gören
Der ki Ye'cûcun ana nisbet kadd-i bâlâsı var

Korkusundan mâh-ı kânunun bükülmüşdür beli
Şöyle ki bârid kelâm içre yed-i tûlâsı var

Şiddet-i berdinde titrerdi hazirân ü temmuz
Görmedi eyyâm-ı germi böyle bir sermâsı var

Kadd-i nâ-hem-vârını seyr eyleyen ahbablar
Dediler ancak güzel bir kâkül-i zibâsı var

Bu bürûdetden EMİN olmak 'aceb mümkin midir
Çün kalemde bizler ile müşterek masası var

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

(Cihan Harbi)

Ey harb-i cihan âteşin eflâke dayandı
Yakdın bu kadar ins ü melek candan usandı

Kan fışkırıyor bu ‘âlem enhâr değildir
Yârab meded et rûy-ı zemin kanla boyandı

Tesmim edilen balığa benzer bütün insan
Çırpındı ‘ilac almadı al kanla dolandı

Endûh-ı keder ‘âlem-i lâhûta erişdi

Cennetde bile havzâ-yı kevser de bulandı

Döndü medeniyyet bağıran kelb-i ‘akuura
Hûn- ı beşeri emmek için ağzı sulandı

Olsun medeniyyet bu ise vahşete kurban
Yamyam gibi insan yemeklik modalandı

(*) Emin Kıratoğlu’na ait olan ve özel bir koleksiyondan aldığımız bu şiirde taç beyit yoktur. Bu da onun 1910’lu yıllardan itibaren Urfa’da artık gazelde yapılan ufak tefek değişikliklere uyulmaya başlandığını gösteriyor.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

‘Aşkınla yandı vücûdum ya ‘Ali senden meded
Bir fakıyr-i derd-mendim ya ‘Ali senden meded

Sen bana lutf ü keremden derdime bir çâre kıl
Şâh sensin ben gedayım yâ ‘Ali senden meded

Derd ile zâr ü zebun oldum gel yetiş imdadıma
Kim esir-i Kerbelâyım ya ‘Ali senden meded

Ağlamekdan hüzn ile encümsayarım tâ seher
Tâlib-i lutf ü ‘Atâyım yâ ‘Ali senden meded

Rahm kıl bak yâ saaki-i kevser EMİN’in hâline
Müznibim ehl-i hatâyım yâ ‘Ali senden meded

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lüNA’AT

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MEVLİD

(Mu'cize-i Peygamberî)

İşit hüsn-i cemâl-i Ahmedîden
Ziyâ-yı âfitâb-ı sermedîden

Nicedir anlayu derk eyleyesin
Gönülde 'aşkını perk eyleyesin

Kemâl-i hüsnünü şerh eylemişler
Bu babda çok şekerler çeynemişler

Velâkin bilmedi kimse tamâmın
Bilir mi zerreler şemsin cirâmın

Karınca filden hiç bahs eder mi
Yayan atlı ile yola gider mi

Olur mu necm ile hurşid yeksân
Sığar mı kâseye hiç bahr ü 'umman

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Nice vasf etseler ol hûb cemâli

Yine bilinmez anın künh-i hâli

Dedi ol ‘Aişe hazretleri bil

Cemâl-i vasfını şerh eylemez dil

Ki ‘ömrümde anı bir kerre gördüm

Düşüp Musa gibi ‘aklım yitirdim

Kılam size anın tafsilin icmâl

Ki vasfında kamu diller olur lâl

Ederken bir gün ol şah ile sohbet

Hurûşa geldi deryâ-yı muhabbet

Dedim ey cânımın cânânı bi-şekk

Derûnum ‘ukdesini eylegil fekk

Bilirsin Yusufun hüsn-i cemâlin

Anın fevkındedir bi şekk kemâlin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Anın hüsnü cihana kut olurdu

Bila-perde görenler mut olurdu

Gezerken şehr içinde dâr ü divar

Ziyâsından olurdu gark-ı envâr

Bakanlar yüzüne ey şâh-ı sâdat

Görürdü vechin anda sanki mirat

Anın hüsnü bilirim sana nisbet

Güneşden zerredir ey kân-ı rahmet

Velâkin görmedi kimse cemâlin

Ne bilsin lezzetin tatmasa balın

Nedir sırrı bana aslın beyan et

Gözümden perdeyi kaldır ‘ıyân et

Dedi yâ ‘Âişe dinle sözümü

Cihanda göremez kimse yüzümü

Yakıyn et zerre-i hüsnüm fenâda

Veripdir Yusufu ruh-ı mezâda

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nazar kıl ‘aşk-ı İbrâhim-i zâra

Benim ‘aşkımla kendin atdı nâra

Bilirsin Hazret-i Musa kelimi

Beni zikr ile buldu her na’imi

Dahi anla o Resulullâh-ı ‘İsa

Lebim şevkiyle kıldı mevti ihya

Başım pest eylemiş ‘arş-ı berini

Geçipdir ayağım heftüm zemini

Şu’â-ı âsüman nûr-ı zeminim

Penâh-ı evvelim ü âhirim

Kamu peygamber üzre efdâlim ben

Hüsünde cümlesinden ekmelim ben

Bunu deyip elin sürdü yüzüne

Göründü vech-i Hakkanın gözüne

’Ayân oldu rumuz-ı “men re’âni”

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nice idrâk kılsın gözler anı

Yıkıldı ‘Âişe bi hûş ü hayrân
Hem oldu bir kadehle mest ü sekran

Nice olmaya ser-gerdân medhûş
Olunca gözleri ol hazrete dûş

Vücûdu zübde-i kevn ü mekândır
Dahi mahbûbu Hallaak-ı cihandır

Ki yatdı bir zaman bi-rûh ü bi-dil
Bihâr-ı ‘aşka daldı göz kulak dil

Yine sürdü mübârek dest-i pâkin
Yüzüne şefkatinden sine-çâkin

Uyanır gibi uykudan uyandı
Kemâl-i ‘aşkına kat kat boyandı

Edip tevbe dedi estağfirullah
Sana kim der beşerdir hâşa lillâh

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

İnandım nûr-ı zât-ı kibriyâsın

Dahi her bir tasavvurdan â'lâsın

Felâtun-ı zaman ey şâh-ı levlâk

Kılamaz âfitâb-ı hüsnün idrâk

Alanlar bûy-ı hüsnün dal olubdur

Bulanlar genç-i vaslın lâl olubdur

Hakikat-bin olan dünyayı görmez

Kamu gördüğü illâ lâyı görmez

Ana olmaz hitâb-ı "len terâni"

İşidir şeş cihetden "men yerâni"

İlâhi hürmetiyçün Mustafanın

Suçun 'afv et EMİN-i bi-nevânın

me fâ 'î lün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (Muharremiye)

Bir ‘âşık-ı dil-haste vefâ-dâr-ı Hüseynim

Gül tâlibiyim bülbül-i gülzâr-ı Hüseynim

Ey bâd-ı sabâ müjde ver evlâd-ı ‘Aliden

Mahrûm-ı visâl-i ruh-ı didâr-ı Hüseynim

Bu hâl-i perişânımı ‘arz eyle o şâha

Kim ‘âleme geldim geleli zâr-ı Hüseynim

Seyyâh-ı cihânım ki yerim kûşe-i gamdır

Gurbet-keş olup tâlib-i esrâr-ı Hüseynim

Şemşir-i sitem alsa bile cânımı tenden

Dönmem yine bin cân ile ben yâr-ı Hüseynim

La’netle hemân yâd ederim şimr-i la’ini

Tâ haşre kadar düşmen-i hunhâr-ı Hüseynim

Yüz gam bana yüz dönse yüzüm dönmem EMİN ol

Gam-hâne-i ‘âlemde fedâ-kâr-ı Hüseynim

mef ‘û lü me fâ ’i lü me fâ ‘î lü fe ’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Günâhımla kamu gark oldu ‘âlem yâ Resulullah

Meğer senden ola bu derde merhem yâ Resulullah

Zebân ebkem gönül gam dide pür-nem yâ Resulullah

Meded sensin penâh-ı nesl-i Âdem yâ Resulullah

Kerem kıl düzah-ı nefs içre kaldım bi-kes ü gam-nâk

Reh-i emmareden levh-i derûnum lutf eyle kıl pâk

Serim ‘uryân dilim sûzan ve sinem firkatinle çâk

Meded sensin penâh-ı nesl-i Âdem yâ Resulullah

Esirem nefs elinde kalmışam gümrah ü bi-derman

Gubâr-ı âsitânından umarım lutf ile ihsân

Serâser bu vücûd iklimini gark eyledi ‘isyân

Meded sensin penâh-ı nesl-i Âdem yâ Resulullah

Bu zenb ü cürm ile ‘arz eylemezdim hâlimi şâha

Dayandım âyet-i “lâ taknetu min Rahmetillâh”a

Zelilim ‘âcizim zârım ‘alilim girmişem râhâ

Meded sensin penâh-ı nesl-i Âdem yâ Resulullah

EMİN-i rû- siyâhı redd kılma âsitânından

Ki bir muhtâc-ı müflisdir doyur lütfunla hânından

Emir-i her dü ‘âlemsin ne noksan ola şânından

Meded sensin penâh-ı nesl-i Âdem yâ Resulullah

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

‘Aşk ile ey dil kurulmuşdur binâsı Urfanın
Feyz-i Hakk eltâf-ı Rahmandır esâsı Urfanın
Hâric-i tavk-ı beşerdir evliyâsı Urfanın
Çün Halilullâhdır sâhib-livâsı Urfanın

Mecma’-ı pir-i tarikatdir bilâdın şâhıdır
Hazret-i Hakkın Halil-i pâkinin der-gâhıdır
‘Abdurrahman ibni Avfın da teferrüc-gâhıdır
Hazret-i Eyubdur rûşen ziyası Urfa’nın

Zâhiri olmuş münevver Cabirü’l Ensâr ile
Bâtını nûrü’n ‘alâ nûr oldu ibrik-dâr ile
İbni Cerrâha varanlar gark olur envâr ile
Sâye salmış şehre Ceddü’l Enbiyâsı Urfanın

Bâ-husûs ehl-i tasarruf dörtdür ey sahib-hüner
İkisine anların hâk-i Ruha olmuş makarr
Biri Yahyadır ki hayydır ‘âleme imdâd eder
Şeyh ‘Ukayl-i Menbicîdir akrabası Urfanın

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Çâh-ı Eyyub içre mahfidir ki mest eyler seni
Hazret-i ‘İsa gibi peygamberin pireheni
Kıl ziyâret bundadır Ya’kuub nebinin meskeni
Matbâh-ı peygamberandır ibtidâsı Urfanın

Garbını kılmış münevver nûr-i Bedi’ü’z- Zaman
Cânib-i şarkında zâhir Şeyh Tuhhâşî heman
Kıblesinde Şeyh Mes’ud hazreti olmuş nihan
Hadd ü hasra gelmez asla etkıyâsı Urfanın

İste himmet Şeyh Sâlih ibn-i Muhyiddine var
Eylemişdir beldenin şark-ı cenubunda karar
Hac Kelib ocağına yüz sür kılıb feryâd ü zar
Şeyh Müslümdür bugün necm-i Hüdâsı Urfanın

Şeyh Bekir hazretlerinden himmet al bul dâdını
Gaafil olma iste Ya’kub Halfenin imdâdını
Zivenin var mı bilen bilmem mübârek adını
Çünkü çokdur böyle mahfi evliyâsı Urfanın

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Hazret-i ‘Osman Dede kabrinde nûr olmuş yatar
Feyz-i Hakkla mazhar-ı nûr-ı sürûr olmuş yatar
Cennet içre vâsıl-ı gılmân ü hûr olmuş yatar
Baltacı Baba gibi vardır babası Urfanın

Ol İmam Bakır Veli Harranı kılmış ber hayat
Şeyh Nebi hazretlerinden himmet ister kâinat
Kadıoğlundan şefâat intizâr eyler ‘usât
Şeyh Yahya gibi vardır evliyâsı Urfanın

Baş eğip eyle ziyâret Hacı Kermozadeyi
Himmetiyle şâd eder reddeylemez üftâdeyi
Şeyh Muhammed der-gâhında ‘ârif ol iç bâdeyi
Nûr-ı Ceddü’l Enbiyâdır âşinâsı Urfanın

Kâmil-i şehr-i Ruha mümkün müdür ta’dâd ola
Cümlesi kaabil değil ismiyle bir bir yâd ola
Vâsılânın cümle-i rûh-ı revânı şâd ola
Ref’ olur himmetleriyle her belâsı Urfanın

Gülşen oldu nâr iken cûş eyleyip Aynü’l Halil
Emr-i Hakka inkıyâden yüz sürüp tutmuş sebil
Sâfdır âyine-veş lezzetde ‘Ayn-ı selsebil

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Pek letâfet üzredir âb ü hevâsı Urfa'nın

Hadden efzûn cem' olubdur bunda sâdât-ı kiram
Hem bu hâke nâzil oldu âyet-i berden selam
Çekilir ağnam ile erzaakı tâ Bağdâd ü şam
Her tarafda şâyi' olmuşdur sehâsı Urfanın

Gülşen içre her seher bülbülleri nâlân olur
Naz edib serv ü sanevber gülleri handân olur
Dağların âb ü hevâsı mürde cisme cân olur
Her diyârın geçse de geçmez safâsı Urfanın

Gül-'izâr etdi Hüdâ bu hâk-i pâyın nârını
Sarf eder bunda KIRATOĞLU anın çün vârını
Yine ızhâr eyleyib hubbü'l vatan esrârını
Evveli nâr ise nûrdur intihâsı Urfanın

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Hezârım gül deyü gülzâra gitdim hâre çarpıldım

Dönüb pervâne-veş devrân ederken nâre çarpıldım

Ne tâli'dir bu yârab genc ararken mâre çarpıldım

Keman-âsâ atıldım dârdan divare çarpıldım

Ümid-i menfâ'atla çok çalışdım koşdum her yâne

Demâdem artdı derdim ermedim sa'yimle dermâne

Şeb ü rûz ağlamakdan gözlerim doldu kızıl kaane

Ne semte uğradımsa anda bir âzâre çarpıldım

Cihâna geldim ama ağlarım şâd olmadım bir gün
Ağlarım sine mecruhum ki âbâd olmadım bir gün
Günüm mihnetle geçdi gamden âzâd olmadım bir gün
Diriğâ tâli'-i dûnumla hârden hâre çarpıldım

Cihanda kimden imdâd istedimse olmadı çâre
Garibim ihtiyârım gitdi elden kaldım âvâre
Temennâ-yı visâl-i yâr ile baş eğdim ağyâre
Yine kâm almadım böyle vefâsız yâre çarpıldım

EMİNâ ağlamakdan görmez oldu çeşm-i giryânım
Kalır hayretde her kim seyr eder çâk-i giribânım
Perişân eyledi halk-ı cihânı âh ü efgaanım
Meded ızhârı güç izmarı güç bir kâre çarpıldım

me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Makaam-ı pâk-i ceddü'l enbiyâ eşref mekândır bu

'Usât-ı ümmet-i merhumeye dârü'l emandır bu

Edeble ser füru' et kim makaam-ı kudsiyandır bu

Veliler mecmâ'ı hem mehbit-i karrûbiyandır bu

Gözün aç âyet-i "ya nâri kûni" emrin idrâk et

Irak ol gıll ü gıyşden merd isen dil hânesin pâk et

Gubâr-ı âsitâne yüz sürüp her dem özün hâk et

Mahall-i lihye-i pâki habib-i ins ü candır bu

Tarıyk-ı Kaadirî ‘âyinidir evrâd ü ezkârı

Kulûb-ı sâlikâne can bağışlar feyz-i envârı

Bu der-gâha gulam olmak değildir herkesin kârı

Makaam-ı cedd-i pâki Hazret-i Fahr-ı Cihandır bu

Bu hâke evliyâ menbâ’ı dense sezâ ey can

Kim almış hâkine ‘Abdal Muhammed sıdk ile mihmân

Husûsa şehir-i mürşid-i Ruha geldi Dede ‘Osman

Dede Eyyûb içinde bir mu’allâ âsitandır bu

Tavâf et çıkma ey zevvâr Beytullâh-ı sânidir

Kim anın kethüdâsı Kâ’be-i ‘ulyâya bânidir

EMİNa mâsivaya dil verme zirâ ki fânidir

Gubâr-ı hâkine yüz sür gülistân-ı cinândır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA (Muharremiye)

Feryâd ederek söyle gönül âh Hüseynim

Zulm ile şehid oldu o dem vâh Hüseynim

Her dem diyelim âh Hüseynim vâh Hüseynim

Âlûde-i hûn oldu meded Şâh(ı) Hüseynim

Sen candan eğer bendesiysen âl-i ‘abânın

Efgaan edegör hâline Şâh-ı Şehidânın

Terk eyle vücûdun yoluna kân-ı vefanın

Âlûde-i hûn oldu meded Şâh(ı) Hüseynim

Geldikde siyah-pûş olagör mâh-ı muharrem

Çün bunda şehid oldu o ma’sûm-ı mükerrem

Kan ağladı duydukda bunu dide-i ‘âlem

Âlûde-i hûn oldu meded Şâh(ı) Hüseynim

La’net oku her rûzda bin kerre Yezide

Buğz eyle ‘adâvet kıl o kemrâh-ı pelide

Mel’ûn demeyip yâ ne diyem şimr-i maride

Âlûde-i hûn oldu meded Şâh(ı) Hüseynim

Zâlim nice kıydın bu iki şâh-ı cihana

Verdin birine semin boyadın birini kaana

Her mâh-ı muharremde EMİN başla figaana

Âlûde-i hûn oldu meded Şâh(ı) Hüseynim

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

Kamer tal'at benim bir tıfl-ı nevres nâzeninim var

Ziyâ- endâz-ı 'âlem bir nihâl-i yâseminim var

Firaakından dü çeşmim kan döker âh ü eninim var

İki 'alemde maksûdum benim bir gül eminim var

Ne mümkün gayrı yar sevmek ü billâhi yeminim var

Sabâ zülfün dökünce subh-ı dem ol sim gerdâne

Sanarsın bir sarılmış mârdır billûr gerdâne

Düzülmüş hâl-i hindû ruhlara mânend-i dürr-dâne

İki 'alemde maksûdum benim bir gül eminim var

Ne mümkün gayrı yâr sevmek ü billâhi yeminim var

Hayâl-i gayriden âyine-i kalbim müberrâdır

Ümid-i vuslat ile şimdi bend-i zülf-i Leylâdır

Hüsünde Yusuf-ı sâni melâhetde Züleyhâdır

İki ‘âlemde maksûdum benim bir gül eminim var

Ne mümkün gayrı yar sevmek ü billâhi yeminim var

Kızarmış neşve-i meyden yanaklar al al olmuş

Kemân iken bugün ebrûların gördüm hilâl olmuş

Anınçün ‘âşıkaanın dilleri ağzında lâl olmuş

İki ‘alemde maksûdum benim bir gül eminim var

Ne mümkün gayrı yar sevmek ü billâhi yeminim var

EMİNâ gözleri mahmûr uyanmış câme-hâbından

Dü ‘âlem halkı mest olmuş leb-i la’l-i şarâbından

Bizi hıfz eylesin Mevlâ heman firkat azâbından

İki ‘alemde maksudum benim bir gül EMİNim var

Ne mümkün gayrı yar sevmek ü billâhi yeminim var

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

Dembedem hasret-i dil-dâr ile durmaz gezerim

Âh edip ağlamadan kalmadı hûn-ı cigerim

Ne belâdır bu belâ gün be gün artar kederim

Âh(ı) kim gurbet elinde derdle devrân ederim

Yine ol şâh-ı cihandan haberim yok haberim

Kûy-ı dil-dâra da gel bâd-ı sabâ kıl seferi

Dolanıp Hind ü Yemeni Şâm Halep bahr ü berri

Lutfedip bizlere ver nerdeyse yârin haberi

Âh(ı) kim gurbet elinde derdle devrân ederim

Yine ol şâh-ı cihandan haberim yok haberim

Rûz ü şeb ağlamakdan yandı ciğer oldu kebab

Yıkılıp kaametimiz zerre kadar kalmadı tâb

Kerem et derd ü figanımla cihân oldu harâb

Âh(ı) kim gurbet elinde derdle devrân ederim

Yine ol şâh-ı cihandan haberim yok haberim

Şu garib elde ba'id oldu gözümden vatanım

Ne bu çeşmimde gark oldu dih-i beytü'l hazenim

Bugün âlûde olup hûn-ı ciğerle kefenim

Âh(ı) kim gurbet elinde derdle devrân ederim

Yine ol şâh-ı cihandan haberim yok haberim

Hiç demezsin de EMİN derd ile mihnetde midir

Hasret-i nâr-ı firakınla mezelletde midir

'Acabâ yârim de ağyâr ile ülfetde midir

Âh(ı) kim gurbet elinde derdle devrân ederim

Yine ol şâh-ı cihandan haberim yok haberim

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TERKİB-i BEND

Bu dârı gaamın cây-ı selâmet neresinde
Mihnet evidir kûşe-i râhat neresinde

Bir gonca küşâd oldu mu ‘âlemde dikensiz
Hâr-ı elemim zevk ü meserret neresinde

Bil goncasını hâr ile balını zehir-âb
Matem yeridir künc-i ferâğat neresinde

Günden güne ashab-ı kemâl olmada pâ-mal
‘Âkillere eltâf ü ri’âyet neresinde

Zilletle yaşar dehrde erbâb-ı hamiyyet
Kâmillere ikrâm ü ‘inâyet neresinde

BİN YIL GAM Ü ENDÛH Ü MİHEN YAĞDI CİHANDA
BİR SA’AT İNEN ZEVK Ü SAFÂ KALDI NİHANDA

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Çarhın kime olmuş görelim söyle vefâsı

Âh eyler elinden fukarâsı budalası

Çok kimse benimdir dedi bu mülke yoğ oldu

Dünyaları doldurmuş şit ü sadâsı

Dikkatle bakılsa görünür mülk-i cihânın

Balında belâ havfı safâsında cefâsı

’Âkilsen eğer verme gönül kayd-ı sivâya

Çün şâh edemez tâlibini zıll-ı hümâsı

Cemşid ü Cemin yeller eser şimdi yerinde

Bu câya gelip geçdi kamu bây ü gedâsı

FARZ EYLE Kİ ŞU GÜNDE FERİDÛN-I ZAMANSIN

iÇDİKDE ECEL CÂMINI Bİ NÂM Ü NİŞANSIN

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bir ‘asra erişdirdi felek bizleri eyvah
Hükkâmı yaman rindi belâ sûfisi gümrah

Cem’-i zer ü sim etmededir fikr-i ‘umûmi
Din derdi o sevdâda yine olmadı âgâh

Yokdur fukarâda edeb ü sabr ü kana’at
Zenginde mürüvvet eseri kalmadı billah

Mazlûm ezilip zâlim olur şâd ü muzaffer
Bi-kesleri yâd ede meğer Hazret-i Allah

Bed-asl ü sitem-kârların a’vanı çoğaldı
Kaldı ayak altında kemâl ehli kılır âh

BİLMEM NİCE BİR ÇARH EDECEK ‘AKSİNE DEVRÂN
HAYRETDE KALIR HÂLİNE DEHRİN BAKAN İNSAN

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Yar sanma sakın mârdır ebnâ-yı zamâne
Sâdık görünüp kasd ediyor her biri câne

Merdân-ı Hüda çekdi kamu hırkaya başın
Çün gördüler ashab-ı hiyel doldu cihâne

Siretdir eden âdemi mümtâz ü mükerrem
Yoksa ‘âkile bakmadılar şöhret ü şâne

Ayrılma müdârâdan eğer ‘ârif isen bil
Çoklar o vesileyle emir oldu cihâne

Ya sim ü zerin olmalı ya avret-i hûbun
Haliysen eğer bu ikiden gelme cihane

İNDİRDİ KEMÂL EHLİ BUGÜN HIRKA VÜ TACI
HAKKDAN OLA ANCAK YİNE BU YARA ‘İLACI

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Dil verme bu dünyaya sakın fikr-i midâd et
N'oldu haşem-i Rüstem ü İskenderi yâd et

Allaha tevekkülle yapış habl-i metine
Merdân-ı hüdâya der-i ihsânı küşâd et

Lâ yenfa' oku tâ bulasın kalb-i selimi
Ahlaak-ı zemâyimlerini sevk-i mezad et

'Aşk oldu iki 'âlemn icadına bâ'is
Sa'y eyle de günden güne 'irfânı ziyâd et

Yârab bizi der-gâh-ı Muhammedden ayırma
Lutf ü keremin birle KIRATOĞLUnu şâd et

GELMİŞ DER-İ GUFRÂNINA 'AFV EYLE HATÂSIN
SEN KÂN-I KEREM RAHMETİ ÇOK EHL-İ 'ATÂSIN

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

EMRÂHÎ

(19. yüzyıl)

MÜTEKERRİR MÜSEDDES (*)

Şehâ yüz bin şükür ki bâde-i hamrâyı terk etdim

Bihamdillâh beni sekrân eden sahbâyı terk etdim

Cehâlet demlerinde çekdiğim sevdâyı terk etdim

Libâs-ı fahrı giydim câme-i zibâyı terk etdim

Anın çün fâriğ oldum ziynet-i dünyâyı terk etdim

Tarıyk-ı ‘aşka girdim devlet ü dârâyı terk etdim

. . .

Nazar kıldım bu çerhi bi-vefâ vü pür-cefâ gördüm

Anın ‘âşıkların bin türlü derde mübtelâ gördüm

Özünden bi-haber gaafilleri ehl-i riyâ gördüm

Mehâsıl ben dünyâyıfenâ ender fenâ gördüm

Anın çün fâriğ oldum ziynet-i dünyâyı terk etdim

Tarıyk-ı ‘aşka girdim devlet ü dârâyı terk etdim

. . .

Zebân-ı ‘ârifandır genc-i Hakkın gizli miftâhı

Vefâ yokdur varından varlığından anın EMRÂHî

Bu esrârı bilenler zikr eyleyeler nâm-ı Fettâhı

. . .

Anın çün fâriğ oldum ziynet-i dünyâyı terk etdim

Tarıyk-ı ‘aşka girdim devlet ü dârâyı terk etdim

(*) Özel bir koleksiyondan aldığımız bu şiirin tamamı elimizde yoktur.

Aynı zamanda bu şiir Urfa gazel geleneğinde sık okunan bir şiirdir.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ERDİ

(Mehmet BÖKE. Doğum yılı 1942)

GAZEL

Eyledi Mecnûn beni cevr ücefası dilberin
Görmedim bundan beter derd ü belâsı dilberin

Olma mağrur ziynetin bol olduğuy çün şimdi
Sen sanır mıydın yakar çeşm-i elası dilberin

Vermişim sevgim sana hulûs-ı kalbim ile ben
Gece gündüz ağlatır hep velvelâsı dilberin

Sevgimin meddahıyım aşkın kölesi değilim
İsterim yapılsın gönlümde molası dilberin

ERDİya pes eyleme aşkını i'lan edesin
Redd-i teklif etse de budur cilâsı dilberin

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'ilâtün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ES'AD

(Muhammed. 19 ve 20. yüzyıl. Ölümü 1920 öncesi.)

GAZEL(*)

Gönül nûr-ı cemâlinden habibim bir ziyâ ister
Gözüm hâk-i rehinden ey tabibim tûtiyâ ister

Safâ-yı sineme zulmet verme jeng-i günâhımdır
Aman ey kân-ı ihsân zulmet-i kalbim cilâ ister

Yetiş imdâda ey şâh-ı risâlet rûz-ı mahşerde
Ki derd-i bi-devâ-yı ma'siyyet senden şifâ ister

Ne âb-ı dideden rahat ne âh-ı sineden imdâd
Benim bir-i günâhım lutf-ı Şâh-ı Enbiyâ ister

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Sarıldım dâmen-i ihsanına ey şâfi'-i ümmet

Dahilek yâ Muhammed hasta cânım bir devâ ister

Gül-i ruhsârına meftûn olanlar şübhesiz sensiz

Ne mülk ü mal ü câh ister ne de zevk-ı safâ ister

N'ola bir kerre şâd olsun cemal-i bâ kemâlinle

Ki kemter bendeniz ES'AD sana olmak fedâ ister

(*) Sedat Saraç arşivi.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Durur bintü'l 'ıneb câm kurduğu resm-i sibaak üzre
Edeble meclis-i ahbâbda dâim ayak üzre

'Acem dilberlerine 'âdet olmuş bûselik vaktin
Okurlar nâz ile şehnâz 'uşaak-ı 'ırak üzre

Beyâd-ı mushaf-ı ruhsârdan ref' eyleme zülfün
Kıyâmetdir o gün derler olmaz kara ak üzre

Harâb etme gönüller mülkünü tahrik-i gamzenle
Binâsı sâbit olmaz kişver-i 'aşkın nifaak üzre

Pend-i hâtır-ı ES'AD olursa fevzi ya nazmın
Sana tahsin eder ehl-i ma'ârif ittifaak üzre

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS(*)

Câhınla sakın Hâlik-ı âgâhı unutma

Bağla kemeri hidmet-i Allâhı unutma

Aldanma bu tahta sonraki câhı unutma

Ey gaafil uyan rıhlet-i nâgâhı unutma

Yol korkuludur korkusu çok râhı unutma

Şâhân-ı ser-efrâz-ı selâtin-i seniyye

Binlerle olub hâk ile yeksan seviyye

Ma'lûm ü müsellem iken ey dil şuhâniyye

Mağrûr olub devlet ü dünyâ-yı deniyye

Sakın yitirib dinini Allâhı unutma

Dünyada ne Husrev olacaksın ne Ferâmuz
Olsan da bile anlara n'etdi şu vefâsız
Nevbet sana vardıkda geçir cevr ü cefâsız
Güç etme gücün yetdiğince gece ve gündüz

Nigâh erişir âh-ı seher-gâhı unutma
Bir nakş ü nigârına gözüm bakma cihânın
Zindân-ı belâya sokar âhir ten ü cânın
Zevkında bekaa neşvesi yokdur efnânın
Bir oh demesine bugün aldanma cihânın
Sonunda anın derdi ile âhı unutma

Dünyâda bugün topladığın yârın olur hic
'Ukbâya müfid olduğu a'mâli bulub sec
Rabt eyleme kalbin gam-ı dünyâyı bırak gec
Derbendine mevtin yalun uğrar tez eger gec
Ol geçmese de düşvâr-ı güzer-gâhı unutma

Lutfun bugün olmazsa perişân ü fakıyre
Mahşerde cevâbın neden olur Şâh-ı Kebire
Rahm et eline geçdigi ni'met-i sağıyre
Ey çeşm-i hakaretle bakan merd-i hakıyre
Ol fukara ile fahr eden Şâhı unutma

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Dünyâya misâfir gelenin râhatı yokdur

Endişe-i râh ü hâtır ü haşyeti çokdur

Her çend ki ES’AD bu gibi korkusu yokdur

Bu bâğ-ı cihan içre hevâ yılları çokdur

ŞEMSİ yürü sen Hakka giden râhı unutma

(*) Sedat Saraç arşivinden.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS (*)

Zikr-i mevlâ ile hoşdur meclis-i rindânemiz
Fikr-i LeyLâ ile şendir kalb-i Mecnûnânemiz
Sanmanız ki hubb-ı dünyadır bezm-i cânânemiz
’Aşk olub rûz-ı ezelden saaki vü peymânemiz
’Âlemi gavgaaya salmış na’râ-yı mestânemiz

Sahâ-yı mülk-i âdemden hüsnün için gelmişiz
Can nedir cânân nedir kaal ü belâdan bilmişiz
İltifât-ı yâr(ı)dan bir katre olsun içmişiz
’Âlem-i candan şarâb-ı vuslatdan mest olmuşuz
Sırr-ı vahdetdir hemişe bâde vü meyhânemiz

Kalmadı pervâ makaam-ı Cemden hem firkatden
Bezm(i)-gâh-ı pirde doyduk safâ vü zevkden
Mest ü medhûşuz şarâb-ı hoş-güvâr-ı şevkden
Rind ü rüsvâ vü kalender-meşreb olduk ‘aşkdan
‘Âlemi başdan başa tutmuş bizim efsânemiz

Düşdü sevdâ-yı cünûna ‘aklımız tedbirimiz
Zerre-i lütfunladır te’sirimiz tennûrumuz
Bu imiş rûz-ı ezelden gaalibâ takdirimiz
Dâm-ı zülfün dâne-i halin olsun zencirimiz
Yoksa yokdur ‘âlem-i dünyâda âb ü dânemiz

Gerçi zevk-ı zâhirimiz gülşen-i vuslatdadır
Leyk(i) feyz-i ma’nevîmiz kûşe-i vahdetdedir
ES’ADa etme şikâyet meymenet mihnetdedir
Nice yıllardır ki HÂLİS hecr ile zulmetdedir
Şimdi feyz ü vasıldan rûşen oldu kâşânemiz

(*) Sedat Saraç arşivinden.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa ’i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

FÂİZ

(1823-1877)

GAZEL

Şifâ-yı vaslın umarken ye's ü hicrin içirdin sen

Çıkıp hûn-ı ciğer tâ cân ü 'aklım eyledin sersem

Müdâra eylemezsin ger visâlinle tabibim sen

Bulunmaz yâreme tıb-hâne-i 'âlemde bir merhem

Cerâhat-i sinân-ı hecr-i bi-pâyânıma cânâ

'Aceb güftâr-ı şirininden özge var mı em bilmem

Zevâl-i ni'met-i vaslınla mağdûr olduğumdandır

Firaak-ı kâkül-i gül-çinin etdi gönlümü derhem

Değil tasviri kaabil nakş-ı hüsnün ey peri peyker

Musavvirlikde olsam mâni-i Behzâd ile tev'em

Demem esrâr-ı 'aşkın gitse de başım liyk sen söyle

Kimi etsin 'aceb FÂİZ derûnun derdine mahrem

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ŞARKI

Ferâğat kıl yeter cânâ cefadan

Hazer kılmaz mısın âh-ı gedadan

Umulmaz bu sitem sen âşinâdan

Ne gördün bilmezem ben mübtelâdan

Ten-i bimârı yakdı nâr-ı hasret

Erişdi dûd-ı âhım ‘arşa kat kat

Terahhum eyle gelmez buna taakat

Ne gördün bilmezem ben mübtelâdan

Gönül zehrâbe-i ‘aşkınla gam-hâr

Harim-i vaslın idim şimdi ağyâr

Daha kan ağlasın mı FÂİZ-i zâr

Ne gördün bilmezem ben mübtelâdan

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün fe’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KITA

Ne hayâl etsem hâtırırıma yâr(ı) gelir

Ne tasavvur ki kılarsam dile dil-dâr gelir

Sabırdan gayri buna çâre yok FÂİZ

Yâri ağyâr ile görmek kati düş-vâr(ı) gelir

fâ ‘i lâ tün f â ‘i lâ tün fâ ‘i lün

FÂNÎ

(Mustafa. 1738-1800)

GAZEL

Nerkis-i çeşmin gören huşyâr iken mahmûr olur
Nokta-i hâlın ki gözden dûr ola göz kör olur

Zülfün altında ruhun bir berk-i rahşândır senin
Geh sipihre ‘arz eder geh ebrde mestur olur

Fışkırır gönlüm benim ef’i gören kuşlar gibi
Her kaçan kim zülf-i ruh-sârın bana manzûr olur

Ayrılık hoşdur ki vaslında nizârım zâr(ı)dan
Nûru artar her kadar kim mihrden meh dûr olur

Yıkdı gönlüm hânesini seyl-i eşkim FÂNÎya
Bir su oynağında ev tutdum nice ma’mûr olur

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa ’i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

FATİH

(Fatih BATIBEKİ. 1870-1958)

GAZEL

Ne anlar züppeler bilmem bu meydân-ı siyâsetden
Tepe taklak düşer bir gün bu gavga-yı belâhetden

Vatandan bahs eder amma vatan ‘aşkı nedir bilmez
Atar kokmuş lügatlerden ki fikrince ferâsetden

Kafa bir kış kabağından mürekkeptir beyin salça
Kurar söyler havâîden perensibler garâbetden

İlâhilerle zu'munca zafer tâcı murassadır
Münâcâtı tevekkülü emel besler hacâletden

Bu ferdâ-yı tefe'ülden edeb yahu çekil artık
Bu leyle-i cilâdan neler doğmaz nedâmetden

Serâpâ bilmeyen var mı vatan iman berâberdir
Velâkin hürdeler fikri müzebzebdir rezâletden

Rükû ile sücûdunda gazanferdir müreccahdır
Vatan kavgasında amma siner korkar cebânetden

Boyacıdan kıyas eyle bütün 'âlem siyâsidir
Ki her ferdi küçük 'İsmet ki enduh-ı cehâletden

Diplomatlar siyâsiler çoğaldıkça bu vâdide
Silik beşlik gibi düştükçe kadr ü kıymetden

me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Edersem ‘arz-ı ma’lûmat ’acep kim hûd-nümâ derler
Sükûtu ihtiyâr etsem hemen cehle aşnâ derler

Mey ü mahbûbdan el çeksem bana ahmak denir mutlak
Mey içsem tâze sevsem mâil-i zevk ü safâ derler

Salât ü savmı terk etsem beni takbih eder herkes
Namaz kılsam oruç tutsam bu bir ehl-i riyâ derler

Eşirrânın lisanından halâs olmak ne müşküldür
Veli olsam bile hakkımda bin söz mutlaka derler

Ne hâletdir ne ne siretdir ne hikmetdir aman yârab
Ne yapsam hayr ü şer takbih ederler nâbecâ derler

RAHAVÎyem (*) ben de şaşdım ‘acep bilmem ne yapsam âh
Ne söylesem beğenmezler ne yapsam pür-hatâ derler

(*) Şair bazı şiirlerinde ve yazılarında RAHAVÎ mahlasını kullanmıştır.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Tevâzu’ eylesem vech-i batna mübtelâ derler

Sükûn etsem bana kibr ü gurûra âşinâ derler

Düşersem râh-ı ‘aşka mübtelâ bir dil-rübâ derler

Edersem ‘arz-ı ma’lûmat ‘aceb kim hud-nümâ derler

Sukût-ı ihtiyâr etsem çekilmiş bi-nevâ derler

Ferâğ olsam bu ‘âlemden bana aptal denir mutlak

Sabûr olsam da çekilsem bana korkak denir mutlak

Şerâb-ı ‘aşkı nûş etsem bana ‘ayyâş denir mutlak

Mey ü mahbûbdan el çeksem bana ahmak denir mutlak

Mey içsem tâze sevsem mâil-i zevk ü safâ derler

(*) Şiirin tamamı elde edilememiştir.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün mefâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Serbest olup ‘âlemde siz yektâ olun evlâdlarım
Cehle la’net eyleyin fâdıl olun evlâdlarım

Câhile insan demek erbâb-ı dile pek günah
‘Ar edin insansanız sa’y edin evlâdlarım

Rûz ü şeb tahsil edin şân ü şeref ‘ilm iledir
Her fenni tahsil edin cehd eyleyin evlâdlarım

Söyler ve yazarken dâkıyk olsun halâvet şivede
Derme çatma yazmayın konuşmayın evlâdlarım

FÂTİHi siz dinleyin rahmet ile yâd eyleyin
Derslere dikkat edin serbest olun evlâdlarım

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gel oğul et hazer kimsenin peymânı yok

Din imandan mücerred zerrece vicdânı yok

Her fenalık etmeğe çok mübtelâ hilkatleri

Tıyneti murdar olunca derdinin dermânı yok

Evc-i a'lâya kadar çıksa da bir hiçâ hiç

Çünki düşkün-tâb olan tebdilinin imkânı yok

Islâh-ı nefs eyler mi hiçbir denâet modeli

Eyler amma sahâda hayfâ ki bir Lokmânı yok

Ben benim söyler demâdem saldırır her bir yana

Her ne yazsam bi-fâide habbecik iz'ânı yok

Ben RAHÂyım tâ ölünce Mûsayım Fir'avn sana

Anladın mı hâme-i cellâdımın ihsânı yok

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Sensin ey meh-tâb-ı mahşer mefhar-ı hep ins ü cân

Sensin ey âsâr-ı hikmet mültecâ-yı ins ü can

Sensin ey âmâl-i merci müntehâ-yı ins ü cân

Sensin ey nûr-ı mücellâ muktedâ-yı ins ü cân

Hâk-i pa-yı kademinle fahr eder hep âsümân

Sensin ey cûdi-i ‘iffet bâb-ı rıf’at mahzeni

Sensin ey nûr-ı hakikat kenz-i şefkat mahzeni

Sensin ey âfâka minâ kala-yı rikkat mahzeni

Sensin ey kânı kerem esrâr-ı hikmet mahzeni

Her kemâlin mebdeidir zât-ı pâkin esselâm

‘İlm ile lutf ü nezâket ol kadar var sende kim
Seciyede nâ-didesin ebr-i sa’âdet sende kim
Barekâllâh hulkuna sabr-ı melâhat sende kim
Cûd-ı eltâf-ı ‘inâyet ol kadar var sende kim
Zerre olmaz nisbet olsa cûduna cümle cihan

Darbe-i tâm-ı felekden çekdiğim zahmet yeter
Bi-nevâyım Sâilim ben çekdiğim zillet yeter
Ben günehkâra eyâ etdiğin zahmet yeter
Bâb-ı ihsânında hemen olduğum devlet yeter
N’ola ger kılsan beni rûz-ı cezâda kâmuran

FÂTİHâ nisbet olunmaz cürmüne etme cüdâ
Müftekir gufranına redd eyleyib etme cüda
Bahr-i rahmet lütfuna gark edib etme cüdâ
Bendedir bâbında ‘İSMET kıl kabul etme cüda
Eyle zahm-ı cürmüne lütfunla merhem el amân

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

FEHİM

(19. yüzyıl)

GAZEL

Yanıp bir nâr-ı ruhsâra çerâğan olduğun var mı

Senin pervâne-veş şem'a şebistan olduğun var mı

Visâl-i 'ıyd-ı edhâyı nice ümmid edersin sen

O şuhun bismil-i 'ıydında kurbân olduğun var mı

Gürûh-ı zen-perestânın demişsin piriyim zâhid
Senin beytü'l sanemde Şeyh(i) San'an olduğun var mı

Demişsin ey sabâ yok bâğ-ı dilde sünbül-i efkâr
Hevâ-yı zülf-i yârinle perişân olduğun var mı

Züleyhâ-yı murâda nâil olmak hayli müşkildir
'Azizim Yusuf-âsâ bend-i zindân olduğun var mı

Nice sen tâlib-i feyz-i muhabbet olmak istersin
'Acep hiç hücre-i 'uşşaaka mihmân olduğun var mı

Yari rü'yâda teshir eylemekdir maksadın cânâ
FEHİMa mülk-i Belkise Süleyman olduğun var mı

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı
O gül çehre güler hep bana giryân olduğum kaldı

Kalır mı hüsrev-i hüsnün bu tarz-ı muhteşemlikde
Benim divân-ı Şevketden gazel-hân olduğum kaldı

Züleyhâ-yı emelden Yusuf-ı dil oldu dâmen-keş
Düşüp câh-ı hevâya bend-i zindân olduğum kaldı

Düşüp sevdâ-yı zülfe kalmadı bir yerde ârâmım
Cihanda hâne ber-dûş ü perişân olduğum kaldı

Alıp âğûş-ı vasla gayriler ol simin endâmı
Benim ‘ayine-veş ol hüsne hayrân olduğum kaldı

Çerâğ-ı hass-ı vaslı olmadan bir lâle ruhsârın
Bu sûz-ı dâğ-ı gayretle çırâğan olduğum kaldı

Bu bezmin bâdesinde kalmadı keyfiyyet-i devrân
FEHİMâ tevbe-i meyden peşimân olduğum kaldı

me fâ ’î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

FEHİM (Ahmet. 19. yüzyıl)

GAZEL(*)

Gönül kandil-i sûzan oldu ‘aşk-ı rûh-ı tersâda
Müsülmanlar yakar mescidde şem’i bin kilisada

Müsülman ol ki sana kurban olam dedim ey kâfir
Şarâb iç gel dedi ‘âdet budur ‘âyin-i ‘İsâda

Hezâran sayhalar çekdim çevirdim kılmadı te’sir
O kâfir-zâdenin meyli hep ağûş-ı çelipâda

Gönül der ki muhabbetde nice bâde-perest olmaz

Bulur zevk-ı leb-i la’l-i sebât-ı câm-ı sehpâda

Eğerçi çeşm-i post-ı arzuyum mâl-ı bu dünyada

Gözüm kaldı fakat didâr-ı mahbûb-ı dil-ârâda

Hevâ-yı çeşm-i mestinle harâbâta düşüb zâhid

Rehin-i bâde oldu ‘âkıbet tesbih ü seccâde

Kadeh geh destde saaki işvede mey şişede gül-reng

FEHİMa var mı bu tertib ‘işret-i bezm-i me’vâda

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

GAZEL(*)

Meclis-i ‘uşşaak(ı)da ol meh ki sâğar nûş eder

Çeşm ü gamze bâde-i nâzı berâber nûş eder

Câm-ı lebriz-i ezeldir sunduğu ‘uşşaaka hep

Bâde-i nâzı ki ol çeşm-i sitem-ger nûş eder

Çeşm-i mesti işve-dâr bilmez nedir hûn-âb-ı dil

Ol şerâb-ı gamze-i hûn-rizi kâfer nûş eder

Künc-i hasretde mey-i hûn-âb-ı çeşmi ‘âşıkın

Muttasıl gehi asetin(**) gehi bister nûş eder(***)

Mahrem-i bezm-i visâli dost olmazsa FEHİM

Câm-ı zehr-i firkati tâ rûz-ı mahşer nûş eder

(*) Mercan Özkan arşivinden.

(**) asetin: elbise kolu.

(***) Vezin arızalı.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Ruhânın hânedânından Halil Beğ

Bu âsâr-ı cemile kıldı tecdid

Harâb olmuş iken işbu minâre

Vücûb-ı hayr için sa'y etdi temhid

Ki ma'mûr eyleye başdan ayağa

Müezzinler vere tekbir ü temcid

Bunun bânisini rûz-ı cezâda

Şefâ'at eyleyeler ehl-i tevhid

FEHİMa düşüp cevherle târih

Ezan için minâre oldu tecdid

1276H-1860M

(*) Debbağhane Camii minare kitabesi.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

FENÂYÎ

(Ölüm yılı 1276H-1860M)

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Bilâd-ı hayr-i halkıllâh olan şehr-i Ruhâdır bu

Zılâl-ı mu'ciz-i câri makaam-ı enbiyadır bu

Hicâz-ı kudsiden gayri makamlardan ûlâdır bu

Letâfetde şerâfetde müzeyyen dil-küşâdır bu

Bu mevlid-i Halilullâh nazar-gâh-ı Hüdâdır bu

Halile ateşi berden selâm eden Ruhâdır bu

Bu şehrin remz-i esrârı ne mümkin vasfı kaabil mi

Erenler himmeti 'âli ne mümkin vasfı kaabil mi

Ledün 'ilmiyle ricâli ne mümkin vasfı kaabil mi

Kıyâs etme tehi hâli ne mümkin vasfı kaabil mi

Bu mevlid-i Halilullâh nazar-gâh-ı Hüdâdır bu

Halile ateşi berden selâm eden Ruhâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Buna her kimse kim baksa ihânetle hıyânetle

Söyünmez âteşi şeb rûz yanar nâr-ı harâretle

Muhâfızdır İmam Bakır emânâtı siyânetle

Hayât-ı Şeyh-i Harrâni yeter himmet kerâmetle

Bu mevlid-i Halilullâh nazar-gâh-ı Hüdâdır bu

Halile ateşi berden selâm eden Ruhâdır bu

Yüzün sür hâk-i der-gâhına ihlâsla ey dil ü can

Hüdâ muti'-i mânidir Hâdi-i Hakk ile Yezdân

Hulûs ile niyâz ile mucib-i sâilin Sübhan

Cenâb-ı Hazret-i Hakkdan erişir derdine derman

Bu mevlid-i Halilullâh nazar-gâh-ı Hüdâdır bu

Halile ateşi berden selâm eden Ruhâdır bu

Garib FENÂYİ derviş 'âsi mücrim bi-nevâ ebter

Belâ vâdisinin seyyâhı olmuş mübtelâ-yı fer

Gezer âvâre eser sergerdân sahra be sahra er(?)

Delilü's sâbirin Allâhü Ekber reh-nümâ pirler

Bu mevlid-i Halilullâh nazar-gâh-ı Hüdâdır bu

Halile ateşi berden selâm eden Ruhâdır bu

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

FERDÎ

(1760-1825)

GAZEL

Kaametindir ey peri şol serv-i bâlâdan garez
Seyr-i ruhsârındır ancak vird-i ra'nâdan garez

Hep hayâl-i kâkülün 'aklım perişân eyleyen
Boynuma atmak kazâsın bunca sevdâdan garez

Kim nigâh eyler çemen-zâre varınca nerkise
Meyl-i nerkis eylemekdir çeşm-i şehlâdan garez

Cism-i gamzen tiğına sinem siper müjgânına
Eylemek budur yolunda 'aşkı da'vâdan garez

FERDİyâ dil-ber sevip seyr etmedir maksudumuz
Sâni'i fikr eylemekdir vech-i zibâdan garez

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Mâsivâdan kes ‘alaakam yâ Mukallebe’l Kulûb
Sen bilirsin hâlimi zirâ ki ‘Alleme’l Guyûb

Nâdimem ‘isyânıma estağfirullâhe’l ‘Azim
Söylerim şimden gerü min külli Zenbe’l ‘Atub

Ey Gani mu’allem koydur itikadım ismine
Okunur esmâ-yı hüsnâ içre gaffare’l Zünûb

El aman yâ Rabbena rûz-ı cezâda sen beni
Eyleme rüsvâ-yı mahşer ehl-i Settâre’l ‘Uyûb

FERDİyem etdim münâcat müstecâbın dilerem
Hürmetine anların kim oldular ‘indinde hûb

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

. . .

Görünmez gaaib oldu didemizden kaamet-i dil-cû

Berâberce götürdü sabrımı ol gözleri âhû

‘Aceb aslı nedir bilmem mu’amber kâkül-i dil-cû

Özüne ‘âdet etmiş tiz reftâr olmamış meh-rû

Levendâne kıyâma şah-bâzım gitdi ben kaldım

Kalıbdır arzu-yı dilim anın ol mûmiyânında

Heman hasret-keş olduğu budur bu mürğ-i cânında

Gire gülzârına bülbül gibi habs ola yanında

Esir olmuş iken dil-dâra gönlüm âsitânında

Âzâd edib beni ‘aşk-ı mecâzım gitdi ben kaldım

. . .

(*) Gazel okunan meclislerde bu kadarıyla okunan tahmisin tamamını tüm araştırmalarımıza rağmen bulamadık.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

FİRAAKÎ

(18 ve 19. yüzyıl)

MÜTEKERRİR MÜSEBBA

Felekler güm güm etsin çün yılıpdır âh ü figaanımdan

Zemin garka-i hûn olsun n'ola eşk-i revânımdan

Alevler zâhir oldu sine-i sûz-ı nihanımdan

Devâsız derdlere düşdüm usandım tatlı cânımdan

'Aceb res-i haber var mı bana nâm ü nişanımdan

Diyâr-ı gurbete düşdüm ba'id oldum vatânımdan

Garib ellerde kaldım ayrı düşdüm hânümânımdan

Beni terk eyledi ol Yusuf-ı pirehen şimdi
Gönül Ya'kuubuna olmuş cihân beytü'l hazen şimdi
Uçar oldu gözümde hâlet-i zevk-i vatan şimdi
Bana zindân olubdur ey şâhâ sahn-ı çemen şimdi
'Aceb kimler ile 'işret eder ol hulk-ı hasen şimdi
Kiminle salınır ol kaamet-i serv-i semen şimdi
Garib ellerde kaldım ayrı düşdüm hânümânımdan

Yeridir serseri gezsem ne yârım ne diyârım var
Ne gönlüm gibi derdim var ne de pür- gaam-güsârım var
Ne yelerde hevâ-yı zülf-i yâr ile karârım var
Şifâ-yı hâtırım yok gaaib ile inkisârım var
Ne künc-i gamde hâlim yanmağa bir yâr-ı 'ârım var
Ne ellerde taakatım sabrım ne dilde ihtiyârım var
Garib ellerde kaldım ayrı düşdüm hânümânımdan

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Yine bir bedr-i mâhın derd-i ‘aşkıyla hilâl oldum

Mey-i nâb-ı muhabbetle sarardım pür visâl oldum

Reh-i gamda düşüb kaldım zâ’if ü bi-mecâl oldum

Kati düşkün olan ‘âşık gibi şûride-hâl oldum

Belâ vâdilerinde sâlik-i râh-ı melâl oldum

Beyâbân-ı tahassürden geçip Mecnûn misâl oldum

Garib ellerde kaldım ayrı düşdüm hânümânımdan

FİRAAKÎ çekme gam her dem visâl-i dil-rübâ olmaz

Hayâtın mevti vardır dehr-i fânide bekaa olmaz

. . .

. . .

. . . (*)

Diyâr-ı gurbete düşdüm ba’id oldum vatanımdan

Garib ellerde kaldım ayrı düşdüm hânümânımdan

(*) Son bendin üç mısraına ulaşamadık.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

FURÛĞÎ

Doğum yılı: 1293H-1877M

GAZEL

Vuslat deminde âteş rûh-ı revâne düşdü

Yâd eyledikce hecrin gönlüm figaane düşdü

Her yerde hâzır olsam kablar beni bir ateş

Gûyâ ki nâr-ı ‘aşkın kevn ü mekâne düşdü

Gönlümde yok şikâyet bu mühlik ibtilâden

Sabr eyle ey ecel dur rûhum amâne düşdü

Ol dem ki iftiraakın tercih olundu ey gül
Bu sâika semâden sandım ki câne düşdü

Sinemde nâr-ı firkat didemde âb-ı hasret
Izhâre yok liyaakat müşkil beyâne düşdü

Halden bilen değilsin bil ki yine gücenmem
Hakkdan gelir ne gelse bahtım ziyâne düşdü

Ne zevkı var cihânın firkat değil mi encâm
Bir bak hele FURUĞÎ ne hâl-i şâne düşdü

mef ‘û lü fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Cihâna yetdi feryâdım ‘aceb ol yâre yetmez mi
Bu denlü âh ü efgaan eyledim dil-dâre yetmez mi

Zemistân-ı firaak-ı bülbülü dil nice bir çeksin
Bahârı yok mu yârab bir gül-i ruhsâr yetmez mi

Siyâh-ı zülf-i yâre meyl edip divâne olmazdım
Bileydim bahtımı bir dem ki anda kaare yetmez mi

Cefâden çek elin ey gülizârım zahmete düşme
Helâkim kasdine sinede bin yâre yetmez mi

Vefâtım istemez yâr kim cefâ çekmekde yektâyım
Bu ikbâlim FURUĞÎ ben gibi nâ-şâde yetmez mi

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Karadan ağa dönüp des-i dil-âra okuruz

Mekteb-i ‘aşka vardık şimdi elifbâ okuruz

Bülbüle sordum neydi o günler okurdun her dem

Dedi gül ‘aşkına hoş-nağme-i ra’nâ okuruz

Güle sordum niçin bülbülü zâr eyledin

Dedi goncam açılsın diye esmâ okuruz

Tûtiye sordum efendim nedir bu hâliniz

Dedi şebnem yerine şimdi inşâ okuruz

Uykudan gözlerimi açamazdım evvel kim

Şimdi uyku yerine şi’r-i mu’allâ okuruz

FURÛĞi medrese tahsilini ikmâl(i) etdin

Yeter ey dil nice bir zabt ile ma’nâ okuruz(*)

(*) Bu gazel belirli bir metinden değil, gazelhanların ağzından derlendiği için şiirin orijinalliği kaybolmuş şiirde çeşitli yerlerde vezin bozuklukları meydana gelmiştir. Gazel kaybolup gitmesin istedik.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

Gel ey dil şem'-i istiğfârı yandır

Bu zulmetde yatan nefsi uyandır

İnanılmaz bu bir fâni cihandır

Ecel gaaib bilinmez ne zamandır

Gümândır olsa bu sâ'at gümandır

Yıkıldı genç iken cism-i tüvânım

Sıkıldı bu kafesde mürğ-i cânım

Günahlarla geçirdim her zamanım

Ecel gaaib bilinmez ne zamandır

Gümandır olsa bu sâ'at gümandır

Geçen günler geri dönmez ne çâre

Ki tâ'at eyleyim perverdigâre

Uçurdum fırsatı elden kenâre

Ecel gaaib bilinmez ne zamandır

Gümandır olsa bu sâ'at gümandır

İlâhi senden olsun bir hidâyet

Sana imânımı verdim emânet

Filan öldü denir bir gün nihâyet

Ecel gaaib bilinmez ne zamandır

Gümandır olsa bu sâ'at gümandır

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

FURUĞÎ kabrini dar etme yârab

Habibin 'aşkına zâr etme yârab

Bize uhrâda 'azâb etme yârab

Ecel gaaib bilinmez ne zamandır

Gümandır olsa bu sâ'at gümandır

(*) Hasan Hayırlı arşivinden

me fâ 'î lün me fâ 'î lün fe 'û lün

MÜTEKERRİR MUHAMMES

(Münâcat)

Esirem nefs elinden zevkım olmaz tâ'ate yârab

Yüzüm bir hayre dönsem döndürür ma'siyete yârab

Varılmaz bu hacâletle huzur-ı 'izzete yârab

Şefâ'at-kânını gönder bu 'âsi ümmete yârab

Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

Ne bir hâlis 'amel ne Hakka lâyık hüsn-i hâlim var

Ne ahlaak-ı hamidem ne hakiki bir kemâlim var

Nihâyetsiz günâhım cürm ü 'isyân ü vebâlim var

Şefâ'at-kânını gönder bu 'âsi ümmete yârab

Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Gönül âyinesi sevdâ-yı dünyâda siyâh olmuş
Görünmez ittikaası mübtelâ-yı ‘izz ü câh olmuş
Hüdâdan gayri sanki sim ü zer ‘âlem-penâh olmuş
Şefâ’at-kânını gönder bu ‘âsi ümmete yârab
Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

‘İbâde zulm eder mi sümme hâşa Hakim-i Mutlak
Bizim ‘a’mâlimiz mahsulüdür her bir belâ ancak
Yine senden olur bir çâre olsa el aman ey Hakk
Şefâ’at-kânını gönder bu ‘âsi ümmete yârab
Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

Vücûdum gitdi elden hâb-ı gaflet gitmedi hâlâ
Cehâlet çağı bitdi nefse hizmet bitmedi hâlâ
Hitâme yetdi ‘ömrüm kizb ü gıybet bitmedi hâlâ
Şefâ’at-kânını gönder bu ‘âsi ümmete yârab
Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

İlâhi maksad-ı aksâmız ancak nûr-ı imândır
Senin hıfzın müyesser olmasa haller perişandır
Günah-kâr olmasa ‘afvın kime mahsus-ı şâyândır
Şefâ’at-kânını gönder bu ‘âsi ümmete yârab
Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Gubâr-ı ma’siyet dolmuş kapanmış dide-i ‘ibret

Bu gözle fark olunmaz sun’-ı Rabbânideki hikmet

Bize mahşerde müşkildir FURÛĞÎ olmasa rahmet

Şefâ’at-kânını gönder bu ‘âsi ümmete yârab

Bize lâ-taknetudan müjde verdin rahmete yârab

me fâ ’î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Mübtelâ kıldı beni bir şiveli güftâr ile
Sabrımı aldı beni koydu nigârım zâr ile
Cânımı aldı hayâli verdi bir bâzâr ile
Hâbe varmaz dideler her şeb hayâl-i yâr ile
‘Akl ü fikrim telh olur geysû-yı ‘anber-bâr ile

Öyle bir ra’nâsın ki bâlin beni eyler esir
Var mı senden özge bir dilber-i yektâ bi-nezir
Gam hücûm eyler bana her dem beni görmüş fakıyr
Görmesem bir gün seni ‘âlemde ey mâh-ı münir
Başıma dünya seraser teng olur efkâr ile

Gitmezem gül-zâre açmam dide çâre suya ben
Bakmazam bin dil-bere ra'nâ-yı mâh-ı rûya ben
Şerbet-i ruhsârından yüz mü dönem âğûya ben
Senden özge meyl edersem bir gözü âhûya ben
Pârelensin cism-i zârım rize-i gaddâr ile

Gam değil bunca zaman yandım yakıldım dembedem
Hâl-i zârım bilmedin işte bana gamdır bu gam
Senden oldu her ne mihnet ne belâ ki görmüşem
Senden ötrü selb olundu rahatım ser tâ kadem
Bir tükenmez mâcerâya düşmüşem ağyâr ile

Cân-ı şirinim firara yüz tutar bu sineden
Dide havf eyler görünce za'fımı âyineden
Dil kebab oldu FURUĞÎ âteş-i hicriyeden
Cism-i bi-tâbım perişân oldu VECDÎ giryeden
Ahter-i bahtım mukaarin olmadı dil-dâr ile

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HATİM DUASI

Allah adıyla edelim ibtida

Zâtına lâyık heman hamd ü senâ

Hem habibine hezâran esselat

Ol sebebden ümmeti kıldı necât

Zât-ı pâkin rahmeten lil ‘âlemin

Fahr-ı ‘Âlem hem imamü’l mürselin

Hürmet-i âdem sefiyullâh içün

Şit ü İdris-i neciyullâh içün

Enbiyâ ceddi Halilullâh içün

Kebş-i İsmâil zebihullâh içün

Tûr-ı Musa-yı kelimullâh içün

Nefhâ-yı ‘İsâ-yı ruhullâh içün

Ol Muhammed ki habibullâh içün

Hatm eden ma’sûma yârab kıl kerem

Vâlideynine anın verme elem

Yâ İlâhi hocamıza rahmet et

Âhiretde sen makaamın cennet et

(*)Bir zamanlar bu hatim duası Kur’ân’ı hatmeden çocuklara ezberletilir ve bu dua Kur’ân’ı hatmeden çocuk tarafından hatim duasından sonra belli bir makam ve ahenkle okunurdu**.**

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GANİ

(Nüzhet Özbay – Doğum yılı 1296H-1880 M)

GAZEL

Bülbül bu tarab-hânede vuslat sana kalmaz

Bu bâğ-ı muhabbetde şetâret sana kalmaz

Yaprak dökülür fasl-ı bahâran geçer elbet

Güllerle te'âti-i meserret sana kalmaz

İmrenme bu hoş-bûya bu elvân-ı zarife

Ey körpe çiçek böyle tarâvet sana kalmaz

. . .

Pâyâne erer mevsim-i firkat dahi bir gün

Gam çekme GANİ âteş-i hasret sana kalmaz

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Yokken bütün hakikat-ı ekvânda ihtilâf

Yârab nedir mezâhir-i âyânda ihtilâf

Câmidde cümle sâbit-i hayvanda ihtilâf

Tersâda ihtilâf Müselmanda ihtilâf

Ser tâ be pâ ‘âlem-i insanda ihtilâf

Binlercesi Hüdâ diye canlar fedâ eder

Kim der buna Hallaaka zerk ü riyâ eder

Vahdet lisanda birlik ile ibtidâ eder

Hep ihtilâf elsinede iktizâ eder

Tahkik olunsa ekseri edyânda ihtilâf

Eczâ-yı ‘âlem uğraşırken iltisaak içün
Lâyık mıdır didişdiğimiz iftiraak içün
Elzemdir imtizâc-ı ‘anâsır vifaak içün
Ba’is-i gıyabidir ‘adem-i ittifaak içün
Yokdur vücûd-ı mihr-i drahşanda ihtilâf

İnsan ki katreden hayâtı iktibâs eder
Bir zerreden ‘avâlime zevk havâs eder
Müstakbele sevâbık-ı vaz’ı esâs eder
‘Ârif o dur ki hâli zamanla kıyâs eder
Ahvâli muhtelif kılar zamanla ihtilâf

İ’lâ ise merâmın eğer mülk ü milleti
Uğratma kalbine ye’si kesr etme gayreti
Yıldırmasın seni bed-hâhların siâyeti
Şeyhin ne rütbe olsa da zâhir kerâmeti
Gâhi olur meyân-ı müridanda ihtilâf

‘Azm etdiğin işe giriş ‘avn-ı İlâh ile
Tedbir-i bey’-i kusûr def’-i iştibâh ile
Tebdil-i meşreb eyleme ‘izz ü vakaar ile
Gelmez âdeme ikbâl-i câh ile
Bozmaz ma’âli nağme-i ‘unvanda ihtilâf

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Düşmanların uğraşırken ihtırâ içün

‘İlmen kemâl siyâseten ittisâ içün

Lâyık mıdır temâyüzümüz iftirâ içün

İnsan denir mi anlara kim intifâ içün

Bir anda ittifaak ede bir anda ihtilâf

Hakk ü hakikat etmelidir her dem itilâ

Hakk ü hakikat uğruna her lahza can fedâ

Bir lahza Hakkdan olmasın yârab GANİ cüdâ

Hayret veren bedâhete ta’rizidir ZİYA(*)

Yoksa olur tebâyi’-i vicdanda ihtilâf

(*) Ziya Paşa

mef ‘û lü fâ ‘i lâ tü fâ ‘i lâ tü fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Sen esir-i firâş idin cânâ

Uyku görmezdi gözlerin asla

Halide yolcu der idin dâim

Ben inanmaz idim buna kat'a

Pür-emel koşduğum etibbâdan

Olmadı derdine devâ hayfâ

Bâb-ı heşti çıkıp dedim tarih

Cennet-i 'adni dahili fiha

1321H-1905M

(*) Hanımı Halide Hanım'ın mezar kitabesi olup şair tarafından kaleme alınmıştır.

fâ 'i lâ tün me fâ 'i lün fa'lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GARİB

18 ve 19. yüzyıl

GAZEL

Serimde bu hevâ bir şûh-ı sitem-kâr(i)den kalmış
Bu zencir-i cünûn boynumda zülf-i yâr(i)den kalmış

Görünce şive-i serv-i hirâmânın hacâletden
Çemende hâke düşmüş serv ile reftâr(i)den kalmış

Bu derd ü sırr değil mi neş'esinden ey dil-i şeydâ
Sana reng-i humâr ol nergis-i bimâr(i)den kalmış

Tasarruf nakd-i cân etdim ne aldım bûse la'linden
Bu gûna sevdâ-ger hüsnün efendim kâr(i)den kalmış

GARİBa yâdigâr olsa bu nev-güftârın 'âlemde
Desinler bu gazel bir 'âşık-ı dil-zâr(i)den kalmış

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nice- bir hasret-i vaslın çekelim gamcesine

Düşelim kûşe-i hicrâneye mâtemcesine

Varalım Kâbe-i didârı tavaf eyleyelim

Öpelim hâk ederek ol beyti mükerremcesine

Hacerü'l Esved misâli lebine yüz sürelim

İçelim âb-ı zenehdânını Zemzemcesine

Bir zaman mesned-i hüsnünde Süleyman olalım

Alalım dest-i siyah halını hatemcesine

Edelim seyr-i Behişti ser-i kûyunda yârin

Çerha pervâz edelim 'İsâ-yı Meryemcesine

O melek yüzlü peri-peykeri cânım diyerek

Saralım sine-i pür-rahneye merhemcesine

Katre katre gazâb-âlûde GARİB-i gurbet

Koma saçsın gül-ruhsâr üstüne şeb-nemcesine

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ ' ilün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAYBÎ

KİTÂBE (*)

Çünki olup rûh-ı Muhammed ‘Ali

Tâlib-i Firdevs-i likaa-yı kerim

İrci’i emrine şitâb eyledi

Verdi ana matlabını ol Halim

Ceddi olan Hazret-i Sıddıykden

Erdi meded ruhuna oldu selim

Hem erişip himmet-i Şah-ı Veli

Rahmet edip ‘afv ile Rabb-ı Rahim

Mülhem-i GAYBÎ dedi târihini

Udhulü’l cennet-i ‘adnin fi’l ‘’alim

(1292H-1876M)

(*) Camî’-i Kebir haziresindeki Şeyh Muhammed Ali’nin mezar kitabesi.

müf te ‘i lün müf te ‘i lün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HÂDİ

(Durak. 1893-1916))

GAZEL

Begim la'l-i lebin dârü'ş şifadır

Yüzün âyine-i nûr-ı Hüdâdır

Mey ü mahbûba meyl etsem 'aceb mi

Bu dünyadan garez ancak sefâdır

Edip gayrileri meyl-i muhabbet

Ne cevri var ise yârin banadır

Yanında ehl-i 'aşkın idi ekser

Seninle pâdişâhım merhabâdır

Vefâsız cevri çok dil-dâra HÂDİ

Gönül vermek kati müşkil belâdır

me fâ 'î lün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bakar ol mest-i meyden çeşm-i mahmur-ı meyâl eğri
Yürür mestâne-veş hem belde hançer başda şâl eğri

Civânım hasret-i ‘aşkın ile ben çok da bi-tâbım
Bükülmüş senuber kaddi olup mânend-i dal eğri

Rakıyk-ı şâ’irânın güfte vü eş’ârına bakma
Ne ma’nâ zâhir ola kim bu nazmında misâl eğri

Rakıyb-ı kiç beyinliyi kerem kıl koyma kaapında
Dest-i der-gâh-ı şahide olur mu hiç ricâl eğri

Gerekdir HÂDİyi rıhlet deminde kasd ü a’mâlin
Huzûr-ı Bâride olmaz suâle kıyl ü kaal eğri

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HÂFIZ

19. yüzyıl

GAZEL

Yârab ne zaman kurtuluram derd ü belâdan
Bir görmediğim kalmadı envâ'-ı cefâdan

Erdi harem-i vaslına herkes olarak şâd
Mahrum kalan bir benim ol mâh-likaadan

Rezaak-ı Halikiyi gözet eyle tevekkül
Matlûb-ı ma'aş etme sakın begden ağadan

Her lahza cefâ eylemeden hâli değilsin
Korkmaz mısın ey pâdişahım âh-ı gedâdan

Rahmeyle derdime sanma ki derdden değildir
HÂFIZ kuluna meğer çâre bâr-i Hüdâdan

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hürmet sana şayestedir ey dürre-i a'lâ
Mümtaz yaratmış seni her vechile mevlâ

Gark eyledin envâre bütün 'arz ü semâyı
Batmada tulû' eyleyen ey şems-i mu'allâ

Yokdur bu cihân içre senin misl ü nezirin
Ey hilkat-i eşyaya sebeb lü'lü-i lâlâ

Mahşerde de cennette de bidâr olamazlar
Medhûş-ı cemâlin olan 'âşıkların aslâ

En müzebzibidir ümmetinin HÂFIZ-ı nâlân
Lutfen ana da eyle şefâ'at deme lâ lâ

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Senin şem’-i ruhun varsa benim pervâne cânım var

Senin tıyğ-ı müjen varsa benim kanlı nişânım var

Senin ol bâğ-ı hüsnünde serâser goncalar varsa

Benim de şah-ı tende mürğ-i dilde bir figaanım var

Senin taht-ı serâpa nâzil olmuş zülüfün varsa

Benim de başım üzre ‘arşa ‘azm etmiş duhânım var

Senin zâhir hadd-i ruhsârın üzre benlerin varsa

Benim de sinem üzre yer be yer dâğ-ı nihânım var

Senin HÂFIZ gibi ‘aşkın yolunda ol pirin varsa

Benim de sen gibi bir kaamet-ı mevzun civânım var

(*) Mercan Özkan arşivinden.

me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

(Muharremiye)

Geldi mâh-ı muharrem buna canlar dayanmaz

Kan ağlasa didelerim giryeye kanmaz

Bu ayda yanıp ağlamayan Hakkdan utanmaz

Yansın o gönül âteşe bu hâle ki yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Ey pâdişeh-i gevher-i lâhut-ı ‘adâlet

Ol pâk-i zeyd-i gevher-i deryâ-yı selâmet

‘Atşân olarak çekdi ser-encâmı ne hâcet

Yansın o gönül âteşe bu hâle ki yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Düşdükde o dem hûn-ı Hüseyn rû-yı zemine

Başladı havâtın ü harem âh ü enine

La’net demeyip ya ne deyem şimr-i la’ine

Yansın o gönül âteşe bu hâle ki yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bir ateşdir saçıldı Kerbelâ meydânına

Basdılar parmakların şâhım Hüseynin kanına

Sad hezaran la’net olsun ol Yezidin cânına

Yansın o gönül âteşe bu hâle ki yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

Bu mâh(ı) ol şâh-ı Resûlün kurretü’l ‘aynı

Esedullâh-ı ‘Aliyyü’l Murtazanın nâzenini

Hakk sevgilisi Fâtimenin nazlı Hüseyni

Yansın o gönül âteşe bu hâle ki yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

HÂFIZ koma elden tutuşup dâmen-i âhı

Kan ağlasa da âfet gör çeşm-i siyâhı

Bir âh ile yaka vâveylle çerk-i sibâhı

Yansın o gönül âteşe bu hâle ki yanmaz

Kör olsun o gözler ki bu dem kana boyanmaz

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HÂKÎ

(1851-1876)

GAZEL

Ne bahtımdan bana şefkat ne bir yâr-ı kerimim var
Kalem şerh eylemez hâlim ‘acep derd-i elimim var

Gidersem ben garib-âsâ ser-i kûyunda dil ü can
Benimçün kûyunuz bekler iki sâdık harimim var

Ölürsem derd-i hicrinle sen anı besle sultanım
Ser-i kûyunda dil nâmında ma’sum yetimim var

Tabibâ sağ olur derd-i derûnum merhemle
‘Abes etme devâ için benim özge hekimim var

Sorarsan meclis-i ‘aşkında şâhım HÂKİ-i zârım
Firaakından elem hem gam tanır birkaç nedimim var

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nasihat etme ey vâ'iz ben ol peymâneden dönmem
Ben ol mihrâb-ı ebrû ruh-ı cânâneden dönmem

Senin olsun 'ibâdet tâ'at tesbih ü seccâde
Bana bir çehre gül saaki yeter meyhâneden dönmem

Eğer tüccâr isen 'aşkın bustânında ey zâhid
Haridârım metâ'-ı cevher-i yek-dâneden dönmem

Beni mey-hâneden men' etmegi terk eyle ey vâ'iz
Var iken tende cânım meclis-i mestâneden dönmem

Beni meyhânede gördükde zâhid ta'n eder HÂKİ
Anın çün mest ü huşyârım ki 'işret-hâneden dönmem

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Kayd-ı dünyâ-yı deniden lâl edibdir gam beni

Gâh(i) hûn-âlûde cismim eden sersem beni

Derd-i mihnetden cüdâ hiç kılmadı bir dem beni

Hâlime rahm etmez oldu her gören âdem beni

Kıldı yüz bin derd ile velhâsılı tev'em beni

Kayd-ı bend etdi belâ-yı mihnete muhkem beni

'Aksi devr etdikce yağdı başıma derd ü belâ

Başıma cem' eyledikce yağdı çün cevr ü cefâ

Cismimi mecrûh kılıbdır o benim seng-i kaza

Bir iken derdim benim bin derde etdin mübtelâ

Kıldı yüz bin derd ile velhâsılı tev'em beni

Kayd-ı bend etdi belâ-yı mihnete muhkem beni

Çarhı gör kim bu dil-i nâşâdı şâd etmedi

Yıkdı bir binâ iken dil mülkün âbâd etmedi

Çarh-ı girdâb-ı gaame düşdük bir imdâd etmedi

Bir gün olsun ben esiri gamden âzâd etmedi

Kıldı yüz bin derd ile velhâsılı tev'em beni

Kayd-ı bend etdi belâ-yı mihnete muhkem beni

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bir zaman seyyâh-ı ‘âlem tâlib-i seyrân iken

Gülşen-i bezm-i hakikatde gül-i handân iken

Mahrem-i halvet-serây vü vuslat-ı cânân iken

Saltanat sadrında ben öz başıma sultan iken

Kıldı yüz bin derd ile velhâsılı tev’em beni

Kayd-ı bend etdi belâ-yı mihnete muhkem beni

El aman senden meded yâ hazret-i ‘âlem penah

Kalmadı cismimde taakat çekmede derd ile âh

Dâğ-ı sinemden gelir her dem sadâ-yı âh ü vâh

Bu imiş HÂKİ ezelden bahş-ı takdir-i İlâh

Kıldı yüz bin derd ile velhâsılı tev’em beni

Kayd-ı bend etdi belâ-yı mihnete muhkem beni

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HÂKÎ-İ RUHÂVİ

(Ölüm yılı: 1172H-1759M)

GAZEL

Ey tab'-ı âteşîn şererin yok mudur senin

Nâ pühte kalmışam eserin yok mudur senin

Satdın zamâna zâtını endek(*) bahâ ile

Bundan ziyâde bir değerin yok mudur senin

Geçdi yübûset(*) ile bahâr-ı ümidimiz
Ey nahl-i ma'rifet semerin yok mudur senin

Elde nukuud-ı eşk-i dü-çeşm-i terin gibi
Kaalâ-yı câha sim ü zerin yok mudur senin

Ey çerh oynama bu gönül şişesiyle çok
Bir gün kırılmadan hazerin yok mudur senin

Basmış kadem veliyy-i ni'âm sadr-ı devlete
Var hâk-i pâyine haberin yok mudur senin

Kalmış ayakda HÂKÎ-i şeydâ gibi kemâl
Ey âsaf-ı cihan haberin yok mudur senin

(*) Endek: ucuz, az; yübuset: kuraklık

mef 'û lü fâ 'i lâ tü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS (*)

Nazar kıl şevk ile bu gülşene gülzâra gel cânâ
Sadâ-yı mürğ-i zârın subha dek bi-dâre gel cânâ
Cefâ tiğınla etme sinemi sad pâre gel cânâ
Nigâh-ı merhamet kıl ‘âşık-ı bi-çâre gel cânâ
Lebinden can bağışla nâz ile güftâre gel cânâ

Erişdi mevsim-i gülzâr giryân oldu bülbüller
Anın savt ü sadâsından düşübdür bâğa gulguller
Habibim ‘arz-ı gülzâr et yüzüne düşdü sümbüller
Hacil olsun görüb zülfün benefşe ruhlerin güller
Takıb ruhsârına kâküllerin gülzâre gel cânâ

Esir-i zülf-i zencirin değil mi Vâmık ü Ferhad
Çekib sahrâya sahra âhım eyler ‘âlemi berbâd
Müyesser ol visâlinle gör olsun ‘âşık-ı dil-şâd
Yolunda pây(ı)-mâl olmaklık ister ‘ar’ar-ı şimşâd
Çemende kaamet-i bâlâ ile reftâre gel cânâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bana lutf ü ‘inâyet eyle cânım içre cânânım

Yeter pençe-i ‘aşkında ola çâk-i giribânım

Yanar ‘aşk âteşinde âhiri cismimde bu cânım

Harâb eyler cihânı serteser âh ile efgaanım

Kerem kıl verme rıf’at gamze-i mekkâre gel cânâ

Düşüb sevdâ-yı âşka yâre kıldım bir eser peydâ

Ben ol bir HÂKİ Mecnunum hayâlim sanma ki Leyla

‘Âlem içre bulunmaz sen gibi bir dilber-i ra’nâ

Terahhum et tabibâ ‘âşık olmuş FİTNAT-ı şeydâ

Diler bi-çâreye bir lutf ile bir çâre gel cânâ

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘îlün

HAKKI

(İbrahim. Birecik. Doğumu 1894)

GAZEL

Olmuşam âzâd-ı zülfün ben bugün cennetdeyem

Âsümân-ı itilâ üzre gezer firkatdeyem

Ben cüdayam söylemem ağyâre karşı pek ‘ayıb

Belki bilmem bâğ-ı cânândan ba’id hasretdeyem

Sâhil-i bezm-i muhabbetden değil bi-gâneyem

Ben çemen zâr-ı hayâtı devr eden pervâneyem

Kısmetim yoksa bu dünyâda olamaz asla nasib

Belki bir ser-mest-i ‘aşkım ya deli divâneyem

HAKKIya etme tefâhür kendini merdâne bil

Söyle içdim bâde-i ‘aşkı bugün mestâneyem

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Kadr-i fikri bil fenâ ol yâr-ı sultan olma hiç

Fakr(ı) etmiş cem'iyyet hâtır perişân olma hiç

Halkı sayd etmek içündür bu güleç yüz tatlı söz

Çünkü sayyâd olmadan gûyâ vü handân olma hiç

Terk-i zevk ü lezzet-i cismâni âsândır veli

Merd isen lezze-i nefsânide cûyan olma hiç

Hırka vü seccâde vü imâme vü tesbihi koy

Sahrâ-yı evhâm ü tesvilât-ı şeytan olma hiç

Hıfz-ı zâhir mûcib-i ihmâl-i batındır heman

Hıfz-ı hasen halk edib cism-i nigeh-bân olma hiç

'İzzet ü rağbetde olsan çok olur hasud sana

Misl-i Yusuf mübtelâ-yı mekr-i ihvân olma hiç

Ger sa'âdet-mend isen tenhaya gel halkı unut

HAKKI üns et hakkı bul setr et peşimân olma hiç

(*) Sedat Saraç arşivi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fa 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Ya’kuub-ı sıfat dilde bugün bir elemim var
Gül Yusuf-ı sâni beni ağlatma gamım var

Kurbânın olam hâl-i perişanıma rahm et
Sen etmeyecek rahmi bana gayrı kimim var

Firkat ateşinden ciğerim yandı bilirsin
Allâh içün olsun bana kıyma sitemim var

Sensin benim ancak sıhhat ü zarıma her dem
‘Âlem de bilir derd-i dilim sende emim var

Lokmân ü Aristo bulamaz derdime çâre
Ben haste-i ‘aşkım ciğerimde veremim var

Bezl eyle bugün nakd-i cemâlin dile cânâ
HAKKI da desin böyle veliy-yi ni’amım var

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HÂLİD

(Mevlâna. 1823-1891)

GAZEL

Bu şeb ol dide-i âhû gelecek yanımıza

Görelim rahm eder mi hâl-i perişânımıza

Her görenler bizi mahmûra kıyas eylediler

Hemen o çeşm-i siyâh kâr edeli cânımıza

İftiraakın bizi rüsvâ-yı cihan eyledi âh

Gel bugün eyle nazar nâle vü efgaanımıza

Kan döker görmeyeli gül yüzünü didelerim

Büsbütün la'l-i Bedahşân boyanır kanımıza

'Âkıbet âteş-i ruhsârına yandı dil ü can

Vaktidir ki gele nevbet ten-i bi-cânımıza

HÂLİDa mürde teni yandıralım şem'a gibi

Bu şeb o dide-i âfet gelecek yanımıza

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

İftiraak-ı nokta-i halınla göz kör olmasın

Nergis-i mestin gören mümkin mi mahmûr olmasın

Ayıran senden beni bir lâhza mesrur olmasın

Yetmesin maksûduna ta kalbi ma'mûr olmasın

Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın

Sevdiğinden hâsılı 'âlemde mehcûr olmasın

Çokları ol dide-i fettânı hayrân eder

Bir nigehle nice bin 'âşıkları kurbân eder

İltifât etmez o mest-i nâzım bağrı kan eder

Gül cemâlinden cüdâ çeşmi gam ü nâlân eder

Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın

Sevdiğinden hâsılı 'âlemde mehcûr olmasın

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Âh(ı) kim bir dem beni mesrur kılmaz âh ü vâh

Hışmıyla a'dâları makhûr kılmaz âh ü vâh

Hüsnünü ağyâr(ı)dan mestur kılmaz âh ü vâh

Hâtırım sormak ile ma'mûr kılmaz âh ü vâh

Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın

Sevdiğinden hâsılı 'âlemde mehcûr olmasın

Kalmadı şimden gerü tâb ü tüvânım el aman

Hasret-i la'l-i lebinle akdı kanım el aman

İştiyaak-ı kâkülün kesdi amânım el aman

Âteş-i firkat kebâb etdi bu cânım el aman

Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın

Sevdiğinden hâsılı 'âlemde mehcûr olmasın

Sanmanız ki hâtır-ı nâ-şâdımı şâd eyledi

Mihnet ü hicr-i belâ-yı gamden âzâd eyledi

HÂLİD- âsâ kâr ü kisbim âh ü feryâd eyledi

Ol sebebden mürğ-i dil bu matlâ'ı yâd eyledi

Dostlar gözden gönülden kimseler dûr olmasın

Sevdiğinden hâsılı 'âlemde mehcûr olmasın

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE

Hüdâyâ rahmetin eyle müyesser

Kıyâmetde beni kılma mükedder

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün fe ‘û lü

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HÂLİD

(Şeyh. 1845-1915)

GAZEL

Neyimle fahr edem ey dil sözümde bir halâvet yok
Tekellüm eylesem asla dilimde bir halâvet yok

Ne ‘ilmim var ne tahsilim ne ‘aklım var ne tedbirim
Hemen bir kuru dervişlik var amma istikaamet yok

Sabır yok zühd ü takvâ yok tevekkül yok tahammül yok
Temekkün yok tekevvün yok temenni yok kanâ’at yok

Ne malım var ne kisbim var ne cerrârlıkda fikrim var
Haram-horlukda dahi hamdülillâh kim cesâret yok

Cefâ vü cevr-i dil-dâr bir tarafda sıklet-i ağyâr
Bu derdi çekmege doğrusu bende hiç taakat yok

Vatanımda bi-karârım gurbet elde şerm-sârım
İşim Allâha kalmışdır kula i'lâna gerek yok

HALİD 'arz eyle hâlini ol der-gâh-ı mu'allâya
Kim andan gayri bu 'âlemde bir kaadi-i hâcât yok
me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'îlün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

‘Arz etmek eğer ister isem dildeki râzı
Hâmem dutuşur şerh edemem dildeki râzı

Sûfi edemez hall-i rümûzât-ı hakikat
Yokdur kütüb-i medresede dildeki yazı

Gel mu’telif-i hücre-i dil ol da nazar kıl
Vahdet ilinin nice olur bahs-i dırâzı

Mey-hânede bahş oldu bana neşve-i idrâk
Bildim ne imiş şûr ü meyi nâle vü sâzı

HÂLİD der-i feyz-âver-i Mevlâya kul ol kul
Yok eyler isen gayrı yere ‘arz ü niyâzı

mef ‘û lü me fâ ‘î lü fe ‘i lâ tün fe ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HÂLİS

(Abdurrahman. Birecikli. 1854-1922)

GAZEL(*)

‘Aşk olub rûz-ı ezelden saaki vü peymânemiz
‘Âlemi gavgaaya salmış na’râ-yı mestânemiz

‘Âlem-i candan şarâb-ı vuslatdan mest olmuşuz
Sırr-ı vahdetdir hemişe bâde vü mey-hânemiz

Rind ü rüsvâ vü kalender meşreb olduk ‘aşk(ı)dan
‘Âlemi başdan başa tutmuş bizim efsânemiz

Dâm-ı zülfün dâne-i halin olsun zencirirmiz
Yoksa yokdur ‘âlem-i dünyâda âb ü dânemiz

Nice yıllardır ki HÂLİS hicr ile zulmetdedir
Şimdi feyzi vasıldan rûşen olur kâşânemiz

(*) Sedat Saraç arşivinden.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nigârâ mülk-i cismim kenz-i ‘aşkın çün harâb etdim
Anı cânım yerine kalbde nâib-i menâb etdim

Derûn-ı sinemi pâk eyledim ağyâr nakşından
Gönül kâşânesin ‘aşk-ı ruhun çün müstetâb etdim

Beyâbanı talebde Pertev-i hüsnün şu’âında
Tenim başdan başa cevvâle-i mevc-i şerâb etdim

Cihânın gülşenine gelmemiş hüsnün gibi bir gül
Anın çün ‘âlem içre ‘aşk-ı hüsnün intihâb etdim

Cenâb-ı sakf-ı gerdûna erişse himmetim n’ola
Ki ‘ömrüm sarf-ı râh-ı bir şâh-ı âlicenâb etdim

Şerâb-ı tâbe ger meyl eylesem ma’zûr tut zâhid
Ki ben mey-hânede pir-i muğâna intisâb etdim

Medâris içre HÂLİS görmedim ben âşkı sevdâyı
Anın çün ‘ilmimi mey-hânede rehn-i şerâb etdim

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey kaaşı keman tir-i müjen sineme çakdın
Âfet bakışınla bu ciğer-gâhımı yakdın

Şimdi değil ey çeşm-i gazalim sana meftûn
Mecbûrun olurken daha nevreste uşakdın

A'zâ-yı derûnum serâpâ eyledin ihrâk
Dil hânesine bilmem ne âteşler bırakdın

Envâ'-ı nevâzişlerini inkâr edemez dil
Her bir nigâhınla bana bin lutf ile bakdın

Git haşre dek ey HÂLİSÎ ol şuhun hevasıyla
Madem ki gam-ı kâkilini boynuna takdın

mef 'û lü fâ 'i lâ tün fâ'i lâ tün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HAMDÎ

(Birecikli. Doğum yılı 1294H-1878 M)

GAZEL

Ey bâd-ı sabâ nûr-ı Hüdâya selâm et
Ma'şuuk-ı vedûd şâh-ı Bekaaya selâm et

Ben râhına can vermeyi 'arz eyliyorum
Ol Fahr-i Cihan Seyyid-i Kevneyne selâm et

Aksâ-yı merâmım şu benim vasla müyesser
Lutfu bana kâfi kadri ûlâya selâm et

Her dem mübârek ruhuna olsun selât ile selâm
Mümtâz-ı Nebi Sultân-ı şefâ'at-kâne selam et

HAMDİ kuluna eyleye mahşerde şefâ'at
Kurbân kılarım cânımı ol şâha selâm et

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Kef-i diğerde şevk-ı ‘âşıkın rahmânıdır hüsnün
Hulûs-ı ehl-i ‘aşkın gerdiş-i mizânıdır hüsnün

Vücûdun bâ’is-i icâd-ı ‘âlem olmadı ancak
Gürûh-ı mü’mininin hüccet-i iz’ânıdır hüsnün

Güneş kim irtifâ’-ı nev alır hüsnün ziyasından
‘Abesdir söylesem ol mihr ü mâhın akrânıdır hüsnün

Olanlar tercümân-ı hüsnün şeklin kitabından
Demişler zât-ı Hakkın reşide-i ‘irfânıdır hüsnün

Yüzünden sûre-i ihlâs okunsa bi-‘acep zira
Hüdâ-yı lâ-yezâle mazhar-ı Kur’ânıdır hüsnün

‘Adâletle cihana serteser tebliği emr etmiş
Tarıyk-ı müstakıymin dâd(ı)-ger sultanıdır hüsnün

Cihan durdukça Ahmed nâmına fahr eylesin HAMDİ
O ism ile müsemmanın delil-i şânıdır hüsnün

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün mefâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Şefi’-i rûzı mahşer hem nebi sınıfına hatemsin
Teveccüh-gâh-ı cümle ins ü cinn ü gavs-i a’zamsın

Buyurdu şânına levlâke levlâke levlâk Hazret-i Allah
Cemi’ cümle mevcûdâta bâis-i fahr-i ‘âlamsın

Sen içdin câm-ı vahdet kaab ü kavseyn-i ev ednâda
Erib matlûb ü maksûda nice esrâra mahremsin

Mu’azzez muhteremsin kâinatda cümleden ahsen
Makaam-ı kudsi-i ‘ulvide mukadessin muhteremsin

Terahhum-kânsın HAMDİye lutf eyle şefâ’at kıl
Garik-i bahr-i ‘isyandır onun hâline a’lemsin

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Sa’adet mülkünün mümtâzı şâh-ı enbiyadır bu
Risâlet mülkünün hurşidi mâh-ı etkıyâdır bu
Hüdânın lutf ü ihsânı bize nûr-ı Hüdâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı İlâhidır Makaam-ı Mustafâdır bu

Kamu ‘âlemlerin halkına bâ’is zât-ı pâkidir
Gözü yaşlıların derdine derman kaab-ı hâkidir
Bütün ‘uşşaaka cennet ol mübârek ravza- pâkidir
Felekde nev babü’s selâmın sine çâkidir
Bunun kandili cevzâ matla’-ı nûr-ı ziyâdır bu

Muhakkak ‘adli ‘âdildir hükmü şeri’atde

Mukaddes kadri ‘âlidir dahi bâb-ı tarikatde

Mu’azzez muhteremdir hem anın fi’l hakikatde

Habib-i Kibriânın hâb-gâhıdır faziletde

Tefavvuk-kerde-i ‘arş-ı cenâb-ı kibriyâdır bu

Niceler âsitânın hâkine yüz sürmeye mâil

Visâlin teşnesi ol özün ağla uyan gaafil

Nebiler hâtemidir Fahr-i ‘Âlem cümleden kâmil

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı ‘adem zâil

Amâden açdı mevcudâtın çem-i tûtiyâdır bu

Şefâ’at-kânıdır kıl ilticâ HAMDİ şehinşâha

Seni mahrum kılar sanma yüzün sür hâk-i der-gâha

Şefi’ül müznibindir ‘arz-ı hâl eyle harem-gâha

Mürâat-ı edeb şartıyla gir NABİ bu dergâha

Metaf-ı kudsiyandır bûse-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HÂMÎ

(1884-1908)

GAZEL

Şöyle sûzân ol ki ateş-hâneler reşk eylesin
Ateş olsun şem'âlar pervâneler reşk eylesin

Tokma-yı zer-târını çöz sine-i siminin aç
Çâk(ı) çâk olsun sedef dürr dâneler reşk eylesin

Nim bismil mürğ(i)-veş çık lâne-i humâr(ı)dan(?)
Şive-i reftârına mestâneler reşk eylesin

Kat'-ı 'irfânın su'ûd et rütbe-i bâlâsına
Bürde-i ikdâmına ferzâneler reşk eylesin

HÂMİya bir kâkül-i müşkine ol dil-beste kim
Halka-yı zencirine divâneler reşk eylesin

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HATÂYİ

(Hafız. Doğum yılı: 1823)

GAZEL

Bugün gam tekye-gâhında fedâ bir cânımız vardır
Gönül ‘abdâl-ı ‘aşk olmuş gelin kurbânımız vardır

Çemende bülbülü gördüm yaman efgaan eder söyler
Dil-i kahhâr ile her dem gül-i handânımız vardır

Eğer ki ol peri-peyker bana âdem demez amma
Dem oldur ki meleklerle bizim seyrânımız vardır

Evveli bir âhiri bir zâhiri bâtını birdir
Ki birlik bâbına erdik şükür imânımız vardır

Visâl-i bezm edip saaki şarâbın fi’l kubâ olsun
Derûn-ı sinede pişmiş ciğer büryânımız vardır

HATÂYİ bendesin anmış keremle lutfu çok olsun
Demiş ki ol gedâ gelsin ana ihsânımız vardır

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Safâ geldin kudûma gaalibâ hayra beşâretdir
Tehi ‘azm eylemezsin lâ-cerem bu bir işâretdir

Şeref-yâb eyledin elhamdülillâh bizi vaslınla
Velâkin bu tekaarüb bize illa ne cesâretdir

‘Aceb ki eyledin ihrâc fakir-hâne-i dilde
Vefâya ad olur elbet bu teşrifin ziyâretdir

Ne mâni’ böyle câri şimdi ‘âdet çerh-i gerdûnda
Fakat bir sende mi câri hukukun cümle gaaretdir

HATÂYi hâfızın şükrü değildir cümleye şâmil
Bu ‘illet hâsılı hep bi-vefâlıkdan ‘ibâretdir

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HAYDAR

GAZEL

Aman ey şâh-ı ‘âlem dehr-i süflide perişânım
Günahkâr olduğumdan rûz ü şeb nâlân ü giryânım

Nedâmetler edib alâyiş-i dünyadan el çekdim
Hevâ-yı nefse uydum evvelâ şimdi perişânım

Beni has ümmetinle haşr ü neşr et aman Allah
Hulûs-ı kalb ile çün tâbi’-i ahkâm-ı Kur’ânım

Penâhım istinad-gâhım Resulullâh-ı zi-şânım
Beni tahlis kıl müstağrak-ı dünya-yı ‘isyânım

Habib-i kibriyâ cem’ini yevmü’l kıyâmetde
Şefâ’at eylemez mi müslimanım ehl-i imânım

Bu mücrim HAYDARı azâde-i nâr-ı cehennem et
Teemmül eylerim ez her cihet şâyân-ı nirânım

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HAYDERÎ

19. yüzyıl

GAZEL

Hayderîyem Hayderîyem Hayderîyem Hayderî
Şâh-ı Merdânın kim ol makserinde kamberi

Lâ fetâ illa ‘Ali seyfe illa Zülfikaar
Murtezâdır feth eden ancak o bâb-ı Hayberi

Ol ne zât-ı muhteremdir şehr-i ‘ilme bâb olan
“Hel etâ” şânında tebşir etdi hak Peygamberi

İbn-i ‘Ömer Ahmedi’l Muhtâr emirü’l mü’minin

Meclis-i zevk ü safâda çâr(ı)-yârin rehberi

Ol Hasan hazretleri yoluna cânım fedâ

Ben Hüseynîyem Hüseynî bende-i ferman-beri

Mihr ü mâhım ne zamandır râh-ı Hakkı gözlerim

Tûtiyâdır a’mâya ol izlerinde tozları

Menbâ’-ı kân-ı ‘atâ vermez mi âb-ı kevseri

Zülfikaarın dehşeti feth etdi bâb-ı Hayberi

Geçmezem bâb-ı ‘Aliden Hayderîyem Hayderî

. . . (Sayfa yıprandığından okunamadı.)

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HAYRÎ

19. yüzyıl

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

(Muharremiye)

Mefhar-i ‘âlem Habib-i Kibriya ahfâdına

Fâtime Zehrâ gibi ol hayrü’n-nisâ evlâdına

Ey Yezid-i bed-likaa n’etdin anın evlâdına

Sen sebeb oldun Resûlün âlinin evlâdına

Gel yetiş ey Murtazâ oğlun Hüseynin dâdına

Can tahammül mü eder ma’sumların feryâdına

Öpmeğe kıymaz iken Peygamber-i ahir zaman

Şimdi al kan içredir ol nâzenin cism ü can

Başı mızraklarda gitmekde Yezide armağan

Zülfikaar-ı âl-i süvâr-ı Düldül eyle el aman

Gel yetiş ey Murtazâ oğlun Hüseynin dâdına

Can tahammül mü eder ma’sumların feryâdına

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bu harâbât-ı cihân ol vak'ânın ahvâlıdır
Kanlı yaşlar dökdügüm ol hazretin feryâdıdır
Bu kadar zulmü görenler Fâtime evlâdıdır
Her muharrem mâtem etmek gönlümün mu'tâdıdır
Gel yetiş ey Murtazâ oğlun Hüseynin dâdına
Can tahammül mü eder ma'sumların feryâdına

Vaakıf olunca bu hâle semâvât ü zemin
Titreşip levh ü kalem ağladı 'arş etdi enin
'Arz-ı hâl etdi Cenâb-ı Hakka Zeyne'l 'Âbidin
Yandı cânın ne dursun yâ emire'l mü'minin
Gel yetiş ey Murtazâ oğlun Hüseynin dâdına
Can tahammül mü eder ma'sumların feryâdına

'Arz-ı hâlım var Cenâb-ı Hazret-i Peygambere
Vararak destimde mersiyyem ile tâ mahşere
Bu bizimdir ne diyesin Allâh-ı Hâdi-i Ekbere
Edezsin ol gün şefâ'at işbu HAYRİ-i kemtere
Gel yetiş ey Murtazâ oğlun Hüseynin dâdına
Can tahammül mü eder ma'sumların feryâdına

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ ' ilün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HIFZÎ

(Muhammed. Ölüm yılı: 1932)

GAZEL

Mübtelâ-yı ‘aşk iken düşdüm diyâr-ı gurbete
Dil-rübâ ağyâre yâr oldu yanarım firkate

Bi-nevâ sanma sakın seyr ü sefer sahrâsını
Kahr elinden lutf ile vardım makaam-ı vuslata

Her tabibe keşf-i râz etmek ne lâzım ebkem ol
Nabzını verme ele sabr et belâ vü mihnete

“El mukadder lâ tuğayyer” kenzinin mefhûmudur

Her ne gelse cânib-i Hakkdan devâdır nusrete

Çerh-i gerdûnun ne lâzım ‘izz ü câh-ı satveti

Ben muhibb-i hânedânım râzıyım bu ni’mete

Yâ Resulullâh Ebubekr ü ‘Ömer ‘Osman ‘Ali

Cıhâr-ı yârindir senin lâyıkdır anlar ‘izzete

HIFZIyâ virdin ola “Es sabrü miftâhü’l ferec”

Ağlayıp eyle dehâlet bâr-ı gâh-ı ‘izzete

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bi-nevâyız sureta amma cihan burhânıyız
Râh-ı Hakkda sâlikânız derdlerin dermânıyız

Ahd ü peymânın mukarrer Şâh-ı Nakşıbendiyiz
Hem mürid-i Şah-ı ‘Abdülkaadir-i Geylâniyiz

Çâker-i kemter olam Rûmî Celâleddine ben
Bir nazar kılsa Rufâî ol şâhın gılmânıyız

Meskenimdir kasr-ı cennet bu misâfir-hânedir
Geldiğim ‘âlem-i ‘ulvi cûdunun ihsanıyız

Kesmezem ümmidimi Şâh-ı Resûlden HIFZIyâ
Bir nigâh etse gerekdir ceddinin mihmânıyız

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Akıtma eşk-i âlin nev-civânım gülizâr üzre
Sakın çağlatma ‘aşkın değme dursun bir karâr üzre

Düşürmüş ‘ârızı hal üzre mûy-ı zülf-i müşkinin
Sanarsın ebr gelmiş âfitâb-ı hüsn-i yâr üzre

Nihâl-i gülde gül nâmı sezadır gül de açmazsa
Esip bâd-ı muhâlif dökse berkin hâk-sâr üzre

Bırakma deryâ-yı ‘aşka mevclerden eder istimdâd
Meğer sen dest-gir olsan çıkarıp bir kenâr üzre

Leb-i dil-dârdan âb-ı hayâtı nûş eden HIFZI
Ne hikmet intihâsız zevk buldun kâm ü kâr üzre

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Esselâm ey sultân-ı kevneyn-i ‘âlem esselâm
Esselâm seyyid-i sâdât ibn-i Âdem esselâm

Esselâm envâr-ı zâtın zulmeti ref’ eyledi
Teşrifine muntazırdır ‘arz-ı a’zâm esselâm

Esselâm levlâk buyurdu şânına Hayy-ı Kadim
Gelmeseydin halk olunmazadı dü ‘âlem esselâm

Sen Habib-i Kibriyâsın ins ü cinn ü reh-nümâ
Tutdular şer’-i şerifin hep mükerrem esselâm

Sen şefi’a’l müznibinsin rahmeten li’l ‘âlemin
İhtiyâc-ı şefkatindir cümle ‘âlem esselâm

Mücrim ü müznib günah-kâr ‘âsiyy ü rûy-ı siyeh
Geldi HIFZI kapına pür lutf ü erhâm esselâm

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Ey Şâh-ı Rüsül Cedd-i Sa'ideyn-i Muhammed

Ey âli neseb ibni zebiheyn-i Muhammed

Ey mâha işâretle kılan şakkın Muhammed

Ey Fahr-ı Cihan Seyyid-i kevneyn-i Muhammed

Ey nûr-ı dili dü dünyâ-yı ayneyn-i Muhammed

'Âlemlere şân ü şerefin oldu mu'ayyen

Şer'-i şerifinle bezenip oldu mübeyyen

Geldikde şerâfetle fenâ mülküne re'yen

Etdin dil ü can mülkünü şer'inle müzeyyen

Ey hâne-i esselâm olan zeyn-i Muhammed

Cem' olsa nebilerle veliler kamu hey'et

Nusret ü şefâ'atle sensin re'yine rü'yet

Bi-çâre za'if ümmete senden ola himmet

Ey zât-ı mutahhar güneş-i çerh-i nübüvvet

Ey nûr-ı Hüdâ cedd-i şebâbeyn-i Muhammed

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Ey şâh-ı risâlet kamu mürsellere sultan

Levlâk ile yad oldu ezelden sana ferman

Teşrifine halk etdi senin Hâlik ü Rahman

Kemdir reh-i aşkında özün vermeye kurban

Ey nûr-ı Hüdâ cedd-i şebâbeyn-i Muhammed

HIFZÎ rû-siyah geldi meded ehl-i ‘atâsın

‘Afv eyle keremler kânısın mâh-likaasın

Hükmün tutulur rûz-ı cezâ kadri â’lâsın

Geldi kapuna ŞÂNÎ bilip sehv ü hatâsın

Reddetme anı ey şâh-ı kevneyn-i Muhammed

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

(Muharremiye)

Bugün matem cedid oldu gönül çâk et giribânı

Yezidler Kerbelâ içre şehid etdi o sultânı

Kesildi nice bin başlar kızıl kan tutdu meydânı

Bugün mâh-ı muharremdir akıt gözden kızıl kanı

Resûlün âlinin bunda çıkardı 'arşa efgaanı

Bu denli sûz ile kavga cihanda gelmemiş asla

Hüseyni gark-ı hûn etdi metâ'ın kıldılar yağma

Anın çün sûz-ı firkatle cihana düşdü vâveylâ

Bugün mâh-ı muharremdir akıt gözden kızıl kanı

Resûlün âlinin bunda çıkardı 'arşa efgaanı

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Harâret kâr edip câna sarardı cümle gül yüzler

Çocuklar yandı ciğerden hemen bir kâse su gözler

Sezâdır dem be dem kanı döküp kör olsa bu gözler

Bugün mâh-ı muharremdir akıt gözden kızıl kanı

Resûlün âlinin bunda çıkardı 'arşa efgaanı

Resûlün kurretü'l 'ayni diler bir su içe candan

Atıp tiri o zâlimler vurup makdûmu gül-famdan

Yanında mader-i miskin perişân oldu bu gamdan

Bugün mâh-ı muharremdir akıt gözden kızıl kanı

Resûlün âlinin bunda çıkardı 'arşa efgaanı

Resûlün kurretü'l 'aynı ne çekdi dâr-ı mihnetden

Yezidi dem be dem HIFZİ hemen dûr etme zahmetden

Ki zirâ ol Yezid mel'ûn ümidin kesdi rahmetden

Bugün mâh-ı muharremdir akıt gözden kızıl kanı

Resûlün âlinin bunda çıkardı 'arşa efgaanı

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HİCÂBÎ

(19. yüzyıl)

GAZEL(*)

(Nazire)

Nazar kıl çeşm-i hürmetle nazar-gâh-ı Hüdâdır bu
Vilâdet mevkıy'ı cânâ Halil-i Kibriyâdır bu

Gülistân-ı cinanla bahs eder bu menzil-i ra'nâ
'Iraaka verdi ziynet tâ ezel şehr-i Ruhâdır bu

Nebilerle veliler menbâ'ı bir câh-ı âzâmdır
Safâ-bahş-ı kulûba 'âşıkaane pür-ziyâdır bu

Derûnundan çıkan âb-ı zülâli nûş eder hâlâ

Bennur-ı âb-ı hayâtın katresi derde şifadır bu

Mübtelâ eyledi Allah o nura hürmeten lillah
Beraberdir Halilullah o nûr-ı asfiyâdır bu

Açıldı nâr(ı)dan güller nice reyhân ü sümbüller
Eder efgaanı bülbüller bu gülzâr-ı safâdır bu

Ziyâret-gâhı bûs eyle şerâb-ı ‘aşkı nûş eyle
HİCÂBÎ durma cûş eyle bu der-gâh-ı Hüdâdır bu

(*) Mercan Özkan arşivinden.

me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HİKMET

(Ahmed. 1832-1878)

GAZEL

Lâle-veş her dem derûnum dâğ-dâr etdin felek

Tâze tâze zahm ile sinem şikâr etdin felek

Her ne cevrin var ise hep bende icrâ eyledin

Hânümân-ı râhatım hep târümâr etdin felek

N'eyledim n'etdim sana kasd etdin ey zâlim bana

Gece gündüz kârımı âh ile zâr etdin felek

Gülşen-i ümidimi hâk ile yeksân eyledin

Goncemi aldın beni muhtâc-ı hâr etdin felek

Cevr edersin her kim ammâ ben-i bi-çâreye

Cevr ile bahs-i cefâyı bi-şümâr etdin felek

Sen elimden nice eylersin giribânın halâs

Rûz-ı haşr olsun hele gör kim ne kâr etdin felek

Ehl-i ‘irfân olduğundan mı ‘acep kim HİKMETin

Her zaman ‘aks-i muradınca medâr etdin felek

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Ey gözü âhû seninçün oldu sahra meskenim
Hâr-ı gamden çâk çâk olsa n'ola pirehenim

Ben rakıybin kayd-ı mekrinden hirâsan olmazam
Sen bana dost ol yeter koy 'âlem olsun düşmenim

Ben hevâ-yı cennet-i bâğ-ı İremden geçmişem
Bülbül-i zârım harim-i dergehindir gülşenim

Zinde oldukca ser-i kûyun ziyâret-gâhımız
Mürde olsam 'aşk(ı)dan hâk-i derindir medfenim

Hidmetin icraya HİKMET nice ikdâm eylemez
Ben sana bir bendeyim sen pâdişâhımsın benim

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Derûn-ı sineye vur dâğ-ı ‘aşkı imtiyâz eyle
Vücûdun hâk(i)sâr et mürğ-i rûhu ser-firâz eyle

Yed-i beyzâ-yı Mûsa gösterir Fir’avn münkirdir
Çıkar engüşt-i i’câz ile çeşmin hire-sâz eyle

Leb-i can-bahş-ı cânânın verir can ‘âşık-ı zâre
Hayât-ı câvidân istersen ey ‘İsâ niyâz eyle

Dil dânâ değildir her dûn meşreb-i dilbere mâil
Şikâr olmaksa kasdın pençe-gir-i şâh(ı)-bâz eyle

Muhabbet marazında terk-i can etmek gerek HİKMET
Rızâ-yı Bâriden çıkma hatâdan ihtirâz eyle

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Dehrin bilemem künc-i ferâğat neresinde
Bu dâr-ı fenanın hele râhat neresinde

Şehvet ile râbıtası var ‘aşk-ı mecâzın
Nefsin hevesidir bu hakikat neresinde

İncindiği yok gönlümün ahvâline halkın
Bilmem ki anın lutf ü mürüvvet neresinde

Kaanun vü nizâm eylemede nakz-ı şeri’at
Bu mahkemenin ‘adl ü ‘adâlet neresinde

Bir fırtınadır fitne-i âşûb-ı zamâne
HİKMET daha ümmid-i selâmet neresinde

mef ‘û lü me fâ ‘î lü mefâ ‘î lü fe ‘ûlün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Mest-i ‘aşkım mest-i çeşmin bi-mecâl eyler beni
Her gören endâmımı ser-hoş hayâl eyler beni

Şive-i hüsnün görüb yağmaya verdim ‘aklımı
Gamze-i câduların âşüfte-hâl eyler beni

Gerçi ben ülfet deminde herze- güftârımsa da
Şi’ride yâd-ı lebin şirin makaal eyler beni

Ben seni gördükde kalmaz nokta aslâ karârım
Şive-i şirin kelâmındır ki lâl eyler beni

Hâme hep dil-i bimârı tahrir eylesin
Ol tabibim bir gün ol HİKMET suâl eyler beni

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Geçdi nâzın vakti sen de terk-i naz etmez misin
Yandı ‘âşıklar elinden i’tiraz etmez misin

Nâzın ile res midir gâh nâzı gâh lütfu at
Rahm edip ‘uşşaaka perva-yı naz etmez misin

Bezm-i mey saaki müsahib mutriban âhenginde
Evliyâ olsan dahi terk-i namaz etmez misin (**)

Dest(i)-gir olmaz mısın önündeki düşkünlere
HİKMETin hâlin sorup bir ser-firâz etmez misin

(*) Ahmet Akıllı arşivinden.

(*) Gazelhanların ağzından derlenen bu gazelin bir beyti eksiktir.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Sürûr-ı devlet-i şâdi elinde âfitâb oynar
Kadeh döndükce saakinin elinde mâh(ı)-tâb oynar
Bahar eyyâmıdır güller güler gülşende âb oynar
Sanarsın per açıp gülşende bir müşkin gurâb oynar
Sabâdan gül yüzünde sünbül-i piç ü tâb oynar

Nihâl-i kaametin olsun hırâmân-ı bâğ-ı ‘âlemde
Dırâz olsun misâl-i hatt-ı tuğra mûy-ı perçemde
Füzûndur iştiyaak ü hasretin gönlümde her demde
Hayâl-i ‘ârızın cevlân eder bu çeşm-i pür-nemde
Nitekim mevcelenmiş suda ‘aks-i âfitâb oynar

’Aceb sohbetdedir ‘âşık ne hoş ülfet ne hoş hâlet
Hele Allâh için olsun nice gelsin buna taakat
Bulunmaz cennet-i me’vâda bu zevk ile bu ‘âdet
’Irak olsun yaman gözden ne hoş sâ’atdir ol sâ’at
Ki ma’şuuk ile ‘âşık eyleyip sâz ü ‘itâb oynar

Fedâ kılsam vücudum ‘aşkıyla pervaneye uysam
Fenâda mutlak olsam ben nevâ-yı şevk ile dolsam
Nizâr ü nâ-tüvân kaldım menâhiden elim yusam
Derûnumdan çıkan âhı ba’irin başına koysam
Çıkar kâfir cehennemden güler ehl-i ‘azâb oynar

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Keşide eyledim zehrin yeter lutf eyle tiryâkin
Seni hem telh ü hem şirin yaratmış Rabb-ı Hallaakın
Ezelden çehresi HİKMET gibi şevk ile müştaakın
FUZÛLÎ reşkden titrer dil-i pür-hûn-ı ‘uşşaakın
Bünâguşunda yârin her zaman ki dürr-i nâb oynar

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

GAZEL

Mahmil-i Leylâyı zevk etdikce şavkın Kays-veş

Bâdiye pirâ olur dil raksa gelmiş ‘İsa-veş

Hüdhüdüm kaar-ı zemin şerh-i meserretdir bana

Çeşm-i saak etmem kavârın(?) görüp Belkıs-veş

Gamze katl eyler beni feyz-i lebin ihyâ eder

Mu’cize ızhâr eder cânım benim Circis-veş

Duzeh-i hicri geçip yetdim behişt-i vuslata

Mevtden sonra hayy oldum ben dahi İdris-veş

Dil muhabbet ‘ilmini mahbûblardan ahz eder

Kûşe-i mey-hânede İncil okur Kısis-veş

Şerh-i derd-i ‘aşk-ı yâri böyle tahrir eyledim

HİKMET olsun mâcerâmız Kays ile tahmis-veş

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gönül derler şarâbı görmemiş mey-hâneler vardır
Cihânın olduğun bilmez biraz mestâneler vardır

Muhabbet bendesin derd ü belâdan âh ü vâh etmez
Figaan ü nâlesiz can bahş eden pervâneler vardır

Basiret üzre ol kim varırsan ger ol harâbâta
Ki her gencinde bin gencine-i pinhâneler vardır

Bu ‘âlem ‘âlem-i gam kim gelen gamda giden gamda
Bu mihman-hâne-i virânede âyâneler vardır

Safâdan görmedim HİKMET cihanda kimseyi memnûn
Felekden taşradır derlerse ‘işret-hâneler vardır

(*) Sedat Saraç arşivinden.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bağ-bân oldum nihâl-i yâsemini beslerem

Dâye-i ‘aşkım o şûh-ı nâzenini beslerem

Şirr ü şeker feyz-i câridir dil-i masmûmdan

Bir mukaddes tıfl(ı)-veş ruhü’l emini beslerem

Katre-i eşkim nüzül etdikce rahmet cûş eder

Âb-ı ‘âlem-gir-i baakiyem zemini beslerem

Cûy-veş hûnin revân olsun rızâ-yı Hakk için

Ben Hüseyn-i Kerbelâyam mâh-ı dini beslerem

Derd-i endûh-ı belâ bir lâhza nâbûd olmasın

HİKMET ol ağniyâdan kalb-i hazini beslerem

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NAZM

‘Acep ey dil senin bir lâhza handân olduğun var mı

Harim-i vuslat-ı dildâra şâyân olduğun var mı

Peyâm-ı vasl-ı Yusuf dide-i Ya’kuuba mer’idir

Belâ-yı ‘aşk ile ‘ömründe nâlân olduğun var mı

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

HİLMÎ

(Bakır)

GAZEL

Dûrdan hasret ile rûyuna mahzûn bakarız

Âteş-i gamle dili lâhza be lâhza yakarız

Yeter et cevrini ey mâh bilirsin billâh

Bir seher bağrına mençester-i âhı çakarız

Görebilsek seni ey serv-kadd ü gonca-fem

Âb(ı)-veş yüz sürerek pâyine mutlak akarız

Nâil-i maksat olup bir gün olur ki sine

Zer(i) kordon gibi ol virdi izâre takarız

HİLMÎya çekme elem sabr(ı) kıl Allâh kerim

Gülşen-i vaslında bülbül gibi elbet şakarız

mef ‘û lü fâ ‘i lâ tün fâ ‘ilâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Biz ki üftâde-i cânân-ı gonca-deheniz
Hasret ile zâr eder bülbül-i bâğ-ı çemeniz

Beden-i ‘aşka harab-dârız ne denlü gör kim
Kâse-i vasla bedel nakd-i hayâtı vereniz

Münkesir şişe-i dil dest-i sanemlerle hemân
N’idelim bende-i meh-pâre-i hâtır-şikeniz

Olalı kand-i lebinden tûti-i tab’ımız cüdâ
Dâhil-i halka-yı cem’iyyet-i ehl-i şiveniz

HİLMİyâ âh(ı) elinden o keman kaşlarının
Tir-i müjgân ile ser tâ kadem-i şerha teniz

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HİLMÎ

(Muhammed)

(1881-1955)

GAZEL

Vird-i hüsnün yâd ile gâhice efgaan eylerem

Âh edib bülbülleri gülşende nâlân eylerem

Gâh olur vaslın hayâliyle gönül pür-zevk olur

Neşve vü şevkımla her mahzûnu handân eylerem

Her zaman bir hâl-i hayret-bahşı ızhâr eyleyip

Cümle ‘Ayntâb ehlini hâlimle hayrân eylerem

Korkaram billâh derd-i firkatinle dilberâ

Kendimi sû-yı âdem-âbâde pûyân eylerem

HİLMİyâ resm-i muhabbet cân fedâ etmek ise

Ben de elbet cânımı cânâne kurbân eylerem

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Yine hükmün sürüyor dilde temennâ-yı vatan

Yine zihnim dağıdır fikrü'l mezâyâ-yı vatan

Geçiyor rûz ü şebim hâb ü hayâlâtla benim

Ne yaman derde düşürdü beni sevdâ-yı vatan

Âh(ı) evvelce firaak-ı vatanı bilmez idim

Ne kadar müşkil imiş firkat-i Leylâ-yı vatan

Yârab ol sâ'at-ı ferrûh ne zamandır ki ede

Gönlümü gark ferâh-ı rûy-ı dil-ârâ-yı vatan

Ciğerim nâr-ı tahassürle kebâb oldu benim

Beni bi-tâb ediyor yâd-ı gam-efzâ-yı vatan

Şerer-i âteş-i dildir bu sühanlar HİLMÎ

Okuyup anlasın ahvâlimi ebnâ-yı vatan

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nev-reside putları hayret-fezadır Urfanın
Hûblarına can feda etmek sezadır Urfanın

Çehre-i maksûdunu göstermekde her dânişi
Her biri âyine-i ‘âlem-nümadır Urfanın

Tûtiya-yı çeşm-i ehl-i dil denilse yok âceb
Çünki hâk-i mevlidi bir-i Hüdadır Urfanın

Cûy(ı)-bârı her tarafda âb-ı Hızr-âsâ revân
Çevre yanında riyâzı dil-küşadır Urfanın

Safhâ-yı dilde bu nazmı nakş ederse HİLMİyâ
Sâde- rûyân-ı Sühan bûyu revadır Urfanın

müf te ‘i lün müfte ‘i lün müfte ‘i lün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nigâra şive-i handen gül-i ra’nâda yokdur yok

Şemim-i zülf-i târın ’anber-i sârada yokdur yok

Ruhun gül saçların sünbül gülistân-ı cemâlinde

Bu dürlü gülle sünbül gülşen-i me’vâda yokdur yok

Dili pür-zevk ü şevk etdi şeker-âmiz(i) güftârın

Gözüm saakide meyde sâğar ü minâda yokdur yok

Nasıl teşbih edem dürdâneye ey mâh dendânın

Evet bu rütbe revnaak gevher-i yektâda yokdur yok

Unutdurdu bana eş’ârı bak dehrin şu’ûnâtı

Nedendir HİLMİyâ gam görmeyen dünyâda yokdur yok

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bu nâz ü şiveden hergiz ferâğat yok mu sultânım
Cefâ vü cevrine yoksa nihâyet yok mu sultânım

Dönüp hiç yüzüme bakmaz geçersin nâz ile her dem
Kuluna zerrece ‘ıyn ü ‘inâyet yok mu sultânım

Helâk et beni cevrinle hem havf eyle Halikından
Bugün dünyâ ise yarın kıyâmet yok mu sultânım

Seni sevdimse kâfir olmadım lâkin günah-kârım
Meded et ben günah-kâra şefâ’at yok mu sultanım

Gedâ-yı muntazırdır her lütfuna bâb-ı firkatte
HİLMÎye bâb-ı vaslında icâzet yok mu sultanım

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Evc-i a'lâ-yı kemâlin kamer-i enveriyem

Rind-i mu'ciz-nefes ü kân-ı hüner gevheriyem

Dideler hıyrelenir(*) Pertev-i 'irfânımdan

Hünerim öyle 'âli şâşâ'a bir ahteriyem

Mest olur tâ be-ebed nazmımı kim eylese guuş

Dehrde hak bu ki bir feyz-i Hüdâ sağeriyem(?)

Reng ü bûda güle kim gıpta-resandır sühanım

Urfanın çok mu desem nazükteriyem

Gazel-i Nüzheti tanzire özensem HİLMÎ

Vechi var çünki anın ben de ehl-i ekberiyem

(*) Hıyrelenmek: Kamaşmak.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Vaakıf oldu halk-ı ‘âlem giryeden esrârıma
Olmuyor kaabil teselli bu dil-i gam-hârıma
Var mıdır dünyâda eyâ çâre bu düş-vârıma
Gelmiyor veçhin hayâli dide-i hunbârıma
Bâ’is oldur sevdiğim her lâhza âh ü zârıma

Hayli demdir beklerim ben kûşe-i gamde seni
Tâ ki pürsiş(*) eyleyem senden o nâzik gül teni
Gezmedin mi söyle Allâh ‘aşkına ol gülşeni
Kûy-ı cânândan haber-dâr etmeden asla beni
Hâlimi ‘arz eyle bâri ey sabâ dil-dârıma

Neş’e-mendim bu cihanda kâm-yâb olsam dahi
Olurum elbette âfil âfitâb olsam dahi
Terk(i) kılmam ‘aşkın manend-i türâb olsam dahi
Âlem-i âb içre ser-mest ü harâb olsam dahi
Eylerim cânım fedâ peymâne-i ser-şârıma

Bezl-i serdir cûd dehrin câhilinde şüphesiz

’Aşk ile can vermek oldu kâmilinde şübhesiz

Kayd-ı cân olmaz muhabbet mâilinde şbphesiz

Nakd-i ‘ömrü bir peri-rûyun yolunda şübhesiz

Görse Hâtemler şaşardı dembedem işarıma(**)

Meclis-i ihvanda olsam gark-ı deryâ-yı safa

Bezm-i meyde saaki-i gül-çehre sâğar sunsa

HİLMİyâ kılmaz yine nâr-ı derûnun intifâ

Çâre-cû olmak ‘abesdir derd-i ‘aşka VASFİya

Bulamaz Lokman dahi derman dil-i bimârıma

(*) Pürsiş: Soruşturma, sorgulama.

(**) İşar: hoşgörü göstermek.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TERCİ'-İ BEND

Ben gerçi hayâtımda henüz tâze civânım
Ammâ ki Sühan gevherine ma'den-i kânım

Her mürde dili zinde eder feyz-i kelâmım
Fahr ile desem çok mu ki 'İsâ-yı zamanım

Her muzlim olan kalbi münevver ederim ben
Erbâb-ı dile meş'ale-i şu'le-feşânım

Sen sanma bakıb hey'etime sûfi ve molla
Hâşâ bana 'âlemde ne inim ne de ânım

Ben şâ'ir-i rengin- sühânı taze beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Sen bakma benim cübbe vü destarıma asla

Ben rind-i cihânım ki ne şeyhim ne de molla

Mollaları gözden geçirip anlarım âhir

Gittikleri yol ‘aynı dalâlet ile iğva

Efsâneleri serd ile cühhâl ü ‘avâme

Tezyid-i şeref eylemedir maksad-ı aksâ

Beyhûde değil medreseye böyle devâmı

Tedris diler yâd-ı niyâbet ya da fetvâ

Ben şâ’ir-i rengin sühan-ı tâze beyânım

Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Şeyhim diyenin cümlesi erbâb-ı riyâdır
Etdikleri tevhid ü semâ cümle hebâdır

Bi-çârelerin beklediği tekye ma'âşı
Hâyhûyları Hâlıyk için mi ne revâdır

Dem urmada halk içre zühdü ve ra'dı
Ammâ ki bilir ehl-i basiret ne belâdır

Etmem bu denâetlere elbette tenezzül
'Ulviyyet-i tab'ım bana bir dâd-ı Hüdâdır

Ben şâ'ir-i rengin sühân-ı tâze beyânım
Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Âvâre dilim olmadı bir şeye heves-kâr

Ahkaar görünür dideme ‘âlemde ne kim var

Ser-mest-i mey-i nahvet olur ehl-i münâsib

’Azl oldu mu eşk-i âbı mezellet eder işâr

Şöhret kazanır servet ile ehl-i ticâret

Bir gün de gelir kim eder iflâsını ızhâr

Ben istediğim dehrde her dem ki elimde

Mecmû’a-ı eş’ârım ala âğûşuna dil-dâr

Ben şâ’ir-i rengin- sühân-ı tâze beyânım

Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Ey HİLMİ-i şirin-dem ü pâkize tabi’at

Ey bülbül-i hoş-guuy-ı gülistân-ı belâğat

Ben şems miyim hârelenir çeşm-i ferimden

Gördükde gözün hâke diker ehl-i denâet

İnsan ruhu bilmez imiş ‘ademi yoksa

’İrfânıma her bir eserim ayrıca hüccet

Güftârımı hiç Urfada takdir eden olmaz

Lâzım bana tebdil-i makaam etmeğe gayret

Ben şâ’ir-i rengin-sühan-ı tâze beyanım

Ben mâil-i dil-dâde-i hurşid-i şânım

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HULÛSÎ

(Bikeszâde olarak tanınan şairin bazı şiirlerinde Şevkî mahlasını kullandığı söyleniyor.

Doğum yılı 1295H-1879M

GAZEL(*)

Hakaayık ‘ilminin bahri Muhammed Mustafâdır bu

Kamu ‘âlemlere fahr-ı kerem kân-ı vefâdır bu

Ziyâret eyle ey dil merkad-i pâkin selâbetle

Şefi’-i cürm-i ‘isyandır kamu derde devâdır bu

Gülistân ü Baharistan hadis-i kudsi enfâsı

Delil-i ma’rifet-kânı ümem sâhib-livâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Kureyşî Hâşimî Mekkî nihâl-i Hakk ben-i ‘Adnan

Kamu peygamber-i zi-şandan kadri a’lâdır bu

Erip kavseyn-i ev ednâya himmet tâcını giydi

Cemâlullâhı seyr etdi şebistân-ı ziyâdır bu

Denildi şânına levlâke levlâk Hıttâ-yı Ahmed

Okunur ismine anın ile’l yevmi’l cezâdır bu

HULÛSÎ ‘izz ü nâz ile selat ile selâm olsun

O şâhın rûz-ı pâkine Resûl-i müctebâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

(*) Naat bir kaside türü olduğu ve en az 33 en çok 99 beyit olduğu biliniyor. Ancak Urfa’da gazel tarzında yazılmış birçok naate rastlanmaktadır.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

GAZEL (*)

(Methiye)

Kutb-ı ‘âlemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede(**)

Nûr- a’zamdır demâdem Seyyid-i Osman Dede

Zâhir ü bâtın yanında bir kuneydil içredir

Ana a’lemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede

Nefsini ‘âlemde ahkar gördü öyle zat iken

Seyr-i ekremdi demâdem Seyyid-i Osman Dede

Hem kerâmet hem velâyet hırka-yı pûşundadır

Derde merhemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede

Kıl kanâ’at ey HULÛSÎ sana şefi’dir o zat

Kutb-ı ‘âlemdir demâdem Seyyid-i Osman Dede (***)

(*) Methiye kaside formunda yazılması gerekirken yukarıdaki nedenle gazel formunda tertip edilmiştir.

(*) Urfa evliyasından Dede Osman-ı Avni.

(***) Şair son mısrada redd-i matla’a başvurmuştur.

fâ ‘i lâ tün fâ ’i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

HULÛSÎ

(Kılıçaslan Mehmet Hulusi. 1907-1992)

GAZEL

Yazarsan suret-i hâlim esir-i derd ü sevdâ yaz
Gam-ı eyyamla ahvâlim bir çözülmez mu'ammâ yaz

Gönül azgın beyinsiz baş kem olmaz tırnağından taş
Ne bir rehber ne bir yoldaş gezerdi öyle tenha yaz

Der idi her kusur bende ona oklar değerken de
Ne bir gün şevk ile hande ne de tâli'le kavga yaz

Sitemler onu yakdıkca gözünden yaşlar akdıkca
Uçan kuşlara bakdıkca sözü hayfâ diriğâ yaz

HULÛSÎ bu dil-i haste gam ü hicranla dem-beste
Hayâli yâre peyveste gözünde türlü ma'nâ yaz

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Çerâğ-ı meclis-i vahdet gül-i bâğ-ı Hüdâdır bu
Tulû'u 'âleme rahmet olan mihr-i vefâdır bu
Seray-ı şâhid-i levlâk dıraht-ı 'ûlâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı İlâhidir makaam-ı Mustafâdır bu

Zuhûr-ı 'ilm ü 'adli cehl ile zulmün helâkidir
Temevvüc-gâh-ı esrâr-ı İlâhi kalb-i pâkidir
Cihan mecruh-ı şemşiri firakı zehr(i)-nâkidir
Felekde mâh-ı nev babü's selâmın sine-çâkidir
Bunun kandili cevzâ matla'-ı nûr-ı ziyâdır bu

Resûl-i müctebânın hâk-i pâkidir hakikatde

Teferrüd eyleyen bâlâ-yı evc-i sermediyetde

Bulunmaz bükâ-yı âhar bunun tek kadr ü kıymetde

Habib-i Kibriyânın hab-gâhıdır faziletde

Tefevvuk-kerde-i ‘arş-ı Cenâb-ı Kibriyâdır bu

Bu hâkin bâb-ı feyzinde melâik sâf be sâf sâil

Bu hâkin cevherinde mündemicdir sırr-ı Cebrâil

Bu hâkin ‘aşkına olmaz gönülde mâsivâ hâil

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı âdem zâil

Amâden açdı mevcûdâtı çeşmin tûtiyâdır bu

Erem dersen HULÛSÎ ‘âlem içre rıf’at-ı câha

Hulûs ile kadem bas şâh-ı kevneyne giden râha

Bu topraklarda mümkün mazhar olmak rü’yetullâha

Mürâat-ı edeb şartıyla gir NÂBÎ bu dergâha

Mutâf-ı kudsiyandır bûse-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘Î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KURTULUŞ(*)

Denk al ayağın baksana ey yolcu geçerken
Taştır diyerek bakma tanı sırrını öğren

Söylet beni bir kerre ezik kalbimi deş de
Bir gün bize doğmuşdu siyahlarla güneş de

Âfaakımızı boğmuş idi kapkara bir gün
Yaslarla siyahlanmış idi hür başı Türkün

Bülbül yerine konmuş idi gülşene zağlar
Hâlâ o günü yâd ederek anneler ağlar

Mâtemle açardı şu yamaçlarda çiçekler
Mâtemlere girmişdi o gün belki melekler

Göklerde güneş gölge gibi sinsi yürürdü
Yıldız arayan gözlere toprak dökülürdü

Herkes bunalan rûhuna bir ninni arardı
Meydanda mezarlık ile baykuş sesi vardı

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Doğmazdı karanlıklara batmışdı hilâl da
Kan çalkalanırdı o şafaklardaki alda

Kaybetdiğiyçün masmavi göklerde hilâli
Çılgın gibi seyr eylediler hepsi bu hâli

Vermişdi ölüm pençesine boynunu herkes
Kalmışdı boğazlarda kısılmışdı bütün ses

Ellerde oyuncak gibiydi ülkesi Türkün
Birdenbire göklerde çakıp parladı bir ün

Silkin dedi miskin yaşamak Türklüğe ‘ardır
Türk ölmeyecek öldüğü gün kürre mezardır

Doğruldu eğilmiş kafalar kalkdı telâşla
Meydâna atıldık o zaman can ile başla

Çıkdı bir avuç genç buraya mertçe savaştı
Şimşek gibi çakdı ve seller gibi taştı

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Kimisi boğuşup durdu bu yerde eceliyle

Düşdü yine al bayrağı yükseltti eliyle

Her birisi bir yanda düşüp tek biri kaldı

Karşında cehennem gibi gür âteşe daldı

Her yanını sararken onun bomba tufanı

Göğsünde yine tınmadı bir lâhza imânı

Son damla kanı akdı vuruldu ciğerinden

Son sözle yine şânını haykırdı derinden

Yükseltti onun ruhunu göğsünde melekler

İşte o şehidin burada yâdı bu mermer

Kimisi yüreğinden yere kurşunla kadandı

Serdi kimisi kanını üstünde uzandı

(*) Urfa'nın düşman işgalinden kurtuluşunu anlatan bu şiir aruz ölçüsüyle ve mesnevi kafiyesiyle yazıldığı ve şairin bu alandaki becerisini gösterdiği için bu antolojiye dahil edilmiştir.

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

15. ‘ASR-I HİCRÎ (*)

Ey mâh-ı muharrem bu geliş başka geliştir
On beş ‘asırın ufkunu ilk kerre deliştir

On dört ‘asır evvel gece bir yolcu götürdün
On dört ‘asır evvel yüce bir yolcu götürdün

Bir yolcu ki hep kevn ü mekân emrine râmdı
Bir yolcu ki yollar dilese tayy-ı mekândı

Bir yolcu ki aydınlık onunla yürüyordu
Bir yolcu ki bir lahzada zulmet eriyordu

Bir yolcu ki ezmekde idi zulm ile cehli
Bir yolcu ki hasmıydı onun hep küfür ehli

Bir yolcu ki her hatvede bir ‘asr aşıyordu
Bir yolcu ki ‘âlemlere rahmet taşıyordu

Bir yolcu ki hüsn-i ezelin örneği oydu
Bir yolcu ki nesl-i beşerin örneği oydu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Bir yolcu ki insanlığa insanı getirdi
Bir yolcu ki İslâm ile Kur'ânı getirdi

Mevliddi ve meskendi ona Mekke Medine
İnan nurunu saldı bütün rûy-ı zemine

On dört 'asır evvel evet ey mâh-ı muharrem
Bir yâr ile bulmuşdun ona gizlice mahrem

Dursun hele on dört 'asır on yılda ne oldu
Âfâk-ı cihan şâşâ'a-yı adıyla doldu

Güç aldı 'adâlet onun ümmi nefesinden
Binlerce 'Ömerler yetişip medresesinden

Binlerce salat ile selâm nûruna olsun
Hakkdan dilerim on beş asır İslâmın olsun

(*) 15. Hicri asrın gelişi nedeniyle 1979'da kaleme alınmış olan bu şiir aruz vezniyle ve mesnevi kafiyesiyle yazılmış, kasideyi andıran bir "**asriyye**" dir.

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

HÜSÂMEDDİN

19. yüzyıl

KİTABE(*)

Mevlevi şeyhi güzide elhak

Duhter-i pâki garibü'l vatan

Zevcidir Mir(i) 'Ali Yüzbaşı

Vatan uğruna fedâ eyledi can

Gül-i nevreste vü ma'sûmesini

Ânide bâd-ı ecel etdi hazan

Fevtine geldi HÜSSAM bir tarih

. . . (okunamadı)

(*) Mevlevihane haziresindeki Giritli Ali kızı Nezihe'nin mezar kitabesidir. Bu mezar 1940'lı yıllarda Kunduracı Pazarı yapılırken kaldırılmış. Şu anda nerede olduğu belli değil.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘IŞKÎ

GAZEL

Doğdu ol şâh-ı Nebi dikdi zemine ‘alemi
Diledi secde kılıp Hakkdan o sa’at ümemi

Taak-ı Kisra yere geçdi yıkılıp küngüresi
Söndü ateş-gedeler hâke basınca kademi

Böyle sultân-ı ‘Arab dehre ebed gelmedi kim
Serteser zabt ede Rum ile bilâd-ı ‘acemi

Bu ne sırdır ki seb’ül semâvât serâser gezüben
Yine ol devre müşerref kıl Beytü’l Haremi

Şems-i hüsnün bu cihana doğalı heybet ile
Kaldırıp zulmet-i küfrü yere çaldın sanemi

Nice fahr etmesin ümmetlerin eslâfına Hakk
Halk edip hürmetine cennet ü levh ü kalemi

Bunca ‘isyân ile ‘IŞKİ seni ol Fahr-ı Cihan
Âsitânında ‘acep çâker-i ednâ bile mi

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

‘İSMET

(1827-1879)

GAZEL

Sensin ey nûr-ı mücellâ muktedâ-yı ins ü can
Hâk-i pây-ı makdeminle fahr eder heft âsümân

Sensin ey kân-ı kerem esrâr-ı hikmet mahzeni
Her kemâlin mebdeidir zât-ı pâkin bi-gümân

Cûd-ı eltâf-ı ‘inâyet ol kadar var sende kim
Zerre olmaz nisbet olsa cûduna cümle cihân

Bâb-ı ihsânında hem-nâm olduğum devlet yeter
N’ola ger kılsan beni rûz-ı cezâda kâmrân

Bendedir bâbında ‘İSMET kıl kabul etme cüdâ
Eyle zahm-ı cürmüne lütfunla merhem el amân

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTÂBE

Ecel peymânesin nûş etmeyen var mı bu ‘âlemde
Gerek bây ü gedâ ger merd ü zenden var ise göster

Köroğlu-zâde Ca’ferden kıyâs et dehr-i hâli ki
Salâh ü zühd ile olmuş iken alımda(?) nik-ahter

Henüz şemm etmemişken gonca-i maksudu dünyâda
Tutup dâmânın hâr-ı ecel çekdi ana hançer

Nidâ-yı irci’iyi guuş edince nass-ı katı’dan
Koyup ferş-i hariri eyledi gör hakim-i püster

Bırakdı ehl-i nefsin ağladıp ahbâb ü akrânın
Özü dârü’l cihana doğru açdı nâz ile şeh-per

Döküp gözyaşını mu’cemle ‘İSMET söyle bir tarih
Vedâ’ edip cihana gitdi hulda genç iken Ca’fer

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE (*)

Saakıb Efendi hazreti bulsun devâm-ı devleti
Ol Gavs-i Â'zam hürmeti dâim refik olsun ana

Bu tekyeyi bünyâd edib virân iken âbâd edib
Ecdâd-ı ruhun şâd edib kıldı ana icrâ-yı ma'

Oldu bu havz-ı dil-rübâ mânend-i kevser can-fezâ
Her katresince Hakk ana ihsân ede ecr ü cezâ

Beşler gelip 'İSMET hemân edip iki târih beyân
Her mısrâ'ı gevher-feşân işte bu beytü'l –küşâ

Bu mâye ey sâfi gelip kevser misâli su alın
Al abdesti kıl namâzı Hac Saakıba eyle du'â

(*) Sakıbiye Tekkesi havuz kitabesidir.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KÂMİ

(Doğum yılı 1860. Bekir)

GAZEL(*)

Ser-fürû etmez idim câm-ı mey-i gül-fâme ben
Olmuş idim giriftâr bu hâme-i hayâle ben

Sen nikaabın kaldırıb göstermeseydin ruhlerin
Ne bilirdim ‘aşkı ben nerden düşerdim dâme ben

Sen getirdin başıma sevdâları sen et deva
Yoksa kasdın katlim ise râzıyım i’dâme ben

Bulmadım kendim bulan bu derde çâre bir hekim
Yazdım i'lân eyledim ben Hind ü Şâma ben

Kâ'be-i kûyun tavaf etmek içün 'uryân olub
Takmışam tok-ı cünûnum sarılıp ehrama ben

N'ola bir şeb lutf edib sorsan sabâdan hâlimi
Âhımı teskin eder çün kaani'im düşnâma ben

Mübtelâ-yı derd-i 'aşk Mecnûn-ı 'asrım KÂMÎya
Eylerem da'va felekden ermez isem kâma ben

(*) Mahmut Karakaş arşivinden. Ahmet Habek şiir defteri.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

GAZEL(*)

Gönül gel geç bu ‘âlemin de iltifâtı muvakkatdir
Erişdirmez murâda kimseyi âhir muhakkakdır

Verir bir dem sürûr eyler anı ta’kıyb felâketdir
Göz açdırmaz heman âdem rehin-i râh-ı minnetdir

Bilir ehl-i kemâl bu çarh-ı dönek hep tezvirin
Ne çâre böyle kurmuş herkese bir hâb-ı gafletdir

Ne tek sa’y eylesen yok fâide takdire kâr etmez
Ezel kâtibleri yazmış çininde mürettebdir

Anınçün geçdim bu ‘âlemin her ‘âleminden ben
Felek bin gam yükün yüklerse de meserretdir

Ne çekdim n’eyledimse dönmedi devran murâdımca
Nihâyet kûşe-i demde KÂMÎ şimdi de râhatdır

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gönül bu piç-i zülf-i yâr(ı)dan aç bend-i zencirin
Müfid olmadı yolunda anın bir hüsn-i tedbirin

Nedir bu hüzn-i yesir rûz ü şeb feryâd ü efgaanın
Hakim-i mutlakın yok belki emri böyle takdirin

Yazıp bu ser-güzeştin bir kitâb et ehl-i ‘uşşaaka
Okunsun mekteb-i ‘aşk içre var mı sun’-ı tahririn

Ne türlü sa’y kıldım hep hebâ oldu nedendir kim
Kime gitsem kim eyler ‘acabâ bu hâli tefsirin

Felek tam aldı benden intikamın ben de almam mı
Eğer KÂMî görürsem çarhın bir ‘aks-i tağyirin

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Ölürsem kaare kime dûd-ı âhım bana kâfildir
Mezârım üstün örtme âh ü zârım ‘arşa mâildir

Gubârım gird(i)-bâd âsâ dolaşıb rûz-ı mahşerde
Visâlin hasretiyle anda da her cevre kaaildir

Görürler ehl-i mahşer hayret ederlerse ahvâlim
Beyân et söyle bir yâr içün ağlar merd-i sâildir

Düşen dünyâda ‘aşka kâm alan vuslat bulan yokmuş
Anınçün bana da derler ki hayfa ‘aklı zâildir

‘İtâb eyler hâlimi görenler bilmez ahvâlim
Ne bilsin böyle hâli KÂMÎya anlar ki câhildir.

(*) Mahmut Karakaş arşivinden. Ahmet Habek şiir defteri.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Kalmadı baş urmadığım mescid ü puthâneler
Bulmadım derde devâ artmakda dilde yâreler

Şimdi etdim intihâb ey muğ-beçe bâde füruş
Sun bana câm-ı meyi işte bundadır çâreler

Ver haber rindâneler gelsin bu bezme hâletim
Anlayıb merhem etsinler bana bu âvâreler

Geçmişim ‘âlemin ‘âleminden mest ü medhûşum
Görsün ahvâlim harâbat ehli geysin kaareler

Han(ı)-kâh-ı ‘aşkdır rindâneye mey-hâneler
Bundan istimdâd ederler her vakit bi-çâreler

Bilemedin zâhid ‘aşk hesâbın artık çek elin
Cenneti bilmez nedir vuslat arar gam-hâreler

Her seher âh ü eninim seyr edib reftâr eder
Acıyıb hâlime KÂMÎ seb’â-yı seyyâreler

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek defteri.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Zülf-i müşkinine dil bağladığım bir gülüdür
Sorsalar söyleyemem nerdeki bağın gülüdür

Kalemim yazmak ile medih edemem etvârın
Anı medh eyleyecek bülbül-i şeydâ dilidir

Tiğ-i gamzendir açan yârelerim hep sinemde
Getir vur merhem ana merhemi zülfün telidir

Hasret-i vaslın ile serv-i nihâlim bil kim
Beni berdâr eden her şeb âh ü zârım bellidir

Sorma hâlim tabib derdim yokdur em eden
Yâr eliyle vurulmuşdur ciğerim yârelidir

Sönmez âteş-gededir dilde yanan âteş-i ‘aşk
Anı teskin edecek KÂMÎya sirişkim selidir

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Dest-i kudretle mükemmel âhuvânî gözlerin
Bakışın âfet gibi yakdı cihânı gözlerin

Çinaçin kaddine kılmış gazâyı hep esir
Gözlüyor mülk-i ‘Acemden Isfahânı gözlerin

‘Akla sığmaz hâsılı sun’-ı İlâhidir gözün
Her şeyin vakti geçer geçmez zamânı gözlerin

Nim-nigâhın kahramandır günde yüz bin kan eder
Bir bakışla ‘aklım aldı kahramâni gözlerin

Hiç göz açdırmaz cihanda KÂMİya kâfir bakış
Anlamaz söz dinlemez geçmez gazâbı gözlerin

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ele aldıkça hâmem yazmağa ahvâlimi yâre
Mülevves oluyor hûn-ı sirişkimle varak-pâre

Sabâya imtinân etsem seherler âh ü zarımdan
Haber vermez mi bilmem o da bu ahvâli dil-dâre

İşim yerden yere yüz sürmedir sâye gibi her an
Cihâne gelmemişdir ben gibi bir ikbâli kaare

Gidip mey-hâneye pir-i muğana ilticâ etsem
Mey içdikce gaamım artar açar kalbimde bin yâre

İlâhi lutf edip KÂMİ kulun sen kâm(ı)-ı yâb et
Kusûrum çoksa da ‘afv et gülünç eyleme ağyâre

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTÂBE(*)

Rahmet-i Hakkla beni ihvân-ı din yâd eyleyin
Lutf edib bir fatihayla ruhumu şâd eyleyin

Hasretiyle gitdiğim âh garib evlâtlarım
Bir gelib kabrim ziyâret ile âbâd eyleyin

Âsitâne gelmişim yârab ben(i) pir ü garib
Namdâşımın hürmetine 'afv ü âzâd eyleyin

Cem' olup her gün gelin evlâd ü ahbâbım benim
Rûhuma bir du'â etmeyi mu'tâd eyleyin

Söyledim târih-i fevtin validemin KÂMİya
Okuyanlar rahmet-i Hakk ile bünyâd eyleyin

(*) Annesi Hadice Hanım'ın mezar kitabesi.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KÂMİL

19. yüzyıl

ŞARKI

Mey olsa gülşen olsa bir ben olsam bir de yâr olsa
Bu girdâb-ı belâdan çıkmağa bir de rûz-gâr olsa
Bize sevmek sevilmek ‘ayb olunmaz bir mekân olsa
Bu girdâb-ı belâdan çıkmağa bir de rûz-gâr olsa

Kurulsa bezm-i mey bir hûb saaki şive-kâr olsa
Bezense meclisimiz bir de mürğ-i zâr olsa
Ruh-ı dilberde manzum-ı hal-ı Hindû âşikâr olsa
Bu girdâb-ı belâdan çıkmağa bir de rûz-gâr olsa

İcâbet kesb eder bu hâlet dil-i vakt-i ‘işretde

Famı gonca ile güftâr eyleyince bezm-i ziynetde

Çü dersin zâhidâ vardır safâlar dâr-ı cennetde

Bu girdâb-ı belâdan çıkmağa bir de rûz-gâr olsa

Niçün KÂMİL felek bizden cüdâ kıldın sen ol yâri

Serir-i taht-ı devletde karâr etdirdin ağyâri

Nice bir bahr-i zulmet içre andan feryâd ile zâri

Bu girdâb-ı belâdan çıkmağa bir de rûz-gâr olsa

me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lü

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Eğer ister isen olmak sen sa'âdet-i 'ukbâ-dâr
Reh-nümâ-yı hakkı tahsile gayret eyle dünyâda

Olup sa'y-i fikre bu hâtun-ı bi-hemtâ
Ki ismi 'Aİşe Hatundur Şeyh Mustafa zâde

Makaam-ı Şeyh Sa'âdeddin harâb olacak bu mekân
Edüp bir hayli masraf sa'i kıldı anı bünyâde

Karin etsün "kul Rabbi" hırkasını gözün
Kıyâmetde ana şâh-ı risâlet ersün imdâde

Çıkup bir münci KÂMİL dedi mu'cemle târihin
İlâhi şu makaamı yapdıran sana olsun cirâne(**)

1329H-1914M

(*) Birecik Saadeddin Camîi vezni **mefâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün** olmakla beraber metinde çokça aruz hatası vardır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KANİ'

(Doğum yılı 1845 – Birecikli)

GAZEL

Esir-i gaam-ı 'isyânım dahilek yâ Resûlullâh
Anın çün zâr ü giryânım dahilek yâ Resûlullâh

Zünûb-ı sâbıkım asla değildir kaabil-i ta'dâd
Velâkin çok peşimânım dahilek yâ Resûlullâh

Şefâ'at kıl şefi'-i müznibinsin rûz-ı mahşerde
Görüp hâl-i perişânım dahilek yâ Resûlullâh

Kimesnem yok ezildim pençe-i zulm ile Şehbâda
İşit âh garibânım dahilek yâ Resûlullâh

Meded kıl KANİ-i bi-çârenin yokdur meded-kârı
Esir-i haps ü zindânım dahilek yâ Resûlullâh

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Bir vakitlerdi bana ‘âlemi bâğ-ı İrem etdin

Gülzârımı vâreste-i hâr-ı elem etdin

Âzâde olan gönlümü esir-i gam etdin

Neydi o zaman lutf ile va’d-i kerem etdin

Zâlim beni encâm unutdun verem etdin

Çok kaafileler geçdi bu bender-gâh-ı gamden

Âsûde giden var mıdır eslâf-ı ümemden

Ma’lûl ü musâb hep mihen ü kemr-i sitemden

Hâl mi kalır kaafile-i derd ü elemden

Zevvâr(?)-ı game gönlümü beytü’l harem etdin

Bir ‘âlem-i diğerde nihân idi vücûdum

Âzâde-i âzâr-ı cihân idi vücûdum

Tir-i sitem-i dehre nişan oldu vücûdum

Öz nefsime bir bâr-ı girân oldu vücûdum

Hicrinle beni zâviye cûy-ı ‘adem etdin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Câm-ı Cemi çekmekle mecâl-i dilim artar

Ol zevk-ı hakikatde hayâl-i dilim artar

Hayfâ ki humârında kelâl-i dilim artar

Neş'e bulacak yerde melâl-i dilim artar

Kırdın kadeh-i zevkımı sahbâmı sem etdin

Sevdâ nice ma'mûreleri eyledi viran

Yakdı nice canlar düşürüp 'âleme hey can

Kurtulmadı tersâ vü Mecûsiyle Müselman

Sevdâ ne desem ben sana ey âfet-i iman

Mihrâbımı der-gâh-ı samed iken sanem etdin

Bulduk hele bintü'l 'ınebi mey-gedelerde

Takbil edip ol la'l-i lebi mey-gedelerde

KANİ' bize yutdurdu habı mey-gedelerde

Geçdi geçiyor rûz ü şebi mey-gedelerde

Meydân-ı harâbatda ZİYA(*)yı alem etdin

(*) Adanalı Ziya (Ziya Paşa değil)

mef 'û lü me fâ 'î lü mefâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KANİ’

(1812-1877 – Baba)

GAZEL

Kurupdur taak-ı ebrû üzre bir tir-i kemân serhoş
Tutupdur râh-ı ‘uşşaak ki bilmez hiç aman serhoş

Kızarmış tâb-ı meyden ruhleri meh-tâba dönmüşdür
Henüz bu bezme gelmiş nâz ile şûh- cihân serhoş

‘Aceb ol tıfl-ı nevres bir kadem basmış mı gül-zâre
Safâ-yı câm-ı vaslıyla kamu serv-i revân serhoş

Nifâh-ı mest ü mahmuru nazar kıldım cihân içre
Göründü dide-i pür-eşkime kevn ü mekân serhoş

Şarâb-ı vahdetin sen zâhidâ keyfiyyetin gör kim
Hemişe KANİ’-i bi-çâre her dem her zaman serhoş

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nûş etmediğim dehrde peymâne mi kaldı
Devr etmediğim meclis-i rindâne mi kaldı

Başvurmadığım seng-i belâ var mı cihanda
Yaslanmadığım kûşe-i meyhâne mi kaldı

Sanma beni ‘âlemde gam-ı ‘aşk ile âzâd
Devr etmediğim hâne mi put-hâne mi kaldı

Mecnûn gibi bir Leylâ-yı hirâmânın elinden
Bend olmadığım kâkül-i cânâne mi kaldı

Her şâm ü seher yâre niyâz etmede KANİ’
Yüz sürmediğim mescid ü put-hâne mi kaldı

(*) Gazelin bir beyti tespit edilememiştir.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gam-ı ‘aşkınla ahvâlim perişân oldu gitdikce
Cefâ vü cevr-i hicrinle ciger kan oldu gitdikce

Ziyâ-yı şu’le-i hüsnün füzûn oldukca ‘âlemde
Nice âşüfte diller mest ü hayran oldu gitdikce

Gönül bir yâreden ‘âciz etibbâ merhem etmekden
Benim derd-i derûnum sad hezâran oldu gitdikce

Figaanın dinle ey gül mevsim-i bâğ-ı baharımdır
İşim bülbül gibi giryân ü nâlân oldu gitdikce

Halâs olmak görülmez dest-i gamden dest-i mihnetden
Demâdem KANİ’a dil mülkü viran oldu gitdikce

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA (*)

Bir âli-himem zât-ı pür-envâre muhibbim

Ser-tâc-ı veli Hazret-i Hünkâre muhibbim

Sultân-ı sehâ menbâ'-ı esrâre muhibbim

Ben cân ü gönül Hayder-i kerrâre muhibbim

İhlâs ile gel eyle nazar zâhid-i bi-rû

Zir-i feleği eylemiş esrâr ile memlû

Feyz-i nazarın şâm ü seher eylerem arzu

Ben cân ü gönül Hayder-i Kerrâre muhibbim

Can mürğü hemân zinde iken ten kafesinde

Bir nesneyi yâd eylemezem mültemesinde

Budur sühânım evvel âhir nefesimde

Ben cân ü gönül Hayder-i Kerrâre muhibbim

(*) Murabbada şairin adının geçmemesi ve dörtlük sayısının az olması şiirin bir devamının olduğunu göstermektedir.

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KÂTİB

(Ölüm yılı 1836)

TAHMİS

Harim-i cennet-âsâ bir makaam-ı dil-küşâdır bu

Teferrüc-gâh-ı insân ü melek ‘âlem-nümâdır bu

Anın pûşuna gir ta’zim eyle bâbü’l Hüdâdır bu

Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu

Nazar-gâh-ı İlâhidir Makaam-ı Mustafadır bu

Farah-bahşâ-yı pâkize cihânın hâk-ı pâkidir

Zemini nâfe-i Çinn ü Hıtânın müşk-i pâkidir

Kamu minnet o bâb-ı rahmet ‘uşşaaka bakidir

Felekde mâh-ı nev babü’s selâmın sine çâkidir

Bunun kandili cevza matla’-ı nûr-ı ziyâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Riyâz-ı cennetin bir bekasıdır zib ü ziynetde
Nesim-i ruh-ı reyhânın güzer-gâhı meserretde
Habib-i vahy-i Rabbın cilve-gâhıdır hakikatde
Habib-i Kibriyânın hâb-gâhıdır faziletde
Tefevvuk-kerde-i ‘arş-ı cenâb-ı Kibriyâdır bu

Bu gülzârın gülünden misk ü ‘anberler olur hâsıl
Bu câyın hürmetine çok kez oldu devlete vâsıl
Celâdetle ne yazmış na’t-ı zibâsını ol fâdıl
Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı âdem zâil
Amâden açdı mevcûdâtı çeşm-i tûtiyâdır bu

Senâ vü hamd edip KÂTİB tekarrüb eyle Allâha
Seni ümmetliğe lâyık sezâ-var etdi ol şâha
Salat ile selâm edip derûn-ı dilden ol mâha
Müraât-ı edeb şartıyla gir NÂBÎ bu dergâha
Metaf-ı kudsiyândır cilve-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KÂZIM

19. yüzyıl

KİTABE(*)

Ricâl-i Halididen Şeyh Hac Hafız Muhammed nâm
Olup bir fâdıla hem-ser bu bârû-yı şeref-mâye

Zaman görmüş el almış kesb-i feyz etmişdi bulmuşdu
Ârus-ı hüsn-i hulku zâhir ü bâtında ser âye

Muhibb-i hânedân bir bülbül-i ‘irfân idi uçup gitdi
Bu nahlistân-ı gamden gülşen-i Firdevs-i a’lâya

Meğer zen suretinde Hakka ermiş merd-i kâmilmiş
Nigâh-ı i’tibâre düşmemiş mir’at-ı dünyâye

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Verip sabrın kula ecr-i cezile mazhar evlâdın

Çevirdikce makaamın lutf-ı Bâri bâğ-ı me’vâye

Ola hakk-ı sarihi gülistân-ı ‘adn ile hem-feyz

Döne lahd-i sabihi hâne-i çerh-i mu’allâye

Hisâb etdim nukaat-ı eşk ile tarihini KÂZIM

Hadice Hanımı hem-dem ede Allâh Zehrâye

1309H-1893M

(*) Sakıbiye Medresesi haziresinde Hartavizade Şeyh Muhammed’in eşi Hadice Hanım’ın mezar kitâbesi.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KEMÂL

(Kemâl Edib KÜRKÇÜOĞLU 1902-1978)

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ebediyyen sevecek can onu cânân olarak
Şart-ı peyman olarak hüccet-i imân olarak

Tâ ezelden tanırım ben Hazret-i Fahr-ı Resûlü
Gönül iklimine şehinşâh-ı zi-şân olarak

Yeter âyetleri Kur'anın eğer lâzımsa
Rıf'at-ı zatının i'lâmına burhân olarak

Öyle bir menba'-ı ihsân ü keremdir ki ona
Katre hâlinde giden gelmede 'ummân olarak

Koklayan bastığı me'mûn ü mübârek hâke
Nefhasından yitirir kendini sekrân olarak

Hatemiyyetle edip kadrini i'lân ebeden
Onu gönderdi Hüdâ 'âleme sultan olarak

Zâr ü giryân uyuyup rûyunu rü'yâda gören
Uyanır neşve-i didâr ile handân olarak

Şeb-i Mi'racda simasını seyr etti diye
Kapanır yerlere gök secde-i şükrân olarak

Bir gören bir daha görsem diye Allah Allah
Şaşırır aklını ruhsârına hayrân olarak

Âteş-i 'aşkına bin kerre yanıp İbrahim
Görse eylerdi fedâ kendini kurbân olarak

Tatmayan kevser-i in'âmını İblis gibi
Yanacak hasret ü hannân ile 'atşân olarak

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

İltifâtından uzak düşmesi eyvah eyvah
İki dünyâda yeter gaafile hüsrân olarak

Onun anlattığuı tevhid-i hakiki bir gün
Saracak ‘âlemi bir seyl-i hurûşân olarak

Onun öğrettiği ‘irfân inanın kâfidir
Beşerin derd-i derunisine dermân olarak

Bize dünyâda emânet bırakıp gittiği din
Duracak haşre kadar koskoca bünyân olarak

Sözlerim dürre döner feyz alıp kıymet bulur
Onu medh eyler isem peyrev-i Hassân(*) olarak

Âdem evlâdının ondan daha mümtâzı KEMÂL
Dehre bi-şüphe ayak basmamış insân olarak

(*) Hassan bin Sabit: Asr-ı Saadette peygambere övgü şiirleri yazan şair.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fe ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

K'ey zât-ı ezelden beri cânânım efendim

Didârına bin kerre fedâ cânım efendim

Lutfundan eminim yine ey şâh-ı şefâ'at

Vardır bilirim cürm-i firâvânım efendim

Gelmekte güzergâha muradım şu ki bir gün

Manzûrun olur hâl-i perişânım efendim

Hikmetli kelâmın sebeb-i feyz ü felâhım

Devletli yüzün kıble-i ‘irfânım efendim

Allâhı gören gözlerinin ‘aşkına bir kez

Bak bende-i muhtâcına sultânım efendim

Etsin dil-i sûzânımı şir-âb-ı zülâlin

Ekvânı tutuşturmadan efgaanım efendim

İkrâr getirdim sana divân-ı ezelde

Burhânıdır imânımın ihsânın efendim

İmdâdın iletsin beni bir ehl-i KEMÂLe

Bi-hadd ü ‘adet ‘acz ile noksânım efendim

mef ‘û lü mefâ ‘Î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Terk-i cân etmez gönül mahv ü perişân olsa da
Her güzel yüzden nasibi âh ü efgaan olsa da

Rûh-ı mecrûhum zebûn-ı iştiyaakındır senin
Eylerim ifnâ yolunda sevdiğim cân olsa da

Kaadir olmaz men'a kûy-ı yâre varmaktan beni
Reh-güzârımda bütün ahvâl-i pinhân olsa da

Cevher-i sırr-ı muhabbet dâimâ mahfi kalır
Kalp-gâhım tişe-i hasretle virân olsa da

'Âşık-ı zârım giribân-çâk-i hâr-ı hasretten
Yok bana bir gül veren her yer gülistân olsa da

Bendeki ümmid-i 'aşka ye's yaklaşmaz ey KEMÂL
'Ömrümün mahsul-ı sa'y ü 'azmi hüsrân olsa da

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ne için sineme hicrân oku batmış bilmem
Rûh-ı mecrûhumu hasret mi kanatmış bilmem

Sen meleksin bırak insanları yüksel ‘arşa
Nûru Allah niçin zulmete katmış bilmem

Rûh-ı rahşânına bakmak bile imkânsızdır
Seni Hallaak güneşten mi yaratmış bilmem

Şeref-i tâc olacakken ‘acaba hangi emel
Cevher-i hüsnünü topraklara atmış bilmem

Vardı bin bir yolu şâd olmanın eyvah KEMÂL
‘Acabâ baht-ı siyâhım mı kapatmış bilmem

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ne himâyet ne muhâmi ne de hâmi tanırız
Bir melâmet biliriz bir de melâmi tanırız

Ezelî kudrete münkad ebedî sırra zebûn
Ne müsemmaya esiriz ne esâmi tanırız

Kapılıp zâhire her an yanılıp aldanırız
Özü görmez nice hindûları Sâmi tanırız

‘Âşıkları anlamayan ‘âlimi câhil sayarız
‘İlimden gaafil olan ‘âşıkı ‘âmi tanırız

Rindi meyhâne yolundan çevirir işte dedim

Dediler zâhidi biz eski harâmi tanırız

Âşinâmız Mütenebbi vü Ferazdak Ahtal(*)

Enverî Hâfız ü Sa'dî ve Nizâmi tanırız

Bize bigâne Hayâlî de Sürûrî de KEMÂL

Bezm-i ülfette Fuzûlî ile Câmî' tanırız

*) Mütennebi ve Ferazdak Arap edebiyatının en ünlü şairlerindendir.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

‘Âşıklarız ki mazhar-ı cânâne çıkmışız
Eb’âdı aşmışız felek-i câne çıkmışız

Bir nûr-ı kemterin yanı olmuş mekânımız
Zannetmişiz ki taht-ı Süleymâna çıkmışız

İhsanlar almışız nice in’âma ermişiz
Bir bir huzur-ı Hazret-i Sultana çıkmışız

Sıyrılmışız ‘alaakaa-yı mâl ü menâlden
Derd-i firaak-ı yâr ile Selmana çıkmışız

Şemsin uyup ziyasına pervâne ey KEMÂL
Tennûre-i hulûs ile meydane çıkmışız
mef ‘û lü fâ ‘i lâ tü me fâ ‘î lü fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

‘Aşkın dediler subûta vardı

Ümmid önü derd-i hasret ardı

Gördüm dil-i zârı can yolunda

Cânânı suâl edip arardı

Peykâncı firaak deldi kalbi

Şemşir-i mezaak bağrı yardı

Dil-dârımın ismi yâd olundu

Sevdâsı hemen pâyânı sardı

Söz yâre gelince gitdi ‘aklım

Rengim sararıp gözüm karardı

Ol şûh(ı) demez mi bir gün olsun

Hicrân(ı)-zede bir Kemâl vardı

mef ‘û lü me fâ ‘î lün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

‘ÂYİN-İ MEVLEVÎ

Canlar olanca şevk ile der-gâha geldiler
Der-gâh(ı) bir vesiledir Allâha geldiler

Rû oldular libâs-ı bedenden soyundular
Bezm-i bekaa-yı Hüdâ-hâha geldiler

İsm-i Celâli zikr ile meydâna girdiler
Devlet-serâ-yı ‘izz ü şehinşâha geldiler

Gül-zâr-ı ma’rifetdeki nây ü kudümden
Bülbül misâli dil-şudeler âha geldiler

Görsek deyip selâma çıkan Mevlevileri

Hakkın bütün velileri şeh-râha geldiler

Gün yüzlüler ziyâsına Şemsin tutuldular

Mânende-i hâle dâire-i mâha geldiler

Tekbir alıp melekleri ‘arşın teberrüken

Bir bir huzûr-ı pir-i dil-gâha geldiler

Sâf sâf dizildiler küberâ-yı ricâl-i Rum

Tehlililler ile teliyyet-i câha geldiler

‘Ârifler ey KEMÂL ufk-ı zâta erdiler

‘Âlimler iştibâh ile eşbâha geldiler

mef ‘û lü fâ ‘i lâ tü fâ ‘i lâ tü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

‘AYİN-İ MEVLEVÎ

Canlar ri’âyet eyleyip erkâne döndüler
Tennûrelerle tâir-i perrâna döndüler

Bir bir uyup imâma duyup ‘aşk ezânını
Tekbirlerle kıble-i cânâna döndüler

Mollâ-yı Rûm semâ emri verdi onlara
Canlar da inkıyâd ile fermâna döndüler

Şevk-i şeb-i ‘arus ile üftâdeler bakın
Mestâne geldiler yine meydâna döndüler

‘Âşıkların görünce şu bi-hûş hâlini
‘Arşın bütün melekleri sekrâna döndüler

Baş kestiler velileri devrin huzurda
Hakkın Halile sunduğu kurbâna döndüler

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Diz çöktüler önünde erenler kitap açıp
Bahr-i ledünde tıfl-ı debistâna döndüler

Gördüm huzur-ı Pire gelip ağlayanları
Derhâl açıldılar leb-i handâna döndüler

Ettim nigâh edeple varıp yalvaranlara
En bi-nevâ gedâları sultâna döndüler

Bir demde hayret açları hasret susuzları
Hakan ‘imâretindeki mihmâna döndüler

Dervâze-i niyâz önünde duran derd-mendler
Dermân-ı feyz-i Pirle Lokmâna döndüler

Devlet-serâ-yı nâzı bulan nev-niyazlar
Âsûde-gân-ı ravzâ-yı Rıdvâna döndüler

Bir özge bâr-gâh arayan dil-haraplar
Feyfâ-yı pür-serapta ‘atşâna döndüler

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Zulmette çırpınanlar ilâhi ziyâ ile
Râh-ı sedâdı şeçtiler im'âna döndüler

Müştaaklar şu'âına şemsin tutuldular
Yaklaşmayın ki âteş-i sûzâna döndüler

Mutripler uydular neye gûyâ hezarlar
Tehlil nağmesiyle gülistâna döndüler

Mebhût olup mukabele-i Mevleviyeden
Münkirler ittikaa ile imâna döndüler

Bad aba nar hâke hemen kildı ser-fürû
İlâhi şimeler bile insana döndüler

Baktım dönüp gelenlere sandım misâl-i mevc
'Ummândan ayrılıp yine 'ummâna döndüler

Der-gâh-ı Pire lâl girenler KEMÂL-veş
Hassan-ı hoş- zebân-ı sühandâna döndüler(*)

(*) Şair Hassan bin Sabit.

mef 'û lü fâ 'i lâ tün me fâ 'î lün fâ 'ilün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KUDSÎ

18. yüzyıl

KİTABE(*)

Seyyid-i kutb-ı fazilet melekiyyü'l haslet

Hacı İBRAHİM Efendi-i şeri'at temsil

Sarf edip vârını vücûh-ı hayra (?)

Oldu bu dâr-ı kütüb da'vi-i ihlâsa delil

Tab'-ı keşşâfı pesendide edip bu câyı

Yokdur emsâli meyânında buna misl-i 'âdil

Nice âsâra muvaffak kıla her dem Mevla

Vere bu himmet-i makbûlesine ecr-i cezil

KUDSİya söyledi târih-i tammın hatif

Eser-i pâkini makbûl ede mennân-ı Celil

1196 H-1780M

(*) Kitabe genelde fe 'i lâ tün fe 'i lâ tün fe 'i lâ tün fe 'i lün olmakla beraber şiirde çok aruz hatası vardır.

fe 'i lâ tün fe 'i lâ tün fe 'i lâ tün fe 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE

Zehi dârü'l hadis nev-binâ-yı tarz-ı müstesna

Olur çar-sû-yı dil-keş bu câye bir târih-i ra'nâ

Etdi hikmet alanına kadem basa pesend-i hükkâm

Sahibinden muharrecdir ma'nâsın bu sınıf bina

Ol beyzâ-yı reh fazilet Fahr-ı Râzi semâhat kim

Tevâtürle olur meşhûr dolâb-ı hüner-pira

Bu şekl-i ta'mirine 'akl-ı kül hayran ü dil-beste

Hacı seyyid İbrahim Efendi kemâl-ârâ

Tefâsil-i talibine şerh eder ser be ser binâ

Kabul ede bu bünyâd-ı şerifin Hazret-i Mevla

Sezâdır zer kalemle yazsalar târihini KUDSİ

Nice zibâ bu dâr-ı 'ilm dil-keş pâkize ra'nâ

(1196 H-1780M)

(*) Câmî'-i Kebir (Nakipzade) Medresesi kütüphanesi kitabesi olup iki ayrı tarih düşürülmüştür. Her iki kitabenin de son beyti aynıdır.

me fâ 'i lün me fâ 'i lün me fâ 'i ün me fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Nice mahz-ı tevfıyk-i Hüdâdır bu eser hakka

Edince nahv-ı hayra sarf-ı mal ol fâzıl dânâ

Ma'nâ-yı bedi'in vasf-ı Tıbyanında 'âcizdir

Dürr-i Muhtarın bir bezl ile bu medrese ihyâ

Ana na'imlerinden cennet-i 'adnin eyleye ihsan

Tefâsil-i talibine şerh eder ser be ser binâ

Çıkara Hacı Begzâde Ebubekir Beg

Kabûl ede bu bünyâd-ı şerifin Hazret-i Mevlâ

Sezâdır zer kalemle yazsalar tarihin ey KUDSî

Ne zibâ-dâr-ı 'ilm-i dil-keş pâkize nev-ra'nâ

(*) Nakipzade Medrese kitabesi.

1196H-1782M

me fâ 'i lün me fâ 'i lün me fâ 'i ün me fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

LÂMÎ

(Ahmed. 1826-1888))

GAZEL

Çık ey dil tenden istikbâle ol rûh-ı revân geldi
Nazar et nakd-i cânın makdemine tâze cân geldi

Savul ey zulmet-i gam dide-i baht-ı siyahımdan
Çıkıp cib-i felekden şeb-çerâğ-ı âsümân geldi

Gehi hattın gehi la'lin yazarken nakşın ey dil
Sulandı hâmenin ağzı şu türlü kaare kan geldi

Başında pârelensin eyâğı saaki-i devrânın
Bugün meydan-ı cânâ hoş-guuyân-ı nûş-ı cân geldi

Sezâdır şâ'irâna söyle gelsin eylesin tanzir
Henüz divân-ı şi'r-i LÂMİa mu'ciz beyân geldi

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

LÂMİ'

(Mustafa. Birecikli, doğum yılı 1865)

GAZEL

Dokunan guuşumuza bir gül-i ra'na esdi
Galiba başımıza bâd-ı muhabbet esdi

Ne için tevbe mi etmiş o meh-rû bilmem
Bezm-i işretde bu şeb nây-ı nihânım kesdi

Tâze bir şiveye âğâz ederek ol meh-rû
Daha vakti mi anın tazece bir nevresdi

Ser kalemden sana ben beyt ü gazel söylediğim
Bezmimizden ayağın hayli zamandır kesdi

Şimdi karşımda duran şûhu mu sandın LÂMÎ
Bu değildir beni sevdâya salan bir dal-fesdi

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey cemâlin bezm-gâhı ravza-yı darü’s selam

Şerbet-i şirin-lebin “sübhâne men yühyi’l ‘izâm”

Hayme çekmiş kaşların etrâf-ı bâğ-ı hüsnüne

Gözlerin çün “katretü’l tarf-ı fi tahtü’l hiyâm”

Saakiyâ peymâne tut vallâhi “zü’l fadli’l ‘azim”

Mutribâ çal nağmeyi “yeğfür leküm yevme’l kıyâm”

Gülşen-i etrâf-ı kûyun sahn-ı cennâtü’n-na’im

Bülbül-i temcid-hânın nağmesi “fihe’s selâm”

İşidip ervâh-ı kudsi şirin kelâmın LÂMİa

Dediler fevke’l semâda fiha kaal tamme’l kelâm

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

LATİF

Doğum yılı 1820H

KİTABE(*)

Mürğ-i can ettikde emr-i Hakkla tenden per küşâd
Dehr-i fâniden geçer hep halk-ı ‘âlem hem çü bâd

Guuş edince ‘âlem-i gaybden nidâ-yı irci’i
“Küllü nefsün zâikaa” cânın verir her bir ‘ibâd

Hayf kim dâr-ı fenâda almadı kâm nev-civân
Nahl-i âmâl olmadı hem gülşen içre bâri dâd

Kesdi mikrâz-ı ecel habl-i hayâtın ‘âkıbet
Püsteri hâk üzre serdi cism-i pâkin bi-murâd

Çıkdı bir yazdım LATİFa cevherin târihini
Eyleye Mevlâ vücûdun cennetü’l ‘adn içre şâd

(*) Kitabenin kim için yazıldığını tespit edemedik.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Zaman ile olmuş idi hücreler harâb türâb

Bahr-ı gayret mevc urup kaldırdı bi-had ser habib

Gördü bir hizmet yolunda Hazret-i Hakkın bu kez

Bâb-ı lütfundan ana Hakk versin ecr-i bi-hisâb

Yediler geldi LATİFa cevherin târih dedi

Etdi himmet serteser a'mâlin Abdülvahab

1293H-1877M

(*) Yusuf Paşa Camîi hücre kitabesi.

fâ 'i lâtün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

LÂZİB

(Birecikli, 1888-1963)

GAZEL

Vaakıf olamaz câhilan sırr-ı nihân-ı hikmete
Ehl-i Hakkdır âşina ancak lisân-ı hikmete

Mürğ-i dâniş sâhilin bulmakda çok güçlük çeker
Sanki deryâdır coşar baksan dehân-ı hikmete

Zühresinden şemsini fark etmesi mümkin değil
Çıksa da ‘ankaa-yı fikret âsümân-ı hikmete

İlticâ eylerdi elbet dâmen-i ‘irfânına
İbni Sinâlar erişseydi zaman-ı hikmete

Çıkmayan remz-i tabi’atden ta’arrûz kılsa da
Zerrece noksan gelir zann etme şân-ı hikmete

Gerçi LÂZİB sözlerin takdire pek şâyan değil
Yâdigâr eyle bu nazmı âsitân-ı hikmete

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Şâkir Efendi Haydar-zâde ehl-i vicdan

Hacı Salih efendi ile kıldı ‘azm ü peyman

Şu ma’bed-i mu’alla olmuş idi harab

İcrâ olunmuyordu ‘ayin-i farz-ı yezdân

Bu iki ehl-i gayret bezl eyleyip mesâ’i

Erbâb-ı hayrı tahrik etmekle açdı meydan

Yıkdırdılar binâyı inşa için mücedded

İhya olundu tekrar bu secde-gâhı inşad

Bitdikde çıkıp LÂZİB tarihin etdi inşâd

Câmi’ yapıldı işte şad oldu ehl-i iman

(*) Birecik Sancak Mescidi kitabesi.

1341H-1925M

mef û lü fâ ‘i lâ tü me fâ ‘î lü fe û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

LUTFÎ

(Okumuş. Miriné Hoca)

20. yüzyıl

GAZEL

Nice bir hasret-i dil-dâr ile giryân olayım
Yanayım ateş-i ‘aşkınla büryân olayım

Görmedim gül yüzünü âh ü figaan etmedeyim
Akıdıp gözyaşımı derd ile nâlân olayım

Kabladı bu nâr-ı firkat cism-i gam-âlûdemi
Korkarım haşre kadar böylece sûzân olayım

Sevdiğim rahm et yeter incitme artık kalbimi
Ger dilersen Yusuf-âsâ bend-i zindân olayım

LUTFİyim bülbül gibi gülşende feryâd ederim
Vuslat-ı yâr ile ancak şâd ü handân olayım

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

LUTFÎ

(Muhammed 1304H-1888M/1938)

GAZEL

Meded saaki kadem bas meclise rindâne rindâne

Şerâb-ı la'l-i nâbın 'arz(ı) kıl mestâne mestâne

Siyeh-rûy-ı perişân hâl bil bi-ârâm olur gönlüm

Nigâh etdikce geysûyu perişâne perişâne

Vatandan yâr(ı)dan mahrûm ü mahzûn olduğum günden

Bakar giryân olur çeşmim garibâne garibâne

Ol şuhun vasf-ı hûbunda sühan-sâz olmak istersin

Kalem-veş ser-fürû eyle edibâne edibâne

Selâsetle musanna' bir zemin-i imtihân açdı

Bu nazm-ı dil-keşim LUTFÎ zarifâne zarifâne

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Yine eflâki siyah eyledi âh-ı seherim

Nice bir derd-i firaakınla bu hüzn ü kederim

Yetişir gayrı aman kesdin emânım zâlim

Tiğ-ı hicrinle senin yârelenibdir cigerim

Dâhil-i bezm-i visâlin oluben kelb-rakıyb

Ben ise vâdi-i firkatde gezer derbederim

Rûz ü şeb derd ü elem durmayıb iş'âr ederim

Yed-i vâlâlarına belki düşerdi eserim

Yanarım âteş-i hicranına tâ haşre değin

N'ideyim çâre ne LUTFİ kaderimdir kaderim

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜSTEZAT

Ey zübde-i pâkize-i envâr-ı celâlet
Sultân-ı risâlet
Hâk etdi bizi çille-i tarıyk-ı sefâlet
Envâ'-ı hacâlet

Ey şefi'-i memdûh-ı der-i kaadi-i hâcat
Makbûl münâcat
Dareynde bizi eyleme mahkûm-ı rezâlet
Gösterme melâmet

Çekdirme yeter millete zulm-i Frengi
Bu şûriş-i çengi
Pâmal ediyor bak bizi eshâb-ı dalâlet
İmhâmıza âlet

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

İmdâdına bu fırka-yı nâciye-i dinin

Hem şer'-i mübinin

Gelsin günüdür Haydar-ı Kerrâr-ı besâlet

Ol seyf-i 'adâlet

Lutfunla perişâni-i İslâma nazar kıl

İ'tâ-yı zafer kıl

Ta kahr ola bu düşmân-ı eyâlet

Kâbûs-ı sakaalet

Mağlûb ola mı haşre kadar millet-i İslâm

Dil haste vü nâ-kâm

Mahrûm ola mı haşre kadar millet-i İslâm

Bilmem bu ne hâlet

LUTFÎ gibi hem-güşte-i şeh-râh-ı necâtız

Nevmid-i hayâtız

Ey mürşid-i zi himmet erbâb-ı cehâlet

Sen eyle delâlet

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe'û lün

mef 'û lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

LÜZÛMÎ

GAZEL

Gönülde dâğ-ı firkat sûz-ı ‘uşşaakdan nihan kaldı
Derûnumda yanar ateş muhabbetden nişan kaldı

Visâlin cüst ü cûya gitdi hep ‘akl ü fikrim âh (?)
Benimle böyle tende zâr eder bir kuru can kaldı

Aradım bû-yı vaslından eser yok bâğ-ı ‘âlemde
Gelirse fasl-ı gül bâd-ı sabâda bir gümen kaldı

Ben ayrıldım ise gönlüm sa’y eder hâlâ tavafa
Mücâvir Kâ’be-i hüsnün içün ol nâ-tüvân kaldı

LÜZÛMÎ yâre etdin kıssa-yı ‘aşkın beyân amma
Derûn-ı dilde mizmâr âh müşkil bir beyân kaldı

(?) Vezin bozuk.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MAHVÎ

(1821-1871)

GAZEL

Nic'oldu gülşen-i vaslında handân olduğum demler
Lebin şevkıyle bülbül gibi nâlân olduğum demler

Felek zehr-âb-ı hicran dökdü 'ayşıma şimdi
Kanı ol teşne-i la'linle sekrân olduğum demler

Tahayyül eyleyince dide hûn-efşân olur dilden
Nigâh-ı lütfuna ey şûh şâyân olduğum demler

Gelince hâtıra hasretle germiyyet düşer cânâ
Benim bezm-i harem bezm-i rindân olduğum demler

Gelib ta'lim-i 'aşk eylerdi benden bülbül ey MAHVÎ
Edâ-yı hüsn ile şerh-i gülistân olduğum demler

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Cân ü dilden biz kul ü kurbânı ‘Abdülkaadiriz

Der-gâhında sıdk ile dar-bân-ı ‘Abdülkaadiriz

Terk ü tecrid etmişiz rahmda yokdur hayfımız

Çâker-i şermende-i ihsân-ı ‘Abdülkaadiriz

Gerçi suretde gedayız liyk şâh-ı ‘âlemiz

Hâdim-i hâk-i der-i Geylân-ı ‘Abdülkaadiriz

Husrevân-ı dehre istiğnâmız olsa yeri var

Bende-i fermanber-i sultân-ı ‘Abdülkaadiriz

Ser-füru’ eylemezleriz her giz ZİYÂÎ ‘ âleme

MAHVİya bizler gedâ-yı hân-ı ‘Abdülkaadiriz

(*) Bu gazel Mahvî ile Ziyâî tarafından ortaklaşa yazılmış

olup her beytin birinci mısraı Ziyâî’ye, ikinci mıraı Mahvîye aittir.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTÂBE(*)

Han-kâh-ı Sakıbiyye gerçi dil-cûdur veli
Oldu bu havz ile hakka gıpta-geh-i kâinat

Kalıbı bi-rûh idi aslında güyâ bu makaam
Buldu âb-ı havz-ı ra'nâ ile şimdi nev-hayat

Bir murabba' vakfa döndü merkezinde kutb-ı havz
Hükmü câridir anın çün çâr-ı rükn ü şeş cihet

Böyle âsâr-ı cemile böyle hayrât-ı hasen
Nass ile sabit eder elbette mahv-ı seyyiât

Hızr okur cevher gibi MAHVÎ anın tarihini
Talibe mâ'-ı zülâl-i havz da 'ayn-ı hayat

(*) Sakıbiye Tekkesi havuz kitâbesi)

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MA'RÛFÎ

(Doğum yılı 1842M)

GAZEL

(Naat)

Kebâir bahrine daldım dahilem yâ Resulullâh

Esir-i bi- emân kaldım dahilem yâ Resulullâh

Meded bu nefs-i emmâre beni gark eyledi nâre

Nice varem o Cebbâre dahilem yâ Resulullâh

Yüzüm kaare adım ümmet ne farzım var ne hod sünnet

Benim bu ednâyi ümmet dahilem yâ Resulullâh

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nekir Münkir sualinden perişânım cevabından

N’edem kabir âzâbından dahilem yâ Resulullâh

Bi hakk-ı leyle-i mevlid olubsun ‘âlemde maksûr

Adın Ahmed yüzün Mahmûd dahilem yâ Resulullâh

Bi hakk-ı leyle-i kadri olubsun ‘âleme bedri

Şefâ‘at mülkünün sadrı dahilem yâ Resulullâh

Bi hakk-ı Leyle-i mi’râc olubsun ‘âleme ser-tâc

Umar senden gedâ muhtâc dahilem yâ Resulullâh

Bu MA’RÛFİ-yi bi-dâdı umar lütfundan imdâdı

Bi hakk-ı ‘Ali evlâdı dahilem yâ Resulullâh

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Serây-ı sadrımın sultânı envârı Muhammeddir

Dil-i viranemin üstâd-ı mi'mârı Muhammeddir

Me'âni mülkünün şâh-ı cihandârı Muhammeddir

Hakikat küntü kenzin dürr-i şehvârı Muhammeddir

Kamu 'âşıkların 'irfânı ezkârı Muhammeddir

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Ta'âla şânühü ekber ki şâh-ı enbiyadır bu

Şehinşâh-ı risâlet Hazret-i sâhib-livâdır bu

Şefâ'at eyleyen 'âsilere ehl-i vefadır bu

Resûl-i seyyid-i kevneyn Muhammed Mustafadır bu

Şeri'atle tarıykın gülü gülzârı Muhammeddir

. . .

Sirâc-ı nûr-ı Ahmedden cihan cümle münevverdir

Gönül bu sırrı anla bu bir sırr-ı ekberdir

Niçin gafilsin ey ‘âşık senin mahbûbun ezherdir

Hakikatde sen irşâd eden o serverdir

Kamu seyyidlerin serdârı billâhi Muhammeddir

İlâhi ravza-yı şer’inde bizleri müdâm eyle

Ona nâib olan kâmilleri her dem imâm eyle

Bu kemter ümmeti MA’RÛFÎnin nakşın tamâm eyle

Sülûk-ı cadde-i cennete yârab müstedâm eyle

Bu ‘âsi AHMEDe çün merhamet-kân Muhammeddir

me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MENŞÛRÎ

19. yüzyıl

GAZEL

Geldi sahn-ı çemene bülbül-i şeydâ bu gece
Kıldı feryâd ü figaan eyledi ihyâ bu gece

Gül açsın böyle nâzın nâzıyla hem işve eyler
İki derdli bir olup yatardı hâlâ bu gece

Gül ana sordu nezâketle nedir maksûdun
Bizi uyutmadın ey mürğ-i dil-ârâ bu gece

Dedi bülbül senin ‘aşkınla olup ser-ger(i)dân
Bizi semt-i bâğa sevk eyledi sevdâ bu gece

Gördü ma’şuukunu rü’yâda mahrem-i dil
Dedi MENŞÛRÎye maksûdunu Mevlâ bu gece

fe ‘i lâ tün fe ‘i lâ tün fe ‘i lâ tün fe ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MİHRİ

(1832- 1878)

GAZEL

Meyl edeli ‘ârız-ı gül-gûn ü zülf-i yâre ben
Dil belâsıyla düşdüm ne bahtı kaare ben

Gâh(ı) ta’n-ı seng-i ağyâr gâh(ı) kahr-ı yâr
Bilmezem ki yâre mi yalvarayım ya ağyâre ben

Ol perinin nim nigâhından olup dil zahm(ı)-nâk
Merhem etmez zerrece olsam da pâre pâre ben

Dün gece bezm-i visâlinde o şûhun şevk ile
Subha dek yandım yakıldım şem’â-yı ruhsâre ben

‘Andelib-i bâğ-ı hüsn oldunsa MİHRİ sen hele
Minnet etmem bir gül-i dünya için her hâre ben

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

‘Arûs-ı hüsnünü tasvir edersem levh-i simine
Verir İrânı Turanı ‘Acem mülkünü terhine
Hayâl-i ‘ârızınla nûr ile âğuşdadır sine
Nesim âyât-ı hüsnün ‘arz ederse milket-i Çine
Serâser fırka-yı ateş-perestân hep gelir dine

Siyah hatlar çıkıp sâf sâf tutar meydân-ı gül-rûyu
Hevâ-yı zülfün eyler hükmüne mahkûm her sûyu
Alır âğûşuna ‘âşık sıkar ol çeşm-i âhûyu
Gören ol rûy-ı ahmerden sipâh-ı hal-i Hindûyu
Habeş sultanıdır güya oturmuş taht-ı zerrine

Hekim-i ‘aşk gönlümü muhtâc etmiş o dârûya
Lebin verir hayât-ı câvidânı ruh-ı minûya
Firaak-ı zülfün ile eşk-i çeşmim benzedi cûya
Kaçarken şâh-ı gamzenden dolaşdım dâm-ı geysûya
Giriftâr oldu mürğ-i hâtırım çengel-i şahine

Gülistânı ruhun eyler tecelli hoş nemâlıkda
Bulunmaz gonca-yı la’lin gibi masnu’-ı sanide
Gulâm-ı ârızındır mâh ü encüm mihr-i tâli’de
Ruhunla behr olunca imtihan şerh-i metâlide
Mümeyyizler dedi hüsnün sezâ-ver oldu tahsine

Güzel sûretde halk etmiş seni ol Hazret-i Allâh
Seni takdis eder hûr ü melek her dem ta’alallah
Cefâ vü cevr ü kahrından MİHRİyi sen dûr kıl ey mâh
Dedim ey şâh-ı HÜSNÂ tiğ-ı gamzen olmasaydı âh
Dedi bilmez misin cellâd lâzımdır selâtine

me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MUHİBBÎ

(Abdurrahman. Hacı Ahmet Hocazade) 1854-

TAHMİS

Kati müşkildir ey dil bu fenânın satvetinden geç
Gülünden gülşeninden bülbülünden dilberinden geç
Sem iç saaki-i gül-çehrenin minnetinden geç
Gönül bu rûz(ı)-gârın neşve-i câm ü Ceminden geç
Süleyman himmet ol ikbâl-i hükm-i hateminden geç

Dilâ bağlanma hiçbir ‘âleme sen ‘âlemi terk et
Belâdır bu cihan ikbâlini idbârını terk et
Bu bir üstâd-ı kâmilden nasihatdır anı terk et
Girip bir ‘âleme her ‘âlemi bir ‘âlem-i âb et
Kalender ol hakimol ‘âlemin her ‘âleminden geç

Muhabbet çâresiz bir derddir âteş-zedendir heb
Geçilmez hem çekilmez derddir yâ nedendir heb
Denilmez anlaşılmaz hayret-efzâ hâldendir heb
Anın derk-i mefâdı hikmet-i feyz-i ledündür heb
’Azizim ‘ilm-i ‘aşkın mebhas-ı keyf-i keminden geç

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Der-i dil-dâre gitdim ağladım çok eyledim feryâd
Gam-ı ruhsârına yandım yakıldım etdim istimdâd
Tabib-i ‘aşkı çok gördüm birinden olmadı imdâd
İlâhi bend-i zenciri cünûndan olmasın âzâd
Diyen ol âfetin sevdâ-yı zülf-i yârinden geç

Girandır bâr-ı minnet ölmeğin yeğdir kabûl etme
Hızır sunsa hayat semm-i katildir kabûl etme
Hekim-i hâzıkı bilsen de Lokmandır kabûl etme
Görürsün imtihân bir can için can ver kabûl etme
Cihânın feyz-i enfâsı Mesih ü Meryeminden geç

Yamandır gamzesi ebrûsu çeşmânı hatt ü hali
Serâser gözleyip gördün geçirdin cümle ahvâli
MUHİBBÎ meşreb ol sen hâle tebdil eyle ahvâli
CELÂL-âsâ safâ-yı hâle tahvil eyle her hali(*)
Bu dünyânın hayâlât-ı sürûr ü mateminden geç

(*) Urfa mutasarrıfı Celâl Paşa.

me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS(*)

Câenâ min canibi'l mahbûb ü bil vesli'l Hüdâ

Kad efâze'l şavkı li'l müştaak envâ'ü'l sada

Havile'l saaki bekaa sel hubb ü mine'l eyyedâ

Kad enâre'l aşkü li'l 'uşşaakı minhaci'l Hüdâ

Sâlik-i râh-ı hakikat 'aşka eyler iktidâ'

Âlemin her zerresi hep 'aşkdan olmuş tamam

Kâinâtın 'aşkıdır hem intizâmından merâm

'Aşkdan olmuş mükemmel zir ü bâlâ bi't tamam

'Aşkdır ol neşve-i kâmil ki andandır müdâm

Meyde tenvir-i harâret neyde te'sir-i sadâ

Vuslat-ı cânâne rehber nûş-ı câm-ı 'aşkdır

Kaysı Mecnûn eyleyen zencir-i dâm-ı 'aşkdır

Hâsılı her bir kemâlâtın tamâmı 'aşkdır

Vâ'di-i vahdet hakikatde makaam-ı 'aşkdır

Kim müşahhas olmaz ol vâ'dide sultân ü gedâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nâz ile etmiş Hüdâ ma'şuuku 'âşık hemdemi

Yârinin bir telini vermez verirsen 'âlemi

Edemez bir kimse tağyir kazâ-yı mübremi

Eylemez kudret-serây-ı sırr-ı vahdet mahremi

'Âşıkı ma'şuukundan ma'şuuku 'âşıkdan cüdâ

Ey nasih ehl-i 'uşşaaka nasihat terkin et

Bi-habersin 'aşk hâlinden melâlet terkin et

Hayret içre 'âşıka söyle selâmet terkin et

Ey ki ehl-i 'aşka söylersin selâmet terkin et

Söyle kim mümkin midir tağyir-i takdir-i Hüdâ

Ey MUHİBBÎ iltifâta nâil oldum 'aşk(ı)dan

Rûberû mahrem seray-ı vuslat oldum 'aşk(ı)dan

Can fedâ etdin visâl-i yâre erdin 'aşk(ı)dan

Ey FUZÛLİ intihâsız zevki buldun 'aşk(ı)dan

Böyledir her 'aşk Hakk adıyla bulsan ihtidâ

(*) Tahmisin ilk bendi divan edebiyatındaki mülemmanın tipik örneklerindendir. Mülemma iki ayrı dilde yazılmış şiirlerdir.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MUHLİS

(19 ve 20. yüzyıl)

KİTABE(*)

Etdi gaaye-i ta'mirine sa'y-i Bican Ağanın
Hüdâ kim kılup sâfın gama sâkin eyleye ib'ad

Mahall-i 'âliye teşyid içün etmiş salâ kim
Visâlinle Hac 'Osman Ağa ola kim dil-şâd

Kuvvetin lütfunla firdevs âşiyân eyleye Hüdâ kim
Kılupdur dehr-i devrinde nice âsâr-ı hasene bünyâd

La'l-ı nazmla tarihe heft zam eyledi MUHLİS
Hüdâ 'avniyle bu eyvân-ı mu'allâ kerde nev-âbâd

(*) Kutbeddin Camii tamir kitabesi.

1293H-1877M

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Açdı nice dağ nâvek-i hicrin cigerimde
Kanlar saçılır şimdi begim didelerimde

Pervâne gibi şem'-i ruhunda dolaşırken
Yandı n'ideyim çeşm-i tenim tıfl-ı terimde

Ben mahrem iken subh ü mesâ genc-i visâle
Bu dâğ-ı firaakın dahi varmış kaderimde

Gitdim bu seher güzelim gülşen-i vasla
Bir zevk dahi görmedim âh bu seferimde

Kan dökmede bakdıkca gözün nuruna çeşmim

Âh ayrılığın koymaduı nûr didelerimde

Mehcûrun olaldan beri ey kâm-ı merâhil

Ebrûlerinin kaldı hayâli basarımda

Ger dinlese bu vâkı'ayı MUHLİSâ Ferhad

Hiç der mi idi sevdâ-yı Şirin var serimde

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Harâb olmuş görünce bu ‘ibâdet-hâneyi ancak

Rızâ-yı Bari’yi tahsil içün ez nev binâ etdim

Bu merkad Endülüslü Şeyh(i) Zehrâvî Muhammeddir

Harâb idi yapıp nûr-ı gühere ilticâ etdim

Dahi defn eyleyip oğlum Muhammed Nuriyi burda

Garıyk-ı lücce-i gufrânetin Hakkdan ricâ etdim

Bu türbe mescidin bânisi MUHLİS düşdü tarihin

Salâdır ehl-i imâna bir nev mescid binâ etdim

(*) Şeyh Muhammed Zehravi oğlu Muhammed Nuri’nin mezar kitabesi.

1340H-1924M

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NÂBÎ

1642-1711

GAZEL

Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz

Biz neşâtın da gaamın da rûz-gârın görmüşüz

Çok da mağrur olma ki mey-hâne-i ikbâlde

Biz hezâran mest-i mağrûrun humârın görmüşüz

Top-ı âh-ı inkisara pâyidâr olmaz yine

Kişver-i câhın nice sengîn hisârın görmüşüz

Bir hurûşiyle eder bin hâne-i ikbâli pest

Ehl-i derdin seyl-i eşk-i inkisârın görmüşüz

Bir hadeng-i cân-güdâz-ı âh(ı)dır sermayesi

Biz bu meydânın nice çabük-süvârın görmüşüz

Bir gün olur dest-beste pây-gâh-ı cây-gâh

Bi-‘aded mağrûr-ı sadr-ı i’tibârın görmüşüz

Kâse-i deryûzeye tebdil olur câm-ı murâd

Biz bu bezmin NÂBİya çok bâde-hârın görmüşüz

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar-gâh-ı İlâhidir makaam-ı Mustafadır bu

Habib-i Kibriyânın hâb-gâhıdır faziletde
Tefavvuk-kerde-i ‘arş-ı kibriyâdır bu

Felekde mâh-ı nev babü’s selâmın sine-çâkidir
Bunun kandili cevzâ matla’-ı nûr-ı ziyâdır bu

Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı âdem zâil
Amâden açdı mevcûdâtı çeşmin tûtiyâdır bu

Müra’ât-ı edeb şartıyla gir NÂBİ bu der-gâha
Metâf-ı kudsiyandır cilve-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Yâre vursun peyk-i nâlem âh ü zârım söylesün

Âb-ı çeşm-i girye-i bi-ihtiyârım söylesün

Çâk(ı) çâk-ı sine versün mevce-i gamden haber

Zahm-ı hûm-pâş-ı derûnum inkisârım söylesün

Gonca gülsün gül açılsun cûy(ı) feryâd eylesün

Sen sus ey bülbül biraz gülşende yârim söylesün

Arzu-yı vasl ile şeb-zinde-dâr olduklarım

Girye-i hasretle çeşm-i intizârım söylesün

Bende kudret a'dâya harf-i şevkı NÂBİya

Hâme-i rengin sarir-i bi-karârım söylesün

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Beni şâd eylemedün sen dahi nâ-şâd olasun

Şu'le-i âh-ı gariban gibi berbâd olasun

Künc-i hicrana olub sen de benim gibi esir

Rûz ü şeb dest-zen-i dâmen-i feryâd olasun

Vire nahl-i emelin mive-i eşk-i hirman

Bir sitem-kâre niyaz etmege mu'tad olasun

Rûz-gâr eylesün eflâke gubârın peyvend

Göreyüm pâ-zede-i leşker-i bi-dâd olasun

Telh-kâm-ı sitemin gör ne çekermiş bilesin

Sen de zehrâbe-hor-ı kâse-i hüssâd olasun

Eyledün NÂBİ-i bi-çâreye çok cevr ü sitem

Yok ümidim ki mükâfatdan âzâd olasın

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey nâme sen ol meh-likaaden mi gelürsün

Ey hüdhüd-i ümmid Sabâden mi gelürsün

Âlûde-i hûndur yine dâmân ü giribân

Ey gamze-i hunhâr gazâden mi gelürsün

Şevkın var alub satmağa erbâb-ı niyâzı

Sevdâ-geri-i suuk-ı Minâden mi gelürsün

Teşrife bu şeb va'di ol şem'-i ümidin

Ey hâb-ı siyeh-baht âşâden mi gelürsün

Bu secde-i bi-hûde nedir her kademinde

Ey hâme-i bi-mağz-ı likaaden mi gelürsün

Etmiş sana dil-hastelerin hâleti te'sir

Ey çeşm-i siyah dâr-ı şifâden mi gelürsün

Her bir yere mûyundan akar âb-ı letâfet

Deryâ-yı letâfetde şınâden mi gelürsün

Zâhid bizi tahvif ile teşvişe düşürme sen

Mahkeme-i rûz-ı cezâden mi gelürsün

Bilmem ne için varmış idin kûyuna ey eşk

Tahrik-i gazabden mi recâden mi gelürsün

NÂBÎ gazeli gibi hoş-âyendeliğin var

Ey bâd-ı reven-bahş Ruhâden mi gelürsün

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gül gülşeni terk eyledi sohbet sana kaldı
Bülbül yine meydân-ı muhabbet sana kaldı

Ferhad ile Kays eyledi ber-çide metâ'ın
Ey dil ser-i bâzâr-ı melâmet sana kaldı

Biz dâ'iyye-i vuslat ile hâk-i reh olduk
Ey bâd-ı sabâ lutf ü mürüvvet sana kaldı

Târıykı-i 'isyâna esiriz bize çâre
Ey âh-ı seher-gâh-ı nedâmet sana kaldı

Mest eylemeğe 'âlemi sahba vü sühandan
Ey hâme-i NABÎ yine himmet sana kaldı

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gülistân-ı dehre geldik reng yok bû kalmamış
Sâye-endâz-ı kerem bir nahl-i dil-cû kalmamış

Eylemiş der-beste dükkânın tabib-i rûz-gâr
Hokkaa-yı pirûze-i gerdûnda dâru kalmamış

Teşne-gânın çâk(ı) çâk olmuş leb-i hâhiş-geri
Çeşme-sâr-ı merhametde bir içim su kalmamış

Kadrin anlar yok bilür her dürr-i sencidenin
Çarşû-yı kabiliyetde terâzu kalmamış

Ceyş-i gamden kande etsün ilticâ ehl-i niyâz
Kal'a-yı hizmetde NÂBî bürc ü bâru kalmamış

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Sipihrin gerdişin yâd eyleyüb ahterden el çekdük
Yemmin çin ü cebinin seyr edüb gevherden el çekdük

Bu bezmin tâlib olduk biz dahi sahbâsına amma
Görüb saakide rûy-ı imtinâ sâğarden el çekdük

Duyub meyl-i hazânı şâhid-i gül-zârı terk etdük
Görüb destâr-ı ağyâr üzre verd-i terden el çekdük

Olup dil-pûte gibi tab'-ı hicrân ile germ ülfet
Temennâ-yı visâl-i yâr-ı simin-bedenden el çekdük

Sâye-i hâtır üzre olmayan ihsânı n'eyleder

Görüb sûz-ı derûnun micmerin 'anberden el çekdük

Verüb ser-rişte-i gavgaaya faysal baht ü tâli'e

Ferâğat eyledik şemşirden hançerden el çekdük

Gelû-yı(*) şişe ile pây-ı humla eğlenüp NÂBÎ

Giribân-ı hevesden dâmen-i dilberden el çekdük

(*) gelu: boğaz

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bir devlet içün çarha temennâdan usanduk
Bir vasl içün ağyâre müdârâdan usanduk

Hicrân(ı) çekerek zevk-ı mülaakaatı unutduk
Mahmûr olarak lezzet-i sahbâdan usanduk

Düşdük kati çokdan heves-i devlete amma
Ol dâiye-i dağdağa-fermâdan usanduk

Dil gamle dahi derd-i giribandan usanmaz
Bir yer içün ağyâr ile gavgaadan usanduk

NÂBÎ ile ol âfetin ahvâlini nakl et
Efsâne-i Mecnûn ile Leylâdan usanduk

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Zevk-i gam dilde midir dağda mı tende midir
Neşve bülbülde midir gülde mi gülşende midir

Oldu sermâye-i hayretbana bim ü ümid
Bilemem eğleyecek girye midir hande midir

Oldu bâziçe-i ‘aşkında nihân hâtem-i dil
Çin-i zülfünde midir sende midir bende midir

Gül hem açıldı hem ârâyiş-i destâr oldu
Bülbül-i bi-haber eyâ dahi şivende midir

Ol tevâzû anı mümtâz-ı cihân etmişdir
Nahl-i gül bağda bi-hûde ser-efgende midir

Dürr ü mercan bulunurmuş tutalum deryâda
Bu kadar çin-i cebin satmağa erzende midir

Hâh ü nâ-hâh olur âvâze-i guuş-ı ahbâb
NÂBÎya her gazelin böyle hoş âyende midir

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa’lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hayâlinden gelür gam hâtıra cânâneden gelmez
Sitem hep âşinâlardan gelür bi-gâneden gelmez

Haset evkaatına ol ‘ârif-i âlem- şinâsından
Elinden cam düşmez kûşe-i mey-hâneden gelmez

Umarsın bir nüvâziş açdığın bir zahm içün amma
Bu insâniyet ey dil gamze-i cânâneden gelmez

Misâl-i halka tutdum guuşumu ebvâb-ı âfâka
Sadâ-yı nağme-i ‘ayş ü tarâb her hâneden gelmez

N’ola küstah olursa piş-i gilde bülbül ey NÂBÎ
Müra’ât-ı edeb dest ü dil-i mestâneden gelmez

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NÂFÎ

(Halfetili-Urumkaleli. 19. yüzyıl)

GAZEL

Gâh olur ikbâl ü mes'ûd gâhi hem dünyâ bu ya
Gâhi zilletle geçer geh muhterem dünya bu ya

Kûşe-i hasretde geh dünya beni mahzûn eder
Geh visaliyle kılar hem def'-i gam dünya bu ya

Şiddet-i bâr-ı gamım geh berk işim soldurur
Gâhi nahl-i gönlüme vermekde nem dünya bu ya

Eyleyip devran tek sergeşte geh dünya beni
Geh verir süfl ü nüvâziyle ni'âm dünya bu ya

Fülk-i ikbâlim şikeste lenger-i bahtım nigûn
Bâd- bânım almadı bâd-ı kerem dünya bu ya

Gâhi gam gâhi meserret resm-i dünya NÂFİa
Hiçbirinde olmadı sabit kadem dünya bu ya

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâtün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Tir-i gamzen gireli bu dil-i virânımıza
N'ola gark eylese eşk ile tufânımıza

Yâre bi-vefâ dedim sehv ü hatâlar etdim
Ne 'özürler dileyem ol meh-i tâbânımıza

Dil hayâl-hânesine tal'at-ı mihmân olalı
Hâb(ı) girmez geceler dide-i giryânımıza

Çarha yetdi anı guuş etdiremem feryâdı
Ey gönül rahm ede mi yâr bu efgaanımıza

Derd-i 'aşk ile tabibâ kati bimârız kim
Terk-i tedbir ile sa'y eyleme dermânımıza

Cânımız 'ıyd-ı visâlinin olur kurbânı
NÂFİa gayri ümid etmeyelim canımıza

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâtün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MUHAMMES

Bir heves sahbâ-yı bahtımdan hübâbım açmadı
Dil zülâl-i la'l-i nâbe yandı tab'ım açmadı
Şem'(i) tek yandım niyâz etdim nikaabın açmadı
Ol ten-i bellûr(ı)dan yârim siyâhın açmadı
Şâhid-i maksûd nice yıldır hicâbın açmadı

Vâre vâre câne yetdi bir 'aceb sûz-ı nihân
Pençe-i cismimde dâğ-ı hasretim olmaz 'ayan
Dâd eder bu sûziş-i pinhân ile cismimde cân
Mûyun inceldi tennûr-ı gamde yandı bir zaman
İncinir yârim deyü dil ıstırâbın açmadı

‘Andelibem gülşen-i hüsnünde feryâd eylerem
Bu dil-i nâ-şâdı bilmem ki nasıl şâd eylerem
Kays tek meşhur olup ‘âlemde bir ad eylerem
Tıfl iken de mushâf-ı zülfün ruhun yâd eylerem
Mekteb-i ‘aşkında üstâdım kitâbın açmadı

Matla’-ı ikbalimde yokdur sitâremden meded
Ey gönül budur cürümün gâhi nik ü gâhi bed
Muktedâ-yı tâli’imdir derd-i hasret âh-ı serd
Muttasıl hasretle geçdi rûz(ı)-gârım tâ ebed
Ey diriğa mehveşim yüzden nikaabın açmadı

Lâne-i vuslat-ı mu’allâ mürğ-i dil engin gider(?)
Zâr ü bi-dermân düşüp kalmış per-i bâlin döğer
Pençe-i şahbâz ‘aşkında vücûdum pür-keder
Yetdi hem peyk-i ecel de işte kasd-ı cân eder
NÂFİ’a can verdim ol mâh nikabın açmadı

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MUHAMMES(*)

N’ola teshir(i) kılsa ‘âlemi gamzen ferâsetle
Yakarsın ‘âkıbet dünyâyı bu hüsn ü melâhatle
Açılmış ‘ârızında gonce-i güller nezâketle
Dağıt kâküllerin eyle mu’attâr nerm-i nigehinle
Sana üftâdeler canlar fedâ kılsın muhabbetle

Henüz bir tıfl-ı nevresin usanmadın mı gurbetden
Derûnumda firaakın nârı şiddetlendi harâretden
Gel ey yâr-i garibim gel beni kurtar bu mihnetden
Yanar tennûr-ı derûnum sûz-ı ‘aşkın nâr-ı firkatden
Hırâmân ol edâ-yı nâz ile tez gel sa’âdetle

Gönül yağmâya gitdi şöyle mestâne nigâhından
Cünûnluk oldu galib hasret-i zülf-i siyahından
Unutma ey cân-ı haste himem-i seyr(i)-gâhından
Selâm et yâre söyle kalmasın ‘âşık günahından
Yazık üftâdesin terk etmesin cüz’i kabâhatle

Lebin yâdıyla ey gonce-dehen humârelendim gel
Hayâl-i hasret-i zülfünle birden pârelendim gel
Dahi şemşir-i ebrun oldum yârelendim gel
Hayât-ı ‘âriyetden ey dil-ârâ ‘arelendim gel
Firaakın günlerin fark etmezem rûz-ı kıyâmetle

Dil ârâmım visâl-i firkatin cümle belâdır heb
Beni sen zâlime meftûn eden hükm-i kazâdır heb
Dahi sevdâ-yı zülfünle kılan şeydâ hayâdır heb
Ne kılsın NÂFÎ-i dil-hasteye câna sezâdır heb
Veli yok mu mürüvvet olmasın dünyâda hasretle

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NÂKİ

(Mevlevi. 19 ve 20. yüzyıl)

MURABBA(*)

Beni feryâda salıb gitdi ol sim-i ber(?) tenim

Tâ semâya çıkıyor sûz-ı figaan-ı seherim

Tâ be mahşer böyle gam mihnet-i gamla gezerim

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Za'fden döndü hilâle ten-i zârım cânâ

Dehre geldim geleli gülmedi rûyum asla

Birbirin ta'kıyb edib gelmededir seng-i belâ

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Gözümün yaşı gibi akdı meded hûn-ı ciğer

Beni incitme gülüm biraz da eyle hazer

Bana kassâm-ı ezel verdi Hüdâ derd ü keder

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nideyim cismimde kalmadı mecâlin eseri
Şeb-i zulmetde söner baht-ı siyâhım feneri
Ne yana ‘azm kılam ben de şaşırdım seferi
Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Sûz ile yakdı derûn-ı sinemi hicr ü elem
Kalmadı tâb-ı tenim sabr edeyim ‘aşka n’edem
Sevdiğim tekke-i ‘aşk içre ben çile-keşem
Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Beni bin derd ü gama saldı nice baht-ı siyah
Bâri ben bi-kese sen rahm edib eyle nigâh
Hâsılı kalmadı taakat rûz ü şeb etmede âh
Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

NÂKİya şem’ oduna can veren pervanedir
Dilberin vaslı içün can vermeyen divanedir
Meskenim kûy-ı dil-ârâ bir de Mevlâhânedir
Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

NASİBÎ

18. yüzyıl

KİTABE(*)

Bekaaye etdi rıhlet çünki Ca'fer

Felek kıldı mâtemin o dem ezher

Diriğa ermedi dünyâda ikame

Şefi' ola Muhammed rûz-ı mahşer

Çekib verdim ezel câmına târih

Nasib ola yârab ona âb-ı kevser

1146H- 1734M

(*) Harran Kapı Mezarlığı'nda Seyyid Ca'fer'in mezar kitabesi.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

NÂTIK

KİTABE(*)

Hezle-guuy-ı nüktedândan şâ'ir-i Yektâ kulun
Bezm-i hass-ı ravzâ-yı Rıdvâna yârab kıl nedim

Rûy-ı siyehle suuk-ı âmâl siyehiyle o zat
Bâb-ı lutf-ı rahmete yüz tutdu gitdi yâ Rahim

Lutfun ümidinden özge elde yok ser-riştesi
Müznibine çün 'azimü'l 'afv sensin yâ Kerim

'İzzetinle sen dedin "lâ taknetu min rahmeti"
Bu haberden kalb-i mü'minde kalır mı hiç(i) bim

Geldi üçler söylediler NÂTIKa târihini
Ola yârab meskeni 'ukbâda cennâtü'n na'im
1275H-1859M

(*) Şair Yekta'nın mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NEBİH

(Mahmut Karakaş)

1946-…

GAZEL

Gönlüm yine solmuş güle dönmüş aman eyler

Gün gün yeni bir dert ile her an aman eyler

Günler geçer iken beni hep odlara yaktı

Dert üstüne dert kattı o yüzden şivan eyler

Yıllarca içimden dökülen bunca âh ü vâh

Yakmış beni etmiş bi-taakat dil figaan eyler

Derler ki gönül derdi dâim çok elim olur

Ol gaam ü üzüntüyle baharım hazân eyler

Hep derdime dert kattı meserret nasip olmaz

Benden geçirir beni zamanım ziyan eyler

Sanmam ki bu gönlüm bulacak dünyada rahat

Bulsaydı neden böyle beni imtihân eyler

Zikr eyle seher vakti NEBİH sen de du'â et

Mevlam sana Firdevsi inan âşiyân eyler

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Açılmış güller ey gönlüm yine bak nev-bahar geldi
Ufuklardan esen rüzgârla bir an bûy-ı bahar geldi

Bütün âlem nasib almış bahârın râyihâsından
Ferah-yâb oldu ‘âşıklar semâdan i’tibâr geldi

Sevenler hep bu mevsimler coşar durmaz sa’âdetden
Melûl mahzun öten bülbül dilinden âh ü zâr geldi

Donanmış tüm yeşilliklerle kırlar vakt-i vuslattır
Onun çün gam yükün elden atanlar bahtiyâr geldi

Diyorlar şeb ü rûz her an buluşmuş gül ile bülbül
Figaan etmiş garib bülbül hafiden bir haber geldi

NEBİH hasretle yıllardır o yardan bir haber bekler
Fakat kıyl ü kaal etmişler ki yâr ahdin bozar geldi

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey gönlümün nevrestesi geldi bahar sen de gel
Güller açar bülbül öter leyl ü nehâr sen de gel

Herkes gelirken bu bahar sen ne için gelmedin
Handân olurken her gönül ben âh ü zâr sen de gel

Yayılsa bûy ü râyihan şâd olsa gündüz gecem
Yetmez mi kim ey göz nûrum bu intizar sen de gel

Bu ıstırâbın ey güzel çekmez gönül sıkletin
Gözyaşımın her katresi oldu buhar sen de gel

Gönlümdeki bu kor ateş yakar beni her zaman
Bekletme artık kalmadı hiç istibâr sen de gel

Kalbim senin derdinle hep mahzun olur ey güzel
Gelmiş meserret mevsimi ey gül nigâr sen de gel

Gönlüm senin hicrinle hep kahr olsa da an be an
İçten içe söyler NEBİH ey nazlı yâr sen de gel

müs tef ‘i lün müs tef ‘i lün müs tef ‘i lün müs tef ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Elde yok bir tane amma bizde bin divâne var
Ceddimizden bize miras hayli çok virâne var

Sim ü zerden yoktur amma nasibimiz belki de
Gönlümüzde saklı kalmışbir büyük hazâne var

Şu denî dünyanın ancak sabr içün her derdine
Bizde mâziden kalan bir tertemiz bahâne var

Mülk ü mâlikânemiz olmazsa dünyada ne gam
Çün umarım yevm-i kıyam kutlu bir kâşâne var

İçmek için rûz-ı hitâm elbet ecel şerbetin
Her zaman imanla memlû bizde bir peymâne var

Der NEBİH yâr ile vuslat ne zamandır acaba
Nâr-ı ‘aşka can atan çün bir garib pervâne var

fâ ‘i lâ tün fa ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Geldi mevsim-i meserret sanma gönlüm handedir
Her zaman ‘aşkınla gam-gin her zaman efgaandedir

Sen ki her gün ben fakıyr gönlünde eylersin ârâm
Bil ki gönlüm sensiz ancak her zaman giryendedir

Bir zaman geçmez ki benden ayrı kalmaz hiç hüzün
Gelmez olmuş nev-bahârım her günüm ahzandedir

Gülmez olmuş bir zamandır hep bu ma’kûs tâli’im
Sanki gönlüm şeb ü rûz hep bir derin zindandedir

‘Aks ederken gökyüzünden can-hırâş feryadlarım
Yankılanır âsümandan derde derman nerdedir

Ey sa’âdet menba’ım gel olma benden böyle dûr
Her zaman bekler NEBİH çün derde derman sendedir

fâ ‘i lâ tün fa ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Gönül ‘aşkınla her an yanıp kül oldu Leyla
Yanıp anmakta ancak sa’âdet buldu Leyla

Görüp ol gül yüzün öyle geçtim ben hâlimden
Gözün gönlümde bir kandil olup yandı Leyla

Gülüm gurbet elinden ‘acep mesken mi tuttun
Onun çün bende yalnız âh ü zâr kaldı Leyla

Dilim dönmez sesim çıkmaz olmuştur cihanda
Duyanlar derd-i ‘aşkım kasâvet doldu Leyla

Unutmak mümkün olmaz bu ‘aşk-ı bi-misâli
Gözümden gözyaşım sel olup hep aktı Leyla

Âteş-i ‘aşkın olmuş NEBİH meftûna rehber
Gezerken hep cemâlin gözümden geçti Leyla

(*) Gazel divan edebiyatının en az kullanılan vezinlerinden biriyle yazılmıştır.

me fâ ‘î lün fe ‘û lün me fâ ‘î lün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Senin çün atar kalbim perişandır bütün kârım
Gider elden hemen sabrım benim cânım sitem-kârım
Benim gönlüm dâim mahzûn gaamından hep perişandır
O yüzden dinmiyor sancım benim cânım sitem-kârım

Nazar kıl bak şu gönlümden çıkan her âh ü feryâde
Çağırdım bunca yıllardır neden gelmezsin imdâde
Siyah gözlüm çiçek yüzlüm getirmezsin kulun yâde
O yüzden muzdarib bağrım benim cânım sitem-kârım

Çok aylar geçti hem yıllar firaakından benim cânım
Neden gelmez ‘acep bir ses bilirsin sana müştaakım
Ne bir mektup ne bir ses var neden gelmez ki ser tâcım
O yüzden yükselir çağrım benim cânım sitem-kârım

Bu kalb-i mecrûhum durmaz acır derin derin her an
Derûnum derd ile dolmuş bulunmaz derdime derman
Sevinsin mi ‘acep böyle bu derdimden bütün düşman
O yüzden hep ben ağlarım benim cânım sitem-kârım

NEBİH der ki bu hasretten yanar gönlüm acır kalbim
Gözümden dûr olan ‘aşkım benim nûr yüzlü mehtâbım
Edersen hep beni giryan kalır mı tâb ü tüvânım
Yeter olsun âh ü zârım benim cânım sitem-kârım

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NEDİM

19. yüzyıl.

KİTABE (*)

Âh(ı) kim dâğ-ı sitemle ciğerim kim kan oldu

Hâne-i ‘ıyş-ı hayâtım nice bir virân oldu

Olmadı kimse muhalled bu fenâ ‘âlemde

Hele fikr et o Süleymânı ki sultân oldu

El hazar etme mübâhat câh-ı ikbâle ahi

Bu siyah toprağa bak nicesi pinhân oldu

Üç oğul gibi etdim bu garib ilde yetim

Her gören anları bu hâl ile giryân oldu

Hufre-i kabrde seylâbı yürütdüm ey dil

Başıma şehr-i Ruhâ hüzn ile zindân oldu

Hele yüz şükr ola ol bâr(ı)-gâh-ı sultana

Devr-i ‘ukbâda gönül mazhar-ı gufrân oldu

Hatifâ müjde ile söyledi târihi NEDİM

Âsitân-ı İreme ‘afv ile der-bâh oldu

1283H- 1867M

(*) El yazısı bir defterde bulunan bu kitabe metninin kime ait bir mezarda olduğu tespit edilememiştir

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa’lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NEVRES

(Mustafa. 19. yüzyıl)

GAZEL

Mülk(i) taakat getirmez görse seheri çeşm-i fettânın
Nice bes ey peri etsin tahammül ‘aklı insanın

Dağıtdı zülf-i Tâtârın bütün islâmı esir aldın
Harâb etdin meğer zâlim senin hiç yok mu insâfın

Seni kim Yusufa benzetsin ol Mısr-ı melâhat kim
Düşürmüş hâke yüz bin Yusufu çâh-ı zenehdânın

Kalır mı âdemin gönlünde cem’iyyet sen insâf et
Sabâ başlarsa ger tahrike geysû-yı perişânın

Çemende serv ile hep secdeye baş indirirlerdi
Seni ey lâle-had görseydiler kadd-i hirâmanın

Değil simindeki sürâhları ok yâresi NEVRES
Gönül gözler açık gözler ki gelsin tir-i müjgânın

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Dil-i şeydâ esir-i turra-i cânânedir şimdi
Takıb zencir-i ‘aşkın boynuna divânedir şimdi

Gönül kaaf-ı kanâ’at-ı lânede ankaa iken evvel
Hevâ bezminde şem’-i mihnete pervânedir şimdi

Kanâ’at eylemezken seyr-i bâğ-ı hüsnüne yârin
Firaakın âteşiyle sine âteş-hânedir şimdi

Serây-ı sinede ümmidi ta’mir etme sultânım
Ki evvel gördüğüm ma’mûreler virânedir şimdi

Ne sabra taakatim ne iktidâr kalmağa cebr ile
Varılmaz eşiğine dilberin mestânedir şimdi

Sipâh-ı şi’r ile iklim-i Rûmu zabt edib NEVRES
Kaasıd ile leşkeriyle niyyetim İrânadır şimdi

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Tutuşsun ol çimen kim lâlesinde dâğ-ı hasret yok
Gülünde bûy-ı ülfet nergisinde çeşm-i ‘ibret yok

Mey içmem sensiz ey reşk peri binaya meyl etmem(?)
Havâle kıl kemend-i kâküle zencire hâcet yok

Ele girmez senin yalvarmak ile dâmen-i vaslın
Seni âh ile teshir eylemekden başka sûret yok

Kesilsin ol ser-i bi-kaydı kim bir zülfe bağlanmaz
Yer etsin taşlar ki ol kalbde nakş-ı muhabbet yok

Salın ey serv-i nâzım tâ görüb kadd-i hırâmânın
Utansınlar o fikirler ki söylerler kıyâmet yok

Gedâsı kûy-ı ‘aşkın şâh-ı mâha ser-fürû etmez
Esir olmak gibi NEVRES kemend-i ‘aşka devlet yok

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

‘Aceb yandıklarım ‘aşkıyla nakl etsem inanmaz mı
Kanım içdiğine and içsem ol cellâd kanmaz mı

İşitse serv-i reftârınnisâr etmez mi hep varın
Eger gün görse ruhsârın hayâsından utanmaz mı

Beni kılmaz esir nedendir bu halka-yı geysû
Meger ol gözleri âhû beni divâne sanmaz mı

Cefâsın gün be gün müzdâd eder ol gamzesi cellâd
Vefâdan eylemez mi yâd anın hic kalbi yanmaz mı

Ne bu âh ü figaan NEVRES o kâfirden ümidin kes
Usandı nâleden herkes senin gönlün usanmaz mı

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

‘Âh ey gül-i gonca-dehen ü tâze civan âh
Etdin nice bin yâre açıb bağrımı hûn âh

N’etdin ki beni âteş-i hicrana düşürdün
Yakdın ciğerim eyledin eşkimi revân ah

Feryâdına ‘uşşaakın olub düşmen-i cânı
Cevr oduna etdin hedef kaaşı kemân âh

Efsûs ki hiç görmem eser sende vefadan
Beyhûde imiş eylediğim âh ü figaan ah

Sahrâya salıb NEVRES-i âvâreyi âhir
Kıldı anı ‘aşkın rüsvâ-yı cihân âh

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NİDÂYÎ

18. yüzyıl

KİTABE(*)

Habbeza sâhib-i pâk-i eser-i Mencekzâde

Zübde-i ehl-i ma'ârif güher-i pâk-i nejad

Dü dehân-ı lüleden çıkdı NİDÂYÎ tarih

Rûh-ı ecdadına bu çeşmeyi etdi bünyâd

1138 H- 1722M

(*) Kadıoğlu Camîi çeşme kitabesi

fe 'i lâ tün fe 'i lâtün fe 'i lâ tün fa'lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NİGÂHİ

19. yüzyıl.

GAZEL(*)

Pâk edüp dil levhini cehd eyle hâk-i ‘âlem ol

Her belâ bir cilvedir Hakkdan bil anı hurrem ol

Sabr ile Hakk verdi Eyyûba hayat-ı sıhhati

Her belâya sabr(ı) kıl esrâr-ı Hakka mahrem ol

Râh-ı rıf’at bulmak istersen birâder aç gözün

Âdem ara âdemi bul âdem ile âdem ol

Baaki Allah çok Süleymanlar geçirdi dehr-i dûn
Düşmanın dost eylegil dostunla bari hemdem ol

Aldanıp emmaâreye verme hevâ-yı ömrünü
Cife-i dünyaya aldanma gel ibni Edhem ol

Bulmaz isen mürşid-i kâmil yeter şer'-i şerif
Başka yokdur çâre istersen bahadır Rüstem ol

Ey NİGÂHİ dinle gel nutkum nasihatdir sana
Kıssadan hisse budur hırkan başın çek ebsem ol
(*) Halil Altıngöz arşivinden.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fa 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Olma gaafil aç gözün ey bi-nevâ Allah kerim

Hakka teslim et özün kesb et safâ Allah kerim

El mukadder lâ yuğayyer olduğun bilmez misin

Gir tevekkül bâbına ol âşinâ Allah kerim

Her ne kılmışsa ‘adâletdir Cenâb-ı Kibriyâ

Her kazâya her belâya ol razı Allah kerim

Her tabibe âşikâr etme derûnun derdini

Her ne derdin var ise eyler devâ Allah kerim

Tâ ezel “nahnü kasemna”da yazılmış kısmetin

‘Âlemin rızkını Hakk verir gıda Allah kerim

Ey NİGÂHİ cife-i dünyaya etme iltifat

Terk-i dünya terk-i ‘ukbaa ol gedâ Allah kerim

(*) Mercan Özkan arşivinden.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Ey gül-i bâğ-ı Ruhâ mahbûb-ı erbâb-ı niyaz

Gamzen adam öldürür kurbânın olam etme nâz

Şive-i reftârına taakat getirmez gönlümüz

Sen hakikat dilberisin ben ise ‘âşık mecâz

Gül yüzün solmuş ‘aceb bilsem nedendir sevdigim

Ne sezâlar eylemişler sana dest-i dırâz(?)

Bûse vermişsin lebinden sevdiğim a’dâlara

İltifâtın dil-berâ gamzen mi göstermez cevâz

. . .

(*) Gazelin taç beytinin olmaması gazel metninin eksik olduğunu gösteriyor.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa’lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NÛRÎ

19. yüzyıl

GAZEL

Bâde-i ‘aşkıyla ben Mecnûn gibi firkatdeyem

Rûyun görmek müyesser olmadı hasretdeyem

El çıkar sahrâya zevk eyler gezerler câ be câ

Ben fakıyr derdinle yanıp kûşe-i vahdetdeyem

Tiğ-ı gamzenden n’olur ‘âlemde bir bulsam halâs

Bunca yıllardır ki yandım rahm kıl zahmetdeyem

Çok niyâz etdimse de hiç kalbinde asla rahm yok

Bağrımı gitdikce yakdı zülfüne dil-besteyem

NÛRİya yalvarmağa kalmadı asla taakatım

El sanar bi-çâre ben cânân ile ‘işretdeyem

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Mürüvvet kıl ‘azizim ‘azm kıl bu bezm-i meydana
Nice bağrı yanıklar muntazır ol sim(i)-gerdâna

Habibâ perçemin sevdâsına düşdüm yeter rahm et
Figaanım guuş(ı) kıl zâlim niçin gelmezsin imâna

Düzenmiş perçemin üstüne dalfes eğdiğin görsem
Nihâyetsiz gönül başlar o demde âh ü efgaana

Senin ‘aşkın derûnumda vatan tutmuş behey cânâ
Bütün dünya ile vermem seni taht-ı Süleymâna

Hayâl-i vuslatınla şimdi NÛRİ sızlayıp ağlar
Tarahhum eyle bir kez düşmüşüm hâl-i perişana

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Yârin efkâr-ı gamıyla yüreğim kan doludur
Bir zaman hâli değil âh ile efgaan doludur

Kimseye vasf edemem âh ciğer yâresini
Elem ü hicr-i gam-ı yâr ile her an doludur

Nicesi dâme düşüb zülfün dil-dâdesidir
Çeşm-i mestânene meftûn nice giryân doludur

Künc-i vahdetde kalan kaşları mihrabına hem
Dergâhında baş egen çâk-i giribân doludur

Bezm-i vaslında sezâ hak etmedi ey NÛRÎ
Hele gör bağrı yanıklar nice rindân doludur

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Meded yâ Hayy yâ Mevlâ zünûbum ‘afvına evlâ

Be-câh-ı Şâh-ı Erselnâ aman yârabbi erhemnâ

Kerim Latif ü Rahmansın Gani vü cûd - ı ihsânsın

Kamu mücrime Gufrânsın aman yârabbi erhemnâ

Garıyk-ı bahr-i ‘isyânım sezâ-yı ‘afv-ı ‘isyânım

N’olur hâl-i perişânım aman yrabbi erhemna

Güneh-kârım yüzüm kara düşürme şiddet-i nâra
Meded senden ola çare aman yârabbi erhemnâ

Ne yüzle dergâha varam ‘amel yok çok güneh-kâram
Gafûrsun hep ümid-varam aman yârabbi erhemnâ

Aman yârabbi yâ Cebbâr dilerem ‘afvını Gaffâr
Günâhım setr kıl Settâr aman yârabbi erhemnâ

Kulun NÛRÎ diler imdâd kusûrun ‘afv ile kıl şâd
Be-câh-ı Sâkine’l Bağdâd aman yarabbi erhemnâ(*)
(*) Sâkine’l Bağdad ile Abdülkadir-i Geylâni kastedilmektedir.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MUHAMMES

Ey şûh-ı melek bağrımızı kan edeceksin
Fettan bakışınla bizi giryân edeceksin
Çok ‘âşıkı gül-rûyuna hayran edeceksin
‘Âşûb-ı cihan sen ‘âlemi sûzân edeceksin
Endâmına çok canları kurban edeceksin

Mestâne gözün gör nice canlar yakacakdır
Leylâ diyerek boynuna zencir takacakdır
Dil-dâdelerin bağrına hançer çakacakdır
Arkan sıra çok gözlerden yaşlar akacakdır
Bu hüsn ile çok kimseyi nâlân edeceksin

Oynar tokuşur çifte turunç âh-ı semini
Billâhi sanarsın titretiyor ‘arz ü zemini
Yakdı yüreğim gül yüzünün mâh-ı cebini
Üftâdelerin ‘arşa çıkar âh ü enini
Bağrım ezerek derd ile sûzân edeceksin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Hakk lutf ü keremle seni etdi bize ihsan
Nâmın bile Leylâ diyerek mahlasın insan
Sen çünkü meleksin ne ‘acep hilkatin insan
Ey ruhleri gül lebleri al gözleri mestân
Göz süzmeyi böyle mi her an edeceksin

Âyineye bak hele dikkat ile gör hele kendin
Saakiler içinde ‘acabâ var mı menendin
Şâne takarak perçeme geysû-yı kemendin
Olmuş hep esir dâm-ı zülf-i mûyuna bendin
Üftâdelerin kahrına fermân edeceksin

‘Âlem tutuşup gerden-i siminine yanmış
Etrâfına bak âh ü enin ‘arşa dayanmış
Bir bûse lebinden dileyen ağzı sulanmış
Mecnûn gibi NÛRİ seni Leylâ diye anmış
Sen Urfayı başdan başa viran edeceksin

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe’ûlün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES (*)

Esrâr-ı dili söyleyemem ben kasemim var
‘Arz etmeğe yazdım sana elde kalemim var
Kan yudmadığım hicr(i)de başka demim var
Şerh etmesi müşkil yüreğimde veremim var
Mevlâyı seversen beni söyletme gamım var

Yandım o gülün âteş-i ruhsârına kim ben
Külhan görünür dide-i pür-nûruma gülşen
Çün hasret-i sûzişle edib dağları mesken
Hasret ile dâğ açdığı cevri bana ahsen
Mevlâyı seversen beni söyletme gamım var

Eylerdi lezâiz-i lebin bendeni ihyâ

Tir-i nigâhın eylemese katlime imâ

Ağzım arama nâfile ey gonca-i ra'nâ

Verdim sana ben sûz-ı dil-i râzımı amma

Mevlâyı seversen beni söyletme gamım var

Ol rütbe felek hâtırımı eyledi viran

Ta'mirine yokdur sanırım şimdilik imkân

Bir sûret ile eyleyemem sırrımı i'lân

Kaldım hele ben felek vâlih ü hayrân

Mevlâyı seversen beni söyletme gamım var

Dün gece o mâh etmek içün kalbimi mesrur

Teşrif ederek menzilimi eyledi pür-nûr

Sordu bana hâlin nedir eyâ hayret ü mehcûr

Geldi o zaman hâtıra bu matla'-ı meşhûr

Mevlâyı seversen beni söyletme gamım var.

(*) Bu muhammesin makta bendine ulaşamadık. Şiirin son bendine altıncı bir mısra olarak eklenen "Takrir edemem hâl-i derûnum elemim var" mısraı ulaşamadığımız makta bendine ait olsa gerektir.

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

TAHMİS

Diriğâ hûna gark etdi beni tiğ-ı zenehdânın

Yakar dil şehrini viran eder zülf-i perişânın

Perişân hâle koydun rahm kıl hiç yok mu imânın

Beni humâr-ı hicran eyledi ol sim(i) gerdânın

Düşürdü nâr-ı hicrana diriğâ çeşm-i fettânın

N'olur insaf kıl bir kez râğıb ol ana meyl eyle

Hele gör hûn-ı eşkimden bütün 'âlem gider sele

Kaçar gamzen okundan ehl-i mahşer vâ'di-i veyle

Mu'attâr kıldı âfaakı cihana verdi vaveyle

Diriğâ 'âlemi yandırdı ol zülf-i perişânın

Bana rüsvâ-yı 'âlem olmada Mecnûnluk ad oldu

Vurupsun tiğ-ı gamzen sineme seng-i cemâl oldu

Açıp ser-pâların 'âlemde NÛRİ ez diyâd oldu

Çözüldü düğmeler bend-i miyânından küşâd oldu

Açıldı sinesinden hep göründü bâğ ü bostânın

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Güzeller rahm kılmaz yârine baht-ı siyahından

Geceler subha dek ta'ciz olur halk âh ü zarından

Siyâh olur kıyâmetde zeminler dûd-ı âhımdan

Döküldü mû be mû geysûların tarf-ı külâhından

Yetürdü âsümâna zümre-i 'uşşaakın efgaanın

Safâ ister isen ey NÛRİ sen yar ile seyrân et(*)

O seyran-gâh yerde cânın ol dem yâre kurbân et

Mürüvvet yok güzellerde cefâ var böyle imân et

Şifâ ister isen ol yâre yalvar zâr ü giryân et

Bulunmaz yoksa VECDİ bu cihanda derd ü dermânın

(*) Şair tahmisin son iki bendinde de mahlas kullanmıştır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MUHAMMES

Nasıl ma'mûr olur bilmem harab-âbâd olan gönlüm
Gumûm-ı dehr ile çokdan beri berbâd olan gönlüm
Gezer kûh-ı belâda hem-râh-ı Ferhad olan gönlüm
Tutulmuş dâm-ı zülf-i dil-bere âzâd olan gönlüm
Düşünmez kayd-ı dünya mâil-i feryâd olan gönlüm

Cihan hoş renge girse bir tarâvetli bahâr olsa
Zeminde lâleler gülşende güller neşve-dâr olsa
Dalıp zevk ü safâya cümle 'âlem pür-mesâr olsa
Gelip de sevdiğim âğûşuma hâtır-güzâr olsa
Yine bilmem nedendir âh eder nâ-şâd olan gönlüm

‘Aceb bir ben miyim ‘âlemde yok mu başka bir mahzûn
Beni güldürmedi bir lâhza baht-ı dûn-ı diğer-guun
Göreydi hâlimi mahcûb olurdu şüphesiz Mecnûn
Beni âğûş-ı cevriyle sıkarken mâder-i gerdûn
Derunda âh eder inler elem mu’tâd olan gönlüm

Temâşa-hânedir sinem yapılmış dest-i kudretle
Serâpâ nûra gark olmuş hezâr esrâr-ı hikmetle
Gönül bir levha yazmış sineme kilk-i hakikatle
Husûsiyle bakın tasvir-i yâre çeşm-i dikkatle
‘Umûmen medh edin fahr eylesin Bihzâd olan gönlüm

Yeter etdin yeter NÛRÎ gece tâ subha dek feryâd
Gönülden gayri yokdur vaakıf-ı esrâr olan üstad
Olur müşkül-pesendân-ı zamâne cây-ı istişhâd
Nice mürdeleri âh-ı seher-gâhım eder irşâd
Cihâne ders-i ‘aşk ta’allüm eder üstad olan gönlüm

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS(*)

Dembedem sûziş-i âhımla ciğer pârelerim
Hûn döküb bağrımı bin şerm ile yârelerim
Bunca hüzn ü gam cevriyle heman vâyelerim
Ne ‘aceb halkı uyarmaz seher nâlelerim
Bülbülüm bir gün için her gece feryâd ederim

Derd ü hicran beni bir hâle bırakmış şöyle
Her zaman ‘arşa çıkar sûz-ı firaakım öyle
Çekerim derd ü elem baht-ı siyâhım böyle
Beni ta’n etmede zâhid ne hakkın var söyle
Böyledir mahkeme-i rûz –ı ezelden kaderim

Serteser nâr-ı firaaka yakılıbdır bedenim

Hasretinle kûh ü sahrâlar olubdur vatanım

Çerh-i nâ-sâz-ı kazâ âmâde kılıbdır kefenim

Hâtırım yıkma felek bir iki câm ile benim

Mihmanım bu harâbatda bir gün bedenim

Sine-i dil-sûzum ile nâvek-i hicre hedefim

Düşeli ‘aşkına heb gitdi tükendi şerefim

Niceler hasret ile yandı bu yolda selefim

Yanmaz isem sûz-ı muhabbet ile tâ halefim

Bana ‘aşk ateşini miras bırakdı pederim

Dil figaan etmededir NÛRÎ n’olacak kim hâli

Dideler girye ile geçmededir mâh ü sâli

‘Âkıbet koydu bu hâle bu feleğin âmâli

Yetişir mahbes-i zulmünden uzatma kaali

Kısa kes sohbeti KÂZIM kederim var kederim

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Ruhâda necl-i pâk-i Şeyh Şehâbeddin edip rıhlet

Geçip bu kasr-ı fâniden çekildi ‘âlem-i lübbe

Ziyâret-gâhı ehl-i hâcet olsun işte bu yâhu

Yapıldı üstüne nûr ‘alâ nûr oldu bu türbe

Çıkıp bir hâtıf-ı gayb dedi NURî türbe târihin

Kafesdir tûti-i rûh-ı Şehabbedine nev kubbe

(*) Camî-i Kebir haziresindeki kubbe kitabesi.

1262H- 1846M

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

NÜZHET

(Ömer Nüzhet)

Ölüm yılı: 1778

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gönülden mebhas-ı ‘aşkında evvel âh olur peydâ
Beli her nüsha ‘unvânında Bismillâh olur peydâ

Sihab-âsâ sipihre dûd-ı âhım olsa peyveste
Ne cürm mihr-i nûr efzâne kurs-ı mâh olur peydâ

Eğer yâd-ı zenehdânında dil bir semte ‘azm etse
Güzer-gâhında her bir hatvede bir câh olur peydâ

Anın çün yâ peridir yâ melek derler sana zira

Hayâlin didede gâhi nihân ü gâh olur peydâ

Olursa ittihâd-ı ma’nevi bi-külfet zâhir

Meyân-ı ‘âşık ü ma’şuukda bir râh olur peydâ

Husûl-ı matlab-ı bûs-ı izâr-ı yâr(ı)dan sonra

Derûnumda o derde başka bir dil-h’âh olur peydâ

Tehi zanneyleme bu han-kâhı her zaman NÜZHET

Ki her bir derde bir mürşid âgâh olur peyda

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Müdâm olmuş piyâle şevkle leb ber leb minâ
Anınla var ise rûh âşinâdır meşreb minâ

Umud-ı subh-ı ‘işretdir beyaz gerden-i sâfi
N’ola beytü’l şerifde olsa tâli’ kevkeb minâ

Kadeh yârânıdır dendân kerem ülfet olmuşdur
Değil eb-i safâdan zâhid âsâ mezheb minâ

Ayaklandırdı hep üftâde-gân bezm-i sahbâyı
Mübeddeldir sehâya şimdi hars-ı eşbâh minâ

Âb dilden istifâze himmet şems-i meserretden
Semâ-yı şevkle eyler güzer rûz ü şeb minâ

Müdâvimdir kadeh evrâdını terk eylemez saaki
Ma’sûn-ı dest-i ‘âmındır şimdi sib-i gabgab minâ

Piyâde kılmayız bir veçhile NÜZHET muhyâdır(?)
Bize pir-i muğânın devletinde eşheb minâ

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Râz-ı dili ârz etmeğe dildâre ne hâcet
Keyfiyet-i ma'lûmeyi iş'âre ne hâcet

Ümmid-i nevâlinde olan bi-ser ü pânın
Her yâne bir tir-i renciş ü âzâre ne hâcet

Mâhmûrluğun türşi-i rûyunda 'ıyandır
Zâhid bize mey-keşliğin inkâre ne hâcet

Bâtında temâşası müyesser ise yârin
Zâhirde olan rü'yet-i didâre ne hâcet

Sermâye-i ümmid ile bâzâr-ı talebde

Ey ehl-i tevekkül taleb-kâre ne hâcet

Verir mi şevk-i mekân suâl etme kabulün

Teklif-i şarâb etmeğe mey-hâne ne hâcet

‘Âşk ehli bilir hünerlenmenin yâre tarikın

Ta’lim-i nin etmeğe bi-çâre ne hâcet

Ol Yusuf hüsnün bilinir müşteriyânı

Bir gün çıkar iplikleri bâzâre ne hâcet

NÜZHET sana bu mevhibe-i hasret hakdır

Sarf etmeğe efkârını eş’âre ne hâcet

mef ‘û lü mefâ ‘Î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Tutup dâmân-ı zülf-i yâri devlet n'idüğün görsün
Safâ-yı leyletü'l kadri muhabbet n'idüğün görsün

Çekilmez nakş-ı hüsnün hâme-i mû olmasa elde
Bu suretle 'acep mi zevk-i vuslat n'idüğün görsün

Olup nezzâre-paş kaamet-i serv ü gül endâmın
İşâret-i rümûz-ı istikaamet n'idüğün görsün

Alıb dest-i e'âdiden seni âğuşa râm etsin
'Ayyâr-ı rûz bâzi sadaakat n'idüğün görsün

Çözüp kûy-ı giriban açılsa gerden-i sâfın
Tecellâ-yı 'avd-ı subh-ı vuslat n'idüğün görsün

Cenâb-ı pir-i 'Ali menzelet ruhsat-nümâ olsa
Merâyâ-yı surda mazhariyyet n'idüğün görsün

Olub râh-ı rızâda salik-ı meczûb-ı bi-pervâ
Netice NÜZHETâ seyr-i tarikat n'idüğün görsün

me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gehi peymane firkat gehi cam keder çekmiş

Humâr-ı bâde-i ‘aşkınla dil çok derd ser çekmiş

O şûh ser-keş meclisde bir hâle yatırınca

Elinden ‘âşık-ı şûride sorma neler çekmiş

O zerd ebrûlarıyla ol nigârın kâtib-i takdir

Berât-ı hüsnüne gûyâ ki bir tuğra-yı zer çekmiş

Görünce pişkeş çektiklerin dil-dâre ağyârın

Dil-i âzerde-i ‘aşık bir âh-ı pür-şerer çekmiş

Yine devr eyleyip ebvâbı dâhil olduğu yerden

Misâl-i harf-i cer zâhid edipa’ mâl-i cer çekmiş

Değildir hâli avf-ı hamle-i şimşir-i âhımdan

Felek dü rûyına mâh-ı şeb-ârâ bir ser çekmiş

Basiri-i sühân-ı senc’e yine ihdâ için hâmem

Getirmiş silk-i nazma NÜZHETâ birkaç güher çekmiş

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Tahammül eylemekden hâtır-ı nâ-şâd ayak basmış
Anınçün deşt-i gamda etmemiş feryâd ayak basmış

Edüp pâ-beste târ-ı zülfüne mürğ-i dil-i zârı
O tıfl-ı nâz-perver etmemiş azâd ayak basmış

Birisi olmamış vâreste zahm-ı tişe dâğımdan
Firâz-ı kûhsârı ‘aşka çok Ferhâd ayak basmış

Dayanmış rûz-ı âh-ı inkisâra dil yine hasmın
Binâ-yı kasr-ı ömrün etmeye berbâd ayak basmış

Yine nakş-ı cemâl-i yâri ‘âciz olmuş almakda
Eğerçi kâr-gâh-ı ‘âleme Behzâd ayak basmış

Bugün dil zahm-ı tiğ-i gamzesin isbât içün varmış
Ol iki çeşm-i mesti eylemiş işhâd ayak basmış

Sen insâf eyle NÜZHET var mıdır ebnâ-yı cinsinde
Senin gibi reh-i ma’nâya bir üstâd ayak basmış

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ÖMER

18 veya 19. yüzyıl.

MURABBA

Yâ ilâhi sen beni insana muhtâc eyleme

Olur olmaz kimseye merdâna muhtâc eyleme

Ol habibin Fahr-ı ‘Âlem Mustafânın ‘aşkına

Gani eyle kalbimi düşmana muhtâc eyleme

Cümlenin ma’bûdu sensin sendedir cümle kemâl

İstemem nâ-merd elinden devlet ü mâl ü menâl

Kendi lütfundan kerem kıl Pâdişeh-i zü’l Celâl

Düşmana yalnız değil yârâna muhtâc eyleme

Kıl ‘inâyet sen bana Hazret-i Âdem ‘aşkına
Cenneti vergil bana ‘arş-ı ‘âzâm ‘aşkına
Mâ-i Zemzem hem dahi Beytü’l Mu’azzâm ‘aşkına
Bâb-ı lutfundan diğer bir câna muhtâc eyleme

Bin bir ismin sâhibisin şübhemiz yokdur sana
Gece gündüz ağlayıb niyâzımız budur sana
İns ü cin kurt ile kuşlar cümlesi kuldur sana
Bu ‘ÖMERe derd verib dermana muhtâc eyleme

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

MURABBA
N’oldun evvel yüzüme ‘arz-ı cemâl etdin felek
Şevk ile ben ‘âşıkı şûride-hâl etdin felek
Ben sanırdım mübtelâ-geh ber visâl etdin felek
Sen ise anı muhal ender muhal etdin felek

Koymadın hiç gözde uyku tende rahatdan eser
Tatlı cânımdan beni bi-zâr kıldın bi-haber
Rişte-i ‘aşkı meyân-ı sabrıma kıldın kemer
Arkama baht-ı siyâhı kara şal etdin felek

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nice mazlumun pâyin alıb yere salmakdasın
Şâdlık kasrına firkat ateşin atmakdasın
Yüzüme gülüb elimden bulduğum almakdasın
Sen bu ana dek bana bin dürlü âl etdin felek

Görse ağladığım Ya'kuub ederdi merhamet
Görse sinem yarasın Eyyub ederdi merhamet
Zâr ü nâlem dinlese Mecnûn ederdi merhamet
Taakatım aldın hayatım bi-mecâl etdin felek

Firkat-i derdin 'ÖMER erdirdi 'akla cünûn
Dâd elinden kime feryâd edeyim ey çarh-ı dûn
Cism-i zârım eyledin ayaklar altında zebûn
Taakatım taak oldu 'ırzım pây(ı)-mâl etdin felek

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

PAŞA

(Rükneddin Akbaş. 1931-2011)

GAZEL

Aldın güzelim ‘aklımı başdan başa şimdi
‘Aşkın ile döndüm yine çarpılmışa şimdi

Cânımı dilersen peki baş üstüne hay hay
Yanımda iken sanmam ölüm yaklaşa şimdi

Sevdim severek ‘aşkına yandım senelerce
‘Aklım başıma geldiğine kim şaşa şimdi

Bir ben değilim sevmede herkes seni candan
Sevdâ ve muhabbet bile ortaklaşa şimdi

Ak yüzlü kara gözlüye çarpılmada gönlüm
Hayran oluyor yepyeni bir oynaşa şimdi

Mâdem ki hayâtın temeli aslı sevişmek
Gül çehreli bir yâr ile kim koklaşa şimdi

Urfada güzeller çiçek açmış gibi renk renk
Gül mevsimi gelmiş yine n'etsin PAŞA şimdi

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gönül isteklerin pek çok ne yapsan boş vakit geçdi
Dilersen yan gelip yat hep dilersen koş vakit geçdi

Bu dünyâ dünyadır elbet ne cennet ne cehennemdir
Geçir ki mutlu üç beş gün desinler hoş vakit geçdi

Kara gün ak olandan bol vefâlar az cefâlar çok
Emelleri bırak gitsin yürü baboş vakit geçdi

Güzellerle çiçekler sevgililerle sevişmekde
Göçüp gitmeden o şûhlar konuş öpüş vakit geçdi

Yürü umduğunu kimse bulabilmiş mi ‘âlemde
Belirsiz ağlayan gülen PAŞA sarhoş vakit geçdi

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

RUBÂ’İ

Sen her gece göklerdeki yıldız mısın ey ‘aşk
Sevgimdeki vuslat gibi ıssız mısın ey ‘aşk
Hüznün taşarak ağlatıyor herkesi şimdi
Sevdâlısı gitmiş gibi bir kız mısın ey ‘aşk

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

RUBÂ’İ

Şâd etmeyeli gönlümü birçok seneler var
Bir parçacık olsun onu söyler bu satırlar
Kalbimde yatan ‘aşkıma bu şi’irim
Hâlâ o zamanki gibi gül yüzlümüdür yâr

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hüsnüne toz kondurup etmem seni rüsvâ beyim
Gül yüzünden bir tebessüm bekledim anla beyim

Simsiyah göz süzmeler âh kim demiş sevdâ değil
Rengi belli tadı hoş ismi kara sevdâ beyim

Gençliğin dilberliğin kim görse senden hoşlanır
Kim dedi ‘âşıklara yıldız gibi parla beyim

Sel gibi aktı sana sevgim gönülden fışkırıp
Sen gül olmuşsan eğer ben bülbül-i şeydâ beyim

Hayranım yok kimse sevmez beni asla deme
İşte hayrânın da kurbânın da bu PAŞA beyim

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SU KASİDESİ

Bunca yıl yanmış yakınmış gelmemiş Ruha'ya su
Ölüye sağa hayata sulha su kavgaya su

Yüz muharrir bin kitap yazsa tükenmez derd-i su
N'eyleyim bak işte bak gör gelmiyor Urfa'ya su

Su deyince Kerbelâ'yı anmamak mümkün müdür
Çık mezardan ya Hüseyin gör hangisi Kerbelâ su

Eskaza yaz mevsiminde bir misâfir su dese
Ev sâhibi 'âr eder ki kalmamış bir damla su

'Aşk-ı suyla yattığında rü'yâsında su görüp
Bassa âteş terlemez can girmeyen vücuda su

Kız sesi altın sesiyle su sesiymiş hoş sadâ
Su sesi gelir bize amma değildir dâ'va su

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Hem susuz hem de sabunsuz pâklık olmaz zülf-i yar
Saç Arap saçı sabun Arap sabun oldukça su

Bir zamandı gül dibinde çay akarken yar seviş
Arteziyyen bile vermezken bugün insana su

Günlük ihtiyâcımızla totoyadır ‘aşkımız
Boş verip zevk ü safâyı salmışız sevdâya su

On sene var ki yağış yoktu kuruydu her taraf
Coşa taşa çağlayıp da kolların sığaya su

Sevgilim rûhum gözüm canım ciğerpârem suyum
Sev sevil gönlüm misâli ağlaya ağlaya su

Ey PAŞAm rûh-ı Fuzûlî’den dile ‘afv kıl du’â
Az zamanda Hakk Ta’âla lutf ede Urfa’ya su

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TARDİYE(*)

La havle çekdim teselli gûyâ
Göstermedi gün nankör şu dünya
Hiçbir ümidim olmadı asla
Söndüm yıkıldım küstüm hayâta
Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Uymaz zamana duygum düşüncem
Gönlüm hüzünlü ‘isyanda her dem
Şansım mı berbâd ‘aklım mı sersem
Şaştım da kaldım bilmem ki n’etsem
Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Âhımla çınlar yerler semâlar
Etmezdi imdâd da âşinâlar
Kâr etmez oldu bunca du’âlar
Yağdıkca yağdı derdler belâlar
Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Bizlerde bu şans oldukça olmaz

Böyle olunca olan da olmaz

Anlatsan olmaz sussan da olmaz

Olmaz demiş ya olmazsa olmaz

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Bir olmamaktır teklersin olmaz

Beklersin olmaz beklersin olmaz

Sayarsın olmaz söğersin olmaz

Çıkmaza girmiş n'edersen olmaz

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Ey vahşi tâlih incitmeden ez

Bir gündeki şey bin günde bitmez

Gözyaşlarım da fâide etmez

Bıktım usandım gücüm de yetmez

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Arzûlarımın olmadı teki

‘İnâda binmiş her işim ‘aksi

Herkeste normâl ya bu benimki

Dört bir tarafdan bağlandı sanki

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Her gün felâket gülmek ne mümkün

Sökmezse sökmez isterse ölsün

Çok çekdim artık dünyaya küskün

Yok çâresi yok bu gamlı gönlün

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Koşdum çalışdım netice yokdur

Derler ki ümit var âh bence yokdur

Çarpıldım işte gün gece yokdur

Kurtulmak için çârem de yokdur

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Cürmüm mü fazla şükrüm mü noksan

Gamlar belâlar yağmakda her an

Pek çok çileyle bezdim bu candan

İnsanlığından çıkıyor insan

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Âh bu hayâtım her günüm yasdır

Boynum bükülü yüreğim pasdır

Tâlih değil bu bir su'ikastdır

Bed-baht olana her belâ hasdır

Lâ havlevelâ lâ havlevelâ(**)

(*) Tardiye zaten muhammesin **mef 'û lü mef â 'î lü fe'û lün** kalıbıyla yazılan bir türüdür. Ancak bu tardiyede şair zaman zaman aruz hataları yapmıştır.

(**) Şiirde bazı bölümlerde Şeyh Galip'ten, bazı bölümlerde Abdülhak Hamit'ten esinlenmeler göze çarpmaktadır.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

RAHMî

(Abdurrahman. 19 ve 20. yüzyıl.)

GAZEL

Ey ziyâ-yı rûh ü cânım lutfile eyle nazar
Merhamet edip esire eyle âhından hazar

Eyu cemâl-i cümle ‘âlem maksadı hep ‘âşıkaan
Seyr-i didârın helâk eyler tenim ruhum ezer

Ey nihâl-i kadd-i zibâ tuba benzer mi sana
Hasret-i ihsânın etrâfında mest olmuş gezer

Diyâr-ı ‘âlem-i uhrâda perestiş olduğu hakmış
Veleykim kıyl ü kaalden gayri asla bir haber yokmuş

Mümeyyiz-i ‘âlem-i berzahda iki olduğun bildik
Nekir geldi suâle ley ki Münker bunda pek çokmuş

Haber yok kenz-i RAHMİ bahr-i vahdetden bu ‘âlemde
Şükür elhamdülillah cümlesi bu hâlden tokmuş

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâtün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ceng-i milliyetle dolu gazi-i ‘âzam Ruha

Yurt içinde her yönüyle belde-i ekrem Ruha

Kenz-i gayret merkezi nâmus ‘iffet ma’deni

Bahr-i ‘İsmet cây-ı akdes sami’-ı efham Ruha

Hem Halil Rahman suyudur menbâ’-ı âb-ı hayat

Mecma-ı ervâh-ı kudsi Kevser-i adem Ruha

Secde-gâh-ı enbiya feyz-i cemi’-i mürselin

Mazhar-ı esrâr-ı Rahman maksad-i ‘âlem Ruha

Kân-ı rahmetdir serir-i evliyâ-yı erba’in

Mesken-i aktâb ü evtâd ma’den-i en’âm Ruha

Hazret-i Eyyûb makaamı sırr-ı Rabb-ı müste’ân
Menzil-i Cibril tecelli-gâh-ı heb âdem Ruha

Merkez-i ‘ilm ma’ârif bürc-i şems-i ‘ârifin
Kasr-ı şâh-ı evliyâdır matlab-ı ‘âlem Ruha

Gavs-ı ‘âzam Hazret-i Yahya İmam Bakır veli
Genc-i feyz-i Kibriya hem menzil-i erham Ruha

RAHMİyâ hamd eyle rahm-i Hakka eyle ilticâ
Dâima cây-ı mukaddes melce-i ‘âlem Ruha

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâtün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Hüsn-i hatme sözü ile söyle tarih RAHMİyâ

Cennete ‘azm etdi İbrahim Lebib

1303H-1887M

(*) Bedi’ü’zaman Mezarlığındaki şair Lebib’in mezar kitâbesi.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Bi-devâ bir derde dûş oldum zebun

Rûz ü şeb bak inlerim zâr ü zebun

Âh ü vâh ü hicr ile bak mecruh dilim

Gözlerim kan yaşla doldu tab’-ı hûn

Küllü şey'in hâlik(i) buyurdu Hakk

Diyelim el hükmü lillâh mü'minûn

Mürğ-i ruhum nefsden uçdu âh

Tutdu tuba zi'l nevaya hâzirun

RAHMİya gel söylegil târihini

Yâ celilü küllün ledeyke muhzirun

1297H-1881M

(*) El yazısı bir defterde bulduğumuz bu kitabe metninin kimin mezarına ait olduğu tespit edilememiştir.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fa' lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

RÂİK

19. yüzyıl

KİTABE (*)

Almadı dünyada hayfâ ki murâdın ol civan
Hâke yeksân eyledi nev-salda bâd-ı hazan

İrci'i emrini çün gûş eyleyince nass ile
Müjde-i tahkikden kıldı fedâ cânın heman

Hemdemi yârab ola ol zât-ı pâk-i muhterem
Hazret-i 'âli-himem pir ü fakıyr ins ü cân

Tarh edip "üç" RÂİKa târih-i cevher söyledim
Nâ-murad gitdi tebâh oldu Halil-i nâlân

1289H-1873M

(*) Bedi'üz Zaman Mezarlığı'nda Halil adlı bir kişinin mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

RÂŞİD

(1841-1912)

GAZEL

‘Âşıkın endişesi her dem ki zülf ü hal olur
Piç-i tâb-ı dil ü ser dâim perişân hâl olur

Yâre çok sûzişler ızhâr eylemek ister gönül
N’eyleyem hengâm-ı fırsatda bile zebânım lâl olur

Oldu hâmem hatt-ı vasfında piçide mû
Korkarım ki mebhas-i kâkülde kıyl ü kaal olur

Bülbül-i şeydâ senin zârında olmuşdur hacil
Bu sebebden ol bütün ruhsâr-ı virdi al olur

Mürğ-i dil pervâz edip gezsin hevâ-yı yarda
‘Aşk ü şevkın kim ona RÂŞİD iki şehbâl olur

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa’lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Firkat-zedeyiz meskenimiz beyt-i hazendir
‘İşret-gedemiz zâviye-i derd ü mihendir

Kaabil mi rehâ-yâb ola hâtır-ı ‘âşık
Ol bi-günâhın mahbesi çün çâh-ı zekândır

Âzâde olup zülf-i gamından sufi ve zâhid
Şâyeste olan çün ona efsâr-ı resandır

Bülbül gibi çün gülşen-i hüsnünde hezârız
‘Âşıkları nâlân eden ol gonca dehândır

Deryâları döksem de yine eylemez itfâ
Dilde şerer-i hasret-i ahbâb-ı vatandır

‘Akd olsa sezâ bu gazelim şâhid-i nazma
RÂŞİD hame-i tâbım sedef ü dürr ü dehandır

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES(*)

Gözedirsin dâimâ sadr-ı mu’allâyı gönül

Kayd olursun göricek zülf-i dil-ârâyı gönül

Çekeceksin ‘âkıbet hasret-i âh vâh gönül

Kılmadın pendimi ısğa ser-i sevdâyı gönül

Gönül ey vâh gönül âh(ı) gönül vay gönül

Seni râm eyleyemem ey dil-i rüsvây gönül

. . .

Ben dedim nısfı gidince gece nâlân olasın

Subha dek girye ile tâlib-i cânân olasın

İnzivâ-hâne-i pirânede mihmân olasın

Demedim ki düşesin dillere destân olasın

Gönül ey vâh gönül âh(ı) gönül vay gönül

Seni râm eyleyemem ey dil-i rüsvây gönül

. . .

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bir güzel sev ki sana lutf ile ihsân etsin

Dâmen-i pâkini tuthurrem ü handân etsin

Şerbet-i vaslı ile derdine dermân etsin

Etdin ifşâ sırrı RÂŞİD nice pinhâm etsin

Gönül ey vây gönül âh(ı) gönül vay gönül

Seni râm eyleyemem ey dil-i rüsvây gönül

(*) Şiirin ancak üç bendine ulaşabildik. Şair bu şiirinde 15. yüzyıl sadrazam şairlerden Ahmet Paşa'dan etkilenmiştir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

RÂTİB

(1812-1886)

KİTABE(*)

Fehm eden devlet-i ikbâline etmez hâhiş

Zâil-i zıll-ı ter olduğunu nakş-ı cihân

Pederim işte Hacı İsmâ'il Efendi âh kim

Etdi bu çerh-i deni hâk içre nihan

Bi-huzûr olduğunu bildi sipihr-i dûnun

Göz yumup oldu o dem 'azm-i Firdevs-i cinân

Etdiler şer' ile tebşir-i şehid olduğunu

Oldu çün şehr-i muharremde vefatına zaman

RÂTİBâ Hakka niyâz ile dedim târihin

Ede yârab pederim gülşen-i firdevsi makaam

1292H-1876M

(*) Babası Hacı İsmail Efendi'nin mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Âh(ı) sed âh(ı) kim bu gerdiş-i dolabından
Kimi kılmışdır ‘aceb mahfuz ü şâd ü kâmuran

Bulmadı gülzâr-ı dehr içre nihâl-i ihtizaz
Gonca-i ‘ömrün esip soldurdu bir bâd-ı hazan

Hâke saldı cism-i nâzın çârın giç-nev ‘âkıbet
Tir-i firkatle bütün ahbablar ağladı kan

iki gözden geldi eşkim RÂTİBâ târih için
Gitdi ‘ukbâya Bekir pir idi hem nev-civân

1254H - 1838 M

(*)Harrankapı Mezarlığı’nda Muhammed oğlu Bekir’in mezar kitabesi.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa’lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

RÂZÎ

(Elimizdeki şiir defterlerinde Urfalı şairler arasında ismi geçen ve "Hezaran cilveler vardır" matlaıyla başlayan gazeli Urfa musıki meclislerinde okunan, Birecikli olduğu ve 1850-1922 yıları arasında yaşadığı söylenen Razi'nin bazı edebî kaynaklarda adı Hafız Mustafa RAZİ olduğu söylenmektedir. Adı geçenin Edirneli olduğu ve 1857 miladi tarihte öldüğü kaydedilmektedir.)

GAZEL

Hezâran cilveler vardır kazâ-yı âsümânide
Ki zirinde işâret yazmamış 'ilm-i me'ânide

Gerek 'ulvi gerek süfli görüp ta'n eyleme zâhid
Nice esrâr-ı Hakk vardır a'lâda ve edânide

Cemâl-i yârdır maksudum ancak zâhir ü bâtın
Verilse istemem mülk-i cihânı da Cenâni de

Bekaa mülkünde sen gül-zâr-ı huldu kıl taleb yoksa
Fenâdır bağı dünyanın bahârı da hazânı da

Cemâl-i pâk-ı Bâriden eser istersen ey RÂZÎ
Tecelli fikrini bahş eylemez mi "lem terâni"de

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Her cefâyı hoş görüp de Hakka meşkûrlardanız
Dâimâ mihnet-keşiz sanman ki mesrurlardanız
Kana kan dem içen rindân-ı mey-horlardanız
Câm-ı enduh-ı felekden şimdi mahmurlardanız
Ya'ni bezm-i dil-rübâdan dûr ü mehcûrlardanız

Tâ ezelden olmuşuz biz miskin-i bâb-ı rıza
Başımızdan devr eder destâr(ı)-veş derd ü belâ
Hâlimizden etmeyiz bir ferde hâşa iştikâ
Birbirin ta'kıyb edip gelmekdedir derd ü belâ
Her tarafda hâtır-ı nâ-şâd-ı meksûrlardanız

Eşk-i hûn-âbım seher bek-i gül-i ra’nâ bilir
Nâle-i bi-ihtiyârım bülbül-i şeydâ bilir
Özge mecnun olduğum bir kâkül-i Leylâ bilir
Çerh-i nâ-sâzın elinden çekdiğim Mevlâ bilir
Gerçi biz ikbâl ile ‘âlemde meşhurlardanız

Râyet-i ‘aşkı kurardık dâimâ bâlâlara
Seyr ederdik çehre-i şûh-ı melek-simâlara
Gıpta-keşdik ey gönül ‘âlemde biz ankaalara
Ser-füru’ etmez iken dünyâ içün a’lâlara
Şimdi ednâya mümâşat ile mecbûrlardanız

Nutkumuz takdir eder elbet hakikat âşinâ
Her sözün bir gevher-i yektadır olsa itinâ
Pek revâc-ı tab’-ı ‘âlem oldu şi’rim RÂZİya
Çün bahâ bulsa n’ola kaâ-yı nazmım ey ZİYÂ(*)
Gerçi kadr-i şi’r ile ‘âlemde mağrurlardanız
(*) Ziya Paşa

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

RE'FET

(İbrahim, Siverekli. Doğum yılı 1875-1938)

GAZEL

Dil âteş dide âteş sine âteş rû-yı yâr âteş
Gül âteş bülbül âteş gülşen âteş cûy-bâr âteş

Rehâ bulmak ne mümkin sûziş-i mihnetde 'uşşaaka
Firaak âteş visâl âteş belâ-yı intizâr âteş

Sürâh elde hançer belde hep takmış takışdırmış
O âfet-i şu'le-i cevvâle-veş geldi yanar ateş

Nesim âteş çıkardı gönce-i çeşm-i ümidimden
Bırakdı gülşen-i a'mâlime berk-i bahar âteş(*)

(*) Gazelin taç beytine ulaşamadık.

me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gül âteş bülbül âteş sünbül âteş nahl-i zâr âteş

O sahn-ı dil-rübâda gülşen ü bâğ ü bahar âteş

Bu şeb birmeclis-i âteş-fezâ-yı ruha düşdüm ki

Mey âteş mutrib âteş saaki-i şirin- güvâr âteş

Ne âteşsin ki endâmın serâser âteş-efzâdır

Leb âteş gabgab âteş çeşm-i mest-i fitne-kâr âteş

Hatâdır kaametin teşbih edecek serv ü şimşâda

Çemende serviler bâlâdır amma kadd-i yâr âteş

Serâpa gör ne âteşler içinde kaldım ey RE'FET

Gazel âteş emel âteş hayâl ü intizâr âteş

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Meyl etme o ikbâle kim zillet var içinde
Ednâ vü erâzile dehâlet var içinde

Her katresi mestâneye bir zehr-i veremdir
Nûş etme o peymâneyi ‘illet var içinde

Bir darbeye benzer keremi merd-i le’imin
Yuf olsun o ihsana ki minnet var içinde

Giymezler anı ferve-i semmûre de olsa
Herhangi libâsın ki kabâhat var içinde

Âdem nice âzâde-i nisyân ola bilmem
Cennetde de olsa yine gaflet var içinde

Câhillleri ser-mest-i garâibde görünce

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bildim bu işin zor ü rezâlet var içinde

Dikkatle nazar kıl şu heyulâ-yı cihâne

Tâbiş-geh-i envâr-ı hakikat var içinde

Olmaz mı kişi himmet ile nâil-i maksûd

Elbet de olur ‘azm ü metânet var içinde

RE’FET ne güzel yazdı hakimâne gazeller

Envâ’-ı mezâya-yı fesâhat var içinde

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

‘Iyd-ı vaslında güzel ben sana kurbân olayım
Dide-i mestine âşüfte vü hayrân olayım

Ey sabâ esme ser-i kûy-ı dil-ârâdan sakın
Korkarım nükhet-i zülfüyle perişân olayım

Severim cân ü gönülden seni ey yosma melek
Ben vefâsız değilim sonra peşimân olayım

Çal o mızrâb ile âheste rebâbın teline
Mutribâ ben dahi cânâne gazel-hân olayım

Ser-i gerdân-ı küpe pâyini dâmanın öper
Guuşuna dürr ü güher kaddine dâmân olayım

Nefsine istediğin o gayre yapar ehl-i kemâl
İsterim ben de o suretle bir insan olayım

RE’FETâ mansıb ü câh istemem amma dilerim
Bende-i hâk-i der-i zümre-i ‘irfân olayım

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bir tûl-ı emeldir beşerin kurduğu **hülyâ**

Hülyâ ile aldatdı nice âdemi dünyâ

Dünyâ-yı deni olsa da ser-i neş'e-i **ednâ**

Ednâ-yı nazarla ona bakmaz yine **a'lâ**

A'lâ ona derler ki huzûzât-ı serâpâ

Pâ-bend-i esâret ede şahsiyyeti **imhâ**

İmhâ-yı vücûd eder her kişinin kârı değil ya

Yâ mest-i harâbâd ola ya medmen-i **sahbâ**

Sahbâ-yı emel içmedi bu RE'FET-i **şeydâ**

Şeydâ edeli kendini bir saçları Leylâ

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Zamanı geldi gülün bülbülü edin tebşir
Nihâl-i gülde ser-encâmın eylesin tahrir

Arar gönül bulamaz yâri hâb-ı nâzında
Düşünde görse de etmez o kıssa ile ta'bir

Duyub ederse gönülden nesim-i rahş-ı 'aşk
Eder o 'anber-i zülfüyle 'âlemi teshir

Devâ-yı derd-i muhabbet olaydı dünyâda
Yapardı zümre-i eslâfımız da bir tedbir

Hevâ-yı la'l ü lebiyle gönül kızıl kanken
Saraldı RE'FET o rengi nasıl eder tağyir

me fâ 'î lün fe 'i lâ tün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Külbe-i ahzânı teşrif eyledi şeh-nâzımız

Gaalibâ yükseldi ‘arşa tâli’-i nâ-sâzımız

Geçdi yârimden bürûdet germi-i ülfet ile

İnşâ-Allâh geh uzar kışdan ziyâde yazımız

Bir nefes aldık lehü’l hamd teng-nâ-yı gussâda

Dıyk-ı kederden kısılmışdı hazin âvâzımız

Her telinden bir sadâ-yı zevk ü şevk almakdayız

Gaaib etmiş var ise mızrâb-ı derd-i sâzımız

Şâ’iriz cevv-i sühanda her yana biz tâiriz

Bir yere etmez tesânüd kuvve-i pervâzımız

Geh meserretden teşekkür gâhi gamden iştikâ

Eyleriz böyle yazılmış alnımıza yazımız

Pek hayâlâta perestij eyleme RE’FET yeter

Tâ uzakdan bellidir erbâb-ı ‘aşka râzımız

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Görmedim ben kendimi ‘âlemde hiç hurrem henüz
Gam gelir gam üstüne derler bana bi-gam henüz

Sine-i mecrûhumu tir-i nigâhın pâreler
Yâreme bir yâre açdın etmeden merhem henüz

Etdi seyl-âb-ı zülâl la’l-i gül-fâmın beni
İnficâr etmeden evvel menbâ’-ı zemzem henüz

Tişe-i firkatle yıkdın bu dil-i virânemi
Etmeden imrâni-i lutfunla müstahkem henüz

Keşf-i râz eyler cihana her kim ki içse cür’asın
Bulmadı bintü’l ‘ıneb esrârına merhem henüz

Biz şerâb-ı ‘aşkı tâ bezm-i elestden içmişiz
Âb-ı engûrdan terettüb etdi câm-ı Cem henüz

RE’FETa âh-ı seherle oldu zülfü târümâr
Yâr ise bâlin-i gafletde yatar sersem henüz

(*) Fuzulî’nin “henüz“ redifli gazeline nazire.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Nigâhı mest-i nâzın nâzeninim pek yaman ser-hoş
Anı herhangi serhoş görse söyler el aman ser-hoş

Gönül ser-mest ü mahmûr-ı emeldir yoksa ey saaki
Humâr-ı neş'esin gördükde derdim her zaman ser-hoş

Dili mestâne eyler bülbülün feryâdını teşrih
'Aceb ahvâli gör hûş-yâre oldu tercemân ser-hoş

Hayâlin her zaman kalbimdedir incitme gel zira
Kırar billuri minâyı olursa nâ-tüvân ser-hoş

Sözünden REFETa erbâb-ı 'irfân müstefid olmaz
Kelâmı anlaşılmaz olsa da mu'ciz beyân ser-hoş

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Rakıybe sunma saaki câm-ı mey mestâneden geçmez
Sakın devr-i piyâle zümre-i rindâneden geçmez

Değil pir-i muğâna intisâbı sâde sahbâdan
Dil-i mestâne meyden geçse de mey-hâneden geçmez

Bulanlar zir-i humda buldu envâr-ı füyûzâtı
Yine zâhid hayâlât-ı riyâ-kâreneden geçmez

Ne anlar hâr-ı gül feryâd-ı can-fersâ-yı bülbülden
Hayâl-i dil-nüvâzı hâtır-ı bi-gâneden geçmez

Fedâ eyler cihân ü cânı RE'FET mûy-ı cânâne
Budur resm-i vefâ candan geçer cânâneden geçmez

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜSTEZAT

Gel gel meleğim nâz ile gel ki göresim var
Çokdan hevesim var
Feryâdına feryâd edemem dar nefesim var
Hicranlı sesim var

Ey gonca komaz gönlümü hicrân ile yansın
Bülbül de inansın

Bu gülşen-i ‘aşk içre büyük mültemesim var
Feryâd(ı)-resim var

Bilmem nice tersim ede timsâl-i cemâlin
Ruhsâre-i âlin
Bu hâme-i işkeste gibi hâr ü hasım var
Çöpde(?) ne resim var

Öldürse ne gam kendimi sevdâ-yı muhabbet
Öz cânıma minnet
Gözlerdeki o sürme vü kaşlarda resim var
Ammâ ne kesim var

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

RE’FET feleğin cevri ile etme telâşa

Bir zerre temâşa

Şehnâz-ı dil-ârâ gibi püşt ü pesim var

İmdâd(ı)-resim var

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘îlü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Kutb-ı Mahmûd-ı zaman Hafız Muhammed hazreti

İntikaal-i Halid idi anın kayyûmiyeti

Pir-veş ahbâbı sünnet etdiği ol sal içün

Halidiye kutb-ı irşâd ‘azm-i asğar rıhleti

1273H-1857M

(*) Şair Selim’in (Şeyh Muhammed) mezar kitabesi.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fa’lün

REMZÎ

(Kürkçüzâde Osman. 1875-1924)

GAZEL(*)

Seni ihsân(ı) kıldı Hakk bana mahzûn çağımda
Hüdâ var eylesin ol yâsemin kaddi ocağımda

Alırdım zerrece meydan felekden ey peri peyker
Rakıyb-i bed-likaalar olmasaydı sol ü sağımda

Nigârın gösterib şâd eyledin bu kemteri billâh
Kalıb bu iltifatlar lezzeti her dem damağımda

Gönülde âteş-i ‘aşkın beni âhir helâk eyler
Kesilmez subha dek cânâ yanar bu sine dağımda

Vefâsız hûb-rûlardan nedir çekdiğim bilmem
‘Aceb bilmez mi REMZİ yoksa kalmaz mı kulağında

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

(Hicviye)

Gönül Mecnûn değilsin çünkü Leylâyı beğenmezsin
Kime dil-dâdesin mahbûb-ı zibâyı beğenmezsin

Gülü ağyâre tasvirde nedendir meylin ey bülbül
Bu gülşende biten verd-i matârâyı beğenmezsin

Ararsın müşkilâtın hâl içün bir eski mektebli
Ne mâni' var beyim eski elifbâyı beğenmezsin

Şaşırmışsın merâmın Türkçe anlatmakda yazmakda
'Aceb hayretdeyim elfâz ü imlâyı beğenmezsin

N'olur bir kerre de âsâr-ı İslâmı tetebbu' kıl
Nasıl Türk oğlusun abâ vü ecdâdın beğenmezsin

Senin şi'rindeki ma'nâyı sen anlar mısın bilmem
Niçin yazmış nedir bu der mu'ammâyı beğenmezsin

Dilersen âşinâ-yı fenn ü tarih olmayı eğer
'Arabca söylemiş dersin Nâ'imâyı beğenmezsin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Şifâ bilmiş etibbâ-yı ecânib işte Kaanunu
Fakat Türkçe değildir İbni Sinâyı beğenmezsin

Akar ağzının suyu son na'atın gör Fuzûlînin
Sana bi-gânedir vezniyle ma'nâyı beğenmezsin

Kitâb-ı mesneviden iktibâs-ı feyz eder 'âlem
'Acemce bir eserdir der Mevlânâyı beğenmezsin

Güzeldir Avrupa tahsilin amma Türk idin n'oldun
Gelirsin ecnebi kızla Fatimeyi beğenmezsin

Lâiksin anladık lâkin sana mescidde yer yok mu
Hele havrâya gitmezsin kiliseyi beğenmezsin

Tasavvufdan tarikatden haber-dâr olmak istersin
Diyânetden kaçarsın şer'i fetvâyı beğenmezsin

Yeter ey hâme-i REMZİ bi-mühâba laf bi safâ
Ki sen de yazdığın eş'âr ü imlâyı beğenmezsin

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün mefâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Merhaba ey gonca-i gülzâr-ı rahmet merhaba

Merhaba ey bülbül-i bâğ-ı belâğat merhaba

Hâzın-ı kenz-i hakikatdir vücûd-ı kudretin

Merhaba ey gevher-i noktâ-yı hikmet merhaba

Ey cenâb-ı zâir-i hulûs-ter ey lâ mekân

Hazretindir nâil olup fer-i rü'yet merhaba

Ya nice ehl-i zünûba eyledin va'd-i kavi

Ben de mücrim ümmetim kıl lutf ü şefkat merhaba

'Âcizâne yüz tutup der-gâhına REMZİ kulun

Şânına eyler dehâlet kıl şefâ'at merhaba

(*)Gazel formunda kaleme alınan bir naat.

mef 'û lü fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Beni ta’n itmeyin ey dostlar hâl-i melâmetden
Çekilmez âşinâ-yı ‘aşk olan her bir sefâletden

Harâb itsün dilerse hânümânın tişe-i eyyâm
O suretle görülsün bir güher-i genç muhabbetden

Felekler rûzunu isterse berd-i ‘acûz itsün
Bilinsin rûz-ı nev-rûz-ı emel eyyâm-ı vuslatdan

Değil ki bi-hûde bu çâk-i sine kehkeşân âsâ
Dile bir şu’le-tek ’aks itsün o mihr-i melâhatden

Tecelli-zâr-ı sinem feyz-yâb-ı sevk-ı cânândır
Nişândır pür-dâğ-ı dil-i Vâmık o hâletden

Libâs-ı teng-i sabrı çâk idersem itmeyin ta’yib
Sadefden çıkmayınca derdüm urmaz kadr ü kıymetden

(*) Vamık ü ‘Azra mesnevisinden.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA(*)

Reh-nümâ olmuş sana ey dil-rübâ meyl-i şikâr

Nice sahrâyı dolaşdırmış sana bu rûz-gâr

Hâk-i pây-ı müşk-bârın başıma itdi nisâr

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Hâneyi itsün şeref-yâb meyâmin mukaddemin

Herkese ma'lûm ola necl-i necib-i ekremin

Ehl-i beytim ola hürmetle refik ü hem-demim

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Eyleme râz-ı dili ifşâ misâl-i 'andelib

Olmasun bir gül içün tâ sana bin har rakıyb

İrişür maksuduna sabr ile 'âkil bi- şekib

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Kayda saldın gönlünü her gussâdan âzâd iken

Bir gaam ü endişeye düşdün diriğâ şâd iken

Hasretin virân ider bu hâtırım âbâd iken

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Mihrini saldın dile bâri ferâmuş eyleme

Şem'-i bezm-i gayr olup yâri siyeh-pûş eyleme

Bana va'd et başka bir dilber der-âğûş eyleme

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Sâye saldın bâşıma ey nev-nihâl-i işve-hiz

Ya nasıl olmam hayâlinle demâdem eşk-riz

Gevher-i 'aşkım yanımda şimdi cânımdan 'aziz

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Tal'atınla şâm-ı bahtım ey meh oldu rûşenâ

Şevk-ı didarından ayrılmak ne muzlemdir bana

Kesme bâri mihr-i peyğamın olup senden cüdâ

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

Sözlerim bir bir işit dikkatle olsun yâdigâr

Terk idüp firkatle yakma gönlümü encâm-ı kâr

İşte bu sahra senin her dem gel et geşt ü güzâr

Git misâfir ol yakındır hânemiz ey şeh-süvâr

(*) Şairin Vamık ü 'Azra adlı mesnevisinden.

(**) Şair Remzi şiirlerinin önemli bir kısmında mahlas kullanmamıştır.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'ilün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MUHAMMES(*)

Cüdâ düşdüm nigârımdan cihan dâr-ı mihen şimdi

Belâ-yı intizârımdan saçar ateş dehen şimdi

Değil encüm şerârımdan felek pür-dâğ-ı ten şimdi

Usandı halk bu zarımdan demâdem ‘aşk-zen şimdi

Gam ü hicrân ile hayfâ cihan dâr-ı mihen şimdi

Gönül pür-hüzn-i ye’s âlûd cefâ bi-hadd safâ nâbüd

Sehâb-ı hicr pür-memdûd semâ-yı vasl nâ-meşhûd

Hezâran berk-i gam mevcûd mahall-i ilticâ mefkuud

Figaan ü giryeler bi-sûd der-i ümid hep mesdûd

Gam ü hicrân ile hayfâ cihan dâr-ı mihen şimdi

Demâdem derd olur efzûn devâ ‘âciz şifâ birun

Döker hasretle çeşmim hûn akar eşkim olur Ceyhun

Ne yapsın bu dil-i mahzun felek gaddâr tâli’ dûn

Neden lutf eyleyüp gerdûn beni eyler ‘aceb memnûn

Gam ü hicrân ile hayfâ cihan dâr-ı mihen şimdi

Hevâ-yı derd-i giç-reftâr nevâ-yı cevri der ızhâr

İder elhânını tekrâr serimde ‘aks idüp her bâr

Tarh-ı der-kâr ferah düşvâr zemin gûyâ ki mâtem-zâr

Görünmez mihr-i şevk âsâr uzandı leyle-i edbâr

Gam ü hicrân ile hayfâ cihan dâr-ı mihen şimdi

Tükenmez mihnet-i eyyâm kırılsun çerh-i nâfer-gam

Bu hâle yok mudur encâm tükendi taakat-ı ârâm

Yeter artık gaam ü âlâm utansun tâli’-i nâ-kâm

Saba eylerse bir in’âm virür elbet yine peyğâm

Gam ü hicrân ile hayfâ cihan dâr-ı mihen şimdi

(*) Şairin Vamık ü ‘azra adlı mesnevisinden.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

Gönül mihrab-ı ‘aşkın çok zamandır âşinâsıdır

Felâketden beri olmaz muhabbet mübtelâsıdır

Derûn-ı dilde nâlem darbe-i ‘aşkın sadâsıdır

Çekse çille vü mihnet firaakın dil-hırâşıdır

Benim rüsvâ-yı ‘âlem olduğum gönlüm belâsıdır

Düşer fülk-i dil girdâb-ı ‘aşka tâ Hüdâdandır

Şikest ü küşte-i ikbâl-i âdem geç hevâdandır

Marizin imtidâd-ı ‘illeti fart-ı gıdâdandır

Ne gelse âdeme etdikleri cümle hatâdandır

Benim rüsvâ-yı ‘âlem olduğum gönlüm belâsıdır

Gumûm-ı dehrden âzâde-serdim bir zaman ben de
Ne vardı lerze-i havf-i meşakkat bu dil-i tende
Ne yapdım şimdi bir cefâ peymâne efkende
Gönül uydu hevâ-yı ‘aşka oldu böyle nâlende
Benim rüsvâ-yı ‘âlem olduğum gönlüm belâsıdır

Bahâr-ı ‘ömrüme erdi hazân-ı cevr(i)den bi bâd
Dağıtdı berk ü bârım eyledi pejmürde vü berbâd
Daha şimden geri te’sir eder mi nâle vü feryâd
Gönül kendi eliyle ‘aşka oldu böylece münkad
Benim rüsvâ-yı ‘âlem olduğum gönlüm belâsıdır

Nevâ-yı erganûn-ı çerh benzer sine-i sâze
Çıkar andan da zira bir âvâze-i tâze
Dayan tanbûr-ı sine darbe-i âşk-ı nevâ-sâze
Gönül ilkaa eden REMZİ seni bu derd-i mümtâze
Benim rüsvâ-yı ‘âlem olduğum gönlüm belâsıdır
(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MÜSEDDES

‘Âşık-ı sergerdanın soydum libâs-ı râhatı
İstemem şimden gerü bir lâhza ‘izz ü devleti
Dil virüp bir yâre kesdüm gayrilerden sohbeti
İhtiyâr itdüm anın çün işte kûy-ı gurbeti
Çâre-cûy-ı vuslatın var mı bu yerde rağbeti
Ref’ it ey nûr-ı emel dilden zâlâm-ı mihneti

Hâk-i pâye işte sürdüm rûyumu Çârûb-veş
Dil perişân sine pür-hat hitâm-ı mektûb-veş
Tir-i hasretle vücûdum yâredir Eyyûb-veş
Çekdiğim Mevlâ bilür ey gül-beden Ya’kuub -veş
Bir ferah-bahşâ haberle vir peyâm-ı vuslatı
Kalb-i hüzn-i âbâddan ref’ it ‘umûm hasreti

Pertevin itsün tecelli-zâr-ı kalb-i müstenir
Şân-ı ‘ulviyyet-i nişânın göster ey mihr-i münir
Tire-i bahtım cevr-i hasretle derûnum ye’s-gir
Arzu-yı ‘âtıfetle bak geldim ey ‘âli semir
Şâd(ı) kıl artık yeter bu derdinden firkati
İltifâtınla bulur mutlak vücudum sıhhati

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Ben dururken salma mihrin ey peri bi-gâneye
Genc-i hüsnün çok mu görmüşler dil-i viraneye
Ey hümâ-yı evc-i rıf'at konma her bir lâneye
İşte saldun sâye-i devlet yeter bir dâneye
Bir me'âli-perverin asla değüşmez hasleti
Kalbi tağyir edemez tazyikın olmaz kıymeti

'Âşık-ı mihnet-keşim bilmem nedür encâm-ı kâr
İştiyaak-ı hasretimle kalmadı sabr ü karar
Kûyuna geldim haber vir var mı ümmid-i mesâr
Bahtıma eyâ müsâ'id mi bu yerde rûz-gâr
Söyle ey şirin-edâ tûti gibi vaz'iyyeti
Tâ bu şi'r-âsâ ola hâlim celi sâfiyyeti

(*) Şairin Vamık ü 'Azra mesnevisinden.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâtün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MENKIBE-İ VİLÂDET Ü EVSÂF-I HAZRET-i NEBEVÎ

(Mevlidinden)

. . .

Sâdır oldu emr-i Sübhâni o dem

Çün yaza levh üzre fermânı kalem

Kilk-i kudret söyledi yâ Rabbenâ

Yazayım emrin irâde kıl bana

Evvel ismullâhımı yaz ya kalem

Hak resulümdür muhammed kıl rakam

Hâme dedi ey Hüdâ-yı bi-mu'in

Bu Muhammed kim sana oldu karin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

İsmini isminle tezkir eyleyem

Levha-yı mahfûza tahrir eyleyem

Yâ kalem bil ol habibim Mustafa

Hürmetiyçün halk olundu nüh-semâ

Yazma anın hürmetiyçün çok hata

Eyle mahcûb-ı İlâhiden haya

Ümmetinde ger anın olsa kusur

Ümmetün müznibetün Rabbün Gafûr

. . .

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MESNEVİ

(Vamık ü ‘Azra mesnevisinden)

. . .

Kayd ü âlâmı cihandan gaafil

Ebedî zevk ana sanki kâfil

Bi-çâre-gâhda idüp rekz-i hayyam

Anda kılmış idi ‘Azra ârâm

Bir gün işte bu büt-i har-gâhı

Uykudan kalkdı sepide-gâhı

Yalınız eyledi ‘azm-i sahrâ

Bir çemenlikde oturdu tenhâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

İndi ol dem piş(i)-gâhına şâhin

Çeşm-i âhûsuna bakmadı hazin

Âşinâ gibi o baygın gözüne

Sanki hayran idi ra'nâ yüzüne

Gitdi tutdu anı nâgâh 'Azrâ

Kaçmadı anda o şahin asla

İtdi şahin ile emrâr-ı zaman

Bak ne yüz gösterecekdir devrân

. . .

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Diriğâ nice bir vehm-i hayâlâta düşüb insan
Kemâl-i ‘acz ile her biri bir fikre eder hizmet

Ahadsin hem Samedsin Lemyelidsin hem velem yûled
Küfv olmaz sana birsin yakışmaz şânına şirket

İlâhi rû-siyâhım mücrimim ‘âsi günah-kârım
Fakat bir zerre yokdur hep kusûrum ‘afvına nisbet

Çok amma cürmüm olmaz katre bahr-i rahmete karşı
Habibin hürmetiyçün kıl beni şâyeste-i rahmet

Bu ‘abd-i asğârın REMZİyi rüsvâ etme mahşerde
Hata vü cürmüme tevbe İlâhi ebed müddet

(*) Kendi mezarı için şairin kaleme aldığı mezar kitabesi.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

KİTABE(*)

Çekdi tir-i gadrini cellâd-ı gam

Şu civânı etdi i'dam âdem

Almadan kamu ümidin hayfâ kim

Cân-ı pâkin kabladı hâk-i sitem

'Aksine devr eyleyüb çarh-ı âmid

Gösterir yüz bin fecâyi' dembedem

Bu tahammül-sûz-ı hâlete hemân

Sabr ü taakat eylesin Allah kerem

Yazdı REMZİ eşk ile tarihini

Kıldı Hâlis Hâlidî 'azm-i İrem

1337H-1921M

(*) Halis Halidi adlı bir idam mahkûmunun mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Ne kasdın var idi ey derd-i dermân-ı cânımla

Beni kabre götürdün âhiri sûzı nihânımla

Derûnum derd ile doldu birûnum gül gibi soldu

Vücûdum kana gark oldu bu çeşm-i hûn-feşânımla

Felek güldürmedi rûyum büküldü kadd-i dil-cûyum

Ağardı âh ile mûyum cihan doldu figanımla

Haram oldu bana râhat görürüm dâima mihnet

Bu derdle çekdiğim zahmet ’ıyân oldu beyânımla

1340H- 1924M

(*) Şairin kendi mezarı için yazdığı kitabedir. Uzun süre veremle mücadele eden şair, tahmini bir ilhamla kendi ölüm yılını bu mezar taşında tespit etme şansına ulaşmıştır.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

RIF'AT(*)

(1798-1864. Aile olarak aslı Hısn-ı Mansurlu(*))

(*) Şair aslen Urfalı olmadığı halde bu çalışmaya onu katmamızın nedeni şiirlerinin Urfa gazelhanları tarafından sevilerek ezberlenmesi ve gazel meclislerinde sıkça okunmasıdır. Yani şairin şiirleri Urfa gazelhanlarının repertuvarları arasındadır. Ayrıca bu çalışmamızda yer alan Nabi'nin "Sakın terk-i edebden" gazelini tahmis yaptığı için şairin Urfa ile inorganik de olsa bir bağının olduğu sonucunu bize ilham etmektedir.

(*) Hısn-ı Mansur: Adıyaman.

GAZEL

İşte câm işte saaki işte sâğar işte mey

İşte meclis işte mutrib işte kaanun işte ney

İşte eyyâm-ı bahar oldu yine vakt-i safâ

Gel açıl ey gönce-i nevres hicâbın tâ be key

Her ne geysen yakışır kaddine ey nâzik beden

Meclise geldikde amma gül gibi gül penbe gey

Bunca feryâd ü figanım işidib rahm etmedin

RIF'AT-ı bi-çârenin ey bi-vefâ-yı dil-dâr hey

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Şâhid-i ‘aşkın peri ankaaya hem nâz eylesin

Şâh-bâz-ı himmetin gönlümde pervâz eylesin

Bâğ-ı istiğnaya gel ey kaddi mümtâzım yine

Serv baş eğsin sanevber havf ü ‘izâz eylesin

Geç serir-i sohbete devletle şâhım et cülûs

Mutrib-i guuyendeler vasfında âğâz eylesin

Gâh devr etdikce şehri ihtirâm-ı şevk ile

Bendeler subaşı ihsânında âvâz eylesin

. . . (*)

Kemterin RIF’AT gehi manzum-ı Şirin söylesin

(*) Taç beytin ilk mısraını bulamadık.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâtün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gamınla tâ be mahşer şerh-i hicrân eylesem azdır
Bu hasretle ne denlü âh ü efgaan eylesem azdır

Hayâl-i firkatinle içdiğim hûn-ı ciğerdir hep
Derûnum yâd-ı la'l ile dolu kan eylesem azdır

Saçı Leylâdan ayrıldım yine divâne-i 'aşkım
N'ola Mecnûn gibi geşt-i beyâban eylesem azdır

Ne demlerdir beni ol mâh yârimden cüdâ kıldı
Felek bir âh ile çerhi sûzân eylesem azdır

Ölürsem 'ârız-ı kuyun tavaf etmek de ahd olsun
Ki her sâ'atde bin kerre şitâban eylesem azdır

Nevâ- âğâz-ı 'uşşaakım dem-i şehnazdan RIF'AT
'Irak ü rûm ü İranı gazelhan eylesem azdır

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün mefâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Tükendi nakd-i ‘ömrüm dilde sermâyem bir âh kaldı
Ne vasl-ı ‘ârız-ı dilde ne yâremde nigâh kaldı

Derûnî derdimi Lokmana gösterdim dedi eyvah
Bu derdin def’ine çâre hakiki bir ilâh kaldı

Ne kara günlerde beni halk etmiş ki Mevlâ(*)
Tutuldu şems-i bahtım gonca güllerim siyah kaldı

Perişân hâlime hiç kimselerden olmadı imdâd
Hâlimi ‘arz etmediğim vezir ü pâdişah kaldı

Bu RIF’AT vârını yaran uğruna eyledi yağma
Elinde sâde bir keşkül başında bir külah kaldı

(*) Vezin bozukluğu var.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün mefâ ‘î lün

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Sen mesned-i ‘izzetde mu’azzamsın efendim

Esrâr-i ilahiyeye mahremsin efendim

Hayr-ı halef-i Hazret-i Âdemsin efendim

Mecmu’-ı rüsül sınıfına hâtemsin efendim

Sen bâdi-i icâd-ı dü ‘âlemsin efendim

Levlâk seririnde mükerremsin efendim

Kıldıysa mu’azzez n’ola Tûr üzre Kelimi

Sen şâha serir eyledi Hakk ‘arş-ı ‘azimi

İnzal kılıp zatına Kur’ân-ı Fahimi

Vahy etdi sana nice mezâyâ-yı kerimi

Sen bâdi-i icâd-ı dü ‘âlemsin efendim

Levlâk seririnde mükerremsin efendim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Feyzin eseri kıldı Mesihâya hayâtı

Eyyube kemâlindi veren sabr ü sebâtı

Hakk rahmet-i ‘ayn olduğuna yazdı berâtı

Bahş etse ‘acib mi sana bi’l cümle ‘ussâtı

Sen bâdi-i icâd-ı dü ‘âlemsin efendim

Levlâk seririnde mükerremsin efendim

Levh ü kalemin ‘âlem-i imkâna vürûdu

Sınıf-ı meleğin Âdeme ta’zim-i sücûdu

Şems ü kamerin seb’a semânında vücûdu

Hep zâtın için oldu bu eşyâ-yı şühûdu

Sen bâdi-i icâd-ı dü ‘âlemsin efendim

Levlâk seririnde mükerremsin efendim

Olurdu ser-i devletine tâc-ı risâlet

Bu şan ile buldun iki ‘âlemde siyâdet

Bulmaz mı sana ümmet olan kimse sa’âdet

Kıl lütfun ile RIF’AT-ı pür cürme şefâ’at

Sen bâdi-i icâd-ı dü ‘âlemsin efendim

Levlâk seririnde mükerremsin efendim

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

mef ‘û lü fâ ‘i lâ tü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Behey gaafil gözün aç cân ü dil-i Hüdâdır bu
Çün erbâb-ı şuhûd senden seni rûşen fezadır bu
Bu câ vahdet-gâh-ı hayrü'l verâ bedrü'l dücâdır bu
Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazar gâh-ı İlâhidir makaam-ı Mustafâdır bu

Gubâr-ı zerre-i ser-tâcı şah(ı)dır faziletde
Nihâyet maksadü'l aksâ-yı râh(ı)dır faziletde
Melâik servi çün 'âlem penâhidir faziletde
Resûl-i Kibriyânın hâb-gâhıdır faziletde
Teveffuk-kerde-i 'arş-ı Cenâb-ı Kibriyâdır bu

Dilâ uslandın elbette ol hem-i câna zâil
Değil şevk-ı hayâli dideden hiçbir kadem zâil
Ferah-bahşâ-yı hâle fânidir olmaz mı gam zail
Bu hâkin pertevinden oldu deycûr-ı âdem zâil
Amâden açdı mevcûdâtı çeşm-i tûtiyâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nice ‘âşık fedâ-yı baş ü cânıyla helâk(i)dir

Ciğerden mürde müştaaklar onun hep derd-nâk(i)dir

Ona hasret kalan ümmet demâdem girye-nâk(i)dir

Felekde nev babü’s selam sine-çâk(i)dir

Bunun kandili cevzâ matla’-ı nûr-ı ziyâdır bu

Ta’assubla siva mahvinden rabt oldu kurb-ı âgâha

Gerekdir fakr-ı zıll-ı meskenet feyz-i himem-hâha

Ganimet bil hasretiyle RIF’Ata rûz ü şeb âha

Mürâat-ı edeb şartıyla gir NÂBİ bu der-gâha

Metâf-ı kudsiyandır cilve-gâh-ı enbiyadır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün mefâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MUHAMMES (*)

Her yeri mey-hâne inşasıyla âbâd eyleyin

’Âlem-i bintü’l ‘ıneble gamden âzâd eyleyin

Bâde dolsun saaki dönsün zevkı müzdâd eyleyin

Ben şehid-i bâdeyem dostlar beni yâd eyleyin

Kabrimi mey-hâne enkazıyla bünyâd eyleyin

Sofinin şâb-emred (**) oğlunu kandırın sahbâ ile

Bezminizde bâde süzsün tarz-ı bi-pervâ ile

Meyle öldüm bir ‘alaakam kalmadı dünya ile

Gerçi gusl olmaz şehidân dâimâ hiç mâ ile

Ya yıkayın meyle beni bir mezheb icâd eyleyin

Ben harâbat ehliyem ahvâlimi siz keşf edin

Meyle yuysun bizlere ser-hoş cenâzem leff edin

Var mı veren şaraba hayrıma hep sarf edin

…

Şu’le-i nâr-ı ‘arakla ruhumu şâd eyleyin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Zâr ü mâtemler ne lâzım yanıma bi-gam gelin

Duymasın bu sırrı kimse siz size mahrem gelin

El ele halka tutub yârân ile hurrem gelin

Neyle meyle bir alay mahbûb ile her dem gelin

Bezm-i Cem ‘âyinini kabrimde mu’tâd eyleyin

Merkad-i pür-teşneme dıbk-ı rakıyb

Eski düşmandır ben olmam anlara asla karıyb

Hakk yaratmış anları ‘âlemde zaten bi-nasıyb

Türbe-dâr olsun bana bir rind-i mey-hor-ı garıyb

Bezm-i ser-hoşân ile ol pire imdâd eyleyin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Cennet içre hûr ü gılmânın olursam hemdemi

Geçmiyor demsiz demim geçmekdeyim her dem demi

Mest-i lâ-ya'kıl eder feyz-i türâbım âdemi

Bâdesi ser-hoş eder bûy-ı şarâbım 'âlemi

Bâde-nûşân-ı bu nev-neş'emle irşâd eyleyin

Râzıyım ya tab'ım alışmışdır safâ-yı sâğare

Ülfet etmişdir vücud âb ü hevâ-yı sâğare

Varamaz cümle fedadır âşinâ-yı sâğare

Yâdigâr olsun bu nazmım evliyâ-yı sâğare

Ben şehid-i bâdeyem RIF'AT demim yâd eyleyin

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

(**) şab-ı emred: Sakalı, bıyığı terlememiş genç.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lü

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

RIFKÎ

(Rıfkı KARAÇİZMELİ. 1902-1954)

GAZEL

Dilde hicran münba'is şâ'irlik isti'dâdıma
Hep muhabbetdir sebeb efgaan ile feryâdıma

'Aşk ü sevdâdır beni 'âlemde sûzân eyleyen
Zevk ü ziynet gelmez asla hâtır-ı nâ-şâdıma

Öyle sermestem tasavvur kaabil-i imkân değil
Şuğl-ı dünyâ gelmiyor bilmem nedendir yâdıma

Hâlime rahm etmiyor yâr-ı cefâ-kârım henüz
Bi-haber mi gül-izârım gelmiyor imdadıma

Kesb-i vüs'at bulmadan tanzime etdim ictisâr
Hayret olunsa sezadır RIFKIyâ inşâdıma

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Yazayım derd-i dilim destime aldım kalemi

Çekmedi kimse benim gibi cefâyı elemi

Gül açıldı bülbül âğâz ediyor feryâda

Nâr-ı hicrân ile zâr eylemenin erdi demi

N'ideyim n'eyleyeyim derdime çâre bilmem

Zahm-ı pinhanıma yâr kılmadı vuslatla emi

Çeşm-i şehlâsınadır meyl-i muhabbet dilde

Bir dahi lutf edüben 'atf-i nigâh eyleye mi

Kılayım teşrifine cânımı uğrunda fedâ

Bir kez olsun beytü'l ahzânıma cânân gele mi

Nice şerh eyleyeyim RIFKI anın endâmın

Vasfının ikmâline hâmede taakat kala mı

(*) Hasan Hayırlı arşivi.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Merhamet kıl sevdiğim hâlim perişân eyledin
Dehr içinde mübtelâ-yı derd-i hicrân eyledin

Bilmez idim ‘aşk ü sevdâ nicedir encâm-ı kâr
Mâh(ı) ruhsârınla dil beytini virân eyledin

Çeşm-i şehlânız beni sevdâlara gark eyledi
Gitdi serden ‘akl ü fikrim mest ü hayrân eyledin

Ol ne günlerdi diriğâ bezm-i sohbetde iken
Ben sana yârim deyüben ‘ahd ü peymân eyledin

Kangı zâlimdir ‘acep mâni’ cemâlin görmeğe
Bilmezem çeşm-i latifin kande pinhân eyledi

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Hayli demlerdir firaakınla melûldür gönlümüz
Yâdına gelmem niçin ‘ahdinde noksân eyledin

Sabr ü ârâmım kesildi tende kalmadı mecâl
Bi-karâr oldum vatanda gamlar ihsân eyledin

Kıldın ârâm meclis-i ağyâr(i)de ey bi-vefâ
‘Âşık-ı bi-çâreni tâ zâr ü giryân eyledin

‘Aşkın ilkaa etdi şi’rin vüs’atini gönlüme
Zâhir edip nâmımı dillere destân eyledin

Hoş temâşâ eyler idim mest-i çeşmin bir zaman
Şimdi bilmem ki neden RIFKIyı nisyân eyledin

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Biz ezelden hâlikın fermânının peymânıyız
Ahdimizden dönmeyen gayet kavi insânıyız

Âşinâyız ‘aşka ‘âlem kadrimiz bilmez henüz
Dost için her dem müheyyâ can veren kurbanıyız

Hoş temâşa eyleriz devr-i felek ahvâlini
Çeşm-i ‘ibretle bu çerhi seyr eden merdânıyız

Öyle bir hâl içre ki Mecnûn misâli lâl olup
Mübtelâ-yı firkat içre devr eden mestânıyız

Muntazırdır çeşmimiz didâr-ı yâre her zaman
Zulümden yanmış ‘adâlet devrinin ‘atşânıyız

RIFKIyâ cevri felek mu’tâd edinmişse ne gam
İşbu mihnet-hânenin bezminde bir mihmânıyız

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Bir Hikâye-i ‘Aşk)

Sinemde açıldı yeni bir yâre-i hicran

Bimâr dile doldu yine âteş-i sûzan

Mersin’de göründü gözüme âhû misâli

Gögden mi ‘aceb indi dedim necm-i drahşan

Canlar yakıyordu anın endâm-ı latifi

Şehlâ gözü câzibdi beni eyledi sekran

Yok misli anın zannederim dehr-i felekde

Mümtaz mı yaratmış ‘acabâ Hazret-i yezdân

Müşkül görünür bir dahi didârına vuslat

Zannım ki anın meskeni şimdi ‘Arabistan

Hasretle yanar kalb-i hazinim gece gündüz

Ansız gözüme doldu cihan billâhi zindân

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Yakdın beni hicranına hicran yeter artık
Vuslat demidir gel kılalım seyr-i gülistân

Ahvâl-i dilim ma'lûm olursa sana bir kez
Rahm eyleyerek olur idiysen dahi giryân

Kâm almamışım çerh-i sitem-kâride heyhat
Birkaç gün eyle beni dehr(i)de şâdân

Ağyâre varıp 'âşıkın âteşlere saldın
Gel gel güzelim gözlüyorum hep seni her an

Bu hâl-i perişanıma 'aşkın sebeb oldu
Devr etmedeyim anın içün 'âlemi seyrân

Kande gezip eğlenmededir bilse idim yâr
Bulurdum anın vaslına elbette bir imkân

Hâlâ yanıp âh etmedeyim RIFKI anınçün
Dilden coşuyor n'eyleyeyim âteş-i sûzan

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bahâr oldukda gönlüm cûş edip derdin eder ızhâr
Diler her dem zamanın ‘uzlet içre eylesin imrâr

Vefâ görmek müyesser olmadı hergiz bu ‘âlemde
Anın çün olmuşum şu bi-vefâ-yı çerhden bizâr

Temâşâdan usandım şu riyâ-kâr nesl-i insânı
Hakîkîdir sözüm elbet bunu var mı eden inkâr

Fesâda vardı ahlaak kalmadı ıslahına ümmid
Samîmî bir nazar kıl kim görürsün nice-i bi-‘âr

Yalan almış yürümüş ‘âdet olmuş hayl-i inşana(*)
Hele imân ü nâmus sorar isen anlara dinar

Hakîkî bir Müslüman ağlar elbet böyle ahvâle
Melâmet içre nice olmuş efkâr-ı dil-i bimâr

Sen ihlâsını tezyin et sana lâzım mı akrânın
Nasiyhat fâide bahş eylemez kılsan da bin ihtâr

Meğer kim Malikü’l Mülk eyleye ahlakımız tebdil
Muhavvil hâl odur münkir olma kaariin zinhar

Yeter insâfa gel RIFKI sakın aldanma dünyaya
Bu gaflet uykusundan lâzım oldu olalım bidâr

(*) hayl-i insan: insan sürüsü.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Yok nezirin ferd-i vâhidsin ezelden yâ İlâh
Kudretinle halk olundu mevcûdât bi-iştibâh

Eyledim bi-hadd fenâda sehv ile cürm ü hatâ
El aman geldim tehi-dest kapuna rûyum siyâh

‘Âciz ü bi-çâreyim ‘afv et eyâ Rabb-ı Kerim
Kalb hem dilden ne denlü sâdır olduysa günah

Müşkilat göstermedin her kez bu ‘âlemde bana
Göstermemişdir ben gibi hiç kimse bir hâl refâh

Sad hezârân şâkirin in’âmına yâ müste’ân
RIFKIya yok senden özge her dü ‘âlemde penah

(*) Gazel tarzında yazılmış bir münacat.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Zahm-ı dil-i hicr-i yâr etdin dil-i âvâremi

Yâra ben açdım elimle sine-i sad-pâremi

Tâ ki tedbir ile beyhûde düşünme çaremi

Söyle doktor söyle teşhis eyledin mi yâremi

Tâ ezelden hasta yatar sine-i sad pâreyim

Âh eder inler gezer bir ‘âşık-ı âvâreyim

Darbe-i nabzı perişân hâsılı bi-çâreyim

Söyle doktor söyle teşhis eyledin mi yâremi

Sünbül-i geysûların seyrâna geldim inlerim

Derd-i ‘aşkın ile ben cevlâna geldim inlerim

‘Aşk ile dem-besteyim hayrâna geldim inlerim

Söyle doktor söyle teşhis eyledin mi yâremi

Düşmüşüm bir derde kim çeşm-i dilim kan ağlıyor

Sûz-ı mihnetden derûnum sanki ateş çağlıyor

Hâlime âgâh olan Mecnûn bile kan ağlıyor

Söyle doktor söyle teşhis eyledin mi yâremi

Ey gönül zahmına tedbir eyleme beyhûdedir

Kıl ferâğat ey tabibim ihtimâm nâfiledir

RIFKInın teşhisi ancak hükm-i Rabbânidedir

Söyle doktor söyle teşhis eyledin mi yâremi

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Varırsan kûyuna hoş tarzda bir lahza güftâr et
Tahassürle perişân olduğum cânâne ihtâr et
N'ola viran olan gönlümü lütfun ile 'imâr et
Sabâ ağyâr(ı)dan pinhan gamım dil-dâre ızhâr et
Habersiz yârimi hâl-i harabımdan haber-dâr et

Nice yıllardır o mah-rû bana zulm ile cevr eyler
Varıp ağyâr ile sahn-ı çemenzar üzre seyr eyler
Demez ki 'âşıkım mihnetler içre şimdi devr eyler
Getir yâdım anın yanında ger görsen ki kahr eyler
Hamûş olma yine düş-nam takribiyle tekrâr et

Şebâbet devri geçdi bir kez olsun olmadım hurrem
Bana şimden gerü ağyâr ile sohbet değil elzem
Gönül gam günlerin tenhâ geçirme iste bir hemdem
Şina dehrinde görmedim diriğa kendime mahrem
Ecel bâbında efgaanlar çekip Mecnûnu bidâr et

Firaak-ı yâr(ı)dan tende demâdem artıyor kahrım
Niçin o bi-vefâ bir kez cihanda bilmedi kadrim
Dil-i sûzân ile bir bikes dermande-i ‘asrım
Giriftâr-ı gaam-ı ‘aşk olalı âzâde-i dehrim
Gaam-ı ‘aşka beni bundan beter yârab giriftâr et

Bahar oldu yine derd-i elimim geldi tecdide
Dil-i bimârımı kılmakda hasret hayli rencide
Ruh-ı cânâneye taakat getirmez RIFKIya dide
FUZÛLİ bakmak olur ol güneş yâdıyla hurşide
Ne vechilen kim olsa gün geçer fikr-i şeb-târ et

me fâ ‘i lün me fâ ‘i lün me fâ ‘i ün me fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Ağla ki gönül âteş-i firkat sana kaldı

Nâ-şâd oluben sûziş ü mihnet sana kaldı

Âvâre-i dehr olmağa nevbet sana kaldı

Gül gülşeni terk eyledi sohbet sana kaldı

Bülbül yine meydân-ı muhabbet sana kaldı

Çekdin nice demler gül-i ruhsâre firaakın

Gam-ı leşker ile doldu leyk makaamın

Kimden alabildi ‘acabâ nazma mesâğın(*)

Ferhad ile Kays eyledi ber-çide metâ’ın

Ey dil ser-bâzâr-ı melâmet sana kaldı

Düşdük gam-ı ‘aşka görünüz kim neler olduk

Çarhın sitem-i kahrına her dem hedef olduk

Mecnûn gibi firkat ateşinden heder olduk

Bize dâ’iye-i vuslat ile hâk-i râh olduk

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Ey bâd-ı sabâ lutf ü mürüvvet sana kaldı

Müştaak olubam hayli zamandır ben o nigâre

Dil zahmına zannetme açılmış yeni yâre

Rahm etmedi asla güzelim bu dil-i zâre

Tarıyki-i ‘isyâna esiriz bize çâre

Ey âh-ı seher-gâh nedâmet sana kaldı

RIFKI nice zâr eylemeyim derd-i mihenden

Yokdur haberim âh kim ol gonca dehenden

Zevk anlayamam bir dahi ben seyr-i çemenden

Mest eylemeğe ‘âlemi sahbâ vü sühanden

Ey hâme-i NÂBÎ yine himmet sana kaldı

(*) Mesağ: İzin, cevaz, ruhsat.

Mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Yâde geldikçe hayâlin infi'âl eyler beni

Zahm-ı pinhânım gönülden işti'âl eyler beni

Bezm-i yâran sohbetinden infisâl eyler beni

Mest-i 'aşkım mest-i çeşmin bi-mecâl eyler beni

Her gören endâmımı ser-hoş hayâl eyler beni

Hayli demlerdir esir-i bend kıldın gönlümü

Sendedir gayrilere vermek ne mümkin meylimi

Görme dildâr çeşm-i pür-nemden akarken seylimi

Şive-i hüsnün görüp yağmaya verdim 'aklımı

Gamze-i câdûların âşüfte hâl eyler beni

Çekmezem gam hasretinle n'ola bimârımsa da

Vuslatından devr olalı mest-i hayranımsa da

Eylemem şekvâ seni tağyir-i etvârımsa da

Gerçi ben ülfet deminde herze güftârımsa da

Şi'ride yâd-ı lebin şirin mekaal eyler beni

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Zulmü bidâdınla her dem dilde artar mihnetim
İftiraakından senin dermana yokdur vüs'atim
Vuslatındır bana şu 'âlemde ulu devletim
Ben seni gördükde kalmaz nokta asla taakatım
Şive-i şirin kelâmındır ki lâl eyler beni

RIFKIyâ nazmım gönül hüznünü taksir eylesin
Ben gidince hâlimi devrâna teşhir eylesin
Ehl-i 'irfan şi'rimi görsün takdir eylesin
Hâme hep derd-i dil-i bimârı tahrir eylesin
Ey tabibim bir gün ey HİKMET suâl eyler beni

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

RIZA

(Ali. 19. yüzyıl)

KİTABE(*)

Diriğa bulmadım derdime çâre

Felek koydu beni âhir mezâre

Bu fâni çerhden şâd olmadım ben

Nihâyet genç iken geldim bu dâre

İlâhi nahl-i rahmet sâyesinden

Beni dûr eyleyip yandırma nâre

Aman ben zulmet-i duzehde kaldım

İlâhi rahmetin kıl âşikâre

RIZA tarihimi son beyte yazmış

Anı da noktasız harflerde are

1332H-1916M

(*) Halilü'r Rahman haziresinde ki bir mezar kitabesi

me fâ 'î lün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

RIZÂ

(Birecikli. Şeyh. 19. yüzyıl)

GAZEL

Gayre meyl etse gönül hicr ile virân olsun
Özgeye kılsa nazar didelerim kan olsun

Olmayan seyrine kaani senin gonca dehen
'Ömrü oldukça esir-i gaam-ı hicrân olsun

'Âlemi kırdı bu kâfir meded Allâh meded
Gönlüne merhamet sâlik-i Müselman olsun

Dilerim vasl deminde beni mahrûm edeni
Ben gibi bir suhte-i âteş-i sûzân olsun

Kıl teğâfül bana kim cevr ile çıksın gözden
İltifât etme bana kim ciğerim kaan olsun

Gâh(ı) kaşın tir çeker kalbimi gâh(ı) gamzen
Kaldı hayretde RIZÂ ya kime kurbân olsun

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fa'lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Harim-i gülşeninden hâr ucundan dâde gelmişdir
Açıl ey gonca-fem bülbül sana feryâde gelmişdir

Zifâfını duyup pir-i muğânın duhter-i rezle
Hemen saaki ayağıyla mübârek bâde gelmişdir

Sakın bezm içre sufiyi aman koyma nifaak eyler
Elinde tesbihi câm-ı meyi ta'dâde gelmişdir

Perişân eyleyen kâküllerin bâd-ı sabahınca
Nesim-i âh-ı serdle zülfünü berbâde gelmişdir

Niçin âteşlere yanmış gibi bi-çâredir zülfün
RIZÂ-âsâ meğer temmûz(ı)da Bağdade gelmişdir

me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

NAAT (*)

Açıldı cennetin bâbı nesim-i pür safâ geldi
Gülistân-ı cihâne revnak ü hüsn ü bahâ geldi

Derûn-ı Mekkeden nûr-ı nübüvvet parladı çıkdı
'Avâlim nura gark oldu Resûl-i Kibriyâ geldi

Melekler eyleyib tebşir dediler yâ ehl-i Beytullâh
Size bâr-ı ta'âladan bu şeb lutf ü 'atâ geldi

Sanemler devrilib düşdü sarayı çökdü Kisranın
Mecûsun ateşi söndü ki Burhân-ı Hüdâ geldi

Cihânın her yerinde pek büyük bir inkılâb oldu
Nizâm-ı 'âlemi tanzim için bir âşinâ geldi

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Vücûduyla şereflendi zemin-i Yesrib ü Betha
Kudûmuyla bu zulmet-hâneye nûr-ı ziyâ geldi

Saçıldı rahmet-i Rahman açıldı sünbül ü reyhan
Bugün bâğ-ı cihana bülbül-i şirin-edâ geldi

Döküldü âsümân-ı ma'nevîden feyzi Mevlânın
Şitâ-yı gam-feza gitdi bahâr-ı dil-küşâ geldi

O hurşid-i cihan-ârâ doğunca 'arz-ı Bethâdan
Safâ geldi kulûba gözlere tâze cilâ geldi

Mübârek hâk-i pâyi rûşen etdi çeşm-i dünyâyı
'Uyûn-ı 'âleme cânân ilinden tûtiyâ geldi

Mübârek hâk-i pâyi rûşen etdi çeşm-i dünyâyı
'Uyûn-ı 'âleme cânân ilinden tûtiyâ geldi

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Vücûdu ‘âleme rahmet kelâmı vahy ü pür-hikmet
Risâlet tâcını hâmil Resûl-i Müctebâ geldi

Beşiri ehl-i imânın neziri ehl-i tuğyânın
Resûlü Hakk Ta’alânın Muhammed Mustafâ geldi

Şehinşâh-ı serir-ârâ-yı levlâk zatıdır hakkın
Bu yolda guuşuna gayb-ı hüviyetden nidâ geldi

‘Ussât-ı mü’minîn artık cihanda şâdüman oldu
Mariz-i cürm ü ‘isyâna şifâ bahşâ devâ geldi

Tarik-ı Hakkı göstermek için hem ins ü hem cinnin
Elinde Hazret-i Kur’ân İmâm-ı Enbiyâ geldi

Tilâvet eyleyince Hazret-i Kur’ânın âyâtın
Südûr-ı ehl-i imâna ferah geldi şifâ geldi

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Anlasa her ne dem ism-i şerifi feyzi hazırdır

Bugün bu meclise rûh-ı Nebi-yi rehnüma geldi

Mübârek ruhuna elf salât ile selâm olsun

Cenâb-ı Hakka hamd olsun bize nûr-ı Hüdâ geldi

Eyâ Şâh-ı Rüsül senden şefâ'at istiyor lutfen

RIZÂ nâmında âvâre kapuna bir gedâ geldi(**)

(*) Sedat Saraç arşivinden.

(**) Bu şiir bir naatden çok bir mevlidin viladet bölümünde peygamberin dünyaya gelişinden sonra söylenen selamlama kısmına ait bir parça olsa gerektir. Yani bir mevlidin parçasıdır. Ama mevlidin kafiye sisteminin mesnevi şeklinde olması gerektiği halde bu şiirin gazel veya kaside kafiyesiyle yazılmış olması dikkatlerden kaçmamalıdır**.**

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil Saraç

RÜŞDİ

(Halfetili.) 19 ve 20. yüzyıl

KİTABE(*)

Latif(i)-zâde Muhammed Bakır İbrahim ‘ali nam
Zehi devletine emr-i ‘azime etdiler ikdam

Yok iken Halfetide böyle bir hayrı kılıb icad
Hüdânın nasr-ı ‘avniyle binâsın etdiler itmam

Binâ vü ‘ömr ü ikbâlin suların hep kadem etsin
Refiykın Hızır Tevfik eylesin mâdâmetü’l eyyâm

Müsâdif oldu devr-i Hazret-i ‘Abdülhamid hâne
Ki bu ‘asr-ı sa’âdete hasr olupdur eşref-i ‘avâm

Yediler himmetiyle söyledi târihin RÜŞDİ
Kuruldu bir makaam-ı dil-küşâda kubbe-i hamam

(*) Halfeti Latifzade Hamamı kitabesi.

1311H-1895M

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SÂBİR

(1819-1893)

GAZEL

Ol bütün tir-i nigehle hûn-feşândır didesi
Bir murahhas şâh(ı) kim meyyâl-i kandır didesi

Turrası çekmiş ‘âlem tabûr-ı müjgân der ‘akab
Yürüşünde san kıyâmetden nişandır didesi

Secdegâh-ı ‘âşıkaandır kaşları mihrâb(ı) liyk
Cilve-gâh-ı fitne-i âhir zamandır didesi

Piçe-i şah-bâz-ı ‘aşkdan halâs(ı) olmak muhâl
Sihre mecbûr billah aşub-ı cihandır didesi

‘Arsâ-yı ‘aşkında SÂBİR ‘âşık-ı na kâm(ı)dan
Her nigeh ol âfetin yüz can sitemdir didesi

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lünTAHMİS

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Düşelden pençe-i âşka perişân olduğum kaldı
Kubâ-yı gonca-veş çâk-i giribân olduğum kaldı
Hevâ-yı la'l-i yâr ile ciğer kaan olduğum kaldı
Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı
O gül çehre güler hep bana giryân olduğum kaldı

Dil-âzâr olma ey şâh-ı hasen bu muğtenemlikde
Nevâzişle dil-i 'uşşaaka rahm et muhteremlikde
Gelir ceyş-i hattın bir gün seni bir multehemlikde(?)
Kalır mı husrev-i hüsnün bu tarz-ı muhteşemlikde
Benim divân-ı Şevketden gazel-hân olduğum kaldı

Çalaldan şu'le-i ruhsârını didemden ol meh-veş
Yakar kaanûn-ı dilde berk-i âhım rûz ü şeb ateş
Ne yana yüz tutub Ya'kuub ümmid eyledi hâheş
Züleyhâ-yı emelden Yûsuf-ı dil oldu keman-keş
Düşüb cây-ı hevâya bend-i zindân olduğum kaldı

Şehâ gözyaşıdır la'lin firakıyla mey âşâmın
Hayâl-i turra-yı şeb-gûn ile geçmekde eyyâmım
Felek bu tire bahtımla bir etdi subh ile şâmım
Düşüb sevdâ-yı zülfe kalmadı bir yerde ârâmım
Cihanda hâne berdûş ü perişan olduğum kaldı

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Gönül hem dide nemle kalmadı bir yerde ârâmı
Neye müncer olur yârab bu kârın âhir encâmı
Nazar etdim ki hayli nakd-i can ben almadan kâmı
Alıb âğûş-ı vasla gayriler ol simin endâmı
Benim ‘âyine-veş ol hüsne hayran olduğum kaldı

Bahar oldu edip seyr-i temâşa ‘aşk-ı gül-zârın
Revân oldun su gibi pâyine çok serv-i reftârın
Olub nerkis sıfat âşüftesi çok çeşm-i bimârın
Çerâğ-ı hass-ı vaslı olmadım bir lâle-ruhsârın
Bir sûz-ı dâğ-ı gayretle çırâğan olduğum kaldı

Kanı pir-i muğânın etdiği ol dil-nüvâz âyin
Kanı ol saaki-i simîn-beden ol sâğar-ı zerrin
Kanı SÂBİR cilâ-yı rûh olan ol neş’eler ol hin
Bu bezmin bâdesinde kalmamış keyfiyyeti devrin
FEHİMâ tevbe-i meyden peşimân olduğum kaldı

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE (*)

Hânedân-ı Urfadan Saakıb Efendi hayır-hâh
Eyledi Allâh içün bünyad bir nev-medrese

Mahz-ı tevfıyk-ı hidâyetdir cenâb-ı Bâriden
Yoksa bu âsâr-ı hayr muvaffak herkese

Böyle bir âsâr-ı celil ki bir söyünmez şu'ledir
Haşre dek bin bâd eğer pervâne-tek dûd eylese

Geldi bir hatif dedi SÂBİR anın târihini
Saakıbiye nâm ile olsun bina bu medrese

(*) Sakıbiye Medresesi kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Hazret-i ‘Abdül’azizi Han devleti

Bulmada âsâr-ı hayrât ile füzûn i’tizâz

Oldu tecdidine çünkü bu makaam-ı akdesin

Bendesi Derviş ‘Ali Paşa kemâl-i çâre-sâz

Müşerref olmuşdu harâbe inkılâb-ı dehr ile

Buldu bu bünyâd ile Hakka ki şimdi imtiyâz

Ya’ni evkaf müdiri Mustafa Efendi heman

Emr alıp inşâsına kıldı kıyâm-ı ihtizâz

Böyle bir âsâr-ı hemtâya himmet kıldılar

Eylesin Hakk anların ikbâl ü ‘ömründe dırâz

Mehâsıl bu buk’anın(?) ‘imârı buldu tarz-ı nev

Hücre ve dershâne ve eyvân hep revnaak tırâz

Tarh edip SÂBİR debir-i çarhı pür târih-i ta’m

Kubbe-i minâya nev kâşâne olup reşk sâz

(*)Halilü’r Rahman Medresesi kitabesi

1288H-1872M

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Kadim minberi kalmış idi işbu câmi’-i dil-teng

Mu’allak oldu divar içre şöyle minber sanatla

Teşekkürle dedim cevherle SÂBİR ben de tarihin

Becâ vâdi’ oldu minber bârekâllahü sa’y hemişe

(*) Pazar Camii kitabesi.

1275H-1859M

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

KİTABE(*)

Tecdid edip bu mescidi kıldı Ruhâya yâdigâr

Ta’miri beş yüz ellide bir de dokuz yüz yirmide

Lâkin olup bu def’a da gayet esâsi üstüvar

Bu himmeti hakken becâ bulsun heman hüsn-i cezâ

Meşkûr ede sa’yin Hüdâ âsarın etsin pâyidâr

Üçler çıkıp SABİR dedi tecdidine târih-i ta’m

Çün oldu ma’mûr mescid-i pür- nûr-ı Hacı Yadigâr

(*)Hacı Yâdigâr Camii kitabesi.

1293H-1877M

müs tef ‘i lün müs tef ‘i lün müs tef ‘i lün müs tef ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

SABRÎ

1800-1871

GAZEL

Görenler zülf-i müşkinin perişân olmasın n'olsun
Gönüller şâne-veş çâk-i giribân olmasın n'olsun

Süzüldükce humâr-ı çeşm-i mestin ey gül-i tâze
Hezârân 'aşık-ı şûride hayran olmasın n'olsun

Nice şehd-i şeker-leb teşne-gân-ı la'lin olmuşdur
Sen insâf et ki 'aşk ehli ciğer kan olmasın n'olsun

Ayaklarda kalır çok şâh-ı ra'nâ hüsn-ârâ divânında
Şu yolda ehl-i diller hâke yeksân olmasın n'olsun

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nice başlar kesildi kan döküldü tiğ-ı gamzenle

Görüp cellâd-ı cismin dil herâsân olmasın n'olsun

Nice sabr eylesin ol piş-gâh-ı gülde bülbüller

O hengâm-ı seherde zâr ü giryân olmasın n'olsun

Bir gün teşrif-i bezm-i gülşen etdin 'ıyd-ı vaslınla

Reh-i 'aşkında SABRİ şimdi kurbân olmasın n'olsun

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Şerh ederken yine tahrir(i) derûn-ı sitemim
Yakdı evraak-ı dili sûz-ı zebân-ı kalemim

Bunca yıllar bu gaam ü mihnet ile zâr olurum
Kimse bilmez ki nedir bâ'is-i derd ü elemim

Bister-i gamda yatıp 'âşık ü bimâr(ı) dilim
Çâresiz kaldım a şâhım 'acabâ yok mu emim

Eğri sözler iki kat etdi belim doğrulamam
Âh(ı) kim dökdü elif-kaddimi ebrû-yı hamim

Çekilir mi mihen-i ta'n-ı ağyâr(ı) hele
Fil(i) çekmez nice âdem çeke bu bâr-ı gamım

SABRİyâ 'arz edelim hâl-i perişânımızı
Görüp insâfa gele bâri veliyy-i ni'amım

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâtün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES(*)

(Mevlid)

Bu Habib-i Kibriyâ mevlididir

Ser-firâz-ı enbiyâ mevlididir

Âşıkaane muktedâ mevlididir

Mustafa vü müctebâ mevlididir

Kıble-gâh-ı asfiyâ mevlididir

Bu Muhammed Mustafa mevlididir

Doğduğu sâ'atde nûr-ı âli-zat

Düşdü yer üzre put-ı Lat ü Menat

Seyyidi'l kevneyn-i Fahr-i Kâinat

Esselâm ü vesselâmü tayyibat

Kıble-gâh-ı asfiyâ mevlididir

Bu Muhammed Mustafa mevlididir

Çün tulu' etdikde ol gün âfitâb

Kıldı çün kâşâne-i küfrü harab

Raksa geldi heşt cennet nüh kubâb

SABRİ-i mücrim me'âsi kıl hicâb

Kıble-gâh-ı asfiyâ mevlididir

Bu Muhammed Mustafa mevlididir

(*) Genelde mevlid türü aa bb cc … biçiminde kafiyelenir ve beyitle yazılır. Bu örneğin 6'lı bentler halinde yazılmış olması dikkat çekicidir.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

SADE

(Mustafa)

(1973 doğumlu şair, günümüz Türkçesini aruzla kullanan şairlerden. Usta malı gazeller yazıyor. Şair şiirlerinde mahlas kullanmıyor.)

GAZEL-İ MUSANNA (*)

GAZEL I

Ey gönül feryâd-ı âh sarmış gönül dünyamı gör
Zikrimin üstâdı âh gel bitmeyen encâmı gör

Defterim kir hayrı sildin hüsn-i amel kalmamış
Âh yazar berbâd-ı kibrin n'eylemiş ukbâmı gör

Kan döker hem gözlerim hem can cehennem yurdudur
Olmadım âbâd bir gün âh gelip hülyâmı gör

Düştü arşdan arza dön bak gördüğüm tüm düşlerim
Âh dilin imdâdı sensin şimdi sen gel gamı gör

Zehr içirdin bâdeden sen âb-ı kevser sanmışım
Bitti ömrün tadı âh yâr ettiğin ikrâmı gör

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL II

Gör gönül dünyamı sarmış ey güzel feryâd-ı âh

Bitmeyen encâmı gel gör zikrimin üstâdı âh

Hüsn-i amel hayrı sildin kalmamış kir defterim

N'eylemiş ukbâmı kibrin gör yazar berbâd-ı âh

Hem cehennem yurdudur can hem döker kan gözlerim

Gör gelip hülyamı bir gün olmadım âbâd âh

Gördüğüm tüm düşlerim bak düştü arştan arza dön

Gamı sendin sen dilin gel şimdi gör imdâdı âh

Âb-ı kevser sanmışım sen zehr içirdin bâdeden

Ettiğin ikrâmı gör yâr bitti ömrün tadı ah

(*) Gazel-i musanna iki aynı vezinle yazılmış iki ayrı şiirdir. Her beyti oluşturan aynı kelimelerle iki ayrı şiir yazılmış olur. Divan edebiyatında bu türün örneğini veren şair Senai'dir.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Gazel-i Nedâmet)

Hakksın keremindir sinegâhımda ilâhi
Lutfunla biter mihnet ü âhım da ilâhi

Bahş et yeni bir günde ziyâ ru-yı siyâha
Şems şavkını yok etti günâhımda ilâhi

Gök kubbe de mâtemli günahkâr oluşumdan
Âlem kararır hâle-i mâhımda ilâhi

Bir katresi kalmazdı sinemden akacak kir
Görsem ufacık lem'a sabahımda ilâhi

Feyz eyle kalan ömre âhenk gökkuşağından
Renk rengini kaybetti siyâhımda ilâhi

Her cezbe-i hâlimde umardım cana rahmet
Binlerce nedâmetti semâhım da ilâhi

Yalnız sana ‘âşıktır yüreğin zahmına çare
Gönlüm de bitâp düşdü cenâhımda ilâhi

Her zerre delil zatına ey kudret-i mutlak
Esmâ-yı şerifin ki penâhımda ilâhi

Kabz eyle iman üzre in’amın bu kulundan
Nefsim kocaman mâni’a râhımda ilâhi

Gufran adının şu’lesidir dâimi cennet
Sensin mu’izim hem pâdişâhım da ilâhi

mef ‘û lü me fâ ’î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Gazel-i İnkisar)

Ben derdimi yazdıkça letâfet sanıyorsun
Yâd eylemesem ‘aşkı ihânet sanıyorsun

Kalp hattı kırılmaz mı gazâbında kalırken
Depremleri yalnızca ‘alâmet sanıyorsun

Öfken ve kininden bu bulutlar göze meftûn
Şimşek gibi çaktınsa hamâset sanıyorsun

Rûhumdaki mahzende hapis kaldı adın ey
İsmin dolaşır dilde kerâmet sanıyorsun

Mecnûn oluşum suç mu bu ‘aşk cenderesinde
Asiliği kendince asâlet sanıyorsun

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Her türlü oyunlarla kırıp kalbimi sonra
Ben kaşları çattımsa melâmet sanıyorsun

Menfaati kattıkça ziyan oldu bulutlar
Bilmem ki neden ‘aşkı ticaret sanıyorsun

Zâten gece hüsrandı ki endâmını serpip
Gezdikçe rüyalarda zarafet sanıyorsun

Hülyanı katık yaptı gönül içtiği zehre
Her gün yediğim kahrı ziyâfet sanıyorsun

Artık yeni bir darbe vurup kaçma içim kan
Bilmem beni kaç canlı mel’anet sanıyorsun

Sâyende talan oldu sevap heybesi bende
Hem sâdece dünyada kıyamet sanıyorsun

Cürmüm sarılır orda bırakmaz ki yakandan
Sen kendini ahrette selâmet sanıyorsun

mef ‘û lü me fâ ’î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gökte rahmet oldu ismim ‘arzda dinmez âh benem
Tende varlık bulmamışken sır olan ervâh benem

Âsümandan kalbe düşmüş sırr-ı hikmet cevherim
Kalbe mihmandar olunmaz varsa mihman rah benem

Kâh güneşten şu’leyim kâh bir yanardağdan lavım
Lâ mekân bir varlığım ben ben ‘âlem-i seyyâh benem

Dem bu demdir demlenirken ehl-i sevdâ meşk ile
Bende cem’ olmuştu sufi dervişân dergâh benem

Mevsimim yok savrulursam gül dalından çığ düşer
Gül saçarken râyihamdan bülbülün eyvah benem

Hep yanarlar ateşimden şâh-ı mecnûn belleyip
Sûretim yoktur velâkin ittiba bargâh benem

Varlığım izzet şereftir cism ü can yoldaş bana
Ben ki ‘aşkım ma’şuğundan müstakim berzah benem

fâ ‘i lâ tün fâ’i lâ tün fâ’i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SAFFET

(Mustafa Kemaleddin)

1866-1950

GAZEL

Erbâb-ı safâ taht-ı Cemi bâğ(ı)da kursun

Sultân-ı kadeh elden ele hükmünü sürsün

Saaki geliyor ehl-i meyin zevk-i bahârı

Ferrâş-ı sabâ sahn-ı çemen-zârı süpürsün

Dermân(ı) eder bâde-i bimâr-ı humâre

Şer'an içeriz şüphe eden müftiye sorsun

Biz sufiyi meyhânede irşâd edecekdik

Sıttin sene meclisde otursun da gebersin

Zâhid bakalım tevbeye lâyık olacak mı

İçsin de o kâfirde olan neş'eyi görsün

Çok üzdü beni felsefe-i 'akl ü tefekkür

Hikmetli kadehlerde biraz anları görsün

SAFFET gazelin ehl-i dile hemen beyân et

Takdire seza var ise tanzir(i) buyursun

(*) Bakır Karadağlı arşivi.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

GAZEL

Hakk perestim maksadım dünyâ vü mâfihâ değil
Mesleğim ‘ayn-ı hakikatdir benim hülyâ değil

Âteş-i âşk-ı İlâhidir beni sûzan eden
Bu dil-i mihnet-zede bâd-ı hevâ şeydâ değil

“Lem terâni” lerze-nâk etmez beni Musâ gibi
Sine-i erbâb-ı vahdet ‘Arsâ-yı Sinâ değil

Her tarafda müncelidir cilve-i cânân değil
Bir tarafda rûy-ı cânân kaabil-i iymâ değil

SAFFETi intaak eden mir-i nazifin feyzidir
Anın çün sözlerim bir lafz-ı bi-ma’nâ değil

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Tezellülden silenler noktayı ehl-i tebeddüldür
Fakat bu nokta kevnin serteser mazmûnu bir küldür

Esâsen sıfr iken nokta cehâletden çoğalmışdır
Ledünni ‘ilmin erbabınca ‘âlem hep tahayyüldür

Cihanda rü’yet olmazsa bu mer’iyyât-ı gûnâ-gûn
Kalır mı gösterişde böyle şâyân-ı teemmüldür

Âdem mir’ât-ı ma’kesdir şuûnât-ı İlâhiye
Bu mir’âtı temâşa nokta-yı ‘ayn-ı tekemmüldür

Bidâyetle nihâyet çember-i hestide bir şeydir
Bütün bu mâsivâ bir dâimi devr-i teselsüldür

Vücûd-ı mutlakın feyz-i mukaddes sahne-gâhında
Serâpâ Âdem ü ‘âlem mücessem bir temessüldür

Şerâb-ı câm-ı vahdetden olunca mesti-i lâ- yekuul
Nazar-gâhında SAFFET her taraf şimdi gül müldür

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Reis-i meclis-i sırr-ı Hüdâdır Gavs-i Geylânî

Enis-i üns-i pâk Mustafâdır Gavs-i geylânî

Sadâkatde adâletde Hazreti Şeyhine vârisdir

Verâsetde reis-i asfiyâdır Gavs-i Geylânî

Hayâda Osman-ı zinnureyn-i nâmus-ı ekberdir

Şecâ'atde 'Aliyyü'l Murtazâdır Gavs-i Geylânî

Cenâb-ı Hazret-i Peygamberin emr-i kerimiyle
Kadem-rân-ı rikaab-ı evliyaadır Gavs-i geylânî

Mübârek makdemindendir cihânın kurretü'l - 'aynı
'Uyûn-ı 'âmil-i mülke ziyâdır Gavs-i Geylâni

Cemâlinin kemâlinden açıldı dide-i dünya
Türâb-ı âsitân-ı tûtiyâdır Gavs-i Geylânî

Helâk eyler gürûh-ı münkerini sırr-ı kahhârı
Celâletde belâ-yı eşkıyadır Gavs-i Geylânî

Seg-i der-gâh-ı Geylânım mübâhat eylerim SAFFET
Demâdem bizlere hüccet-nümâdır Gavs-i Geylânî

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MUHAMMES

(Muharremiye)

Safâ-yı cevher-i kudsi-yi âl-i Mustafa ziynet

Çerâğ-ı şu'le-i ismet-serâ-yı Murtaza ziynet

Ziyâ-yı kurretü'l 'aynı Hüseyn-i Kerbelâ ziynet

İşit hatif nidâ eyler esir-i Kerbelâ ziynet

Buğât-ı kavm-i Süfyânın elinde Kerbelâ ziynet

Yezid-i ibni Ziyâdı Kerbelâ meydânına saldı

Gürûh-ı eşkıya âl-i abâ etrâfını aldı

Benât-ı Hazret-i Zehrâ Yezidin hükmüne kaldı

İşit hatif nidâ eyler esir-i Kerbelâ ziynet

Buğât-ı kavm-i Süfyânın elinde Kerbelâ ziynet

O 'aziz kim Hüdâ etdi anınçün 'âlemi icâd

Anın evlâdına âb-ı Fıratı kesdiler feryâd

Havâtın-ı nübüvvet etdi cedlerinden istimdâd

İşit hatif nidâ eyler esir-i Kerbelâ ziynet

Buğât-ı kavm-i Süfyânın elinde Kerbelâ ziynet

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Binâ-yı din-i İslamın tezelzül etdi bünyâdı

Garik-i hâke hûn oldu resulün âli evlâdı

Benât-ı Mustafanın âsümânı tutdu feryâdı

İşit hatif nidâ eyler esir-i Kerbelâ ziynet

Buğât-ı kavm-i Süfyânın elinde Kerbelâ ziynet

Yine aşr-ı Muharrem geldi mâtem âşikâr oldu

Bugün ehl-i beyt-i Mustafa giryân ü zâr oldu

Şehid-i Kerbelânın hânümânı târümâr oldu

İşit hatif nidâ eyler esir-i Kerbelâ ziynet

Buğât-ı kavm-i Süfyânın elinde Kerbelâ ziynet

Yeter SAFFET belâ-yı Kerbelânın şerh-i sûzânı

Tahammül eylemek mümkin mi bu hâl-i perişânı

Çekilmez hânedân-ı ‘ismetin zâr ile giryânı

İşit hatif nidâ eyler esir-i Kerbelâ ziynet

Buğât-ı kavm-i Süfyânın elinde Kerbelâ ziynet

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

(Muharremiye)

Mâh-ı muharremdir yine âfaakı sardı ibtilâ

Al kaana gark oldu bugün Şâh-ı Şehid-i Kerbelâ

Âl-i Resûlün ‘aşkına kan ağladı ehl-i velâ

Yâ sahib-i Hakk-ı Mübin ref’-i semâvâtü’l ûlâ

Re’til-i sahâbet Ahmedi’l Muhtâr fi yevmi’l belâ

Pâk ‘uyûn yekuule kad kaatile Hüseyn be Kerbelâ

Kavm-i Yezid-i zâliman ol şâhı şeb-hûn etdiler

Âl-i resulün hâlini zâr-ı ciğer-hûn etdiler

Hayrü’l Verânın öpdüğü gerdânı pür-hûn etdiler

Kalb-i şerif-i Ahmedi kabrinde mahzûn etdiler

Re’til-i sahâbet Ahmedi’l Muhtâr fi yevmi’l belâ

Pâk ‘uyûn yekuule kad kaatile Hüseyn be Kerbelâ

Bedr-i cemâl-i Hazret-i Sultân Hüseyn etdi ufûl

Âfaakı zulmet kapladı mahv oldu evlâd-ı Resûl

Titretdi ‘arş ü zemini feryâd-ı Zehrâ vü Betul

Âl-i Resûl-i Ahmedi incitdin ey şimr-i cehûl

Re’til-i sahâbet Ahmedi’l Muhtâr fi yevmi’l belâ

Pâk ‘uyûn yekuule kad kaatile Hüseyn be Kerbelâ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Gözler yumulsun her taraf mahşer günü harman olur

Destinde kaatil-i pirâhen Zehrâ gelir giryân olur

Giribân-ı ins ü melek ser tâ be ser nâlân olur

‘Arş-ı ‘azim-i kibriyâ bu hâlete lerzân olur

Re’til-i sahâbet Ahmedi’l Muhtâr fi yevmi’l belâ

Pâk ‘uyûn yekuule kad kaatile Hüseyn be Kerbelâ

Kan ağla SAFFET her zaman âl-i Muhammed ‘aşkına

Kurbân ola cism ü cânın âl-i Muhammed ‘aşkına

Hep ağlıyor ins ü felek âl-i Muhammed ‘aşkına

Giryân idi Fahr-i Cihân âl-i Muhammed ‘aşkına

Re’til-i sahâbet Ahmedi’l Muhtâr fi yevmi’l belâ

Pâk ‘uyûn yekuule kad kaatile Hüseyn be Kerbelâ

Müf te ‘i lün müf te ‘i lün müf te ‘i lün müf te ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE

Zuhûr etdi Hüdâvend-i Kerimin lutf ü ihsânı
Göründü nâ-gâh halvetine feth-i Rabbâni

Bu cây-ı dil-küşâyı Şeyh ‘Abdülkaadirin feyzi
Serâser eyledi reşk ol Firdevs-i Rabbâni

Yapıldı himmetiyle minârı enfâs-ı pâkinde
Mücedded bir minâre hücrelerle bâb-ı zi-şânı

Bu âsâr ile mesrûr oldu rûh-ı bâni-i vaakıf
Mu’ıyni ravzâ-yı cennet cenâb-ı hazret-i Şani

Hitâmında safâ-yı fikre SAFFET gelip der tarihin
Serâpâ revnak-efzâ oldu bu dergâh-ı Rahmâni
1308H-1892M

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SAKIB

(1800- 1874)

GAZEL

Dil-i mahzûnum her dem derd ile âvâre kalsın mı
Habibim çâre yok mu haşre dek bu yâre kalsın mı

Yeter ikbâlimi firûz edip insâf(ı) kıl ey çerh
Hemişe tâli'im bu 'aksi bahtım kare kalsın mı

Hezâran zahm vurdun bari merhem-i vaslın
Ne dersin böyle bağrım hicr ile sad-pâre kalsın mı

Niçin te'siri yokdur sende ey âh ciğer-sûzum
Bu denlü etdiği zulmü harim-i ağyâre kalsın mı

Ne var zahm-ı derûn-ı SAKIBda nik ü nâm etsin
Mürüvvet yok mu zâlim haşre dek bu yâre kalsın mı

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Nedendir ey dil-ârâ hâne-i vaslın küşâd olmaz
Mülaakaatınla canım gussa vü gamden azâd olmaz

Beni levh-i zamire sehv edib bi-gâne kayd etme
Ezelden âşina şimdi cüdâ olmakla yâd olmaz

Firaakın zulmetiyle nûr-ı çeşmin olalı zâil
Nedendir tıfl-ı gönlüm ağlayıb bir lahza şâd olmaz

Zekât-ı hüsnünü in'âm edib redd etme 'uşşaakı
Der-i ihsana gelmiş sâile cânâ 'itâb olmaz

Demâdem eyle SAAKIB sen kemâl-i ma'rifet kesb et
Heman 'âlemde sim ü zer yığmakla asla ad olmaz

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA’

Gonce-i nev-restemi gözden nihân etdin felek

Bülbül-âsâ rûz ü şeb kârım figaan etdin felek

Sabr-ı hicrân ile nahl-i ümidim soldurup

Bâd-ı gamla gülşen-i ‘ayşım harâb etdin felek

Dehrde bir gün beni kâmımca devrân etmedin

Hâtır-ı mahzunumu bir kerre şâdân etmedin

Ben gibi hiç kimseyi nâlân ü giryân etmedin

Cümle kahrın bende ancak imtihân etdin felek

Hânümânım tişe-i gamla helâk etdin yeter

Pür-gaam-ı tennûri-i hasretle kebâb etdin yeter

Gönlümü derd ile inletdin rübâb etdin yeter

Bâr-i mihnetle kaddimi yükden kemân etdin felek

Hâlime rahm eylemez SAAKIB cihanda ins ü can

Âh ü efgaanımla memlûdur zemin ü âsümân

Ol kadar kıldın beni zâr ü zebun ü nâ-tüvân

Cism-i bi-zârım çürütdün nâ-tüvân etdin felek

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Zevk-ı dünyâ-yı deniden sanma mesrûrlardanız
Her zaman bin derd ile mahzun ü makhûrlardanız
Tir-i kavs-i ibtilâdan kalbi mahsûrlardanız
Câm-ı enduh-ı felekden şimdi mahmûrlardanız
Ya'ni bezm-i dil-rübâdan dûr ü mehcûrlardanız

Mevc-i endûh-ı safâyı sâhil-i hülyâ bilir
Âteş-i kahrında sûzân olduğum dünyâ bilir
İçdiğim zehr-i firaakı bezmde minâ bilir
Çerh-i nâ- sâzın elinden çekdiğim dünyâ bilir
Gerçi kim ikbâl ile 'âlemde mesrurlardanız

Harf-i sıdkı levhâ-yı devrinde tahrir eyledim

Şem'-i âhımla anı her demde tenvir eyledim

Her dil-i virâneyi lutf ile ta'mir eyledim

Ben bu çerha n'eyledim bilmem ne noksân eyledim

. . .

Bir zaman indirmez idim dilber-i ra'nâlara

Devr(i)muhtâc eyledi a'lâları ednâlara

Şimdi yâr oldum 'abûsü'l vech simâlara

Ser füru etmez iken dünyâ için a'lâlara

Şimdi ednâya müşâhat ile mecburlardanız

Her ne denlü şi'rin olsa SAAKIBâ behcet-efzâ

Zümre-i nâdânı olmaz sâye-i lütfun 'atâ

Çünki bâzâr-ı hüner kalmış fesâda intihâ

Kim bahâ olsa n'ola kaalâ-yı şi'rin ey ZİYA

Kadr-i eş'ârınla biz 'âlemde mağdurlardanız

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

‘Acep o ruhları gül-dide-i hûnum göre mi
Lutf edip vâ’di-i firkatde şu hâlim sora mı
Dest-i kudretle ciğer zahmine merhem ura mı
Meded ey derd-i sanem derdime derman ere mi
Vaktidir dem be dem artar yüreğimin veremi

Haste-dil geldi der-i lütfuna gel eyle devâ
Daha yansın mı gönül âteşe ey şem’-i ziya
Mâh-ı rûyun ne bulut içre nihandır ‘acabâ
Görebilmem yüzünü müdde’ilerden sanma
Ey kızıl gül seni kim çekdi dikenden haremi

Kamu meddâh-ı cihan olsa da ızhâr-ı sühan
Edemez leblerinin vasfını ey gönce-dehen
Dil ü cân içre ne dilbersin eyâ serv-i semen
Yazayım dersen eğer kirpiğinin şerhini ben
Yarayım başdan ayağa bıçak ile kalemi

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Dem be dem âteşe pervâne gibi çevrilirim
Akıdıp göz yaşını hicr ile bimâr olurum
Âh edip şâm ü seher vasla temennâ kılırım
Yüzümü göklere dutup geceler yalvarırım
Kâfirin verdi murâdın ya benim vermeye mi

N'eylerim câm-ı mey ben o gülün bestesiyim
Eşiğinde olayım mihnete şayestesiyim
Vuslata ermez elim ben de cünûn bestesiyim
Hayli demdir ben anın gözlerinin hastesiyim
Soragelse yüzümün üstüne bassa kademi

Yeter âh eyleme SAAKIB bu imiş emr-i subût
Yapışıp dâmen-i mürşide sakın gayri unut
Gani Mevlâyı gözet cümleden ehvâyı soğut
FUZULÎ sen mâhı dilirsen yüzünü der-gâha dut
Hâşa mahrûm mu hûba çokdur Allâhın keremi

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

fâ 'i lâ tün mefâ 'î lün fâ 'i lâ tün fe 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Çarh-ı nâ-sâzın cihanda sanma bir memnûnu var
Herkesin kendince bir dâğ-ı dil-i pür-hûnu var
Turra-i Leylâ-yı dehrin sad- hezâr meftûnu var
Kaysı yektâ sanma dünyanın nice mecnûnu var
Milket-i ‘aşkın kemâl-i vuslat-ı Hamûnu var

‘Ârız üzre dağıdip geysû-yı ‘anber nükhetin
Saldı yüz sevdâya ‘uşşaakı perişân hâletin
Her biri bir reng ile icrâ eder hasıyyetin
Sülfü sünbül hâlı gül ruhsârı gül o âfetin
Gülistân-ı hüsnünün ezhâr-ı gûna gûnu var

Bir mücessem nûr(ı)dur serden ü meh tâ pâye dek
Âfitâb-ı hüsnünün meftunudur ins ü melek
Bu tarâvetle ne mümkin zülfüne sünbül demek
Kadd-i mevzunun hatâdır serve teşbih eylemek
Çünkü servin sâdece bir kaamet-i mevzunu var

Mâye-i hüsrandır âsâr-ı uhuvvet gaafile
Tavr-ı hod-bin yakışmaz tâb'-ı erbâb-ı dile
Meskenet 'arzıyla mahviyyet gerekdir kâmile
Lâf-ı da'vâ-yı enâniyet ne lâzım 'âkile
Herkesin 'alemde bin ma-fevkı bin ma'dûnu var

Tutalım ki şeh-i hûbânsın vufûr-ı hüsnile
Âfitâb-ı matla'-ı cansın bu nur-ı hüsn ile
Çok da cevr etme ciğer yakma fahur-ı hüsn ile
Tatbik-ı cevr ü cefâ 'izz ü gurur-ı hüsn ile
El hazar 'âşıkların âh-ı dil-i pür-hûnu var

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Sûziş-i ‘uşşaka hûn-ı çeşmi merbût eyleme

Sûr ü mâtemle sürûru gamle mahlût eyleme

Her vücûb ü ‘âdeti diger mazbût eyleme

Vuslat-ı cânâne nakd-i cânı meşrût eyleme

Pâdişâh-ı kişver-i ‘aşkın ‘acib kaanûnu var

Ceyş-i gamla SAAKIBa mahsûr ise pirehenim

Hamdülillâh hâk-i pây-ı Âsâfıdır mehmenim

N’ola zeyn-i bezm-i ‘irfân olsa şi’r-i rûşenim

Nâzeninler nazmımı ser-zeyn-i ‘akd eyler benim

Tab’ımın MUHLİS nice böyle dürr-i meknûnu var

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS(*)

Zâhirâ sanma bu âsâyişle mesrûrlardanız
Dâğ(ı) dâğ gûnagûn hicriyle mestûrlardanız
Zehr-i nûş-ı firkat-i yâr ile makhûrlardanız
Câm-ı enduh-ı felekden şimdi mahmurlardanız
Ya'ni bezm-i dil-rübâdan dûr ü mehcûrlardanız

Dildeki derd-i nihânım sanma her dânâ bilir
Bir cenâb-ı zât-ı Bâri bir de bu ednâ bilir
El beni gûyâ ki çün bi-derd ü bi-pervâ bilir
Çarh-ı nâ-sâzın elinden çekdiğim Mevlâ bilir
Her tarafdan hâtır-ı nâ-şâd ü meksûrlardanız

Hâme-i hasretle derdim yâre tahrir eyledim
Çün çeşmim safha-yı evraaka tastir eyledim
Ben bu çerha n'eyledim bilmem ne taksir eyledim
Tâli'imden gerçi çok şekvâ takrir eyledim
Çün yanında hâliya menfur ü mağdurlardanız

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bâl-i ikbâl ile hem-pervâz iken ‘ankaalara

Sâye-bahş ü lutf iken simurğ-ı istiğnalara

Hiç tekâpu istemezdim Dâver ü Dârâlara

Ser füru’ etmez iken dünyâ için a’lâlara

Şimdi ednâya mümâşat ile mecburlardanız

Her ne denlü şi’rin olsa SAAKIBa Behçet-fezâ

Zümre-i nâdâna vermez sâye bahşâ vü ‘atâ

Çünkü bâzâr-ı hüner bulmuş kesâd ü intihâ

Kem bahâ olsa n’ola kâlâ-yı şi’rin ey ZİYA

Kadr-i eş’âr ile biz ‘âlemde meşhûrlardanız(**)

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

(**) Şair Ziya Paşa’nın “Câm-ı enduh-ı felekden şimdi mahmurlardanız” matlalı şiirini iki kez tahmis etmiştir.Birinci tahmis “Zevk-i dünyâ-yı deniden sanma mesrûrlardanız” sözleriyle başlarken, ikinci tahmis “Zâhirâ sanma bu asayişle mesrurlardanız” sözleriyle başlamaktadır.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TESDİS

Yâd girip araya oldum o mehden cüdây

Âh ede mi rûz ü şeb hasretiyle bu gedây

Vâsıl-ı cânân içün gönlümü kıldım fedây

Yâr(ı) ki bu sinemin derdine olur devây

Yâr gelip ‘âşıkın menzilini kılsa cây

Etmeye mi gün yüzü dideleri rûşinây

Yıldızı düşkünlere zülf-i kemend-i meâb

Kevkeb-i bahtım atıldı dahi mânend-i şahâb

Baht-ı siyehden ‘aceb etdi mi o meh hicâb

Yâ lebine dûd-ı âh oldu mu misl-i sehâb

Yayıb o kâkülleri Günyüzü oldu nikaab

Menzil-i ‘akrebde yâ münhasif olmuşdur ay

Her seheri zâr eder mürğ-i şeb-âviz gibi

Yansa gönül nârına zerre-i nâçiz gibi

Başlasa âğâzeye nağme-i nikriz gibi

Yanışı ser tâ biya(?) şevk ile lebriz gibi

Yanaşıp ol mâha ya hançer-i sertiz gibi

Eylesem ağyârının sinesini hem çü sây

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Biz ki rızâ bâbının bendesiyiz ‘âmiliz

Meyve-i vaslı içün der-gâhında sâiliz

Gerçi gaam ü derdine dâima biz nâiliz

Yaradanın hikmetin gör ki ana mâiliz

Yâr(ı) dilese eğer sinemize kaailiz

Tek bizi o meh-likaa lutfuna kılsın sezây

Yandı yakıldı sana âteş-i ruh-sâr(ı)dan

Semt-i cefaya dahi gitme bu gül-zâr(ı)dan

Eyleme mehcûr aman ‘Âşık-ı didâr(ı)dan

Ya n’olur âh ü figaan alma dil-i zâr(ı)dan

Yandırıp ey meh-likaa kaçma bu gam(ı)-hâr(ı)dan

Âteş-i hicranına yanmağa görme revây

Gayri güzel sevemem i’lân ola tâlibliğim

Kendimi bilmem dahi şöyle ki gaaibliğim

Yoluna dil vermesi cümleye gaalibliğim

Bazı sırr-ı kâkül ü cân ile rağibliğim

Yaz-ı semender gibi yanmağa tâlibliğim

Ey kalem ‘arz et eğer diler ise o hümây

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Saltanat-ı devletin haylini bende bula

Tâc-ı ser-efrâza şâyeste ve lâyık ola

Destine alsa revâ her dü sarayı n'ola

Yavru iken etdirir pençe-i şâhı kula

Yâver olursa eğer lutf-i Hüdâ bir kula

Bir kula muhtâc iken dehre olur pâdişây

Yoksa ki âyine-ı sırr mıdır olmuş 'ayân

Hâne-i târikımı nûr ile memlû kılan

Hâsılı bu vech ile sende nedir hüsnü ân

Ya meh ü encüm müdür dide-i şevka dalan

Ya meh-i rahşandaki dehre ziyâ-bahş olan

Tal'at-ı rûyun mudur 'âleme veren cilây

Lâkin üftâden de bir ben değil ey meh-rû

Lâle sıfat etmeyen gayre aman ser-füru

Gayriye bakmak dahi ola mı şimden gerü

Yaşı da buldu kemâl eyleyerek cüst ü cû

Yaşı döker dideden rûyunu eder arzu

Kudret ile gün yüzün olmada şeb-nem rübây

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Gözsüze mümkün müdür zâhiri ızhâr edib

Cehlini ispat eder da'vâyı tekrar edib

Gayri ne hâcet ki ben söyleyem ikrâr edib

Ya leci lâcı niçin saymıyor efkâr edib

Ya lec edib müdde'i gün yüzü inkâr edib

Eylediydi ol gâhi 'âkil ise zerre rây

Guuş edip biraz evvel ol kâtib-i düz-hattat

Sâlik-i râh-ı Hüdâya budur ancak sırat

Cây-ı temekkün değil kimseye cisr-i sırat

Ya bir olan Bâriyi kendine eyle muhat

Yap reh-i tecride akil isen bir ribat

Kaafile-i ehl-i 'aşk eyleye kervansaray

Mest olur elbet gören dide-i 'ayyâş ki var

Tiğ-ı felek gibi bir gamze-i hûn-hâş ki var

Top gibi galtan eder böyle güzel baş ki var

Yâr(ı) sana böyle bir hûn-riz ayakdaş ki var

Târ-ı ser-efrâz-ı men sende bu göz kaş ki var

Katli için 'âşıkın ya ne gerek ok u yay

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Her biri hâlince bir sâhib-i san’at geçer

Kimisi cân ü seri vermeye ruhsât diler

SAAKIBı seyr et felek devrini seyrân eder

Yâreli sinesini kimisi de şerha gider

Yâre edip ehl-i ‘aşk durmayıp ‘arz-ı hüner

Nevbet-i ‘arz-ı hüner sende mi ŞAHİNGİRAY

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Hoş cây-ı safâ idi bu ma’mûre-i dünya

Olsa idi esâsında bekaadan eser amma

Bu kasr-ı mu’allâda ferah-bahş idi âram

Encâmı eger hufre-i kahr olmasa me’va

Dilbeste-i nevvâbe-i(?) dehr-i fenâye

‘İbret mi degil taak-ı revaak-ı Cem ü Kisra

İkbâline ‘imârına aldanma cihânın
Sanma ki sebât üzre kala hiçbiri hâşâ

Devr etse de kâm üzre felek bir nice müddet
Bir ‘aksi dönüb âhir eder cümlesin ifnâ

Kâm almadı hiç kimse bu dünyâ-yı deniden
Sad hasret ile oldular heb ‘azim-i ‘ukbâ

Bu ziynet ü zibâsı bütün nakş ü hayâldir
‘Ârif buna hic bend-i miyân eylemez asla

Heb bilmiş iken bunları hasbe’l beşeriyye
SAAKIB niye bu kasr-ı nevi eyledim inşâ

Tutmuş nideyim dide-i âgâhımı gaflet
Bu çeşm-i ‘alilim meğer Allâh ede binâ

Tevfıyk-ı İlâhiye olub yâver ü rehber
Dilden ede bu hubb-ı siva nakşını imha

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

‘Ukbâ evi ma’mûr gerek yoksa fenâda

Bi-fâidedir olsa da sad kasr-ı mu’allâ

Ancak bu niyâzım ki gidib dâr-ı fenadan

Bu mesken-i âri olacak âhiri sükna

Bânisini bir fatiha ile edeler yâd

Şâyet ki ola bir sebeb-i rahmet-i Mevlâ

Bu kasr-ı ferah-bahş(i)de etdikce ikaamet

Şâd eyleyeler rûhumu rahmet ile ihyâ

Nev’an bu ümidiyle edib bunları âbâd

Târihini bu levhâya eyler iken imlâ

Târihine bir ahbâb gelib söyledi târih

Mes’ûd ola her anda bu kasr-ı ferah-efzâ(**)

H 1260-M 1844

(**) Bu şiiri Sakıb Efendi şiirin her beytini çivit rengi dikdörtgen biçimindeki tahtalara yazdırarak “Sakıp’ın köşkü” denen yapının çardağının dört duvarına astırmıştır.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE (*)

Kamu evlâd-ı İslamı cenâb-ı vahibü'l ihsân
Ede 'ilm ü kemâli ma'rifetle halikü'l akrân

Yetim ile fakıyr evlâdını hasbi okutmak içün
Bu hücre lutf-ı Hakkla oldu her inşâd-ı 'âbidân

Dü 'âlemde şeref-bahş-ı sa'âdet 'ilm ü 'irfandır
Okutdur hem oku zinhar kalma câhil ü nâdân

Sevâb olur ümidiyle SAAKIB söyledim tarih
Gedâ eytâm içün oldu bina bu mekteb-i sübyân

*) Sakıbiye Tekkesi'ndeki sübyan mektebi kitabesi

1277- 1861

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Hâfize'l Kur'ân Müşir paşa-yı âli çâre kim
Verdi her sene şeref âsâr-ı hayr-efzâ ile

Rakkayı kaymakam edip ferik-i ekremi
Sâye-bahş-ı devlet oldu lutf-ı bi-hemtâ ile

Ya'ni o zat Muhammed Miri Paşa kim anın
Hayırdır her dem murâdı himmet-i 'ulyâ ile

Yıkılıp viran olup bu câmi' olmuşken harab
Yapdı tecdid etdi 'avn-ı Hazret-i Mevlâ ile

Geldi bir hatif anın SAAKIB dedi târihini
Câmi'-i Narıncı ra'nâ oldu nev-inşâ ile

(*) Narıncı Camii tamir kitabesi.

1255H-1839M

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SÂMÎ

(Siverekli. 1846-1932)

GAZEL(*)

Ne devletdir bu devlet kim bize lutf ü ‘inâyetdir
‘Atâ-yı bi-nihâyet lihye-i pâk-i sa’âdetdir

Zamân-ı fırsatı elden bırakma gel ziyâret kıl
Niyâz et hâlisâne çün ziyâret-gâh-ı ümmetdir

Salat ile selâm et Kubbe-i Hadrâya ‘arz eyle
Edebâne ziyâret eyle yahu vakit fırsatdır

Bu mûyu mis gibu(?) ile tevessül eyle ey zâir
Ki bunun sâhib-i Hayrü’l Vera Fahr-i Kıyâmetdir

Resûl-i Kibriyânın cüz’-i pâkidir ri’âyet kıl
Bunu ta’zim ü tevkir eylemek SÂMÎ itâ’atdır

(*) Hilye bu şiirde gazel tarzında tertip edilmiştir.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

O şuhun hangi giryânı ‘aceb handân eder şimdi
Kimi hâb-ı visâl-i lutfuna mihmân eder şimdi

‘Aceb kim şive-i raksa geldi hangi meclisde
Kimi bâde sunup bin nâz ile sekrân eder şimdi

Benim bûy-ı vefâya düşdüğüm gönlüm belâsıdır
Beni terk eyledi ağyârımı şâdân eder şimdi

Tahammül yok firaaka sûziş-i hicrana taakat yok
Beni bu nâr-ı hasret hâsılı sûzân eder şimdi

Sabâ gel bir haber ver sen bana ol servi kaametden
Kiminle salınır eyâ kimi hayrân eder şimdi

Kılıp ağyâre SÂMÎ bezm-i ‘işretde muhabbetler
Ben sevdâ ile mecnûn ü sergerdân eder şimdi

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Cihanda mâl ü mülküm sevdiğim bir Haydarım vardır
Yanâğı gül lebi mül saçı sünbül esmerim vardır

Sehi kaddi ser-i simâ hem melek - peyker gül-i ra'nâ
Güzeller içre hem yektâ benim bir dilberim vardır

Keman ebrûleri ok ok beni öldürmede söz yok
Visâle sarf içün çok çok benim sim ü zerim vardır

Ruhâ içre eğer rüsvâ olursam hiç 'ayb olmaz
Beni şeydâ eden bir şûh-ı şive-perverim vardır

Buyur ey tıfl-ı nâzım hâbe var âğûş-ı SÂMÎde
Seninçün sine-âsâ küsteride püsterim vardır

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

SÂNÎ

(Hafız Muhammed Salih. 19. yüzyıl)

GAZEL

Bahar oldu benim yas ile kaldı gönlüm gamlerle
Nasib olmadı gülşende mey içmek gonca-femlerle

Ben ol mahmûr ü mehcûrum yolum uğrarsa bir şehre
Harâbat ehli karşı çıkarlar beni câm-ı Cemlerle

Döküb sim-i devâ-yı himmeti açdım gelse gelsin
Muhabbet kişverin geşt eyledim tabl ü ‘âlemlerle

Sen ol ruh-ı musavversin senin engüşteni cânân
Yazan nakkaaş kudret-i nakş eder kıl kalemlerle

Devâ-yı vuslat-ı dil-dâre ersem deyü bend eyler
Gece takrir edersem SÂNÎya derdim elemlerle

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ey gevher-i yek-dâne-i deryâ-yı şefâ'at
Ey nûr-ı ziyâ bahş-ı cihan tab'-ı risâlet

Sıddıyk-ı ekber cıhar-yâr-ı ezelidir
Fâruuk-ı 'Ömer mâye-i ihsân ü 'adâlet

'Osmân-ı hayâ kân-ı kerem 'ilm ü edebdir
Şemşir-i 'Ali geşte-i tufân-ı dalâlet

'Ayneyn-i resûl ü sakaleyn-i şâh-ı şehidân
Gülzârı gülü Mustafâ-yı sâhib-i şefkat

Gaayetle me'âside menâhide bu SÂNî
Cürmüne ânın rûz-ı cezâda eyle şefâ'at

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Ölürsem zahm-ı tiğ-ı hûn-feşân-ı şeh-süvârımla
Ten-i mecrûhumu yun âb-ı çeşm-i eşk-bârımla
Ser-i kûyunda defn eylen kim derd-i ‘aşk-ı yârımla
Diyem emvâta ihyâ olıcak feryâd ü zârımla
Eğer haşr olmaz isem ol kıyâmet kadd-i nigârımla
Gezem mahşerde sinem dögerek seng-i mezârımla

Dem-i nez’-i vefâtımda ümidi kat’ edin benden
Vedâ eyler hayâl-i yâr zira çeşm-i rûşenden
Ferâğat eyleyin bir lâhza ki feryâd ü şivenden
Diyem ruhü’l emine kabz ederken ruhumu benden
Eğer haşr olmaz isem ol kıyâmet kadd-i nigârımla
Gezem mahşerde sinem dögerek seng-i mezârımla

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Der-i dârü'ş-şifâ-yı yâride oldum dil-haste
Vasiyyet etmeğe yok iktidârım kaldım dem-beste
Divitle kâğıdı ihzâr edin 'uşşaak-ı sermeste
Diyem mafi'l zamirim yazdıram âheste âheste
Eğer haşr olmaz isem ol kıyâmet kadd-i nigârımla
Gezem mahşerde sinem dögerek seng-i mezârımla

Bu derd-i âteş-i 'aşk ü firaakınla ölürsem ger
Ser-i kabrimde takıyn etmege gel ey peri dilber
İşitsin tâ ki geldikde suâl için bana Münker
Diyem bu matla'ı câna yine bahş et melek-peyker
Eğer haşr olmaz isem ol kıyâmet kadd-i nigârımla
Gezem mahşerde sinem dögerek seng-i mezârımla

Kaçan gaalib ola za'fım dil-i bimâr-ı zârımda
Mukadder olıcak ölmek bana kûy-ı nigârımda
Mecâlim kalmadı SÂNİ gibi âh ile zârımda
Diyem ahbaba bu beyti yazın seng-i mezârımda
Eğer haşr olmaz isem ol kıyâmet kadd-i nigârımla
Gezem mahşerde sinem dögerek seng-i mezârımla

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Âhi Evrân sâliklerinden işte birisi

Bu cây-ı bekaada cesedi etdi mukayyed

Vaktiyle ana kubbe binâ olmuş iken gör

Hedm olmağa yüz etmiş idi kıldı mücedded

Tabakhânenin üstadları birbirin el hak

Yek-dil olup âsâr-ı cemil üzre müekked

Rûhâniyeti baaki ola bânilerin hep

Zıll-ı encümen ola sâyesi yârab müekked

Hamden çıkuban söyledi târihini SÂNÎ

Pek oldu güzel bu medfen-i Şeyh Muhammed

1267H-1851M

(*) Şeyh Muhammed türbesi kapı kitâbesi.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SELİM

(Şeyh Muhammed. 1785-1857)

NAZM

Ben humâr-ı çeşm-i mestim kaşların mihrabına
Baş eğersem secde-gâhımdan gelür bûy-ı şerâb
Eyledüm cânâ sefer mey-hâneden mey-hâneye
Kande gitsem hâk-i râhımdan gelir bûy-ı şerâb

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SIDKÎ

(Müsağa. 1850-1914)

GAZEL(*)

Hayâl-i şerh-i la'lin ehl-i bezme bahş-ı âl oldu
Mey ü saaki leb ü sağar bütün âşüfte hâl oldu

Kerem kıl rûy-ı âlınla dil-i gam-gini mesrûr et
Hayal-i firkatı tekmil olub 'ıyd-ı visâl oldu

Çekildim bunca demler hadde-i cevrinden ey âfet
Hilâl ebrûlerinle cism-i nâçizim hayâl oldu

Seversin ruh-ı nevâzı ta ziynetim ‘arz-ı hüsne
Demezsin hiç kime üftâde-gânım pây(ı)-mâl oldu

Hurûf-ı resm ü hattın nakş ederken rûyunu nakkaaş
Bırakdı safha-yı ruhsârına üç nota hal oldu

Misâldir ki çeker güftâra görse tûti mir’âtı
Veli gördükde tab’ım ârz-ı dil-dâr-ı lâl oldu

Aman pirim efendim tiğ-ı gamzenle şehid eyle
Râh-ı ‘aşk içre SIDKI bendenin kanı helâl oldu

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

GAZEL

Sinemi mecruh kıldı tiğ-ı müjgânın senin
Bağrımı kan eyledi la'l-i Bedehşânın senin

Her zaman bir cevr ile ahvâlim eylersin yaman
Yok mudur ey kanlı zâlim lutf ü ihsânın senin

Ahd ü peymân eyledin kim sana yâr olam deyü
Kanda kaldı ey vefâsız ahd ü peymânın senin

Hâlime rahm eylemezsin bunca gündür ağlarım
Yok mudur bir zerrece kalbinde imânın senin

Gülşen-i hüsnün içinde 'andelib-i zâr(ı)-veş
Oldu SIDKÎ zâr(ı)-veş giryân ü nâlânın senin

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE

Ahvâlimize lâzım iken ağlamak her gâh
Biz yine dünyâda safâ isteriz eyvah

Bu meclis-i ‘âlem kurulaldan beri var mı
Câm-ı eceli içmedi derviş eğer şâh

İbret nazarıyla nazar etsek bu fenâya
Billâhi ne mümkindir ola etmemek ikrâh

Ammâ ki tutup didemizi perde-i gaflet
Ol perdeyi ref’ ede meğer Hazret-i Allâh

Bin kerre desen ağlayarak günde sezadır

Lâ havlevelâ kuvvete illa Billâh

Bu kabrde medfûne olan hâtuna bak kim

Dün püster idi câyı türâb oldu bugün âh

Bu hâlet-i medhûşe dururken göz önünde

Aldatması pek ‘ayıb değil mi mâl ü câh

Târihine esnâ-yı âşerin himmeti geldi

Rahmet ile SIDKI ede yâd merhumeyi Allâh

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe’û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SIRRI

(19. yüzyıl)

GAZEL(*)

Zülf-i cebin-i tâbân leyl ü nehâra benzer
Hatt-ı izâr-ı cânân ebr-i bahâra benzer

Bir nim tebessümüyle teshir eder cihânı
Ol gamze-i sitemden bir dil-şikâre benzer

Çağlar akar demâdem ağlar bu hâle âdem
Gûyâ ki çeşm-i giryân bu çeşm-i sâre benzer

Lâle gibi eder mi dâğ-ı derûnu ızhar
Tutmaz yanar o pinhan âşık çınâre benzer

Âfaaka ‘aks eder heb bank-i hazini yârab
SIRRI o şeh-i hûbân şöhret şi’âra benzer

(*) Sedat Saraç arşivi.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü fâ ‘i lâ tü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL (*)

Nikaab-ı zülfünü ref’ et ruh-ı mâhı görsünler
O ruhsâr üzere nûr sümme vechullâhı görsünler

Ne var kaldırsan ihsânınla setr-i “len terâni”yi
Cemâl-i pâk-i bi-emsâl ü bi-eşbâhı görsünler

Kurulsun bezm-i vahdet devre çıksın câm-ı lâhuti
Gelib ‘âşıkların bir kerre resm-i râhı görsünler

Gönül kim mahv ü mahviyyetle ermiş sırr-ı tevhide
Nasıl zabt eyliyor mülk-i fenâ-fillâhı görsünler

Dem-i gülbang hem feyz-i nefâhât-ı fihi men rûhi
Fam-ı kuddüs-i zeban ‘ârif-i billâhı görsünler

Vurub bir nâle-i can-sûz ba hâk-i mâsivâyı yak
Nedir te’sir-i âteş-tab berk-i âhı görsünler

Olur olmaz mı yarın mazhar-ı gufrânı Allâhın
Huzûr-ı ‘izzetinle SIRRİ âh ü vâhı görsünler

(*) Sedat Saraç arşivinden.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

SÜHA

19. yüzyıl

KİTABE(*)

Fâni ile berâber imiş âdetde ‘âlem

Olmaz cihanda anın içün bekaaya imkân

Hacı Hıdır Bey Zâde Rüşdi Beg işte

Nâgâh etdi cismin teslim-i hâk-i gufrân

‘Âlem-i himemdi İlâhi verme gam-ı kıyâmet

Kabrini cennet eyle sensin ‘âmmeye ihsân

Var ise cürmü ‘Afv et lütfun ile nihâyet

Bir şey değil ana nisbetle günâh-ı insan

Etdi sunûhu böyle târih-i fevt-i SÜHÂ

Yârab bu merhûmu eyle mahşer-i tubâda iskân

1314H-1898M

(*) Câmî’-i Kebir haziresindeki Kaymakam Muhammed Rüşdi’ye ait mezar taşı kitabesi.

mef ‘û lü fe ‘i lâ tün me fâ ‘î lün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ŞAHAB

(Siverekli. 1889-1932)

GAZEL

Kaynadı gönlümde deryâ-yı muhabbet ey peri
Zerrece yok mu ‘aceb sende mürüvvet ey peri

Bu gece hâzır bulunsun meclis-i mestânemiz
Teşrifinle kalbimiz bulsun meserret ey peri

Mutribin elhânı tâ evc-i semâya ser çekip
Saakiler destinde sâğar buldu kuvvet ey peri

İştiyaak-ı hasretinle olmuşuz hayrân ü mest
Destimizde var oku kuvvetli hüccet ey peri

Titreten eflâki bu mahzun ŞAHABın âhıdır
Kıl kerem ey bülbül-i gülzâr-ı cennet ey peri

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Habib-i bezm-i dâreynin Muhammed kandedir yârab

Meded sultân-ı kevneynin Muhammed nerdedir yârab

Enis-i sırr-ı metinin Muhammed kandedir yârab

Senin ibn-i sahibeynin Muhammed kandedir yârab

Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandedir yârab

Günah-kâr ‘âsiyim eyvah yolunda hiç ‘ibâdet yok

O rütbe mücrimim heyhat sözümde bir halâvet yok

Bu ahvâl-i diğer-gûnum çün râh-ı selâmet yok

Senin ibn-i sahibeynin Muhammed kandedir yârab

Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandedir yârab

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

O dem ki ehl-i mahşerden figaan ü nâle kopdukca

O meydân içre mizânın mehâbetle kuruldukça

Aman yârab n'olur hâlim benim gözler karardıkca

Senin ibn-i sahibeynin Muhammed kandedir yârab

Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandedir yârab

Zelilim 'âcizim dünyâda bir yerde karârım yok

Sefilim bi-kesim ehl-i hatâyım bir medârım yok

Ümidim sende kalmışdır İlâhi özge vârım yok

Senin ibn-i sahibeynin Muhammed kandedir yârab

Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandedir yârab

Günâhım yüklenib kemter ŞAHAB ihsâna gelmişdir

Muhammed 'aşkına 'afv et der-i gufrâna gelmişdir

Bilir "lâ taknetu" esrârını i'lâna gelmişdir

Senin ibn-i sahibeynin Muhammed kandedir yârab

Nedim-i kaab ü kavseynin Muhammed kandedir yârab

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS(*)

Uyurken hâb-gâhımda beni cânâ uyandırdın
Hezârân nâz ü istiğna ile der-hâl utandırdın
Susuzlukdan lebim solmuş iken gûyâ sulandırdın
Nedendir sevdiğim bilmem beni candan usandırdın
Dil-i virânemi pür-hûn edip firkatle yandırdın

Ezelden tâ bu ahvâli diğer-gûnum mukadderdir
Nice şûrideler var ki firaakınla mükedderdir
Demişdin zi-vefâyım kalb-i pâkim pek münevverdir
Dedin bana her kim ‘âşık ola vaslım müyesserdir
Bu tarz ile kamu ‘uşşaakı ey dil-ber inandırdın

Ne dinsizsin a zâlim meclisinde bir safâ yokdur

Vücûdum yandı ser tâ ser bana dârü'ş şifâ yokdur

Bütün hûbân içinde sen gibi hiç bi-vefâ yokdur

Bilirdim bi-vefâsın zerrece sende vefâ yokdur

Leb-i hamrânı gösterdin beni anınla kandırdın

Nedendir rahm kılmazsın bozarsın ahd ü misaakı

Nedendir gözlerin meftûn eder 'uşşaak-ı müştaakı

Ne hikmetdir ne hâletdir ki yakdın bürc-i ahlaakı

Vurub tiğ-i firaakın sine-i mecrûhuma âhir

EMİN üftâdeyi cânâ kızıl kana boya boyandırdın

* Hem tahmisin dört bend olması, hem son bentte Şair Emin'in adı geçip Şahap'ın adının geçmemesi bizde şiirin bitirilmediği kanaati uyandırıyor.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ŞÂHİDÎ

19. yüzyıl

KİTABE(*)

Şeyh Hâlid oğlu Ahmed necl-i kutbü'l 'ârifin

Hazreti Sultan Ziyâeddin-i gavsü'l vâsilin

Hâk-i pây-ı türbesine yüz sürün tahkiki bu

Nûr-ı 'ayn-ı ferdi Mevlânâ-yı kehfü'l zâirin

. . . (tahrif olduğundan okunamadı)

ŞÂHİDÎ dâvât-ı 'inde'l fâdılı yekuul lahin

1275H-1859M

(*)Camî-i Kebir haziresindeki Mevlânâ Halid oğlu Ahmed Ziyâeddin'in mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

ŞÂNÎ

(Ramazan. Ölüm yılı: 1665)

GAZEL

Ey fahr-ı cihan Seyyid-i kevneyn-i Muhammed

Ey nûr-ı dili dü dünyâyı ‘ayneyn Muhammed

Etdin dil-i cân mülkünü şer’inle müzeyyen

Ey hâne-i esselâm olan zeyn(i) Muhammed

Ey zât-ı mutahhar güneş-i çerh-i nübüvvet

Ey nûr-ı Hüdâ cedd-i şebabeyn(i) Muhammed

Kemdir reh-i ‘aşkında özün vermeye kurban

Ey nûr-ı Hüdâ cedd-i şebâbeyn(i) Muhammed

Geldi kapuna ŞÂNÎ bilip sehv ü hatâsın

Reddetme anı ey şâh-ı kevneyn(i) Muhammed

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Beni ey ruhleri gül bülbül-i şeydâ sen edibsin
Beni ey lebleri mül tûti-i güya sen edibsin

Bana bir nâz ile bakdın beni ‘aşk oduna yakdın
Beni sahrâda bırakdın beni şeydâ sen edibsin

Beni ilimden ayırdın diledin beni kayırdın
Beni ‘âleme duyurdun beni rüsvâ sen edibsin

Beni unutma vefadan kerem ü lutf ü ‘atâdan
Ölürüm sonra cefadan işim âh vâh sen edibsin

Beni bimâr edenimsin gaam ile zâr edenimsin
Beni timâr edenimsin beni ihyâ sen edibsin

Dil-i bimârımı emle beni öldürme bu gamle
Elem ü mihnet ü hemle dil-i şeydâ sen edibsin

Neden ey şems-i metâli kamu ‘âlemlere şâyi’
Sen iken gün gibi tâli’ beni ihfâ sen edibsin

Neden ey hayy-ı tüvâne kimin ‘âlim kimin dâna
Kimini ‘ârif-i yektâ kimi a’mâ sen edibsin

Kimini derd ile mahzun kimin etdin kime meftûn
Kimini ‘aşk ile Mecnûn kimi Leylâ sen edibsin

Ben idim ŞÂNİ-i bi-gam kamu esrarına mahrem
Beni bilmezdi her âdem beni ifşâ sen edibsin

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Fenâ bulmaz benim mülk-i kademden oldu bünyâdım
Benim bir özge şeydür âb ü hâk ü âteş ü bâdım

Ne ma'den gevher idüm genc-i vahdetde bilür ol kim
Beni bu mülke irsâl eyleyüb âdem koydu adum

Hüdâ bilür ki kurdum dâğı dağ üzre şu 'âlemde
Eğer ol yâr-i şirinim deseydi kanı Ferhâdım

Melekler 'ilm-i esmânın rumûzun bilmemişlerdür
Bana ta'lim edende mekteb-i 'aşk içre üstâdım

'Acep mi "el veled" sırrından olsam vaakıf-ı esrâr
Kim olduğun ben idrâk etmişim abâ vü ecdâdım

Zemin ü âsümânın taakatı yetmezse tek dursun
Benim vardur ezelden bir-i 'aşk-ı pulâdım

Sen oldun zülfikaarı Haydar-ı Kerrarın ey ŞÂNİ
Havâric boynunu çâk eylemekde tiğ-ı irşâdın

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bende-i Hakk ol iki ‘âlemde sultanlık budur
Mantıkü’t tayrı muhabbet bil Süleymanlık budur

‘Ârif isen bir işit bir söyle bir gör cümlesin
İyilikden kalma hod-bin olma şeytanlık budur

Siretin düz ma’rifet birle derûnun ziyn kıl
Sûretin düzme sakın ey sûfi insanlık budur

Merdüm âzâr olma kibr ü kinden pâk et dilin
Hayır-hah ol herkese hilm et müsülmanlık budur

Sen nesin kanden gelipsin kandadır ‘azmin yine
ŞÂNİ idrâk etmeyi bil mahz-ı nâdânlık budur

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gel gedâ-yı kûy-ı cânân ol ki sultanlık budur
Tâc ü tahtı cümle berbâd et Süleymanlık budur

Hod-perest olma Hüdâya tap sücûd-ı Hakk kıl
Câhille kalma gurur içre ki şeytanlık budur

Kâtib-i kudretden olan sırr-ı nüviste râzı ol
Hikmete çün çırâ kılma Müslümanlık budur

Mazhâr-ı eşyâ özündür manzar-ı Hakkdır dilin
"Men 'arefe" sırrından âgâh ol ki insanlık budur

Âfitâb-ı zerreden deryâyı ŞÂNÎ katreden
Görüp inkâr etmemek 'âlemde nâdanlık budur

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ŞEHDİ

19. yüzyıl

KİTABE(*)

Diriğâ işbu nûr-ı dide-i Şa'ban Efendi kim

Civâr-ı Hakka 'azm etdikde fermân-ı müekkedle

Dedi ŞEHDÎ-i dâi tarihini yarabbi ol demde

Münevver kıl mezâr-ı Ahmedi nûr-ı Muhammedle

(*) Ahmet Şaban Efendi'nin mezar kitabesi.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

ŞEM'Î

19. yüzyıl

GAZEL

Râzıyım her ne kılarsa bana serv-i semenim
Tir-i müjgân ile sad-pâre kılarsa bedenim

'Âr edermiş beni öldürmeğe ol sim(i)-tenim
Varayım yalvarayım boynuma takıp kefenim

Gözümün yaşı gibi çıkdı gözümden dünya
Yâr(ı)dan gayri görünmez gözüme kimse benim

Hülle-i cennet olursa çekeyim çâk edeyim
Dem-i vuslatda bana hâil ola pirâhenim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Tak beni zülf-i dil-ârâ yüzüne berdâr ile
Çekeyim pâdişâhım kendi elimle resenim

Göremez görsem eğer mûr-ı za'ifin gözüne
Ey Süleymân-ı zaman şöyle hayâl oldu tenim

ŞEM'İyem kûşe-i meyhâneyi vermem feleğe
Gülşen-i bâğ-ı İran vatanımdır vatanım

fe 'i lâ tün fe 'i lâ tün fe 'i lâ tün fe 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Ben beni bilmem neyem dünya nedir ‘ukbâ nedir
Söyleyen kim söyleten kim ‘aşk nedir sevdâ nedir

Mey nedir saaki nedir Mecnûn nedir Leylâ nedir
Kimse idrâk eylemez bu ‘âlem-i eşyâ nedir

Gül drahtında kuru feryâd ile kâm isteyen
Ölmeden dostun yoluna tutduğun da’vâ nedir

Arayıp gezmekdedir pervâne ‘aşkın ateşi
Dosta can vermek murâdı bilmez istiğnâ nedir

Takınıb zencir-i ‘aşkı divâne oldunsa ger
Halkı ta’ciz eyleyib senden sana şekvâ nedir

Vaakıf oldunsa eğer kaal ü belâ esrarına
Maksadın ancak rızâdır cennet-i a’lâ nedir

Şems gibi ızhâr olur her kimde var envâr-ı ‘aşk
Âşikâre yanmalı ‘âşıkları ihfâ nedir

‘Aşk bazârına fuzuli kimse basmasın ayak
ŞEM’İ yanmak fırsatın oddan sana pervâ nedir

(*) Mercan Özkan arşivinden.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

GAZEL(*)

Vâsıl olmaz kimse Hakka cümleden dûr olmadan
Kenz açılmaz bir gönülden tâ ki pür-nûr olmadan

Mest olam mestâne gelmiş tâ ezelden ebede
İçdiler ‘aşkın şarâbın âb-ı engûr olmadan

Sür çıkar at ağyârı dilden tâ tecelli ede Hakk
Pâdişah konmaz saraya hâne ma’mûr olmadan

“Mutü kable en temûtü” sırrına mazhar olan
Gördü anlar haşr ü neşri nefhâ-yı sûr olmadan

Hakk cemâlin Kâ’besini kıldı ‘âşıklar tavaf
Yerde Kâ’be gökyüzünde beyt-i ma’mûr olmadan

‘Ârif olanın kelâmı gayride gelmez veli
Bes “ene’l Hakk” nice söyler kişi Mansûr olmadan

Bir garib sevdâya düşmüş rûz ü şeb ŞEM’İ müdam
Hakka vâsıl olmak ister halka menfûr olmadan

(*) Sedat Saraç arşivinden.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ser-encâm-ı dil-i divanemizi her bir duyan ağlar
Gözü yaşıyla evraak üstüne derdin yazan ağlar

Cihanda başka bir derde ciğer derdi kıyâs olmaz
Kuzusun alsalar elden hayvân iken ceylan ağlar

‘Atâsın hâline rahm etmeyip elden alırlarsa
Mükedder olduğun bilse vezir-i ‘âli-şân ağlar

İşitse zümre-i erbâb-ı diller mâtem eylerken
Melâikler duyar âh ü efgaanım gökde kan ağlar

Erer ‘âşıkların âhı semâlardan geçip ‘arşa
Rica eyler Cenâb-ı Kibriyâdan âsümân ağlar

Yakar ‘aşk âteşi rû-yı zemini belki ot bitmez
Efendim kûh ü sahrâlardaki âb-ı revân ağlar

Eğer himmet erişmezse iner mi secdeye başım
Yüzün der-gâh-ı Hakka döndürüp ŞEM’î nihân ağlar

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES (*)

‘Arus-ı zevk-ı dehrin nakş-i bi-ma’nâ imiş n’eynim

Hevâ-yı dil-rübâlar bir kuru gavga imiş n’eynim

Cihanda ehl-i ‘aşkın çekdiği sevdâ imiş n’eynim

Görüp hâb içre yâri bilmedim ferdâ imiş n’eynim

Uyandım ki şeb-i zulmetde bir rü’yâ imiş n’eynim

Aradım kimse yokdur sâde bir hülyâ imiş n’eynim

Görünce bezmde ağyârı dil-dâr ile tenhâca

Çözüp bend-i miyânı düşdü fırsat zevk-ı ra’nâca

Sarıldım gerden-i sâfi kucidim yâri ziyâdece

Gözümde kalmadı bir dem didem dünyaca ‘ukbâca

Uyandım ki şeb-i zulmetde bir rü’yâ imiş n’eynim

Aradım kimse yokdur sâde bir hülyâ imiş n’eynim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Dedim cânân için câm-ı lebinden mübtelâ kanmaz

Dedi keyfiyyet-i kâmın bilenler anı dem sanmaz

Dedim ki korkarım ey meh-likaa vaslın bana kalmaz

Dedi bir kimsenin asla çırası subha dek yanmaz

Uyandım ki şeb-i zulmetde bir rü'yâ imiş n'eynim

Aradım bir kimse yokdur sâde bir hülyâ imiş n'eynim

Dedim yandı murâdım ŞEM'Î âh-ı âteşininle

Derûnum hâb-ı gamden tâli'im âh ü enininle

. . .

. . .

Uyandım ki şeb-i zulmetde bir rü'yâ imiş n'eynim

Aradım bir kimse yokdur sâde bir hülyâ imiş n'eynim

(*) Şiirin tam metnine ulaşılamamıştır.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

(Muharremiye)

Hacı Bektaş-ı Velinin bindiği cansız divar
Mazhar-ı nûr-ı ‘Alidendir ana ol yâdigâr
Na’râ-yı Düldül ederdi ‘arş-ı a’lâda karar
Sad hezar bin kâfiri bir na’râda etdi şikâr
Dedi aslanım ‘Alidir kudretiyle Kirdigâr
Lâ feta illa ‘Ali lâ seyfe illa Zülfikaar

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Koydular başın ol şâhın Kerbelâ meydânına
Basdılar parmakların şâhım Hüseynin kanına
Vurdu miskin pelitler kıymadan gerdanına
Bu hakaretler yakışmazdı o şâhın şâhına
Düşmeden kan yere ol demde çağırdı gubar
Lâ feta illâ ‘Ali la seyfe illâ Zülfikaar

Emr-i Hakkla Şah Hasan ile Hüseyn oldu şehid

Ağlaşıp gögde melekler etdiler mâtem şehid

Biz de evlâd-ı Resûlüz eyleriz mâtem cedid

Ol Yezid merdân-ı Hakk etsin cenabından ba'id

İns ü cin gögde melek hakkında eyler inkisâr

Lâ fetâ illâ 'Ali lâ seyfe illâ Zülfikaar

. . .

İşidip bu hâli cennet ehli giydi kaareler

İki cihan serveri açdı derunda yâreler

Nûr-ı Hakka karışıb gitdi o dem meh-pâreler

Bu muhabbet-i ŞEM'Îdir tâ haşre dek böyle yanar

Lâ fetâ illâ 'Ali lâ seyfe illâ Zülfikaar

(*) Şiirin tamamı ele geçirilememiştir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

ŞEREF

(19 ve 20. yüzyıl)

NAAT(*)

Sen gevher-i gencine-i hikmetsin efendim

Deryâ-yı keremde dürr-i kudretsin efendim

Geldi nice peygamber-i zi-şân bu cihâne

Sen cümlesine seyyid ü servetsin efendim

Mahbûb-ı Hüdâsın kim olur zatına teşbih

Sen mahrem-i esrâr-ı hakikatsin efendim

Mevcûd idi zâtın yok iken ‘âlem ü Âdem

Sen evvel idin hem de nihâyetsin efendim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Bu Bekr(i) ve ‘Ömer Hazret-i ‘Osman ü ‘Âliye
‘İzz ü şeref ve devlet ü rıf’atsın efendim

Etdiği için hidmetini oldu ser-efzâ
Cebrâ’ile sermâye-i ‘izzetsin efendim

İkbâl ü kemâlâtına Hakk kıldı dü bâlâ
Kim mazhar-ı Kur’ân-ı şeri’atsin efendim

Hemser olamaz sünbül ü şebbûy-ı benefşe
Ser tâ be kadem bâğ-ı sultansın efendim

Eslâfına hiç olmadı rûz ü şeb mi’râc
Şâyeste-i hem sohbet-i hazretsin efendim

Envâr-ı ruhun etdi iki ‘âlemi rûşen
Şems ü kamer burc-ı nübüvvetsin efendim

Teşrifin için kıldı müzeyyen o kadar Hakk
Âlâyiş ü ârâyiş-i cennetsin efendim

Feyzinle küşâyiş bulur şükûfe vü eşcâr
Kûhsâr ü çemen-zâre taravetsin efendim

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

‘Aşkınla gelir bülbül-i dil cûş ü hurûşa
Verd-i ter-i gülzâre taravetsin efendim

Eltâf-ı İlâhi bizi etdi sana ümmet
Tâ rûz-ı ezel mefhar-i ümmetsin efendim

Bu ni’met-i ‘uzmâya teşekkür nice kaabil
Mahz-ı kerem ‘ayn ü ‘inâyetsin efendim

Kûh-ı günehim mahv olur ‘afvın ile fedâ
Emvâc-ı himem kulzum-ı şefâ’atsin efendim

Mücrim ŞEREFi rûz-ı cezâ etme ferâmuş
Şehin-şâh-i iklim-i şefâ’atsin efendim

(*) Sedat Saraç arşivi.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

mef’û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe’û lün

GAZEL(*)

(Naat)

O şehinşâh-ı ‘azâmsın ki ancak yâ Resûlallah
Seni zatına mahbûb eyledi Hakk yâ Resûlallah

Bilir ins ü peri yok iştibâhı kimsenin bunda
Cihâna gelmedi mislin muhakkak yâ Resûlallah

Nebi vü evliyâ pir ü civan bây ü geda yek-ser
‘İtâ ve cûd ki muhtâc-ı mutlak yâ Resûlallah

Gubâr-ı ravzan eyler arzu her dem dil ü cânım
Murâdımdır o lutfe mazhar olmak yâ Resûlallah

Günah-kâra ‘inâyet ‘âdetindir lutf ü şefkat kıl
Beni ol devlete şâyân ü elyaak kıl yâ Resûlallah

ŞEREF derler bir ednâ ümmetin var el aman fedâ
Şefâ’at-hâhıdır eyle muvaffak yâ Resûlallah

(*) Sedat Saraç arşivi.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

(Naat)

Özün mahbûb ü matlûb-ı Hüdâdır yâ Resûlallah

Sözün makbûl-i ‘ind-i Kibriyâdır yâ resûlallah

Eder kesb-i şeref ins ü melek zât-ı şerifinle

Kudûmun mefhar-i ‘arz ü semâdır yâ Resûlallah

O sultân-ı mu’azzamsın ki el hak bâb-ı eltâfın

Penâhı enbiyâ vü evliyadır yâ Resûlallah

Zer-i hâlis olur altun oluk veş yüz süren elbet
Gubâr-ı âsitânın kimyâdır yâ Resûlallah

‘Alilim ‘illet-i sadr ile senden isterim sıhhat
Nigâh-ı şefkatin sadre şifadır yâ Resûlallah

Bilirsin kudretim yüz sürmeğe yok bi-meded kaldım
Bu hâl ile ümmid ‘ayn-ı hatâdır yâ Resûlallah

Eger celbe mu’in olursa ihsânın ŞEREF-i zâre
Suhûlet her tarafdan rû-nümâdır yâ Resûlallah

(*) Sedat Saraç Arşivi.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES(*)

Öyle lâkaydım sıkılmam çerh(i)den görsem sitem

Ger cihan yansa yıkılsa gönlüme gelmez elem

Ben ezelden her umurum Hakka tefviz eyledim

Çün müsâvidir bana her nik ü bed kahr ü kerem

Dost medhinden ne hâsıl zemm-i düşmandan ne gam

Fârig ü âzâdeyim birdir yanımda medh ü zem

Çık aradan sen yed-i kudretdedir her hayr ü şer

Çekme tedbir-i umûr için ‘abes yere keder

Kıyl ü kaal ile sakın evkaatın etdirme güzer

Var mı Eflâtun ya Mecnûn deseler ne zarar

Dost medhinden ne hâsıl zemm-i düşmandan ne gam

Fârig ü âzâdeyim birdir yanımda medh ü zem

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Her ne eylerse zuhur elbetde var bir hikmeti

Zevka aldanma mükedder olma görürsen muhanneti

’İzzetin zilletle çün ‘indinde birdir kıymeti

Halk beni yahşi yaman bilmiş nedir haşyeti

Dost medhinden ne hâsıl zemm-i düşmandan ne gam

Fârig ü âzâdeyim birdir yanımda medh ü zem

Her kişi ‘âlemde bir ahlaak ile mezkûrdur

Hüsn-i zanna kimi sû-‘i zanna me’mûrdur

Sahibine her kelâmı eyler rücû’ meşhûrdur

Kendi fi’ili gayre isnâda beşer mecbûrdur

Dost medhinden ne hâsıl zemm-i düşmandan ne gam

Fârig ü âzâdeyim birdir yanımda medh ü zem

Halk sana a’lâ desin ednâ desin etme cidâl

Gelmesin gönlüne hiçbir vechile şevk ü melâl

Her ne derlerse benim hakkımda heb etdim helâl

Bak ŞEREF bu beyt-i mevzûnu demiş bir ehl-i hâl

Dost(ı) medhinden ne hâsıl zemm-i düşmandan ne gam

Fârig ü âzâdeyim birdir yanımda medh ü zem

(*) Sedat Saraç arşivinden.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Kalmadı çekmeğe cânımda liyaakat yârab
Ersin encâma yeter renc-i felâket yârab

Nik ü bed hayr ü şer ahvâlime vaakıfsın sen
‘Arz-ı hâl etmeğe var mı sana hâcet yârab

Hastayım hasta meded derdime dermân eyle
Ver şifâ-hâne-i lütfundan ifaakat yârab

Düşdü girdâb-ı mezelletde yatar geşti-i dil
Erişe sâhil-i ümmide selâmet yârab

Ne kadar mücrim ise kendi kulların yine sen
El aman eyle ŞEREF-i zâre ‘inâyet yârab

(*) Sedat Saraç arşivinden.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ŞEVKET

(Muhammed)

1861-1917

GAZEL

İştiyaak-ı ‘ârızınla mest olub her dem sehâb

Benzedib gülzâr-ı rûyun çekdi üstüne nikaab

Gelsin bir an için katârat-ı rahmet neşr edip

Çok zamanlardır çeker zevk-ı ruhunla ızdırâb

Nice yıldır ‘ârızın şevkiyle sergerdân olub

Bir büyük sevdâya düşmüş hasretinden âfitâb

Gülşen-i kûyunda yandı âteş-i ‘aşk ile dil

Bir ‘acebdir yoğ iken cennetde âteşden gurab

ŞEVKET eyle meskeni tevfik-i hükümdâra dâr

Gün olur kim etdiğin a’mâli eylerler hisâb

fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Çerh-i dûn her dem murâdım ‘aksine devrân eder
Zulmü efzûn eyleyip çeşmim benim giryân eder

Görmedim asla vefâ bu dehr(i)de yokdur sebât
Herkesin bir nev’ ile bağrın ezer pür-kaan eder

Dostluk kalmadı hergiz ‘âlem içre kimsede
Her kiminle dostluk etsen âhiri tuğyân eder

Dostluk oldur yevm-i sıkletde sorar ol dostunu
Yoksa gayri vakitde herkes ona ihsân eder

Bunca dostluk etmiş iken şimdi unutdun bizi
Sâdıkaane dost olan etmez bunu nâdân eder

Terk(i) kılmaz ger kıyâmet kopsa hâlis dost olan
Bir belâ erse ana derdin bulup derman eder

Bu meşakkatden halâs eyle beni lutf eyleyip
Hazret-i Mevlâ kerimdir müşkili âsân eder

Bir zamâna biz erişdik ki sadaakat kalmamış
Dostu dosta buğz eder sanki anı düşmân eder

ŞEVKETâ mürğ-i dilim bu çerh(i)den nâlendedir
‘Ârifi giryân eder ben câhili handân eder

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Yerin gülşen nedimin gül nedir feryâdın ey bülbül
Rakıybin hâr(ı)dandır var ise bidâdın ey bülbül

Derûnun etmede ihrâk âşkın âteşi her dem
Anın çün ‘aşk ile şöhret bulupdur adın ey bülbül

Sana ‘arz-ı cemâl eyler gül-i hamrâ nezâketle
Yine bulmaz teselli dil-i nâşâdın ey bülbül

Seherler ehl-i ‘aşka nükte-i ‘aşkı beyân eyler
Cihânı gark-ı nûr etmiş senin irşâdın ey bülbül

Figaanın darbesinden oldu ŞEVKET mest-i rûhâni
Anı müstağrak-ı ‘aşk eyledi feryâdın ey bülbül

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Şem'-i rûy-ı dilbere pervâne gelmişlerdeniz

Âteş-i ruhsârına devrâna gelmişlerdeniz

Bağlamaz ehl-i basar gönlün fermânın 'aşkına

Sâlikiz râh üzre bir mihmâna gelmişlerdeniz

Küfr ü iman sırrını bilmez idik çün evvelâ

Küfr-i zülfün göreli imâna gelmişlerdeniz

'Âlem-i ervâhide içdik muhabbet bâdesin

Hân(ı)-kâh-ı 'âleme mestâne gelmişlerdeniz

Gonca leblerini men' etme bizden zâhidâ

Hâlikın masnû'unu seyrâna gelmişlerdeniz

Gülşen-i 'aşkında yârin ŞEVKETa medhûş olup

Bülbül âsâ rûz ü şeb efgaana gelmişlerdeniz

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Her seher bâd-ı sabâ müjde-i cânân getirir
Lutf edip hastelerin derdine dermân getirir

Cânı cânâne fedâ eylemeye va'd(ı) etmiş
'Iyd-ı vaslında gönül cânını kurban getirir

Lebi can bahş(ı) kılır mürdelere tâze hayat
Görse kâfir yüzünü Hâlika iman getirir

Eyledi cûy-ı sirişk gülşen-i ruhum şad(ı) ab
Zer'-i maksuda yine rahmet-i rahman getirir

Zülf-i müşkin-i dil-ârâya şebih olmağla
ŞEVKETâ bu gazelim âteş-i sûzan getirir

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Bu zaman terk-i hayâ halka sa'âdet gibidir
Kesb-i 'ilm ile edeb 'aynı hamaakat gibidir

Birbirin kadeh kılıp gıybete âğâz etmek
Meclis-i 'asride ızhâr-ı belâğat gibidir

Ol kadar buldu berekât dil-i erbâb-ı dalâl
Katl-i nefs etme bu dem lutf ü 'inâyet gibidir

Mescid ü zâviyede şeyhler(i) zu'munca kemâl
Mâl-ı evkaafı yemek kesb-i ticâret gibidir

ŞEVKET ol muhteriz-i mahfel-i ebnâ-yı zaman
Künc-i 'uzlet bu zaman gülşen-i cennet gibidir

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Küşâdı bend-i zülfün kuvve-i bâd-ı sabâdandır
Perişân olduğum her dem hayâl-i dil-rübâdandır

Beni dûr etme şâhım bir zaman gülzâr-ı hüsnünden
Benim ‘aşka giriftâr olduğum kaal ü belâdandır

Gönül bir dem açılmaz ibtilâ-yı hecr-i cânândan
Figaan ü nâle-i ‘âşık seher ol mâcerâdandır

Nedir farkı düşmanla dostun ol zaman bilmem
Muhabbet ehline cevr ü cefâ hep âşinâdandır

Enisim munisim ŞEVKET ol ‘âlem(i)-ârâdır
Habibim nâzeninim mahrem-i ehl-i vefâdandır

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Cihan evzâ'ını etmekdedir günden güne tağyir
Bozuldu bezm-i Cem sahba eder keyfiyyetin tahsir

İçer mey yerine hûn-ı dil erbâb-ı diller hep
Felek âyine-i devrâna çekdi böyle bir tasvir

Münevver etmeğe kalbi zikir lâzımdır
Bu meşhûr meseldir gün tutulsa okunur tekbir

Süleyman-meşreb ol mûr-ı nahifi etme rencide
Tevâzu' eyle mahluuk-ı Hüdâyı eyleme tahkıyr

Gözüm rencûr-ı hicrandır gönül bi-çâredir ŞEVKET
Ne suret gösterir seyr edelim âyine-i takdir

me fâ 'î lün fe 'i lâ tün me fâ 'î lün fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gözlerin kanlar döker gamzen gibi cellâdı var
Zâlim ü gaddardır kim zulm ile mu'tâdı var

Leblerin tiryâk-i şâfidir gönül emrâzım
Bir hekim-i hâzıkın 'aşk ehline isnâdı var

Olmamışdı hâli erbâb-ı vefadan reh-i 'aşk
Bisütûnun her zaman Şirin ile Ferhâdı var

Nüshâ-yı evraak-ı hüsnün nüktesin takrir için
Nahl-i gülde bülbülün vakt-i seher feryâdı var

İktibâs etmiş meğer rûh-ı Fuzûliden vefâ
Tab'ımın ŞEVKET kemâl-i 'aşka isti'dâdı var

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Gam-ı âşkıyla yârin mest ü sûzân olduğum kaldı
Firaak-ı la'l-i nâbından ciğer-kan olduğum kaldı

Gül-i ruhsârına karşı kılıp feryâd ü efgaanı
Gülistân-ı ser-i kûyunda nâlân olduğum kaldı

Yanıp sûz-ı derûnumdan demâdem beytü'l ahzânım
Nevâ-yı 'aşk-ı yâr ile pür-efgaan olduğum kaldı

Felek 'aksine devr etdi varıp ağyâre yâr oldu
O şûh cemâlin der-i 'aşkında giryân olduğum kaldı

Harim-i gülşen-i kûyunda efgaan eyleyip ŞEVKET
Esir-i gamze-i dil-sûz-ı cânân olduğum kaldı

me fâ 'î lün me fâ 'i lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Sanma ki medresede fenn-i mübâhat okuruz
Mest ü ‘âşıkız ezeli nüsha-yı hâlât okuruz
‘Aşk-ı cânân ile biz başka rivâyat okuruz
Hal-ı hattınla nice hüsn-i ‘ibârat okuruz
Ebruvânınla nigâhında işârat okuruz

Çeşm-i mestin göreli yandı derûnum bir pâk
Öyle mest oldu ki etmedi kendini idrâk
Bûs eden la’l-i lebin zekden olmaz mı helâk
Görmedik sine-i sâfın gibi bir nüshâ-yı pâk
Dâimâ suret-i dikkat ile mir’at okuruz

Mest-i çeşmin görünür nakş-ı nigûn olduğunu
Dembedem pençe-i devranda zebûn olduğunu
Anmladık ehl-i dilin sinesin hûn olduğunu
Sâz-ı dehrin biliriz perde birûn olduğunu
Mutribâ biz de usûl ile makaamat okuruz

Saldı sevdâya beni bir yüzü gül bezm-i ezel
Gelmemiş ‘âleme emsâli bu nev hüsne bedel

Anı râm etmek için eyle gönül hüsn-i ‘amel
Münceli olmadı gitdi şeb-i tarıyk-ı emel
Bunca gündür ki mesâbih ile mişkaat okuruz

Bahş eder kevkeb-i halından o meh-rû şehebi
‘Ârızın ‘arz(ı) kılıp saldı cihana nehebi
Mest olan ŞEVKET-i şûride bilir mi zehebi
Kalmadı gayrı takaapuya mecâl ey VEHBİ
Oturup kûşe-i ‘uzletde tehiyyat okuruz

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Derd-i hicr-i yâr ile etmekdeyiz mâtem henüz
Olmadık bâğ-ı cihanda bir nefes hurrem henüz
Devr eder ‘aşkınla gönlüm ‘âlemi sersem henüz
Cümle ‘âlem şâd senden ben esir-i gam henüz
Kıldı ‘âlem terk-i gam ben gam-ı ‘âlem henüz

Ehl-i ‘aşkı gülzâr-ı kuyunda pür-zâr eyleyib
Mest edersin ‘âlemi ‘aşkınla gam-hâr eyleyib
Şu’le-i didara Musayı haridar eyleyib
Can bağışlardı lebin ızhâr-ı güftâr eyleyib
Urmadın ‘İsâ-yı can bahş(ı)lıkdan dem henüz

Rûhumu mest ü humâr eylemişdi bir tersâ-beçe

Cânımı manzûr-ı yâr etmişdi bir tersâ-beçe

‘Aklımı hüsnüyle râm etmişdi bir tersâ-beçe

Perde-i çeşmim makaam etmişdi bir tersâ-beçe

Olmadın mehd-i Mesiha dâmen-i Meryem henüz

Cüst ü cû eylerdi zevk ehli kaşın mihrâbına

Arzu eylerdi şevk ehli kaşın mihrâbına

Kıble-gâh eylerdi şevk ehli kaşın mihrâbına

Secde-gâh etmişdi ‘aşk ehli kaşın mihrâbına

Kılmadın hayl-i melâik secde-i Âdem henüz

Eyledi mahrum gönül iltifâtından habib

Dil gelir feryâda her dem zâr olur çün ‘andelib

Almadım ŞEVKET hadeng-i çeşm-i mestinden nasib

Ey FUZÛLİ eyledi her demde derman ol tabib

Bir benim derdimdir ancak bulmayan derman henüz

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Bâğ-ı tarâbın feyz ü meserret neresinde
Mihnet yeridir ‘ıyş ile ‘işret neresinde
Bir ‘âlem-i pür-şûride lezzet neresinde
Dehrin bilemem genc-i ferâğat neresinde
Bu dâr-ı fenanın hele râhat neresinde

Beyhûde midir gâh-ı mu’allâya niyazın
Sermâye-i cennet mi değil sûz ü güdâzın
Kıl ‘aşk-ı ilâhi ile ta’dil namâzın
Şöhret ile var râbıtası ‘aşk-ı mecâzın
Nefsin hevesidir bu hakikat neresinde

Zâhide ki göz değmede ikbâline halkın
Tezvir ile destin uzatır malına halkın
Kim rahm(ı) kılıp şefkat eder haline halkın
İncindiği yok gönlümün ahvâline halkın
Bilmem ki anın lutf ü mürüvvet neresinde

Bu dâirede şerh olunur fenn-i fesâhat
Bu nüshada tasvir olunur hükm-i hakikat
Yok gevher-i ‘irfâna bu bazâride kıymet
Kaanun vü nizam eylemede nakz-ı şeri’at
Bu mahkemenin ‘adl ü ‘adâlet neresinde

Haakan-ı cihan sim ü zere kıldı perestiş
Kavm-i süfehâ yed-i kahre kıldı perestiş
Ekrad gibi Kavi hâra kıldı perestiş
Ebnâ-yı zaman sim ü zere kıldı perestiş
Ahkâm-ı ilâhiye itâ’at neresinde

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Lâf ile kerâmâtın nâdânlara söyler

Hâl ehlini tahfif edüben serzeniş eyler

Divân-ı hesâb olsa ‘acep anda ne eyler

Allâha olan tâ’ati mahluuk için eyler

Din yok bu meşâyihte diyânet neresinde

Bir dağdağadır gaaile-i devr-i zamâne

ŞEVKET edelim ‘azm-i sefer ‘âlem-i cane

Mazlûm gelir pençe-i zâlimde figaane

Bir fırtına-yı dürüfte-i âşûb zamâne

HİKMET(*) daha ümmid-i selâmet neresinde

(*) Hikmet, Şevket’in ağabeyidir.

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS(*)

Câm-ı feleğin neşve vü zevkında vebâl var
Dil verse bu dünyaya ki dünyâda melâl var
Zannetme ki bu nüsha-i ‘âlemde misâl var
İkbâle zevâl erse de ne var sende kemâl var
Mağrûr-ı kemâl olma ki ardınca zevâl var

Zâğ ile hümâ sâye-i rıf’atde bir olmaz
Gül ile diken nahn-ı melâhatde bir olmaz
Şâh ile gedâ mansıb-ı kısmetde bir olmaz
Her kişinin tâlihi devletde bir olmaz
Bir lokması yok ki yesin bunca ricâl var

Allah var iken der-gâh-ı sultâna kul olmam

Bir mûr-ı za'ifem ki Süleymâna kul olmam

Ben Hakka tevekkül ile inşana kul olmam

Tek başıma kalsam şâh-ı devrâna kul olmam

Viran olası hânede evlâd ü 'ıyâl var

Mehcûr olalı gülşen-i 'aşkın sühanından

Dil nâlân kılır dâr-ı belânın mihnetinden

İster güle teb'id ola bülbül sühanından

Dûr olmak ister mi kişi öz vatanından

Gurbet dolanır bunca kişi bunda ne hâl var

'Ârız ü lebin menbâ'-ı esrâr-ı belâğat

Şirin sühanın tûti-i divân-ı fesâhat

Hıfz eyleyemez nokta-i 'irfânını ŞEVKET

Bu nev-gazele hayret eder belki de HİKMET

Senin nazm-ı bedi'inde sihr-i halâl var (**)

(*) Mercan Özkan arşivinden.

(*) Şair Hikmet'in Aşık Dertli'ye ait bir gazeli tanzirinden sonra, Hikmet'in kardeşi Şevket bu nazireyi tahmis etmiştir.

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KITA

Rahmetinden kılma yârab sen beni bir lahza dûr

‘Afv kıl cümle günâhım ref’ ola benden südûr

Merhamet kıl hâlime çok eyledim cürm ü kusûr

Rabbene feğfirlena en Gafûr entel Gafûr

Rûz-ı mahşerde nazar kılma benim ‘isyânıma

’Arz-ı hâlim budürür her dem benim sultânıma

Gel kerem eyle efendim nâle vü efgaanıma

Rebbena feğfirlena entel Gafûr entel Gafûr

Etdiğim ‘isyandan cümle peşimân olmuşam

Kalb-i virân-ı hazin dide giryân olmuşam

Bülbül-âsâ rûz ü şeb derd ile nâlân olmuşam

Rebbena feğfirlenâ entel Gafûr entel Gafûr

ŞEVKET-i bi-çâreye rahm eyle her dem ya Rahim

Çünkü sen Settâr(ı)sın cürmümü setr et ya Kadim

Duzeh-i hicranda yandırma rahm et ya Kerim

Rebbena feğfirlenâ entel Gafûr entel Gafûr

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ŞEVKET

(Mahmut Şevket Akkaya)

1922-1987

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜSTEZAT

Çoktur beşerin çektiği zâlim hukemâdan
Miskin ulemâdan
Biz hissemiz aldık daha çok aynı belâdan
Ol haklı cezâdan

Tarih bize i'lan ediyor bunları bir bir
Bir hayli ekâbir
Yıldık adâlet maskeli erbâb-ı riyâdan
Meyyâl-i havâdan

Bir çağ hânedan uğruna millet tepelendi

Mahvoldu bülendi

Devr oldu ki servet ve şekavet ile nâdân

Hükm eyledi şâdân

Rejimin Arabi ismini Rumcaya çevirdik

Ve demokrat oluverdik

Veyl cumhuriyet davası dûr oldu devâdan

Re'ye müdârâdan

Çok partili rejimin bize bahş ettiği nimet

Bir milli husûmet

Sağ sol döğüşünden kazanan bir sürü nâdân

Kurnaz kudemâdan

Farkında değil millet-i mazlûm dubarânın

Gavgaa-yı makaamın

Yok başka sebeb devlet ü ikbâle tama'dan

Yok zerre vefâdan

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

mef 'û lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Fahriye)

Zapt eyleyemem fikrimi coştukça yamandır

Her gün hayâlât her gece düşlerde revandır

Bendler tutamaz kabaran nehr-i zekâmı

Birkaç yöne taksim ederim hayli zamandır

Mecrâsı çoğaldıkça gelir fikre tereddüt

Dalgın duruşum dostlara herhalde ayandır

Azıcık yorulurken gecenin geç saatinde

Bir şey yazabildimse eğer işte o andır

Yazmak ve hitâbet niye şirretlere kalsın

Gerçek yazarın susması da halka ziyandır

Yetmez mi sabır al kalemin fikrini neşr et

ŞEVKET bu vebâl nefsine bir bâr-ı girandır

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Naat)

Pâyinle müşerref tozu sürsem yüzüm üzre

Tutyâ diye çeksem onu bir kez gözüm üzre

Semtinde esen saf havânın müştaakıyım ben

İtfâiyedir sinede yanmış közüm üzre

Bir iltifâtın bedeni şâd etmeğe besdir

Zulmet getirir redd edişin gündüzüm üzre

Rü'yamda görürsem sana kurban adamıştım

Ben kurbânım önce verilmiş sözüm üzre

ŞEVKET bu 'aziz 'aşkına ravzanda tutuldu

On gün şefâ'at 'arzıyla çöktüm dizim üzre

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Tevhid)

Nabzımda atan kalbe dolan beyne girensin
Erdim bu asil ‘aşka inandım ki o sensin

‘Aşk menbâ’ı hem mansabı sensin de nedendir
Dilberlere meftûn kişiler seyyielensin

Sevmişse kulun senden eser bir kulu sevmiş
Sen ‘âşıka güç ma’şuuka hüsn ihsân edensin

Âdem ile Havvâya bu suçtan ceza verdin
Yenmez dediğin meyveyi kasten yedirensin

Gerçek bu ki hayrın ve de şerrin kökü sende
Kullar kaderin şerrine mümkün mü direnşin

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Kur'anı verip şeytânı saldın peşimizden
Sen müfsidi mü'minlere düşman düşürensin

İster cez'alandır beni en zor sınavınla
Eyyub Nebi mu'cizesi nefsimde denensin

'İsyan ne ki hâşâ onu 'aklımdan geçirmem
Kalbimde dâima ism-i şerifin hecelensin

Yârabbi bu sâdık 'abdini şeytana yeniltme
Sen hayrı öven şerri yeren 'afvı sevensin

ŞEVKET bu sitem asla iman za'fı sayılmaz
Âmentüdeki ma'nâyı lafzıyla bilensin

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Farkında değilsin meleğim sendeki hüsnün

Nûr yüzlü civansın nûrun aydan daha üstün

Teşbihte hatâ etmedim âyetle sabittir

Fi ahseni takvime misâl sende görülsün

Ancak her ayın bir günü mehtâb dolunaydır

Mâhım senenin her günü sen bedr-i münirsin

Revnak veriyor vechine bak reng-i hicâbın

Müstağni durur âşığı kalpten öldürürsün

Rabbin sana ihsânını mahbeste çürütme

Elyaakına râm eyle ki ‘aşkın yüzü gülsün

Şâyet şımarıp hüsnüne mağlûb olacaksan

Billur bedenin esfel-i süflâya gömülsün

ŞEVKET bu muhayyel yâri kıskandı nazardan

İster mi bu saf aşkına bir toz düşürülsün

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

(Münâcat)

‘Afv et bizi Rabbim ne sefil et ne de azdır
Mânen fakıyriz maddecilik bizde marazdır

Yoksullara yardım hamiyet duygusu ölmüş
Rüşvetle fâiz halkı ezen gizli cihazdır

Geçmez çalışanlar kazanır mantığı bizde
Bir lokmayı hak etmeye bin bir çaba azdır

Toplum yönetenler çoğu hırsız ve de ‘arsız
‘Arsızlara tüm ‘arlıların tükrüğü farzdır

Turfanda yetişmiş şu kadar milyonerin de
Geçmişleri besbelli haram-hor hile-bazdır

Mertlik de cömertlik de umulmaz egoistten
Vermişse tavuk bil ki onun isteği kazdır

Kalkmış gelenekler töreler gençliğe n'olmuş
Ma'nâca yücelmiş kişi onlarca yobazdır

Ruhsal bunalım genç kuşağın beynine dolmuş
Boykotla grevler köpüren kin ve garazdır

Günlük hayatın aslanı olmuş pısırıklar
Bir höt deyiversen kalacak toz ve dalazdır

Değmez ki bugün dünküne hayr umma yarından
Halktan ümidim az niyetim Hakka niyazdır

'Afv et bizi rabbim ne sefil et ne de azdır
Mânen fakıyriz maddecilik bizde marazdır

mef 'û lü me fâ 'î lü me fâ 'î lü fe 'û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ŞÖHRETÎ

18. yüzyıl

KİTÂBE (*)

İçdi câm-ı eceli eynine geydi kefeni

Dâr-ı hulda erişen n'eyleye beytü'l hazeni

Kurb-ı Hakkda buluna zerre kadar ârâm-gâh

Ona vahşet mi gelir terk kılınca vatanı

Hâs ü hâşâkini bâlin edecek firdevsin

Hâr ile müsâvi olmaz mı bu dünya çemeni

Sana ey yâr zir-i zemin şâyeste midir

Nice ısmarlayalım böylece nâzik bedeni

ŞÖHRETÎ emr-i Hüdânın nice kılsın bende

Emrine râzı olur böyle uzatma sühanı

(1217H-1801M)

(*) Bedi'ü'z Zaman Mezarlığı'ndaki Şerif Ağa Zade

Nazım Ağa'nın mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ŞÜKRÎ

(Karahekim)

(1850-1951)

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

En fesâd vaktinde dehrin hedef olduk kahrine

Câm-ı endûh-ı felek sundu boyandık zehrine

Birbirin ta'kib edib yokdur nihâyet cevrine

Köhne dünyanın erişdik biz nihâyet devrine

Vere kuvvet Hazret-i Bâri bu hâlet sabrına

Kaldı himmet ü merhamet iki cihânın fahrına

Her kime kılsan nazar 'âyin-i din olmuş garib

Cümle hâlet-i sübûke olmuş eslâf hep 'acib

Mü'mine âdât-ı küffâr cümlesi olmuş habib

Seyf-i Mehdiyle helâk olmak bize olmuş karib

Vere kuvvet Hazret-i Bâri bu hâlet sabrına

Kaldı himmet ü merhamet iki cihânın fahrına

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Hep bizimdir cümle ‘isyân ü hatâ sehv ü kusûr

Son zamandır gün be gün eyler ‘alâmetler zuhûr

Kaplamış cümle cihânı kibirle kin ü gurûr

Kimseden şer’a muvâfık eylemez bir şey südûr

Vere kuvvet Hazret-i Bâri bu hâlet sabrına

Kaldı himmet ü merhamet iki cihânın fahrına

Sanma kimse bu fenâda zerrece mesrûr(u)dur

Câm-ı gamden haylisi medhûş ü ser- mahmûr(u)dur

Evliyâullâh-ı batın cümlesi mestûr(u)dur

Ehl-i sünnet ehl-i takva mahvolup makhûr(u)dur

Vere kuvvet Hazret-i Bâri bu hâlet sabrına

Kaldı himmet ü merhamet iki cihânın fahrına

Olsa ancak bize Hakk Te’âlâdan imdâd olur

Kalmadı rahm ü ‘adâlet zulm ise müzdâd olur

Git gidince hâlet-i dünya daha berbâd olur

Sanma bundan sonra ŞÜKRÎ kimse hiç dil-şâd olur

Vere kuvvet Hazret-i Bâri bu hâlet sabrına

Kaldı himmet ü merhamet iki cihânın fahrına

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâtün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ŞÜKRÎ

(Muhammed)

GAZEL

Dedim cânâ dedi söyle dedim nâmın dedi meh-veş
Dedim aslın dedi hûri dedim yüzün dedi âteş

Dedim kaddin dedi ‘ar’ar dedim mûyun dedi ‘anber
Dedim vaslın dedi mahşer dedim ya ben dedi gam-keş

Dedim gözler dedi kaatil dedim kaaşın dedi kudret
Dedim sükkân dedi hançer dedim kâkül dedi dil-keş

Dedim ağzın dedi hukka dedim la’lin dedi lü’lü’
Dedim lebler dedi mercân dedim dişler dedi ser-keş

Dedim sine dedi cennet dedim gerdân dedi billur
Dedim kârın dedi cilve dedim ‘âşık dedi ŞÜKR(i)veş

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hayâl-i âşk ile her dem ebed mevcûdumuz birdir
Gönülde genç-i “lâ yüfna” heman maksûdumuz birdir

Hitâb-ı ‘izzet-i bezm-i elesti çün edip ikrâr
Hitâm-ı ‘ömr-i rıhletde yine meşhûdumuz birdir

Çevirmen kıble-gâh-ı ‘aşkdan yemm-i cihete rûyum
Bu tarz encâm-ı ahvâlim gider mescûdumuz birdir

Ne gamdır mübtelâ olsam yolunda derd ile gamla
Geçer devr-i fenâ baaki gelir mes’ûdumuz birdir

Visâl-i yâr için ŞÜKRİ n’ola dahi canın gitse
Bulursun anda cânânı ehad ma’bûdumuz birdir

me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Varıp şehr-i Ruha üzre gezip bir hoş hirâm eyle

Bu derd-i iştiyaak-ı hicriden yâre peyâm eyle

Suâl eylerse bizden hayli ‘arz-ı ihtirâm eyle

Varırsan semt-i cânâne sabâ bizden selâm eyle

Haber-dâr et perişân olmuşuz derd firaakından

Tahammül yok dil-i pür-zâre artık iştiyaakından

Ne bilsin demleri leyl ü nehârı hep meraakından

Varırsan semt-i cânâne sabâ bizden selâm eyle

Nice bir âhımız subh ü mesâ ‘azm-i semâ kılsın

Mürüvvet eylesin söyle bu derde bir devâ kılsın

Ümid etmez idim devrân beni böyle cüdâ kılsın

Varırsan semt-i cânâne sabâ bizden selâm eyle

Nasıl ‘arz eyleyem bilmem o yâre sıhhatim sormuş

Bir an yok hicrine her kez tahammül râhatım sormuş

O denlü derd ü gam başdan aşıpdır mihnetim sormuş

Varırsan semt-i cânâne sabâ bizden selâm eyle

Ne denli eyledimse cüst ü cû hiç olmadı te’sir

Yazılmış çâre yok rûz-ı ezelden eylemiş takdir

Gözüm yaşıyla kıldım ŞÜKRİya bu mısrâ’ı tahrir

Varırsan semt-i cânâne sabâ bizden selâm eyle

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Evvelâ şehr-i Medine mesken-i fahrü'l enâm

Gülşen-i câ-yı mübârek ravza-yı Dârü's-Selâm

Kıble-gâh-ı cümle 'âlem sâniyen Beytü'l Harem

Sâlisen beytü'l makdes mücmel-i resûl-i kirâm

Mevlid-i pâk-ı Halil verdi Rehâya ihtirâm

Nâr-ı Nemrûdu Halile eyledi berdü's- selâm

Bu riyâz-ı mevlid-i pâk-ı Halil-i Kibriya

Bu gülistân-ı sa'âdet kûy-ı ceddü'l enbiyâ

Bu makaam-ı akdes-i 'âli mekân-ı asfiyâ

Hem niyâz ü nâz ü minnet cilve-gâh-ı evliyâ

Mevlid-i pâk-ı Halil verdi Rehâya ihtirâm

Nâr-ı Nemrûdu Halile eyledi berdü's selam

Sabr ile Hakka kendini hıfz ü himâyet eyledi

Nâr iken yerin âgâh gülşen selâmet eyledi

Sonra beytü'l- Kâ'be-veş câ-yı ikamet eyledi

Kıble-i mihrâbı tâ'at-ı imâmet eyledi

Mevlid-i pâk-ı Halil verdi Rehâya ihtirâm

Nâr-ı Nemrûdu Halile eyledi berdü's selam

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Kutb-ı evrâd okunur âvâz ile subh ü şâm

Câm-ı ‘aşka bahş ederler bir nigâhından müdâm

Nicedir bil kadrini bu der-gâh-ı âli makaam

Tâ’at ü zikre varırlar ihvân olanlar bi’t tamam

Mevlid-i pâk-ı Halil verdi Rehâya ihtirâm

Nâr-ı Nemrûdu Halile eyledi berdü’s selam

Der-gâh-ı âli makkamın post-nişin-i rehberi

Dede Osman-ı Veli sırr-ı velâyet mazharı

Nükte-i sırrı hakikatdir rümûz-ı enveri

Mevlid-i pâk-ı Halil verdi Rehâya ihtirâm

Nâr-ı Nemrûdu Halile eyledi berdü’s selam

Bu müşerref bir makamdır mâh-ı evc-i nev-bahar

İktidâ et sen meslek-i âyineye ol bahtiyâr

Ola bu nazm-ı nizârım bunda ŞÜKRİ yâdigâr

Ravzâ-yı gülşen gibi şehr-i Rehâdır bu diyâr

Mevlid-i pâk-ı Halil verdi Rehâya ihtirâm

Nâr-ı Nemrûdu Halile eyledi berdü’s selam

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ’ilün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Cismim yine ‘aşk oduna sûzâne mi geldin

Geşt etmeğe dil mülkünü seyrâne mi geldin

Bu can ile sen ‘âşık-ı yek-dâne mi geldin

Ey bülbül-i şeydâ yine efgaane mi geldin

‘Azm-i gül edip zâr ile giryâne mi geldin

Bâzâride sen gevher-i yektâ mı satarsın

‘Aşkından anın medhine dürrler mi saçarsın

Çeşminden akan eşk-i teri hûne katarsın

Pervâne gibi âteşe dâim can atarsın

Dost yoluna can vermeğe kurbana mı geldin

Mestâne gibi didelerin dâimâ mahmûr
Sahba ile dil-dâdeleri eyledi mesrûr
Rûyunda sıfat-ı nütesini eyledi mestûr
Her şey çalışır bir sıfatı eyleye ma'mûr
Sen cümle sıfat ehlini virâne mi geldin

Ey kadri bülend-i saltanat çâh-ı mu'azzâm
'Âşüftelerin zahm-ı dili derdine merhem
Bâ'is nedir efgaanına ey didesi pür-nem
Bir kimse senin sırrına hiç olmadı merhem
Bilmem bu cihan içre ki yek-dâne mi geldin

Terk eyle heman şâd ü gamı yâre gidersin
ŞÜKRİ yeter ol dilberîden gayrı n'idersin
Hâlin bu ise menziline tizce erersin
Bu hasta NİYÂZİ'ye şifâ remzin edersin
Derde düşenin derdine dermâne mi geldin

(*) Hasan Hayırlı arşivinden.

mef 'û lü mefâ 'î lü me fâ 'î lü fe'ûlün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

TAHMİS

Ey şâh-ı gınâ cûd-ı kerem-kân(ı) Muhammed

Ey mâh-ı rüsül mihr-i drahşân(ı) Muhammed

Ey zemzem-i zümre-i imân(ı) Muhammed

Ey pâdişâh-ı kişver-i ‘irfân(ı) Muhammed

V’ey hâzım-i gencine-i ihsân(ı) Muhammed

Yokken eseri bâdiye-i bûd ü ne budun

Sen lem’â-yı envâr-ı İlâhi ile doğdun

Dâreyn-i semâvâtı o nurun ile boğdun

İcâd-ı nüh eflâke sebeb oldu vücudun

Levlâke demişdir sana Yezdân(ı) Muhammed

Basdıkda kadem ‘arz üzere pây-ı nübüvvet
Mevc etdi ‘avâlime hemen sâha-i rahmet
Şakkü’l kamer mu’cize-i ‘âliy-yi ‘illet
Zâtın şerefi ‘ayn-ı mu’ammâ-yı hakikat
Ol tâ’miyenin kâşif-i Kur’ân(ı) Muhammed

Lutfunla hiçe kalb olacak cümle günâhım
Pertev verecek rûz-ı kıyam şem’-i refâhım
Gayri gidecek var mı benim bâb-ı penâhım
Geldim der-i ihsanına bir rû-yı siyâhım
Matlûba ne hâcet edem i’lân(ı) Muhammed

Taksir ü zünûb etmediğim dâr-ı fenâda
Yokdur günâhım üzre günah zir-i fezâda
Bir gün gidecek mest-i serim seng-i kazâda
Billâhi şefi’ olmaz isen rûz-ı cezâda
Gayri olamaz derdime dermân(ı) Muhammed

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Çün ehl-i zünûb içre bugün şâh-ı bülendim

Ol merhamet-i zâtınıza ben de güvendim

. . .

Sen bir şeh-i zi-şân-ı ‘inâyetsin efendim

Kasr-ı emelim eyleme virân(ı) Muhammed

Buldun reh-i tahlisi karıyn rûh-ı yedim ol

Bu âşk ile hem nâfil-i ter va’d-i emin ol

ŞÜKRİ Güher-i şâh-ı resûl ile sükûn ol

HÜSNÜ kulunu eyleme mahzun şefi’ ol

Kıl rûz-ı cezâda anı şâdân(ı) Muhammed

mef ‘û lü me fâ ’i lü me fâ ‘i lü fe’ ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TAKÎ

(1848-1909)

GAZEL

Halâsım dest-i cevrinden şahâ fi rûz-ı mahşerdir
Hayâlinle akan gözden demâdem hûn-ı ahmerdir

Senin bu kaaş-ı yayın çeşm-i mestin ‘aklım almakda
Ne sihirdir ne câdûdur ne zâlimdir ne kâferdir

Görüp ‘ayb eylemeyin ey dostlar çâk-i giribânım
Beni ser-mest ü hayrân eyleyen sevdâ-yı dilberdir

Nice kanlar yutarsam revnaak-ı zülfün hevâsıyla
Râzıyım dilberâ billâh bana kand-ı mukarrerdir

Sezâdır ey TAAKİ bâğ-ı iremde bülbül olsam da
Niçin kim sevdiğim başdan ayağa sâde gevherdir

me fâ ‘i lün me fâ ‘î lün me fâ ’î lün me fâ ’î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Beni ferdâya salıp gitdi ol sim(i)-tenim

Tâ semâya çıkıyor dûd-ı figaan-ı seherim

Tâ be mahşer böyle gam mihnet ü derdle gezerim

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Za'f(i)den döndü hilâleteyn-i zârım cânâ

Dehre geldim geleli gülmedi rûyum asla

Birbirin ta'kıyb edip gelmededir derd ü belâ

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

N’ideyim kalmadı âh tende mecâlim eseri

Ne yana ‘azm edeyim ben de şaşırdım seferi

Şeb-i zulmetde söner baht-ı siyâhım feneri

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

Gözümün yaşı akdı meğersem hûn-ı ciğer

Bâri incitme gülüm sen de beni eyle hazer

Bana kassâm-ı ezelden verilip derd ü keder

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

TAAKİYâ şem’ oduna cânı veren pervâne

Dilberin vaslı içün can vermeyen divâne

Meskenim kûy-ı dil-ârâ bir de mihnet-hâne

Bu da bir çilledir ey dil kaderimdir çekerim

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

TEVFİK

(1861-1907)

MEVLİD

(Münâcat Bölümü)

Ey hüdâvend-i Cenâb-ı Kibriyâ

Zâtına mahsûsdur hamd ü senâ

Zât-ı pâkin var idi ey Müste'ân

Yaradılmazdan evvel kevn ü mekân

Günden ezher bildiğin ey Kirdigâr

Mihr(i)den ferdiyyetin hem âşikâr

Şibh ü şirketden berisin yâ Gani

Böylece takdir eder diller seni

Sensin ancak bi-şebih ü bi-nezir

Şeş cihet olmaz sana yârab mekân

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Nisbet olmaz zâtına vakt ü zaman

Hem nekaayisden münezzeh pâdişâh

Cân ü dilden iş bu resme i'tikaad

Kütb olunmuş kalbimizde bi- müdâd

Kudret-i Sem' ü Basar 'ilm-i kelâm

Hayy ü tekvin-i irâdat oldu tam

Yâ İlâhi Fahr-ı 'Âlem aşkına

Padişâh-ı nesl-i Âdem 'aşkına

Bahr-i rahmetden bizi dûr eyleme

İki 'âlemde bizi hûr eyleme

Geç hatâmızdan bizim yevmü'l bekaa

Dahil eyle cennete ya zülâta(?)

Hem habibin Ahmede eyle civâr

Görelim nûr-ı cemâlin âşikâr

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MEVLİD

(Vilâdet Bölümü)

Ey nebiler serveri mürğ-i sefâ

Ey veliler rehberi bûy-ı vefâ

Ey Resûl-i menba'-ı feyz-i Hüdâ

Ey Nebiyy-i me'hâz-ı cûd ü sehâ

Ey gülistân-ı şefâ'at bülbülü

Sünbülistân-ı sa'âdet sünbülü

Ey şebistân-ı kemâlin pertevi

Ey ki sen âhir zaman peygamberi

Ol vücûd-ı akdesin bir nûr-ı al

Şem'-i misbâh-ı cemâlin lâyezâl

Zübde-i 'âlemsin ey şâh-ı güzin

Melce-i âdemsin ey mâh-ı Mübin

Gelmeseydin halk olunmazdı cihan

Olmasaydın vecde gelmezdi zaman

Hürmetinçün halk olundu mümkinât

Himmetinle zâhir oldu mu'cizât

Çünkü sen mahbûb-ı Yezdân-ı Hüdâ

İsm-i pâkindir Muhammed Mustafa

Şânına levlâki yazmış Kirdigâr

Hem seni medh eylemiş Perverdigâr

Ey şefi'-i 'âsiyân-ı mü'minan

Kıl şefâ'at bizlere yevmi'l kıyâm

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MEVLİD

(Dua Bölümü)

Nâgehân etdi dile birden hutûr

Bir muhabbet ateşi etdi zuhûr

Şavkı düşdü mevlid-i Peygamberin

Gönlümü doldurdu buy-ı ‘anberin

İstedim inşâ edem bir nev-eser

Mevlid-i pâk-i nebiy-yi mu’teber

Yok idi bende liyâkat lâ-cerem

Hamdülillâh eyledi Mevlâ kerem

Verdi kuvvet kendime Rabb-i Latif

Eyledim te’lif mevlid-i şerif

İş bu nazma dürr-i TEVFİK ad ola

Okuyanlar dinleyenler şâd ola

‘İnd-i zâtında kabul ede du’â

Hazretinde hem Nebiyy-i mukteda

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE(*)

Nazar kıl nim-nigehle bu cihân

Vefâdan zerresi kalmış mı erzan

Gaam ü şâdisi tev'em bir fenâ kim

Nice mesrur(ı) kıldı şâd ü giryân

Biri ez cümle Harran şeyhi zâde

Olurken kasr-ı dil-cûda hirâman

Vücûdun çâk edip hançerle sundu

Ecel peymânesin saaki-i devrân

Görenler ağlaşır tâ rûz-ı mahşer

Yazik kim genç yaşında oldu pûyân

İlâhi sen ‘atâ kıl rahmetinden

Şefi’ olsun Habibin rûz-ı mizân

Dedim TEVFİK- i şeydâ ta’m-ı târih

‘Ömer Efendi tutdu kurb-ı Sultân

1308H-1892M

(*) Harranşıhızâde Ömer Sıtkı’nın mezar kitabesi.

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

UĞUR

(Mahmut Yaşar)

1940-1994

GAZEL

Cânı hâke nezr edip safâ-yı sahbâdan geçtim
Şâd(ı) olmadı zahm-ı dilber-i ra'nâdan geçtim

Eyledim fasl-ı uşşaakı cânân ile teganni
Hasret ü firkatle ol dem-i sabâdan geçtim

Ünsiyet-i yâr ile ömrüm eylerken emrâr
Yıkıldı ümid-i visâlim saçı Leylâdan geçtim

Ol perinin leblerinden nûş eyledim bâdeyi
Kırılsın cümle kadeh mey ü meyhâneden geçtim

Bulmadı râh-ı visâli gönül hasretle yanar
Cemâl-i seyr-i yâr için nice sahradan geçtim (*)

(*) Son beyitlerde vezin bozuklukları var.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Kara bahtım gibi sensiz sana ermez geceler
O da hasret seni alır bana vermez geceler

Seni kudret kaleminden bana yazmış yaradan
Umudum var okunur bahtımı silmez geceler

Alabilsem sarabilsem seni sonsuzluğa dek
Sönecek olsa güneşler bana yetmez geceler

Gece yolsun ağaran saçları bitsin bu elem
Bitecek ben olurum bitmeyi bilmez geceler

İçtiğim gözyaşıdır beni benden içerim
Çekilen ıstırâbın zehrini içmez geceler

fe ‘i lâ tün fe ‘i lâ tün fe ‘i lâ tün fe ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

VÂHİD (*)

(19. yüzyıl)

GAZEL

Kûy- ı cânânede yâd olsa idi bir eserim
Dil-i virânede kalmaz idi asla kederim

Var mı üftâdelerin içre benim-tek gam-nâk
Ne kadar dertli olsa dahi ben andan beterim

Böyle mihnet-keşlik tâli'imin ahteridir
Dâimâ evc-i belâya düşüyor reh-güzerim

Âteşinle o kadar mest ü harâbâtım ki
Mürğ(i)ler yapsa serimde âşiyân yok haberim

Yâr(ı)dan dilde VÂHİD zerre kabahat bilmem
Çekdiğim derd ü elem hâsılı kendi kaderim

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek defteri.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

VECDî

19. yüzyıl

GAZEL

Beni bimâr-ı hicrân eyledi ol sim(i) gerdânın
Düşürdü nâr-ı hicrana diriğâ çeşm-i fettânın

Mu'attar kıldı âfaakı cihâna verdi vâveyla
Diriğâ 'âlemi yandırdı ol zülf-i perişânın

Çözüldü düğmeler bend-i miyânından küşâd oldu
Açıldı sinesinden hep göründü bâğ ü bostânın

Döküldü mû be mû geysûların tarf-ı külâhından
Yetirdi âsümâna zümre-i 'uşşaakın efgaanın

Şifâ ister isen ol yâre yalvar zâr ü giryân et
Bulunmaz yoksa VECDİ bu cihanda derd ü dermânın

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Ferâğat tâcını gey başına dâr-ı fenadır bu
Otur taht-ı kanâ'ate elin çek bi-vefâdır bu

Özün ehli hakikat bil gönül verme bu dünyaya
Sebâtı yok vefasızdır hemen dâr-ı cefadır bu

'Ömür sermâyesin verme hevâya kesb-i uhrâ kıl
Tahayyür karnine dâimâ küdûrât-ı hevâdır bu

Yapış bir dâmen-i pâke halâs olsun giribânın
Yürüme râh-ı nefse aman ey dil hatâdır bu

Resûlullâhı ta'kib et yürü râh-ı şeri'atle
Şefi' ola sana VECDİ diye kim bir gedâdır bu

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL

Hâbe varmaz dideler her şeb hayâl-i yâr ile
‘Akl ü fikrim telh olur geysû-yı ‘anber-bâr ile

Görmesem bir gün seni ‘âlemde ey mâh-ı münir
Başıma dünyâ serâser teng olur efkâr ile

Senden özge meyl edersem bir gözü âhuya ben
Pârelensin cism-i zârım rize-i gaddâr ile

Senden ötrü selb olundu rahatım ser tâ kadem
Bir tükenmez mâcerâya düşmüşüm ağyâr ile

Cism-i bi-tâbım perişân oldu VECDİ giryeden
Ahter-i bahtım mukaarin olmadı dil-dâr ile

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

GAZEL(*)

Fikr-i dil-dâr ile dil düşdü yine sevdâlara
Eşk-i çeşmim cûy-veş seyl-âb olur deryâlara

Kûşe-i gurbetde ancak çekdigim Mevlâ bilir
Düşmesin bir kimse ben-tek vâh ü vâveylâlara

Gül ruhundan ayrılıb oldum esir-i derd ü gam
Hemdemim yok bir garibim düşmüşem sahrâlara

Açma derdim ey tabib söyletme lutf et kıl kerem
Çekme zahmet kılma minnet düşme bi-devâlara

Çek elin VECDİ 'ilâcımdan sakın kılma devâ
Kim meğer Hakkdan ola çâre dil-i şeydâlara

(*) Mahmut Karakaş arşivi. Ahmet Habek şiir defteri.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Vâhid-i ferd-i ehadsin Hâlik-ı kevn ü mekân

Hâkim-i Hayy-ı kadim-i pâdişeh-i dü cihân

Bâb-ı lütfun kıl küşâd ey merhamet-kânı heman

‘Afv ü mestûr et günâhım ya Rahim-i Müste’ân

Fahr-i ‘Âlem hürmetine bir tecelli kıl heman

Kahr-ı gurbetden halâs olsun bu cism-i nâ-tüvân

Etmedi asla rızâ-yı pâkine lâyık ‘amel

Eylemiş deycûr-ı gaflet kalbimi fikrim hâlel

Fikr-i ferdâ yok heman almış beni tûl-i emel

Dest-gir ol bir meded kıl gelmeden peyk-i ecel

Fahr-i ‘Âlem hürmetine bir tecelli kıl heman

Kahr-ı gurbetden halâs olsun bu cism-i nâ-tüvân

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Cürm ile âlûdeyim ‘âlemde bir tek yok delil

Ermese ‘avnin kalırım cân-ı gafletde ‘alil

Kıl kerem göster kemâl ü fadl ü lütfunla delil

Âh(ı) rahmetden ayırma sen beni yârab dahil

Fahr-i ‘Âlem hürmetine bir tecelli kıl heman

Kahr-ı gurbetden halâs olsun bu cism-i nâ-tüvân

Nice bir nev-fikr ile râh-ı selâmet gözleyem

Kalmışım dârü’l emân içre esirem n’eyleyem

Senden özge hâlimi yârab kime ‘arz eyleyem

Yüz sürüp der-gâhına “ma-fi’l zamirim” söyleyem

Fahr-i ‘Âlem hürmetine bir tecelli kıl heman

Kahr-ı gurbetden halâs olsun bu cism-i nâ-tüvân

Kûşe-i gurbetde bi-kes kalmışım pâ-beste ben

Her tarafdan yol kesildi n’eyleyem yok bir gelen

Hâtırımdan çıkmaz asla VECDİyâ fikr-i hasen

İlticâ kıl şeb seher vird et bu beyti dilde sen

Fahr-i ‘Âlem hürmetine bir tecelli kıl heman

Kahr-ı gurbetden halâs olsun bu cism-i nâ-tüvân

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Temâşâ kıl behişt-âsâ mekarr-ı evliyadır bu

Mariz-i derd-i ‘isyâna şifâ ender şifâdır bu

‘Aceb cây-ı safâ hâtır küşâ eşref binâdır bu

Bulunmaz misli asla bilâd içre Ruhâdır bu

Ferah-bahşâ makaam-ı cedd-i Şâh-ı Enbiyâdır bu

Ki mevlid-i Halili zât-ı pâk-i kibriyâdır bu

Tazarru’la niyâz eyle der-i Mevlâya ey gaafil

‘Alâyişden tecerrüd kıl civâr-ı Hakka ol nâil

Yapış bir dâmen-i pâke aradan ref’ ola hâil

Ne mümkindir bu der-gâh içre mahrum ola bir sâil

Ferah-bahşâ makaam-ı cedd-i Şâh-ı Enbiyâdır bu

Ki mevlid-i Halili zât-ı pâk-i kibriyâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Hulûs ile niyâz eden bulur Mevlâsını elbet

Kemâl-i ufkuna nâil olur andan gider dehşet

Uyan bu hâb-ı gafletden yeter gaafil bu ne hayret

Der-i devlet meâbında serin koy var iken fırsat

Ferah-bahşâ makaam-ı cedd-i Şâh-ı Enbiyâdır bu

Ki mevlid-i Halili zât-ı pâk-i kibriyâdır bu

Hezâran mürşid-i kâmilleri vardır bu der-gâhın

Serin bahş eyleyip cânın veren yolunda bu râhın

Huzur-ı kalb ile sür yüzünü der-gâhına şâhın

Demâdem ağla lütfundan ümit kesme ki Allâhın

Ferah-bahşâ makaam-ı cedd-i Şâh-ı Enbiyâdır bu

Ki mevlid-i Halili zât-ı pâk-i kibriyâdır bu

Bu der-gâh-ı ûlâyı bil tesâviri behişt-âsâ

Hayât-ı nev bulur mürde gönüller olur şeydâ

Ne istersen Halilullâhdan iste VECDİ-i şeydâ

Eli boş dönmüyor bir kimse bu der-gâh(ı)dan asla

Ferah-bahşâ makaam-ı cedd-i Şâh-ı Enbiyâdır bu

Ki mevlid-i Halili zât-ı pâk-i kibriyâdır bu

me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün me fâ ‘î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

VEFİK

(Ahmed, 1860M doğum yılı)

MÜTEKERRİR MÜSEDDES (*)

Yok sözüm gayre kızıb tâli'imin kaaresine

Hedef olduk feleğin hançer-i gaddâresine

Her ne takdir edelim böyle gam âvâresine

'Âşıkın var mı devâ hiç dil-i sad-pâresine

Ben kusûr eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

Cism-i pür-dâğ-ı elem kalb ise bir cây-ı cihan

Beni bir gün komuyor dehr-i füten sâz-ı kühen

Tiğ-i cevriyle nasıl kana boyansın gerden

Kime feryâd edeyim bilmiyorum artık ben

Ben kusûr eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Çekemez ehl-i kemâli felek-i giç-reftâr

Pertevin hâke saçar mihr-i münirin her bâr

İşte meydanda nice vaakıâ-yı ‘ibret âsâr

Böyle ma’kûs dönen çarha ne yapsın dil-i zâr

Ben kusûr eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

Kahr-ı eyyama tahammül gerek Eyyûb gibi

Ağlayıb dideni versen n’ola Ya’kuub gibi

Yemm-i mihnetle dolan Yunusa mensûb gibi

Varır ahkâm-ı kazâ yerine mektûb gibi

Ben kusûr eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

Çarhı râm edemedi emrine kuvvet ile Sam

Hatemin lutfuyla doymadı çeşm-i eyyâm

Olsa da servet-i Kaarun olamaz ahz-ı merâm

Derdini anlatamaz kimse bu gerdûne tamam

Ben kusûr eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Aldanıp mekrine düşme bu ‘acûze dehrin

Çekemez kimse iki yüzlü deninin kahrın

Gösterir şehd-i safâsında belâ-yı zehrin

Göremez kimse anın ebedî bir mihrin

Ben kusûr eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

Sineye tir-i kazâ çekmededir şerhâ-yı gam

Sallanıp mihr-i ecel karşıda durmuş mıhkem

Almadan kâmı yazık kim görünce râh-ı ‘adem

Yetiş imdâda gel artık yetiş ey ‘İsâ-yı dem

Ben kusur eylemedim merhem-i dil yâresine

Belki takdir-i Hüdâ böyle imiş çâresi ne

(*) Müseddesde mahlasın olmaması şiirin tamamının bu metin olmadığını hissettiriyor.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

KİTABE(*)

Ben de Saakıbzâde Mir Ahmede mahdûm idim

Vâlidem söylerdi sensin tâze vird-i gülşenim

Genç yâşımda bir mürüvvetsiz beni katl eyledi

Âh(ı) kim kâm almadan şu kabre defn oldu tenim

Münkati' oldu usulümle fürû'um kalmadı

Kaldı ancak vâlidemle kanlı bir pirehenim

Fâtiha ihdâ ederse ruhuma ihvân-ı din

Belki Mevlâ rahm edip firdevsi eder meskenim

Yaz VEFİK sen ki mezâra şu hazin mersiyemi

İşte "dağım yâresi" târih-i fevtimdir benim

(*) Şair Sakıb'ın torununun mezar kitabesi.

1336H-1920 M

(*) Şair Sakıb'ın torununun mezar kitabesi.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

VEHBî

19. yüzyıl

KİTÂBE (*)

Yine açdı şehâdetle bu merhum bâb-ı fettahı

Firaakını işidenler ciğerden kıldı efgaanı

Bırakdı mâderi bir âteşe hicrân ile yârab

Siyahlar geydi görenler hep işbu ahzânı (?)

Şefi' olsun ona Şâh-ı Şehid Ca'fer-i Tayyâr

Misâl-i tâir olup seyrân ede hûr ü gılmânı

Çıkıp "kum" yazdı târih-i vefatla eşk ile VEHBİ

Beni 'afv eyleyip Gaffârı vere lutf ile fermânı

1338H-1922M

(*) Kişisel bir defterde bulunan bu kitabenin kimin mezarında olduğu ve mezarın nerede olduğu bilinmemektedir.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

YEKTA

Ölüm yılı: 1859M

TAHMİS(*)

Şehinşâh-ı velâyet bendesinin kanı nâlânın
Çekip hasret demâdem çâk kılmazsın giribânın
Dahi ay ü günü bilmezsin hiç yok mu iz'ânın
Gönül mâh-ı muharremdir kanı feryâd ü efgaanın
Niçin vermez cihânı sele eşk-i çeşm-i giryânın

Bugünde Kerbelâ deştin garik et eşk ile nemden
Kimesne görmemişdir böyle devr-i Âdemden
Cihâna cümleten 'âdet zamân-ı Fahr-ı 'Âlemden
Anın çün tutdular yılbaşını mâh-ı muharremden
Cedid oldu bu ayda mâtemi şâh-ı şehidânın

O hâtunlar tutar mâtem diye veyl Hüseyn veyli
Edip derd ile efgaanlar diyerler âh ü vâh 'ayni
Muhibb-i hânedân olan bu dem can vermedir dini
Bu mâh ol mâhdır ki Mustafânın kurretü'l 'aynı
Esir oldu elinde bir bölük bi-din ü imânın

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Bu gün ey dil gerekdir yok kılasın yerde gerdânı
Koparsa ne revadır âh ile bir nevi' tufânı
Döküldü Kerbelâya ol civânın al kızıl kanı
Bu mâh ol mâhdır ki Murtazânın nakd-i i'lâmı
Şehid-i hançer-i bidâd olmuş şimr-i nâdânın

Yeri var Kerbelâya sen sekaamet görmek istersen
O zâlimlere düş ol kim selâmet görmek istersen
Şehâdet şerbetin nûş et sa'âdet görmek istersen
Hüseynin ruhunu seyr et kıyâmet görmek istersen
Ki tutmuş serv- kaddler mâtemin şâh-ı şehidânın

O şehinşâh için YEKTÂ şükür nâlân füzûn etdin
Telâş-ı mâteminle sen vücudun pür-zebûn etdin
Verirsin 'âlemi garka-yı sirişk dökmek fünûn etdin
Yeter kan ağla RÛHİ Kerbelâyı gark-ı hûn etdin
Gider sele mezârı korkarım ol şâh-ı zi-şânın

(*) Bağdatlı Ruhî'nin bir muharremiyesini tahmis.

me fâ 'î lün me Fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

KİTABE(*)

Zehri sundu âh kim câm-ı ecel bu nevrese
İntihâ buldu çerâğ-ı ‘ömrü bulmadan ziyâ

Seng(i)den kıldı felek geh vâresin pür zib ü fer
Bergüzâr etdi anı zir-i zemine galiba

Yakdı eb ü mâderin liyk firaak-ı âteşi
Ey ne çâre olmuyor tağyir-i takdir-i Hüdâ

Âb-ı çeşmin dökerek YEKTÂ oku târihini
Kıldı ruh-ı Mustafa pervâz Firdevs-i a’lâya

1264H-1848M

(*) Şair Muhammed Sani oğlu Mustafa Servet’in mezar kitabesi.

fâ ‘i lâ tü fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

ZÂHİR

(1670-1746)

NAZM(*)

Müdâm câm-ı kederle mest ü hayrânım aman var mı

Yeter ey saaki rû çekme şerâb-ı erguvan var mı

Beni mey-hâneye pir-i muğân teklif eder bilmem

Safâya sıdk urur gönlümce anda bir civan var mı

(*) Her ne kadar bu şiirin başında "rubai" yazıyorsa da şiir rubai vezniyle yazılmamıştır.

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün

KİTABE(*)

Hazret-i merhum Ali Paşa-yı zi-han-ı kerim

Ola yârab mesnedi me’vâ-yı âdemde mukıym

Himmeti kadr-i ruhâniyesi te’sir edüp

Etdi bu nev câmii ta’mire sa’y-ı takdim

Hayr ile âsâr olursa böyle olur ZÂHİRa

Yazdılar tahsin edüp târihin esâs-ı ‘azim

(*)Hüseyin Paşa Câmîi kitâbesi

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

KİTABE (*)

Zehi bâlâ minâre cây-ı enver

Makaam-ı hoş fezâ Allâhü Ekber

Selâ eyler müezzin hass ü ‘âmme

Salâtı hamse-i terğib-i ekser

Dedim târihini şevk ile ZÂHİR

Makaam-ı hûb-nevâ Allâhü ekber

(*) Hızanoğlu Câmîi minare kitabesi.

me fâ ’î lün fâ ‘i lâ tün fe ‘û lün

ZÂKİ

18 ve 19. yüzyıl

GAZEL

Ey peri hüsnün gibi âfete düşdü gönlümüz
Bir gece tenhâ yatarken âne düşdü günlümüz

Her ne çâre eyledimse rûyunu ben görmedim
Öyle bir âlicenab sultâne düşdü gönlümüz

Vaslına ermek muhal görülmede günden güne
Eşkıyâ-veş bir şeh-i hûbâne düşdü gönlümüz

N'olur ey kaddi bülendim günde bir kerre gelip
Feth eden bir dilber-i fettâne düşdü gönlümüz

ZÂKİya var sen yürü birkaç kadeh mey eyle nûş
Ol cihetden câm-ı sahbâ-yı cihâne düşdü gönlümüz

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MURABBA

Çok günah kıldım cihanda cürmüme yokdur ‘aded

Bahr-i ‘isyâna garikım isterem senden meded

Pâdişehler pâdişehi sensin Allâhım meded

Ey meded ey lütfu çok ihsânı çok Allâh meded

Yüzü kaare kullarız işlerimiz sehv ü hatâ

Pâdişehsin lâyık olan sana ‘afv ü ‘atâ

Yâ İlâhi hürmet-i Fahr-i Muhammed Mustafa

Ey meded ey lütfu çok ihsânı çok Allâh meded

Senden olmazsa ‘inâyet bize ey kân-ı kerem

Ya habibinden şefâ’at olmaz ise n’eylerem

Korkaram nâr-ı cehimden zâr(ı) zâr(ı) ağlaram

Ey meded ey lütfu çok ihsânı çok Allâh meded

Ben kulun bi-çâreyi ol günde kılma şerm-sâr

‘Afv edüben cürmümü ey Hayy ü Hakk dârü’l karâr

ZÂKİyi mahşerde yârab kılma bi-nâmus ü ‘âr

Ey meded ey lütfu çok ihsânı çok Allâh meded

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

MÜZDEVİC MÜSEDDES

Bu der-gâh-ı mu’allâ menbâ’-ı feyzi Hüdâdır bu
Ey nûr-ı dide-i âdem ve cedd-i enbiyadır bu
Bu yerde doğdu İbrahim ol zât-ı evlâdır bu
Mübârekdir bu hâk elbette kadri ûlâdır bu
Bu mevlid-i Halilullâh çü derdine devâdır bu
Bu ceddü’l enbiyâ kân-ı sehâvetle vefâdır bu

Edip varını fedâ Hakka sehâvetle çü İbrahim
Verip İsmaili kurban Hüdâya sundu İbrahim
Yanında kıl tavâf ey bi-vefâ işte bu İbrahim
Ki sanma dünyâda vardır hakikatde dü İbrahim
Bu mevlid-i Halilullâh ki ceddü’l enbiyâdır bu
Sehâvet kânıdır câna kamu derde devâdır bu

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Müzeyyen kılmadın nefsin edip cânın Hakka kurban
Habibe hem Halile cümlesine vâlih ü hayrân
Ki nefsine hevâ gitme ki ola derdine dermân
Şefâ'atle anı yâd et o günler tutula dâmân
Bu mevlid-i Halilullâh çü derdine devâdır bu
Bu ceddü'l enbiyâ kân-ı sehâvetle vefâdır bu

Edüben nâr-ı Nemrûdu Halile gülşen ü gül-zâr
İnanmazsan makamdan çık göresin anda çü mâ' zâr
Eğer kul olmasan Hakka hulûs ile edip âh zâr
Rehâ bulmazsın hiçbir an uyan gafletden ey bidâr
Bu mevlid-i Halilullâh ki ceddü'l enbiyadır bu
Sehâvet kânıdır câna kamu derde devâdır bu

Edip teslim-i cânın can ve likin kimse ezkârı
O günlerde sana şefi' demâdem ola bu Bâri
Kusûrum var ise 'afvınla bak setr eylegil bâri
Ki mahlas-hânem oldu dâimâ âh ile vâh ZÂKİ
Bu mevlid-i Halilullâh ki ceddü'l enbiyadır bu
Hicâz ü Medine vü Kudsiden gayri ûlâdır bu

me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lün me fâ 'î lüZ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ZÂTİ

19. yüzyıl.

GAZEL(*) (Çifte)

‘Aşkınla bu ‘uşşakı şahâneye dönderdin

Şem’-i ruhuna karşı pervaneye dönderdin

Gör bana neler kıldın gurbet ellere saldın

Hep varlığımı aldın viraneye dönderdin

La’l-i lebini bir kez sundun bize ey saaki

Gûyâ ki bir ayılmaz mestâneye dönderdin

Bir lahza gönül sensiz ey dilber karar etmez

âhir beni Mecnûn-veş divaneye dönderdin

Ne savm ü selâtım var ne Hacc ü zekâtım var

Zâhidler arasında bi-gâneye dönderdin

Her kime sorsam haber sekrânım diyü söyler

Bu ZÂTİ-i ednâyı meyhâneye dönderdin

(*) Urfa’da gazel meclislerinde çokça okunan bu çifte (ilahi), her ne kadar gazel formu özellikleri taşıyorsa da hece ölçüsüyle yazılmış veya söylenmiş bir ilahidir.Bu şiiri bu antolojiye almamızın nedeni hem şiirin sözlerinin güzelliği hem de unutulması tehlikesidir.

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ZİHNÎ

19. yüzyıl.

TAHMİS(*)

Meclis-i ‘aşk içre biz dahi bir iki atarız
Yaslanıp pâyine yârin şöyle kim mest bakarız
Gâh mest gehi de huşyâr geh kakup geh yatarız
Dûrdan hasret ile rûyuna mahzun bakarız
Âteş-i gamle dili lâhza be lâhza yakarız

Nice bir tâl’i imiş tâl’iim ey dil eyvah
Beni rüsvâ-yı cihan etdi meded baht-ı siyah
Rahm kıl bir kez olsun ey mâh bilirsin billâh
Yeter et cevrini ey mâh bilirsin billâh
Bir seher bağrına mençester-i âhı çakarız

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

Bana öptürme aman destini her bir teresin
Beni yandırdı meded hoş ya te'sir-i sesin
Hiç insâf yok mu sende bana bir lutf edesin
Görebilsek seni ey serv-kadd ü bağ-ı hasen
Âb(ı)-veş yüz sürerek pâyine mutlak akarız

Keyf-i dünyâ ben gibi mest-i meyin neresine
Varayım yalvarayım bu güzelin kimsesine
Nideyim bilmenem eyvah varamam gayrisine
Nâil-i maksat olup bir gün olur ki sine
Zer(i) kordon gibi ol virdi izâre takarız

Kanı bu gözleri âhû kanı bir hulk-ı 'azim
Kanı ZİHNÎ gibi bir 'âşık-ı âvâre nedim
Gazel-i Hilmiye tahmis ve hân-ı kerdim
HİLMÎya çekme elem sabr(ı) kıl Allâh kerim
Gülşen-i vaslında bülbül gibi elbet şakarız

(*) 19. yüzyıl şairlerinden Bakır Hilmi'nin gazelinin tahmisidir.

fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lâ tün fâ 'i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

Urfa Divan Şiiri Antolojisi
Mehmet Adil SARAÇ

MÜTEKERRİR MÜSEDDES

Ben şevk ile medih-kâr-ı sultân Hasaneynim

La’net-keş-i a’dâ-yı asilü’l bataneynim

Merdân-ı Hüdâ râhına hâk-i kademeynim

Gayri değilim anla bu esrârı ki ‘aynım

Ben bende-i der-gâh-ı Resûlü’l sakaleynim

Ben ‘âşık-ı sıdk-âvâre-i ceddü’l Hasaneynim

Ref’ oldu yüzümden hep encâm perde-i zulmet

Gönlüme ziyâ saldı benim mühr-i nübüvvet

Etmem bu ‘âleme ben zerrece rağbet

Dünyâ-yı denî yansa dahi anmazam elbet

Ben bende-i der-gâh-ı Resûlü’l sakaleynim

Ben ‘âşık-ı sıdk-âvâre-i ceddü’l Hasaneynim

Erdi dilime bu hâl mürşid nefesinden

Geçti iki dünyanın hevâ vü hevesinden

Çıksa dahi bülbül gibi rûhum kafesinden

Zann etme gönül fâriğ olur mültemesinden

Ben bende-i der-gâh-ı Resûlü’l sakaleynim

Ben ‘âşık-ı sıdk-âvâre-i ceddü’l Hasaneynim

Ey ZİHNİ-i remmâl der-i hâtır-ı sermest

Kıldı beni sahbâ-yı hakiki ebed mest

Hor görme bizi sakın sen bizi ey sufi tehi dest

Kıldım bu iki mısrâ’ı ikrarıma peyvest

Ben bende-i der-gâh-ı Resûlü’l sakaleynim

Ben ‘âşık-ı sıdk-âvâre-i ceddü’l Hasaneynim

mef ‘û lü me fâ ‘î lü me fâ ‘î lü fe ‘û lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

ZİYÂÎ

19. yüzyıl

GAZEL (*)

Cân ü dilden biz kul ü kurbân-ı ‘Abdülkaadiriz

Der-gâhında sıdk ile dar-bân-ı ‘Abdülkaadiriz

Terk ü tecrid etmişiz rahmda yokdur hayfımız

Çâker-i şermende-i ihsân-ı ‘Abdülkaadiriz

Gerçi suretde gedayız liyk şâh-ı ‘âlemiz

Hâdim-i hâk-i der-i Geylân-ı ‘Abdülkaadiriz

Husrevân-ı dehre istiğnâmız olsa yeri var

Bende-i fermanber-i sultân-ı ‘Abdülkaadiriz

Ser-füru’ eylemezleriz her giz ZİYÂÎ ‘ âleme

MAHVİya bizler gedâ-yı hân-ı ‘Abdülkaadiriz

(*) Bu gazel Mahvî ile Ziyâî tarafından ortaklaşa yazılmış olup her beytin birinci mısraı Ziyâî’ye, ikinci mıraı Mahvîye aittir.

fâ ‘i lâ tün fâ ‘i lâ tün fâ ’i lâ tün fâ ’i lün

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALPAY, Bedri : Şanlıurfa Şairleri I 1987

İLAYDIN, Hikmet : Türk Edebiyatında Nazım 1951

İPEKTEN, Haluk; İSEN Mustafa; TOPARLI Recep; OKÇU Naci; KARABEY Turgut: Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü 1988

İZ, Fahir : Eski Türk edebiyatında Nazım I - II –III 1967

KABAKLI, Ahmet : Türk edebiyatı 5 C. 2004

KARACA, Mehmet : İzahlı Edebi Sanatlar 1966

KÖPRÜLÜ, M. Fuat : Divan edebiyatı Antolojisi 1931

LEVENT, Agâh Sırrı: Divan Edebiyatı Kelimeler Semboller Kavramlar 1941

PALA, İskender: Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü 1989

Türk Dil Kurumu : Divan Şiiri Özel Sayısı 1986

Türk Diyanet Vakfı: İslam Ansiklopedisi 1988-2024

DEFTERLER

Rıfkı Karaçizmeli (Divançe olup Latin alfabesi ile yazılmış olan nüsha Hasan Hayırlı arşivindedir.), **Şemseddin** (Bir medrese öğrencisi olup defter halen Mahmut Karakaş arşivindedir.), **Ahmet Habek** (Bu defter de Mahmut Karakaş arşivindedir.), **Tuğcu Halil**, **Vaveyli Mustafa Çavuş** şiir defterleri

Urfa Divan Şiiri Antolojisi Mehmet Adil SARAÇ